

ปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีการมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองสาธารณะ :
กรณีศึกษาชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ยุสนีย์ โสมทัศน์

25 เม.ย. 2544

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์
มีนาคม 2544

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

112590

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกภูมิศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ วิทยารัฐ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กวี วรรกวิน)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ วิทยารัฐ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กวี วรรกวิน)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เบญจา ส่งเจริญ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดวงพันธ์ หารษา)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2544

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ วิทยารัฐ ประธานกรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์กวี วรกวิน กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ท่านทั้งสองได้กรุณาให้แนวคิด คำแนะนำอันมีคุณค่า ตลอดจนสละเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีเยี่ยมตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจ และความกรุณาของท่านทั้งสอง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ดวงพันธ์ หรรษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจมา ส่งเจริญ ที่สละเวลาอันมีค่าตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง และเป็นกรรมการ ในการสอบปากเปล่าแก่ผู้วิจัย และขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์สุนทรีย์ ภวภูตานนท์ อาจารย์จินดา เกาพิจิตร ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ วิทยารัฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กวี วรกวิน อาจารย์พิพัฒน์ นวลอนันต์ และอาจารย์จากภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนทุนการศึกษา และให้ความรู้ในทางวิชาการแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ กองกิจการนิสิตที่มอบทุนการศึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณเกียรติวงศ์ ด้านพงศ์กร คุณกล้าหาญ พิมพ์ศรี และนิสิตปริญญาตรี วิชาเอกภูมิศาสตร์ ที่มีส่วนช่วยเหลือในด้านการเก็บข้อมูล และการจัดทำแผนที่ด้วยระบบ คอมพิวเตอร์

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่นักพัฒนาชุมชน ชาวชุมชนริมคลองลาดพร้าว และเจ้าหน้าที่ สำนักงานเขตที่ให้ความกรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูล อันเป็นประโยชน์อย่างสูงต่อการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณบุญทิวี สอสัมพันธ์ชัย เพื่อนร่วมรุ่นจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ที่ได้ให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ประสบความสำเร็จลงได้ด้วยการได้รับความช่วยเหลือ และการสนับสนุนอย่างดียิ่งจาก บิดา มารดา และกำลังใจจากทุกคนในครอบครัว “โสมทัศน์” และขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดา และผู้ช่วยศาสตราจารย์เสนาะ เพียรธัญญกรณ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนถึงเงินสนับสนุนการวิจัยแก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

อนึ่งคุณประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้คุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมสนับสนุนให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

ยุสนีย์ โสมทัศน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความเป็นมาและสภาพทั่วไปของชุมชนริมคลองลาดพร้าว	3
จุดมุ่งหมายทางการศึกษา	5
สมมุติฐานในการศึกษา	5
ความสำคัญในการศึกษา	6
ขอบเขตของการศึกษา	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ความหมายของชุมชนแออัด	10
ประวัติความเป็นมาของชุมชนแออัดริมคลอง	13
สาเหตุการเกิดสลัมริมคลอง	14
ปัจจัยทางด้านสังคม	17
ภูมิลำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด	19
สภาพของที่อยู่อาศัย	22
ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ	25
ปัจจัยด้านความสะดวก	27
3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	31
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล	32
การจัดกระทำข้อมูล	33
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	34

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
ปัจจัยที่มีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีการมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัย บริเวณพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว.....	35
วิเคราะห์สภาพที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	52
วิเคราะห์ลักษณะการเข้าถึงชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	57
วิเคราะห์ภูมิสำเนาของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	82
วิเคราะห์รูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัยและรูปแบบทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัย บริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	95
วิเคราะห์กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	106
5 สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา.....	111
ปัจจัยที่มีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีการมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณ ชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	111
ปัจจัยทางด้านสังคม.....	112
ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ.....	117
ปัจจัยทางด้านความสะดวก.....	118
สภาพที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	120
ความสะดวกในการเข้าถึง.....	121
ภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	123
รูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัยและรูปแบบทางสังคมของชุมชนริมคลองลาดพร้าว	125
ข้อบกพร่องในการศึกษา.....	129
ข้อเสนอแนะในการศึกษาในครั้งต่อไป.....	129
บรรณานุกรม.....	130
ภาคผนวก.....	135
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	148

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงข้อมูลของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนวังหิน – ชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา.....	36
2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรที่มีผลต่อการดึงดูดให้ ผู้ที่ไม่มีการมสิทธิ์ในที่ดินมาอยู่อาศัยบริเวณริมคลองสาธารณะกับระยะเวลา....	44
3 คำนวณน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อระยะเวลาในการอยู่อาศัย บริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว โดยใช้วิธี Stepwiss Multiple Regression	45
4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านความสะดวก กับระยะเวลาในการอยู่อาศัย.....	50
5 จากกลุ่มตัวอย่างแสดงลักษณะของบ้านของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณ ชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	52
6 แสดงสภาพของบ้านเรือนของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	54
7 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนวังหิน จำนวน 22 หลังคาเรือน.....	59
8 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนบางบัว.....	62
9 แสดงสัดส่วนการเลือกไปใช้จุดต่อรถบริเวณชุมชนบางบัว.....	65
10 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนสามัคคีร่วมใจ จำนวน 16 หลังคาเรือน.....	67
11 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา จำนวน 11 หลังคาเรือน.....	69
12 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร้อยกรอง จำนวน 11 หลังคาเรือน.....	71
13 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร่วมใจพัฒนา จำนวน 44 หลังคาเรือน.....	73
14 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนก้าวหน้า จำนวน 20 หลังคาเรือน.....	76
15 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา จำนวน 18 หลังคาเรือน.....	78
16 แสดงจำนวนเส้นทางเข้า – ออกของชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว.....	79

ตาราง	หน้า
17 แสดงระยะทางเปรียบเทียบระหว่างชุมชนของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณ ริมคลองลาดพร้าวกับการเดินทางไปสู่ระบบขนส่งมวลชนทั้ง 9 ชุมชน.....	80
18 แสดงภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพมาจาก พื้นที่ ก.ท.ม.	83
19 แสดงภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพมาจาก ภาคเหนือ.....	85
20 แสดงภูมิสำเนาของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพมาจาก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	86
21 แสดงภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพ มาจากภาคกลาง.....	87
22 แสดงภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพ มาจากภาคใต้.....	89
23 แสดงภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพ จากภาคตะวันออก.....	90
24 แสดงภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพ มาจากภาคตะวันตก.....	91
25 แสดงช่วงระยะทางการอพยพของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย (จำนวน 189 หลังคาเรือน).....	92
26 แสดงสถานภาพการประกอบอาชีพของหัวหน้าครอบครัว.....	107
27 แสดงรายได้ของครอบครัวต่อเดือนของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว...	109

บัญชีแผนที่

แผนที่	หน้า
3.1 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนวังหิน.....	58
3.2 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนบางบัว.....	61
3.3 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนชายคลองบางบัว.....	63
3.4 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนสามัคคีร่วมใจ.....	66
3.5 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา.....	68
3.6 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนร้อยกรอง.....	70
3.7 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนร่วมใจพัฒนา.....	72
3.8 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนก้าวหน้า.....	74
3.9 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา.....	77
4.1 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนวังหิน.....	96
4.2 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนบางบัว.....	97
4.3 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนชายคลองบางบัว.....	98
4.4 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนสามัคคีร่วมใจ.....	99
4.5 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา.....	100
4.6 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนร้อยกรอง.....	101
4.7 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนร่วมใจพัฒนา.....	102
4.8 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนก้าวหน้า.....	103
4.9 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา.....	104
5.1 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนวังหิน.....	138
5.2 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนบางบัว.....	139
5.3 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนชายคลองบางบัว.....	140
5.4 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนสามัคคีร่วมใจ.....	141
5.5 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา.....	142
5.6 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนร้อยกรอง.....	143
5.7 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนร่วมใจพัฒนา.....	144
5.8 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนก้าวหน้า.....	145
5.9 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา.....	146

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กรุงเทพมหานครมีลักษณะการเติบโตของเมืองในรูปแบบของเมืองเอกนคร (Primate City) การเติบโตของเมืองในลักษณะดังกล่าว ทำให้กรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นเมืองที่รวมศูนย์กลางความเจริญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านสังคม ทางด้านการศึกษา การบริหารราชการ ธุรกิจการค้าตลอดจนเป็นแหล่งจ้างงานที่ใหญ่ที่สุดของประเทศเพียงแห่งเดียว ลักษณะดังกล่าวทำให้กรุงเทพมหานครเป็นแหล่งงานที่สำคัญที่ดึงดูดให้คนในชนบทเข้ามาประกอบอาชีพในกรุงเทพมหานครมากขึ้น ซึ่งผลทำให้ขาดแคลนที่อยู่อาศัย ประกอบกับราคาค่าเช่ารวมทั้งราคาที่อยู่อาศัยมีราคาที่สูงมาก ผู้ที่เข้ามาทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานครระดับล่างต้องอยู่กันอย่างแออัด หรือไม่ก็พยายามบุกกรุกสถานที่สาธารณะที่ขาดการดูแล สร้างที่พักพิงเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อน ลำคลองและลำน้ำสาธารณะเป็นสถานที่ประเภทหนึ่งที่ย้ายแก่การเข้าไปสร้างที่พักพิง เนื่องจากทางราชการให้ความสนใจในการดูแลรักษาน้อย จึงพบว่าบริเวณริมคลองสาธารณะ โดยทั่วไปจะมีการเข้าไปสร้างที่อยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ติดต้ามามากมาย

ปัจจุบันปัญหาการแพร่ขยายของชุมชนแออัดเป็นปัญหาสำคัญที่กรุงเทพมหานครกำลังประสบอยู่ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการอพยพเข้าสู่เมืองในอัตราส่วนที่สูงขึ้น โดยผู้อพยพส่วนใหญ่ที่อพยพมาจะเป็นคนจากพื้นที่ต่างจังหวัด ดังที่พิสันต์ ด่านไพบุลย์ กล่าวว่า ในการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองส่วนใหญ่ผู้อพยพจะมีฐานะยากจน มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เมื่อเข้ามาในเมืองโอกาสที่จะมีที่อยู่อาศัยเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองนั้นมีน้อย เพราะนอกจากรายได้ที่ได้รับอยู่ในเกณฑ์ต่ำแล้ว ราคาที่ดินในเมืองมีราคาสูงและมีจำกัด ขณะเดียวกันผู้อพยพย้ายถิ่นเหล่านี้ ต้องอาศัยในบริเวณที่อยู่ใกล้แหล่งงาน เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และการเช่าบ้านก็ต้องเช่าในราคาที่ต่ำ หรือมีฉะนั้นก็บุกกรุกพื้นที่ว่างเปล่าของทางราชการ พื้นที่ริมคูคลองสาธารณะเพื่อจัดสร้างที่อยู่อาศัย ในลักษณะขาดการวางแผน ขาดระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ได้มาตรฐาน ทำให้กลายเป็นชุมชนแออัด (พิสันต์ ด่านไพบุลย์, 2529 : 2) ปัญหาการบุกกรุกพื้นที่สาธารณะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป กรณีการบุกกรุกพื้นที่ริมคลองก็เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับกรุงเทพมหานคร โดยสาเหตุของปัญหานอกจากจะเกิดจากปัญหาการขาดแคลนที่ดินในเมืองเพื่อการอยู่อาศัยแล้ว สาเหตุการเกิดชุมชนแออัดริมคลอง ยังเป็นผลมาจากการพัฒนากรุงเทพมหานครจากอิทธิพลของตะวันตกที่ถนนเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันแทนแม่น้ำลำคลอง ทำให้ชุมชนเมืองย้ายถิ่นจากริมแม่น้ำ

ล่าคล่องมาสู่ถนน ที่พักอาศัยริมคลองจึงถูกปล่อยปละละเลย จนกลายเป็นที่พักอาศัยราคาถูก ซึ่งจะตอบสนองกับความต้องการของผู้มีรายได้น้อยในการที่จะเข้าไปอยู่อาศัยในรูปแบบของ บ้านเช่าและการเช่าพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อการปลูกสร้างบ้านและเมื่อการบุกรุกพื้นที่ที่มีปริมาณ เพิ่มมากขึ้น ก็จะมีสภาพเป็นชุมชนแออัด ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในรูปแบบของชุมชน แออัดมีการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกันออกไป ดังที่ อภิชาติ พุทรวงศ์ ได้อ้างผลการศึกษาของ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย ในการศึกษากระบวนการจัดการที่อยู่อาศัยในเขตเมือง มนิลา ไทเป บอมเบย์ และกรุงเทพฯ ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบชุมชนแออัดมีหลายรูปแบบด้วยกัน กล่าวคือ

1. ระบบชุมชนบุกรุก (Squatter Settlements)
2. ระบบการเช่าที่ดินชั่วคราว (Temporary Tenure Settlements)
3. ระบบผู้สัญจรชาวชนบท (Rural Commuter System)
4. ระบบที่อยู่อาศัยของลูกจ้าง (Employee Housing)
5. ระบบที่อยู่อาศัยที่รัฐจัดสร้างให้ (Public Construction)
6. ระบบที่รัฐให้การสนับสนุน (Public Assistance For Housing)
7. ระบบที่อยู่อาศัยของภาคเอกชน (Private Housing)
8. ระบบการจัดที่อยู่อาศัยจากองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ (Non – Government

Assistance)

(อภิชาติ พุทรวงศ์. 2527 : 4 – 7)

จากรูปแบบการบุกรุกพื้นที่ที่อยู่อาศัยในเขตเมืองดังกล่าวข้างต้น ลักษณะการบุกรุกพื้นที่ในรูปแบบของชุมชนบุกรุก (Squatter Settlement) เป็นรูปแบบการบุกรุกในรูปแบบใหม่ และมีความซับซ้อน โดยลักษณะการบุกรุกส่วนใหญ่ จะเลือกพื้นที่ว่างเปล่าทางราชการหรือ เป็นพื้นที่เสื่อมสภาพ (Blight Area) สภาพของชุมชนบุกรุกพื้นที่ดังกล่าวจะปลูกสร้างอาคาร อยู่โดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดิน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ สลัมคลองเตย สลัมริมทางรถไฟ สลัมริมคลองลาดพร้าว โดยการบุกรุกพื้นที่ในรูปแบบชุมชนบุกรุก มี ลักษณะการบุกรุกพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะการบุกรุกพื้นที่แนวคูคลองสาธารณะ พบว่า กำลังประสบปัญหาและเริ่มมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ดังที่ ชมชื่น จันทรสมบุรณ์ ได้อ้าง จากสถิติข้อมูลการสำรวจชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครของสำนักงานสวัสดิการสังคม กทม. พบว่า มีประชากรอยู่ในชุมชนแออัดริมคลอง 405,037 คน หรือคิดเป็น 42.8% ของประชากร ชุมชนแออัดทั้งหมด หรือคิดเป็น 424 ชุมชนจาก 981 ชุมชน โดยกระจายอยู่ในเขตชั้นใน 112 ชุมชนชั้นกลาง 232 ชุมชนและเขตชั้นนอก 80 ชุมชน (ชมชื่น จันทรสมบุรณ์. 2538 : 2) จากสถิติดังกล่าวข้างต้น พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองมีอัตราส่วนที่สูงและจากการจำแนกชุมชนของสำนักงานสวัสดิการสังคม พบว่า ชุมชนที่อยู่อาศัยในเขตชั้นกลางทั้งหมด 16 เขต เป็นเขตที่มีจำนวนชุมชนแออัดริมคลองมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือมีถึง 232 ชุมชน

หรือร้อยละ 54.72 ชุมชนดังกล่าวจะกระจายอยู่ในเขตภาษีเจริญ ประเวศ คลองเตย ดอนเมือง จตุจักร บางกะปิ และลาดพร้าว

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว ซึ่งขึ้นอยู่กับเขตลาดพร้าว จตุจักร และดอนเมือง เป็นกรณีศึกษาโดยลักษณะของชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นชุมชนหนึ่งที่บุกรุกพื้นที่ในรูปแบบของชุมชนบุกรุก

ความเป็นมาและสภาพทั่วไปของชุมชนริมคลองลาดพร้าว

คลองลาดพร้าวเป็นคลองที่ขุดขึ้นเพื่อระบายน้ำโดยเชื่อมต่อจากคลองแสนแสบขึ้นไปทางทิศเหนือ และระบายน้ำออกสู่คลองเปรมประชากรทางทิศตะวันตก โดยการตั้งชื่อคลองจะตั้งชื่อตามลักษณะภูมินามท้องถิ่นที่คลองนั้นไหลผ่าน เช่น ในช่วงที่น้ำไหลผ่านวัดบางบัว จะเรียกว่า “คลองบางบัว” เมื่อผ่านสะพานวังหิน เรียกว่า “คลองวังหิน” เมื่อผ่านประตูน้ำวัดลาดพร้าว จะเรียกว่า “คลองตะเคียน” (สุเทพ ปรีเปรมใจ, 2537 : 42)

ชุมชนริมคลองลาดพร้าวในอดีต สภาพชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชนชนบท ปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อย่างเรียบง่ายบริเวณสองฝั่งคลองลาดพร้าว พื้นที่ริมคลองจะใช้ในการทำนาเป็นส่วนใหญ่ แต่ภายหลังจากที่รัฐบาลได้มีนโยบายขยายเมืองออกมายังพื้นที่ชานเมืองรอบกรุงเทพมหานคร ทำให้พื้นที่ที่ใช้เพื่อการเกษตรเดิมถูกจับจองเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น ประกอบกับในปี พ.ศ. 2483 คณะรัฐบาลในสมัย ฯพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้มีมติเสนอให้หน่วยงานทางราชการทำการเวนคืนที่ดิน เพื่อจัดสร้างวัดพระศรีมหาธาตุให้เป็นอนุสรณ์สถานแห่งการปกครองระบบประชาธิปไตย และเพื่อให้เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก (วิโรจน์ เอี่ยมเจริญ และคนอื่น ๆ, 2539 : 116) การเวนคืนที่ดินเพื่อจัดสร้างวัดพระศรีดังกล่าว ประชาชนบางส่วนได้บริจาคพื้นที่ให้แก่ทางวัดและได้อพยพย้ายถิ่นเข้าจับจองที่ดินว่างเปล่าบริเวณริมคลองทางด้านทิศตะวันตก หลังวัดพระศรีมหาธาตุ (ปัจจุบันเป็นสถานที่ตั้งสถาบันราชภัฏพระนคร) ต่อมาในปี พ.ศ. 2499 กระทรวงศึกษาธิการได้ย้ายโรงเรียนฝึกหัดครูพระนครมาตั้งอยู่ ณ ตำบลอนุสาวรีย์ อ.บางเขน ปัจจุบัน ทำให้ประชาชนที่อาศัยพื้นที่บริเวณนี้เดิมต้องอพยพย้ายถิ่นเข้ารุกล้ำพื้นที่คูคลองสาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างเปล่าของทางราชการ (โดยการควบคุมดูแลของกรมชลประทานและกรมธนารักษ์) การบุกรุกพื้นที่ในระยะแรกเป็นการบุกรุกพื้นที่เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยเพียงไม่กี่ครัวเรือน แต่ในเวลาต่อมาการบุกรุกพื้นที่ได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นตลอดตามความยาวของลำคลอง จนกระทั่งปัจจุบันสภาพชุมชนริมคลองลาดพร้าวได้กลายเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีความแออัดทางด้านพื้นที่ ลักษณะบ้านเรือนถูกปลูกสร้างด้วยวัสดุที่หาง่าย และไม่ได้มีการปรับปรุง ประกอบกับคนในชุมชนยังขาดระเบียบวินัยในการรักษาความสะอาด ทำให้ชุมชนมีลักษณะเป็นแหล่งเสื่อมโทรมและก่อให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาการระบายน้ำ และปัญหาการกำจัดขยะที่มีการจัด

เก็บอย่างไม่เป็นระบบ กล่าวคือ ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนจะทิ้งสิ่งปฏิกูลลงบนพื้นดิน และคูคลอง ทำให้คลองระบายน้ำเกิดการตันเขินและอุดตัน ปัญหาดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อระบบการระบายน้ำ และภาวะน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร โดยสภาพปัญหาดังกล่าวนอกจากจะเกิดจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ยากแก่การระบายน้ำแล้ว ปัญหาการบุกรุกที่คูคลองสาธารณะและการถมคูคลองสาธารณะยังเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ทำให้กรุงเทพมหานครต้องประสบกับภาวะน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน

ปัญหาการรुकล้ำที่คูคลองสาธารณะ ไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดปัญหาการระบายน้ำและปัญหาสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นเหตุของปัญหาทางสังคม ปัญหาทางการศึกษา ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนปัญหาทางการเมืองระดับท้องถิ่น ที่จะใช้คนในชุมชนแออัดเป็นอำนาจฐานเสียงทางการเมือง สภาพปัญหาดังกล่าว เป็นปัญหาที่สำคัญที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไขพร้อม ๆ กับการพัฒนาประเทศ โดยรัฐควรตระหนักและให้ความสำคัญกับคนในชุมชนแออัดริมคลอง เนื่องจากปัจจุบันปริมาณของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชน และปริมาณการแพร่ขยายของชุมชนมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ โดยการเพิ่มขึ้นของจำนวนชุมชนแออัดดังกล่าว ย่อมจะเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงปัญหาสังคม ปัญหาการวางแผนการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนปัญหาทางสิ่งแวดล้อม โดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ การที่ประเทศจะพัฒนาได้จำเป็นต้องพัฒนาคนซึ่งเป็นกลุ่มย่อยในระบบสังคม หากการพัฒนาประเทศมุ่งเน้นที่การพัฒนาคน ปัญหาของสังคมย่อมจะลดน้อยลงตามลำดับ

กรณีของชุมชนริมคลองลาดพร้าวก็เช่นกัน เป็นชุมชนที่เกิดจากสังคมของผู้ที่มีรายได้น้อยที่ขาดกำลังซื้อที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพ หรือที่อยู่อาศัยที่ใกล้เคียงงานได้ เนื่องจากราคาที่ดินมีราคาสูง ดังนั้นบุคคลผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องบุกรุกพื้นที่ริมคลองสาธารณะเพื่อการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย เมื่อการบุกรุกมีปริมาณมากขึ้นชุมชนจึงมีสภาพที่ไม่แตกต่างจากสลัม และชุมชนริมคลองลาดพร้าวก็ไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้

จากการสอบถามผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนพบว่า ชุมชนริมคลองลาดพร้าว หลังจากปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา ชุมชนมีการขยายตัวลดน้อยลง สาเหตุมาจากความแออัดทางด้านพื้นที่ ประกอบกับผู้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยใหม่ มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยใหม่จึงจำเป็นต้องเข้ามาอยู่อาศัยในรูปของบ้านเช่า หรือการเช่าพื้นที่เก่าเพื่อปลูกสร้างบ้าน โดยภายในชุมชนมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลากหลาย เช่น บ้านที่สร้างเพื่อการอยู่อาศัย ถูกดัดแปลงให้เป็นหอพัก โรงงานในครัวเรือนขนาดย่อม กิจกรรมด้านการค้าและการบริการ การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ในทางพื้นที่ดังกล่าวนี้ในการศึกษาทางภูมิศาสตร์ได้ให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นปรากฏการณ์ที่จะแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ (Interaction) ระหว่างชุมชนกับเมือง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดชุมชนริมคลองลาดพร้าว สภาพพื้นที่ในทางสังคมและลักษณะการใช้พื้นที่ในการประกอบกิจกรรมในทางเศรษฐกิจ ตลอดจน

ศึกษาปัจจัยที่ดึงดูด (Pull Factors) ให้ผู้ที่อพยพเข้ามาบุงกรุกพื้นที่ริมคลองสาธารณะในรูปแบบของชุมชนบุงกรุก เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะตัวที่น่าจะแตกต่างจากชุมชนแออัดในรูปแบบอื่น ๆ โดยเฉพาะปัจจัยในเรื่องของความแตกต่างทางด้านกายภาพ (ด้านที่ตั้ง) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อสภาพแวดล้อมระหว่างที่อยู่อาศัยกับคูคลอง โดยสภาพแวดล้อมดังกล่าวจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรูปแบบดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงปัญหาการครอบครองที่ดินโดยผิดกฎหมาย ประเด็นที่น่าสนใจเหล่านี้ น่าที่จะได้รับการพิจารณา และเป็นเหตุผลที่ผู้ศึกษาเลือกทำการศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาพื้นที่ริมคลองลาดพร้าวดังกล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้แล้วผลการศึกษายังอาจนำไปใช้เป็นตัวแบบในการนำไปจัดการกับชุมชนที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองอื่น ๆ ในกรุงเทพมหานคร และชุมชนอื่น ๆ ในประเทศไทยได้อีกด้วย จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอาศัยบริเวณริมคลอง กรณีศึกษาชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากชุมชนวังหินถึงชุมชนสะพานใหม่

จุดมุ่งหมายทางการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบทางกายภาพของการตั้งบ้านและลักษณะการรวมกลุ่มทางสังคมของชุมชนของผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินบริเวณริมคลองลาดพร้าว
2. เพื่อศึกษาถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในชุมชนของผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินบริเวณริมคลองลาดพร้าว
3. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านสังคมที่ชักจูงให้มีการตั้งชุมชนอยู่ตามริมคลองลาดพร้าว
4. เพื่อศึกษาลักษณะการเข้าถึงชุมชนของผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินบริเวณริมคลองลาดพร้าว

สมมติฐานในการศึกษา

1. ปัจจัยด้านสังคมน่าจะมีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ครอบครองพื้นที่เข้ามาอาศัยพื้นที่ริมคลองสาธารณะ
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจน่าจะมีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ครอบครองพื้นที่เข้ามาอาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองสาธารณะ
3. ปัจจัยด้านความสะดวกน่าจะมีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ครอบครองพื้นที่เข้ามาอาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองสาธารณะ
4. รูปแบบของชุมชนริมคลองน่าจะรวมอยู่เป็นกลุ่มตามภูมิลำเนาที่มีความผูกพันอยู่เดิม

ความสำคัญในการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ดึงดูด (Pull Factors) ให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว
2. ทำให้ทราบถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณใกล้ชุมชนของผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ครอบครองพื้นที่บริเวณริมคลองลาดพร้าว
3. ทำให้ทราบถึงลักษณะการเข้าถึงของชุมชนที่อยู่อาศัยบริเวณสองฝั่งคลองลาดพร้าว ตั้งแต่วังหินจนถึงสะพานใหม่ดอนเมือง
4. ทำให้ทราบถึงสภาพทางกายภาพและสังคมภายในชุมชนที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของชุมชนริมคลอง
5. ทำให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในรูปแบบของชุมชนแออัดริมคลองต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

1. ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ริมคลองลาดพร้าวตั้งแต่วังหินจนถึงสะพานใหม่ดอนเมือง อันประกอบไปด้วยชุมชนวังหิน ชุมชนเสนานิคม ชุมชนสามัคคีร่วมใจ ชุมชนวัดบางบัว ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนร้อยกรอง ชุมชนก้าวหน้า ชุมชนร่วมใจพัฒนา และชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะเก็บข้อมูลเฉพาะบ้านที่อยู่ริมคลองลาดพร้าวเท่านั้น
3. รูปแบบของชุมชนที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองพื้นที่ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะวิเคราะห์ลักษณะชุมชนดังต่อไปนี้
 - 3.1 ศึกษาปัจจัยที่ชักจูงให้เกิดการตั้งชุมชน
 - 3.2 ศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นใกล้ชุมชน
 - 3.3 ศึกษาลักษณะการเข้าถึง (Accessibility) ของชุมชน
 - 3.4 ศึกษาสภาพที่อยู่อาศัยภายในชุมชน
 - 3.5 ศึกษาภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชน
4. ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบไปด้วยปัจจัยที่ดึงดูด 3 ตัวแปรด้วยกัน คือ

 - 4.1 ปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบไปด้วย
 - 4.1.1 การได้รับข่าวสาร
 - 4.1.2 ปัจจัยด้านการศึกษาของบุตร

- 4.1.3 ภูมิลำเนาของผู้ที่อยู่อาศัย
- 4.1.4 สภาพที่อยู่อาศัย
- 4.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบไปด้วย
 - 4.2.1 สถานที่ทำงาน
 - 4.2.2 ระดับรายได้
- 4.3 ปัจจัยด้านความสะดวก ประกอบไปด้วย
 - 4.3.1 ระยะทางเข้า-ออกไปสู่ระบบขนส่งมวลชน
 - 4.3.2 วัด ศาสนสถาน
 - 4.3.3 ตลาด

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ระยะเวลาที่ผู้ที่อยู่อาศัยริมคลองลาดพร้าวอาศัยอยู่

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้ที่ไม่มียกรรมสิทธิ์ในการครอบครองพื้นที่ หมายถึง ผู้ที่เข้ามาทำการปลูกสร้างบ้านเรือน ผู้เช่า และผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองสาธารณะ ตั้งแต่คลองลาดพร้าว คลองบางบัว คลองถนน โดยผู้ที่อยู่อาศัยเหล่านี้ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองที่ดิน

ปัจจัยที่ชักจูงให้เกิดการตั้งชุมชน หมายถึง ปัจจัยด้านความสะดวก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคมที่สนับสนุนให้ชุมชนสามารถตั้งอยู่ได้

ปัจจัยด้านความสะดวก หมายถึง ลักษณะของเส้นทางและความสะดวกที่ผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชน ตัดสินใจเลือกไปยังสถานที่ดังต่อไปนี้ คือ โรงเรียน ตลาด และวัด ตลอดจนถึงระยะทางเข้าออกของคนภายในชุมชนที่ตัดสินใจเลือกเดินทางไปยังจุดต่อรถโดยสารหรือเรือโดยสาร

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังแหล่งงาน และระดับรายได้ของหัวหน้าครอบครัวที่คาดว่าจะมีผลต่อการเลือกที่อยู่อาศัย

ปัจจัยด้านสังคม หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการตั้งชุมชน หรือสนับสนุนให้ชุมชนแออัดริมคลองสามารถตั้งอยู่ได้ในการศึกษารั้งนี้ประกอบไปด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้

การได้รับข่าวสาร หมายถึง ก่อนที่จะมาอยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลอง ได้รับคำแนะนำจากแหล่งข้อมูลใด เช่น ได้รับคำแนะนำจากญาติ เพื่อน หรือคาดการณ์ว่าน่าจะอยู่อาศัยได้เอง

ปัจจัยด้านการศึกษาของบุตร หมายถึง ระยะทางจากบ้านไปยังสถานศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับที่ผู้ปกครองเลือกส่งบุตรหลานไปเรียน

ภูมิลำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัย หมายถึง ภูมิลำเนาเดิมที่ผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนอาศัยอยู่ โดยการวัดจากระยะทางตรงจากแผนที่จากที่อยู่อาศัยปัจจุบันไปยังที่อยู่อาศัยเดิมที่อพยพมา

สภาพของที่อยู่อาศัย หมายถึง ลักษณะของสภาพอาคารทางกายภาพที่สามารถมองเห็นได้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

ที่อยู่อาศัยที่สร้างแบบถาวร หมายถึง ลักษณะของบ้านที่ปลูกสร้างด้วย เรือนไม้ เรือนสังกะสี หรืออาคารคอนกรีต มีการลงเสาเข็ม ในลักษณะที่มั่นคงถาวร

ที่อยู่อาศัยที่สร้างแบบกึ่งถาวร หมายถึง ลักษณะของที่อยู่อาศัยที่สร้างจากเศษวัสดุที่ปะปนกันระหว่างวัสดุที่ถาวรกับวัสดุที่หาง่าย เช่น แผ่นป้ายโฆษณา สังกะสีเก่า หรือ ฝาผนังไม้อัด

ที่อยู่อาศัยชั่วคราว หมายถึง ที่อยู่อาศัยที่สร้างขึ้นจากตัวอาคารหรือต่อเติมโดยไม่มี การลงเสาเข็ม โดยปลูกสร้างจากวัสดุที่หาง่าย เช่น ฝาสังกะสี เป็นต้น

ที่อยู่อาศัยที่สร้างจากเศษวัสดุ หมายถึง ที่อยู่อาศัยที่ปลูกสร้างจากเศษวัสดุที่หาง่าย เช่น ฝาผนัง แผ่นป้ายโฆษณา สังกะสีเก่า โดยไม่มีการลงรากฐานที่มั่นคง

การก่อตั้งของชุมชน หมายถึง ระยะเวลาที่อยู่จริงของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุมชนแออัดแสดงให้เห็นถึงการขาดแคลนที่ดินเพื่ออยู่อาศัยในเมืองของผู้ที่มีรายได้น้อย เนื่องจากไม่มีความสามารถในการซื้อที่ดินในเมือง ซึ่งมีราคาสูงกว่ารายได้ต่อบุคคล จากการที่บุคคลเหล่านี้ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จึงจำเป็นต้องขุดกรุกพื้นที่สาธารณะที่รกร้างว่างเปล่าทางราชการ ปลูกสร้างบ้านเรือนจากวัสดุที่หาง่าย สภาพบ้านเรือนมีลักษณะเสื่อมโทรม และก่อให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมในเมือง และปัญหาสังคมตามมา การเกิดและขยายตัวของชุมชนแออัด มีปัจจัยการเกิดจากหลายปัจจัยด้วยกันดังที่ จิตรชัย พงศ์ประยูร ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของชุมชน มีสาเหตุมาจาก

1. เกิดการว่างงานในภาคเกษตรกรรม อันเป็นผลมาจากการนำเครื่องจักร เครื่องผ่อนแรงต่าง ๆ มาใช้ในการเกษตร
2. ภายในเมืองใหญ่จะเกิดโรงงานและที่อยู่อาศัยที่มีความหนาแน่น จึงส่งผลให้เกิดความต้องการแรงงาน และภายในเมืองยังเป็นจุดรวมของสินค้าและวัตถุดิบจึงส่งผลให้คนในชนบทอพยพเข้าสู่เมือง
3. การพัฒนาการขนส่งเพื่อนำอาหารและวัตถุดิบเข้ามาสู่เขตชุมชน
4. ปัจจัยทางด้านสังคม และประชากรคือต้องการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น
5. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ เมืองเป็นศูนย์กลางของความเจริญ เช่น การศึกษา การพักผ่อนหย่อนใจ และแหล่งบริการต่าง ๆ ของสังคม (จิตรชัย พงศ์ประยูร. 2527 : 12)

ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นปัจจัยที่เป็นแรงดึงดูดให้คนในชนบทอพยพเข้าสู่เมืองมากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองหลัก ๆ ของประเทศ เช่น กรุงเทพมหานคร ผู้อพยพส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีรายได้น้อย เมื่ออพยพเข้ามาจึงจำเป็นต้องหาบ้านเช่าราคาถูกหรืออาศัยญาติพี่น้องอยู่ชั่วคราว ในขณะที่เมืองมีการพัฒนาตัวและขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ที่อยู่อาศัยจึงถูกจับจองและอยู่ในมือของนายทุนบางกลุ่ม และผู้ที่มีอำนาจทางการซื้อ ดังนั้นผู้ที่มีรายได้น้อยจึงจำเป็นต้องอพยพเข้าไปอยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ว่างเปล่าของทางราชการ โดยปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อย่างเรียบง่าย ด้วยวัสดุที่หาง่ายทำให้รูปแบบของที่อยู่อาศัยมีสภาพเสื่อมโทรม และกลายเป็นชุมชนแออัด

ความหมายของชุมชนแออัด

ชุมชนแออัดตามความหมายของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หมายถึง ที่อยู่อาศัยที่ไม่มีที่ว่าง ชำรุดทรุดโทรม ขาดหลักอนามัย มีความแออัดยัดเยียด ไม่อาจจะใช้เป็นที่อยู่อาศัยเพื่อดำเนินชีวิตให้มีความสุข ที่อยู่อาศัยในลักษณะดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ บริเวณที่กำลังเสื่อมคุณภาพ (Blight Area) เนื่องจากบริเวณนี้มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ถ้าไม่มีการปรับปรุงจะเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว และจะกลายเป็นบริเวณที่เสื่อมโทรมจนกลายเป็นพื้นที่สลัม (Slum Area) พื้นที่ดังกล่าว ยากที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้นในสภาพเดิม วันแต่จะทำการรื้อถอน หรือโยกย้ายอาคาร ผู้คนออกไปแล้วจัดการปฏิรูปและปลูกสร้างขึ้นใหม่ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2526 : 6)

สำนักงานสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร ได้ให้ความหมายว่า ชุมชนที่ส่วนใหญ่มีอาคารหนาแน่นไร้ระเบียบ และชำรุดทรุดโทรมมาก มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม อันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัย โดยให้ เกณฑ์ความหนาแน่นของบ้านเรือน 15 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ไร่ เป็น 1 ชุมชน (สำนักงานสวัสดิการสังคม. 2533)

การเคหะแห่งชาติ ได้ให้ความหมายชุมชนแออัดว่าหมายถึง บริเวณพื้นที่ที่มีสภาพไม่ถูกสุขลักษณะ มีน้ำขังอับชื้น หรือสกปรก มีอาคารหรือผู้อยู่อาศัยอยู่อย่างแออัด อันอาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย หรือเป็นแหล่งที่อาจก่อให้เกิดการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ จำนวนอาคารที่อยู่อาศัยในชุมชนอย่างน้อยต้องไม่ต่ำกว่า 30 หลังคาเรือน ต่อพื้นที่ 1 ไร่ ไม่ว่าจะอยู่ในที่ดินของเจ้าของรายเดียวกันหรือไม่ก็ตาม (การเคหะแห่งชาติ. 2534)

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้คำนิยามชุมชนแออัด ว่าหมายถึงอาคารหรือกลุ่มอาคารที่อยู่กันอย่างแออัด เสื่อมสภาพ เป็นบริเวณที่มีอนามัยไม่ดี ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก หรือเป็นที่ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพไม่มีความปลอดภัย มีความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม มีการบุกรุกเข้าไป ครอบครองพื้นที่หรืออาคารโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดิน (เกริกไกร แก้วล้วน. 2536 : 14 ; อ้างอิงมาจาก มารุต คำชะอม. 2532)

นอกจากนี้นักวิชาการได้ให้ความหมายของที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยไว้หลายความคิดด้วยกัน ดังนี้

อัน นิมมานเหมินทร์ ได้ให้ความหมายของแหล่งเสื่อมโทรม ว่าเป็นสภาพของย่านเคหะสถานหรือบริเวณที่อยู่อาศัยในเมือง ที่ประกอบไปด้วยอาคารเก่าแก่ ชำรุดทรุดโทรม มีบริเวณที่สกปรกรุงรัง ประชาชนอยู่กันอย่างแออัด ผิดสุขลักษณะต่ำกว่ามาตรฐานอันสมควร

จนไม่อาจอยู่อย่างแบบครอบครัวตามปกติวิสัยของมนุษย์ ทำให้ไม่ปลอดภัยในด้านสุขวิทยา และอนามัย (อัน นิมมานเหมินทร์. 2510) ซึ่งสอดคล้องกับ ทองสุข ชั้นทอง ที่กล่าวว่า ชุมชนแออัดเป็นลักษณะของสิ่งก่อสร้างและที่อยู่อาศัยที่มีความหนาแน่น มีสภาพที่อยู่ไม่ถูกสุขลักษณะ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกอันอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และศีลธรรมอันดีงามของผู้ที่อยู่อาศัย หรือของชุมชนนั้น (ทองสุข ชั้นทอง. 2520 : 45) นอกจากนี้แล้ว

เกริกไกร แก้วล้วน ได้สรุปความหมายของชุมชนแออัดไว้ดังนี้คือ

ชุมชนแออัด หมายถึง บริเวณที่ตั้งของเคหะสถานหรืออาคาร ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย มีความหนาแน่นไม่เป็นระเบียบ ขาดระบบถนนเข้า-ออก บริเวณที่ตั้งอาคารสกปรกรุงรัง ขาดระบบการกำจัดขยะ และระบบระบายน้ำเสียเป็นป่อเกิดเชื้อโรคต่าง ๆ ตัวอาคารชำรุดทรุดโทรม สร้างไม่ถูกลักษณะ ขาดระบบการระบายและถ่ายเทอากาศ มีสมาชิกอยู่กันอย่างแออัด ขาดความสุขสบายในการดำเนินชีวิต ขาดการบริการทางด้านสาธารณสุขจากภาครัฐ เป็นป่อเกิดของปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางสภาพแวดล้อมและปัญหาทางสังคม โดยชุมชนแออัดสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะโดยพิจารณาจากลักษณะการครอบครองที่ดินเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัย คือ

1. ชุมชนแบบถาวร เป็นลักษณะการตั้งถิ่นฐานผู้ที่มีรายได้น้อยอพยพเข้าไปปลูกสร้างอาคารบ้านเรือน หรือเช่าที่อยู่อาศัยโดยเจ้าของบ้านรับรู้ และยอมให้อยู่อาศัยโดยชำระค่าตอบแทนหรือค่าเช่าตามที่ตกลงกัน เป็นที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัยจากการถูกไล่รื้อ
2. ชุมชนแบบชั่วคราว เป็นลักษณะการตั้งถิ่นฐานในลักษณะการบุกรุกเข้าไปปลูกสร้างโดยไม่ได้รับการยินยอมจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งลักษณะเช่นนี้ผู้ที่อยู่อาศัยจะตระหนักดีว่าอาจจะถูกไล่รื้ออยู่ตลอดเวลา (เกริกไกร แก้วล้วน. 2536 : 17)

สำหรับนักวิชาการต่างประเทศได้ทำการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวกับชุมชนแออัดในรูปแบบของชุมชนบุกรุก ไว้ดังนี้

จากการศึกษาของ Larry R. Ford ได้ศึกษารูปแบบของชุมชนบุกรุกที่สาธารณะในอันโตนิเชีย จะปรากฏว่ามีอยู่ทั่วไปในเมืองใหญ่ ๆ ส่วนมากจะอยู่ในบริเวณที่ไม่น่าอยู่ เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำ และพื้นที่ต่อเนื่องกับพื้นที่ที่ค่อนข้างเจริญ บางแห่งไม่ใช่เป็นที่อยู่ชั่วคราว เนื่องจากได้อยู่อาศัยมาเป็นเวลานาน แต่ทางการถือว่าเป็นที่อยู่ชั่วคราว เนื่องจากผิดกฎหมาย และไม่อาจเข้าร่วมกับโครงการปรับปรุงชุมชน การขาดสภาพที่ถาวรมิใช่ระดับความยากจน ที่ทำให้ภูมิทัศน์ของบริเวณเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง โอกาสการจ้างงาน และโอกาสดี ๆ อย่างอื่น อาจอยู่ใกล้หรือไม่อยู่ใกล้ ที่อยู่อาศัยเหล่านี้ก็ได้แต่ผู้คนที่อาศัยอยู่ แม้จะมีรายได้น้อยก็มีแนวโน้มที่จะปรับปรุงบ้านเรือน สภาพที่อยู่อาศัยมักจะเสื่อมโทรมลงอย่างไม่น่าเชื่อ เนื่องจากสาเหตุ

หลากหลาย โดยเฉพาะการเข้าอยู่อาศัยหมุนเวียนเปลี่ยนผู้คนตามแนวลำคลอง ซึ่งโสโครกหรือตามแนวทางรถไฟ ลักษณะเช่นนี้มีพบโดยทั่วไป เว้นแต่บริเวณที่มีตึกกรมทหาร (Ford. 1993 : 395)

ทิมมอน โรเบิร์ต (Timmons Roberts) ได้ศึกษาผลกระทบของชุมชนบุกรุกในลุ่มน้ำอเมซอน พบว่า เมืองปาราอิวัส (Parauapebas) เป็นเมืองที่อยู่ใกล้เคียงกับโครงการเหมืองแร่มูลค่าหลายพันดอลลาร์ที่พารา ทำให้ค่าเช่าราคาสูงบีบคั้น รวมทั้งราคาที่ดินสูงขึ้น จากการศึกษาโดยการสนับสนุนของธนาคารโลกพบว่า การบุกรุกตั้งถิ่นฐานที่ผิดกฎหมายเป็นผลมาจากผู้ใช้แรงงานที่ได้รับค่าจ้างต่ำ ได้เข้าบุกรุกสร้างที่อยู่อาศัย ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะนำมาใช้ประโยชน์กับเจ้าของที่ดินส่วนต่าง ๆ ของรัฐ ได้ตระหนักถึงตัวแปรด้านกายภาพของชุมชน อัตราการตั้งถิ่นฐานที่ถูกต้องตามกฎหมาย และบริการสาธารณสุขประเภทอื่น ๆ (Roberts. 1992 : 441 – 443)

สำหรับชุมชนแออัดริมคลอง การเคหะแห่งชาติได้ให้ความหมายสลัมริมคลองคือสภาพที่อยู่อาศัยที่คล้ายคลึงกับชุมชนแออัดทั่วไป แต่มีลักษณะที่แตกต่างกันเด่นชัด คือสภาพภาพการครอบครองที่ดิน กล่าวคือ สภาพที่อยู่อาศัยของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณสลัมริมคลองเป็นการบุกรุกพื้นที่สาธารณะบริเวณที่ดินว่างเปล่า ริมฝั่งคลองต่าง ๆ และรुकาล้างไปในแนวคลองโดยปราศจากระบบสาธารณสุขประเภทขั้นพื้นฐานที่ถูกต้องและขาดความมั่นคงในการอยู่อาศัย (การเคหะแห่งชาติ. 2527)

จากการศึกษาคำจำกัดความเกี่ยวกับชุมชนแออัดจากแหล่งต่าง ๆ ทำให้พอสรุปความหมายของชุมชนแออัดได้ว่า หมายถึง ที่อยู่อาศัยที่มีความแออัด ไร้ระเบียบ มีสภาพบ้านเรือนและสภาพแวดล้อมต่ำกว่ามาตรฐาน เป็นที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพต่ำ สร้างจากเศษวัสดุที่หาง่าย เป็นแหล่งเสื่อมโทรมที่มีทางเข้าออกแคบ ขาดระบบสาธารณสุขประเภทและสาธารณสุขการ สภาพดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้ที่อยู่อาศัย รวมถึงการเป็นแหล่งที่อาจก่อให้เกิดการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมที่ดีของประชาชน และสำหรับในการศึกษาครั้งนี้ ชุมชนแออัดริมคลองซึ่งเป็นชุมชนที่บุกรุกพื้นที่สาธารณะในรูปของชุมชนบุกรุก จึงหมายถึงพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นชุมชนแออัด และเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อย ซึ่งลักษณะของชุมชนเช่นนี้จะแตกต่างจากชุมชนแออัดในรูปแบบอื่นคือจะบุกรุกพื้นที่แนวคูคลองสาธารณะ และจะกระจายตัวตามความยาวของลำคลอง

ประวัติความเป็นมาของชุมชนแออัดริมคลอง

ชุมชนแออัดริมคลอง ถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของสลัมโดยทั่วไป เกิดขึ้นในปลายพุทธศตวรรษที่ 24 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2394 – 2411) โดยพระองค์ได้โปรดให้เชลยเวียดนามที่ถูกจับเมื่อครั้งที่ไทยทำสงคราม กับชาวเวียดนามในรัชกาลที่ 3 เข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสมัยนั้นเชลยได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือพวกที่นับถือศาสนาคริสต์และพวกที่นับถือศาสนาพุทธ เชลยในกลุ่มที่ 2 นี้เองได้กราบบังคมทูลรัชกาลที่ 4 ขอย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร โดยได้รับพระบรมราชานุญาต ให้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณแนวคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งขุดขึ้นในปี พ.ศ. 2395 โดยจุดประสงค์หลักในการขุดคลองก็เพื่อใช้เป็นแนวคูเมืองชั้นที่ 3 ล้อมรอบตัวเมือง

ในอดีตกรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่ล้อมรอบไปด้วยกำแพง คลองผดุงกรุงเกษมเป็นคูเมืองใหม่ที่ล้อมรอบบริเวณที่อยู่อาศัยของเมือง ชุมชนแรกเริ่มที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณแนวคูเมืองใหม่จึงเป็นต้นกำเนิดของหมู่บ้านชาวญวนนอกเมือง หรือหมู่บ้านวัดญวนสะพานขาว

ความแออัดของชุมชนได้เริ่มขึ้นในราว พ.ศ. 2443 – 2483 ในช่วงของรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ในสมัยนี้ไทยมีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างประเทศมากและเป็นยุคที่กรุงเทพมหานครมีการขยายเขตเมือง ซึ่งแต่เดิมเมืองกรุงเทพมหานคร (ในช่วง พ.ศ. 2483) มีเนื้อที่เพียง 4 ตารางกิโลเมตร และขยายมาเป็น 40 ตารางกิโลเมตร (ในปี พ.ศ. 2513) การค้าขายของคนไทยในสมัยเริ่มแรกจะอาศัยบริเวณแนวคลองขุดเป็นแหล่งพาณิชย์กรรม พ่อค้าต่างถิ่นที่เข้ามาค้าขายจำเป็นที่ต้องค้างแรมอยู่บริเวณแนวคูคลองผดุงกรุงเกษมเพราะอยู่ใกล้กับตลาดมหานาค เมื่อเวลาผ่านไปพ่อค้าเร่เร่เหล่านี้จึงได้อพยพขึ้นบก และสร้างบ้านเรือนขึ้นบริเวณที่รกร้างบริเวณนั้น

ในขณะที่เดียวกันลูกหลานของชาวเวียดนาม กองทหารอาสาปืนใหญ่ ซึ่งเป็นชนพวกแรกที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณนี้ ก็ได้สร้างเรือนแถวไม้ แบ่งออกเป็นห้อง ๆ ให้คนยากจนเข้ามาอยู่อาศัย สภาพชุมชนมีลักษณะสภาพเดียวกับสลัม คือลักษณะห้องเป็นเพียงห้องโถง ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดสรรพื้นที่ถูกแบ่งจัดสร้างเป็นที่อยู่อาศัย จนทำให้สภาพบ้านเรือนมีสภาพที่แออัด ทางสัญจรไปมาเป็นเพียงทางเดินแคบ ๆ และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา หมู่บ้านวัดญวนสะพานขาว ที่ถือกำเนิดอยู่บริเวณแนวคลองผดุงกรุงเกษมก็ได้กลายเป็นสลัมแห่งใหญ่แห่งหนึ่งและถือได้ว่าเป็นสลัมริมคลองแห่งแรกของกรุงเทพมหานคร (รศ.ดร. มร.ว. อคิน ธิพัฒน์. 2523 : 1 – 8)

สาเหตุการเกิดสลัมริมคลอง

สลัมริมคลองเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์โดยมูลเหตุที่ผู้อพยพเลือกตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณแนวคูคลองสาธารณะ เป็นผลมาจากวิถีชีวิตของสังคมไทยยังคงผูกพันอยู่กับสายน้ำ โดยในอดีตคลองถือว่าเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักที่คนไทยใช้เป็นเส้นทางการค้าและติดต่อสื่อสารกัน ประกอบกับสภาพชีวิตของคนในอดีต ยังคงให้ความสำคัญกับคูคลองด้วยสาเหตุที่ว่าคลองเป็นแหล่งอาหารและเป็นที่ชำระล้างสิ่งสกปรกและสิ่งปฏิกูลได้สะดวกเนื่องด้วยระบบสาธารณูปโภคของไทยยังไม่เจริญดังเช่นปัจจุบัน นอกจากสาเหตุดังกล่าวแล้วการบุกรุกพื้นที่ริมคลองสาธารณะแล้ว การบุกรุกพื้นที่แนวคลองสาธารณะยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ที่สำคัญดังที่ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ การเคหะแห่งชาติได้ทำการศึกษาปัจจัยการเกิดสลัมริมคลอง พบว่า มีสาเหตุมาจากปัจจัยที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. การขาดแคลนที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อย เนื่องจากรัฐไม่สามารถที่จะจัดหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยได้อย่างเพียงพอ ทำให้ผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านั้นต้องหาที่ว่างเปล่าเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยของตนเอง พื้นที่ว่างเปล่าในเขตเมืองที่ผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าไปอยู่อาศัยได้ คือ บริเวณริมคลอง ซึ่งเป็นที่ดินของรัฐ ปลูกสร้างเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราว

2. มูลเหตุของปัญหาเกิดจากหน่วยงานของรัฐ ไม่ได้มีการควบคุมดูแลคูคลองสาธารณะและที่ดินริมคูคลองสาธารณะ ทำให้ผู้ขาดแคลนที่อยู่อาศัยเข้าไปบุกรุกพื้นที่ เมื่อมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นชุมชนสลัมริมคลอง

3. ปัญหาที่ดิน ตั้งแต่ปี 2503 เป็นต้นมาได้เริ่มมีการกว้านซื้อกักตุนที่ดินเพื่อเก็งกำไร จนถึงปี 2524 ที่ดินเขตชานเมืองกรุงเทพฯ คิดเป็นเนื้อที่ 150 – 170 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 100,000 ไร่) ถูกโอนไปอยู่ในมือของนายทุนนักจัดสรรที่ดิน ภาวะการเช่นนี้เป็นผลกระทบโดยตรงที่ผลักดันให้ผู้ที่มีรายได้น้อยต้องอพยพออกจากเขตความเจริญ กล่าวคือเจ้าของที่ดินในเมืองต้องการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรม ซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่า จึงหันมาใช้วิธีการขับไล่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดด้วยวิธีการต่าง ๆ สภาพปัญหาดังกล่าวจึงเป็นแรงบีบให้ผู้มีรายได้น้อย เข้าบุกรุกพื้นที่ว่างเปล่าของทางราชการ ซึ่งยังคงมีอยู่เฉพาะพื้นที่ริมคลอง

4. อยู่ใกล้แหล่งงานและคมนาคมสะดวก เนื่องจากในกรุงเทพฯ มีคูคลองอยู่มากมาย และสลัมริมคลองส่วนใหญ่ จะตั้งอยู่บริเวณใกล้ย่านความเจริญดังกล่าว จึงมีความสะดวกในด้านการคมนาคมและการประกอบอาชีพ

5. อยู่ใกล้แหล่งสาธารณูปโภค เนื่องจากสลัมริมคลองส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณใกล้ความเจริญ ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่ในอาณาบริเวณที่สาธารณูปโภค อันได้แก่ ไฟฟ้า และประปาเข้าถึง แม้ว่าจะไม่สามารถติดตั้งมิเตอร์ได้เอง แต่สามารถจัดหาได้ด้วยวิธีการนอกระบบแบบต่าง ๆ ซึ่งยิ่งดีกว่าการอยู่นอกเมืองที่ห่างไกล ส่วนในเรื่องของน้ำใช้นั้นสลัมริมคลองบางแห่งก็ใช้น้ำคลองที่อยู่อาศัยเพื่อการอุปโภค บริโภค (การเคหะแห่งชาติ. 2527)

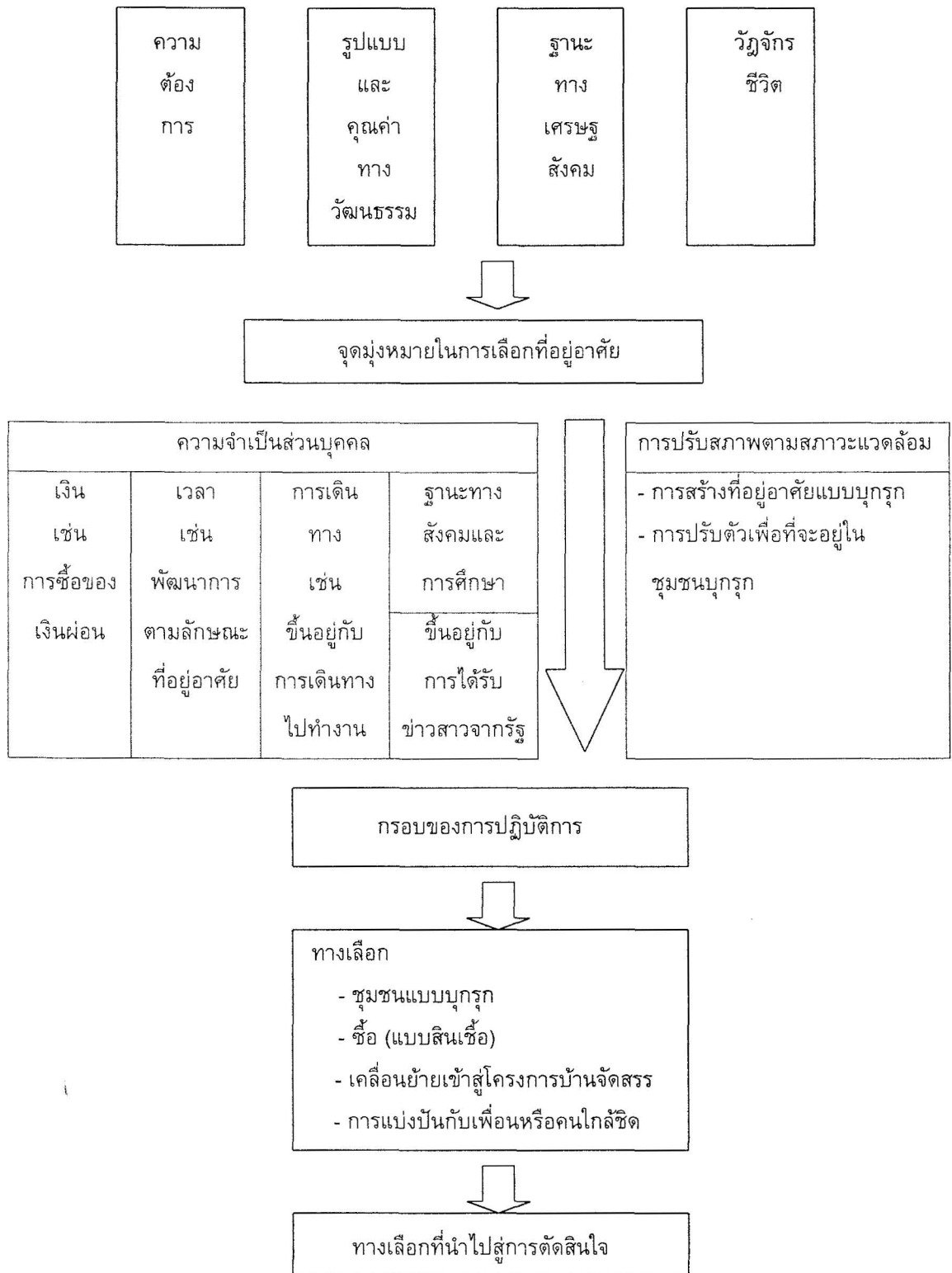
ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่เป็นผลทำให้ชุมชนแออัดริมคลองเกิดและขยายตัวเพิ่มขึ้นตามแนวคลองสาธารณะที่เป็นพื้นที่ว่างเปล่าของทางราชการ และขาดเจ้าหน้าที่ดูแล เมื่อชุมชนมีปริมาณที่เพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลโดยตรงต่อระบบเมือง ดังนั้นจึงควรที่จะมีการศึกษาถึงมูลเหตุและปัจจัยที่ชักจูงให้เกิดการตั้งชุมชนแออัดริมคลองว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยใด โดยได้ศึกษางานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า กระบวนการเกิดชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร มีกระบวนการเกิดที่มีความแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับสาเหตุและสิ่งจูงใจที่แตกต่างกัน ดังที่ สมชาย เตชะพรหมพันธ์ ได้ทำการศึกษาถึงสาเหตุ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดชุมชนแออัดนั้น มีกระบวนการตัดสินใจที่มาจากปัจจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. พื้นที่ที่มีความเหมาะสมเพราะเป็นพื้นที่ว่างเปล่าของทางราชการ และยังไม่มีการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน
2. ได้รับการชักชวนแนะนำจากญาติ มิตร ตลอดจนผู้ใกล้ชิด
3. ระดับราคาค่าเช่าบ้าน หรือค่าเช่าที่ดินอยู่ในระดับต่ำราคาถูก
4. บริเวณนั้นมีระยะทางไม่ห่างไกล จากที่ทำงานทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
5. มีความสะดวกในการเดินทางเนื่องจากมีระบบขนส่งหลายสาย
6. ลักษณะที่ดินเป็นที่ดินสาธารณะ เช่น พื้นที่ว่างตามลำคลอง ริมฝั่งทะเล ซึ่งยังว่างเปล่าและไม่มีการใช้ประโยชน์ (สมชาย เตชะพรหมพันธ์. ม.ป.ป.)

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ชุมชนแออัดริมคลองเป็นชุมชนที่มีปัจจัยเอื้อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานในลักษณะของชุมชนอย่างชัดเจนในเรื่องของกรรมสิทธิ์ที่ดิน เนื่องจากบริเวณแนวคลองสาธารณะเป็นพื้นที่ที่ถูกปล่อยปละละเลยจากเจ้าหน้าที่ ดังนั้นพื้นที่ว่างเปล่าที่ขาดการดูแลจึงเป็นพื้นที่หนึ่งที่เอื้อให้ผู้ที่มิรายน้อยเข้าไปปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นที่พักพิง นอกจากปัจจัยดังกล่าวแล้ว ยังได้มีผู้เสนอแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเลือกที่ตั้งของที่พักอาศัยที่จะมีลักษณะกลายเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นนั้นจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในด้านเศรษฐกิจสังคม และระยะทางเป็นสำคัญ

ดังที่ Jurgen Bahr ได้สรุปแนวความคิดในการอพยพภายในเมืองของกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยไว้ดังแผนผัง

แผนผังแสดงการอพยพภายในเมืองของกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำ

ที่มา : Jurgen Bahr Applied Geography and Development V. 36. 1990.

นอกจากนี้แล้วนักวิชาการหลายคน que ศึกษาเรื่องการตั้งถิ่นฐานได้สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่อยู่อาศัย ประกอบไปด้วยปัจจัยที่ดังต่อไปนี้ 3 ปัจจัยด้วยกัน คือ

ปัจจัยทางด้านสังคม

ปัจจัยทางด้านสังคมมีบทบาทสำคัญที่ส่งผลให้ชุมชนแออัดริมคลองเกิดขึ้น โดยปัจจัยทางด้านสังคมจะเกี่ยวข้องกับ ความแตกต่างด้านคุณค่าและค่านิยมส่วนตัว ปัจจัยดังกล่าว เบรน กูดเดล (Brain Goodall) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกทำเลที่ตั้งขึ้นอยู่กับ ปัจจัยหลักในการพิจารณา 3 ประการด้วยกันคือ

1. ลักษณะของบ้าน ได้แก่ ความใหม่ – เก่าของบ้าน ขนาดใหญ่ หรือเล็ก บ้านเดี่ยว หรืออยู่หลายครอบครัว สภาพของครอบครัว การแบ่งแยกผิว เชื้อชาติ และชนชั้น
2. ลักษณะของชุมชนโดยคำนึงถึงความหนาแน่นของชุมชนสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหมือนกัน
3. ความสัมพันธ์ของที่ตั้งกับพื้นที่โดยรอบ ได้แก่ การเข้าถึงของที่ตั้งที่อยู่อาศัยไป ย่างยานการค้า อุตสาหกรรม และการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งงานของ หัวหน้าครอบครัว (Goodall, 1974 : 151 – 161) นอกจากนี้แล้วผลการศึกษาดังกล่าวจึง สอดคล้องกับการศึกษาของ เกรน เซฟ (Grant Saff) ได้ศึกษาเมือง Cape Town ในสหภาพ แอฟริกาใต้ พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะมีสภาพพื้นที่คล้ายคลึงกัน มีการปลูกสร้างบ้านเรือน แบบเรียบง่าย และเพิ่มจำนวนชั้น และมีการแผ่กระจายไปบริเวณที่ใกล้เคียง นอกจากนี้แล้ว สภาพสีผิว ที่อยู่ในกลุ่มสีผิวเดียวกันก็จะกระจายเกาะกลุ่มอยู่บริเวณเดียวกัน (Saff, 1996 : 237) แต่จากผลการศึกษาและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งของ ที่อยู่อาศัยจะขึ้นอยู่กับ รายได้ (Income) การเข้าถึงแหล่งงาน (Job Access) สภาพครอบครัว (Family Status) และปัจจัยอื่น ๆ โดยจากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าปัจจัยทางด้านสังคม ที่มีบทบาทสำคัญที่ส่งผลให้ชุมชนแออัดริมคลองเกิดขึ้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยดังกล่าว ข้างต้นแล้ว ยังพบว่า การได้รับข้อมูล ข่าวสารการแนะนำบอกต่อเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อ การตัดสินใจในการเลือกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในรูปแบบของชุมชนแออัด โดยพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร การแนะนำบอกต่อจากญาติ มิตร ที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัย ก่อน โดยผู้อพยพเหล่านี้จะให้ความสัมพันธ์ในระบบเครือข่าย เนื่องจากผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้ จะเลือกที่อยู่อาศัยโดยการคำนึงถึงระดับรายได้ที่อยู่ในระดับเดียวกัน และส่วนใหญ่จะเลือกอยู่กับกลุ่มคนที่มีฐานะทางสังคมอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ดังที่ เกริก ไกร แก้วล้วน กล่าวว่

ที่อยู่อาศัยที่จะมีสภาพเป็นชุมชนแออัด จะก่อตัว หรือมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้นนั้นจะขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและวัฒนธรรม โดยการอพยพเข้าสู่เมืองของคนยากจนนั้นจะเข้าไปอยู่อาศัยกับญาติพี่น้อง หรือผู้ที่มีรายได้ในระดับเดียวกัน (เกริกไกร แก้วล้วน. 2536 : 28) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมชาย เตชะพรหมพันธ์ ที่ได้ทำการศึกษาที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อยในชุมชนเมืองชลบุรี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า แหล่งชุมชนมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้นเนื่องจากปัจจัยชี้้นำในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคม ที่มีความต่อเนื่องมาจากระบบเครือญาติ และมิตรของผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่รุ่นแรก ชักนำให้ผู้อพยพรุ่นใหม่ ๆ เข้ามาอยู่ร่วมกัน โดยผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีรายได้น้อยตัดสินใจเข้ามาอยู่อาศัยในเมืองชลบุรี มีลำดับความสำคัญ ดังนี้ ได้รับคำแนะนำจากญาติมิตร ร้อยละ (28.16) ใกล้เคียงที่ทำงาน ร้อยละ (24.32) บ้านเช่าราคาถูกร้อยละ (14.72) เป็นที่ดินสาธารณะ ร้อยละ (3.2) (สมชาย เตชะพรหมพันธ์. ม.ป.ป. : 73)

พิสันต์ ด่านไพบูลย์ ศึกษาที่อยู่อาศัยที่มีรายได้น้อยที่เลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการแนะนำชักชวนจากญาติเป็นปัจจัยที่สำคัญรองลงมาจาก การคาดการณ์ว่าพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่ว่างเปล่าของหน่วยงานราชการ อันเป็นปัจจัยแรกในการที่จะตัดสินใจของผู้ที่มีรายได้น้อยในการที่จะสร้างที่อยู่อาศัย (พิสันต์ ด่านไพบูลย์. 2529 : 113) นอกจากนี้แล้วผลการศึกษาของ นิรชา บัณฑิตชาติ ได้วิเคราะห์ปัจจัยหลักที่มีผลให้เกิดการตั้งถิ่นฐาน พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคม และความผูกพันทางเครือญาติ (Kinship Relationship) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากกว่าปัจจัยในเรื่องการคมนาคมสะดวก โดยให้เหตุผลว่าความสัมพันธ์ทางสายโลหิตจะทำให้เกิดการพึ่งพาช่วยเหลือกันระหว่างหมู่กลุ่มของตน โดยเฉพาะลักษณะการอยู่อาศัยในสังคมแบบไทย ๆ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ชัดเจน โดยความสัมพันธ์ดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในระดับเครือญาติ หรือมีความเป็นเพื่อนกันมาก่อน แนะนำ และชักจูงให้เข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 64.44 (นิรชา บัณฑิตชาติ. 2533 : 178 – 179)

จากปัจจัยทางด้านสังคม เกี่ยวกับการได้รับข้อมูล ข่าวสาร จากญาติ มิตร หรือ การคาดการณ์ว่าจะเข้ามาอยู่อาศัย และตั้งหลักแหล่งในชุมชนแออัดริมคลองนั้น นอกจากปัจจัยการได้รับข้อมูลข่าวสาร จะเป็นปัจจัยเด่นที่ส่งผลให้ชุมชนแออัดริมคลองเกิดขึ้นแล้ว ภายในปัจจัยทางด้านสังคม ยังพบว่ามีปัจจัยที่แยกย่อยและเกี่ยวเนื่องกันอีกหลายปัจจัยด้วยกัน โดยเฉพาะปัจจัยในเรื่องของสภาพครอบครัว (Family Status) โดย เบรน กูดเทล (Brain Goodall.) ซึ่งได้กล่าวไว้ในเรื่องแนวคิดที่จะเลือกที่อยู่อาศัยว่า การที่เด็กอยู่ในครอบครัวมี

ผลสะท้อนสำคัญในการเลือกทำเลที่พักอาศัย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีสัดส่วนของเด็กในวัยเรียนจะเลือกที่อยู่อาศัยที่ใกล้กับสถานศึกษา โดยพิจารณาจากโรงเรียนที่มีมาตรฐานทางการศึกษาดีเป็นเกณฑ์ในการเลือกทำเลที่ตั้งของแหล่งที่อยู่อาศัย (Goodall, 1974: 151 – 161) และจากผลการศึกษาของ จันทิมา ฉัตรไชยสิทธิกุล พบว่า ผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่นิยมที่จะเลือกส่งบุตรหลานไปยังสถานศึกษาที่อยู่ใกล้กับชุมชน โดยผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 56 ใช้วิธีการเดินเท้าไปเรียน ส่วนที่เหลือจะใช้วิธีการเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง โดยร้อยละ 72 ใช้เวลาเดินทางประมาณ 10 – 20 นาที (จันทิมา ฉัตรไชยสิทธิกุล, 2529 : 179) จากผลการศึกษาดังกล่าวน่าจะชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางด้านระยะทางระหว่างบ้านไปยังสถานศึกษาของบุตรเป็นปัจจัยที่สำคัญและน่าที่จะเป็นเหตุผลหนึ่งในการที่จะเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อย

ภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด

การอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง เป็นปัญหาหนึ่งที่เมืองหลัก ๆ ของประเทศไทยกำลังประสบอยู่โดยเฉพาะการย้ายถิ่นของคนในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่เมืองที่มีความเจริญ ทั้งนี้เนื่องจากภายในเมืองใหญ่จะเป็นแหล่งที่รวมความเจริญ ทั้งทางด้านการค้า ทางด้านเศรษฐกิจ และการบริการ เมื่อเมืองเป็นแหล่งดึงดูดของคนจากพื้นที่โดยรอบ จึงส่งผลให้เมืองหลัก ๆ ของประเทศต้องประสบกับปัญหาการย้ายถิ่นของคนในพื้นที่ชนบทเข้าสู่เมือง ซึ่งหากการอพยพมีปริมาณที่เพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลโดยตรงต่อการวางแผนพัฒนาเมือง กล่าวคือ ผู้ที่อพยพเข้าสู่เมืองโดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีระดับรายได้ต่ำ และต้องการอพยพเข้ามาหางานทำในเมือง ดังนั้นในการอพยพเข้ามาในรุ่นแรกจึงไม่สามารถที่จะปลูกสร้างหรือซื้อที่อยู่อาศัยที่มีราคาสูงได้ จึงเป็นผลให้ผู้อพยพเหล่านี้ จำเป็นต้องบุกรุกพื้นที่ว่างเปล่าของทางราชการ หรือพื้นที่ว่างเปล่าของเอกชนในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย โดยในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยก็จะสร้างแบบเรียงบงายจากเศษวัสดุที่หาได้ ไม่มีการปรับปรุงจนทำให้กลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม และชุมชนแออัดในที่สุด ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ การทราบถึงภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ก็เพื่อที่จะต้องการศึกษาถึงสภาพทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา และการพัฒนาที่อยู่อาศัย ดังที่ สมหวัง ตรงพิพัฒน์ ได้กล่าวว่า การตั้งขึ้นของชุมชนที่เกิดใหม่ จะเป็นศูนย์รวมของคนที่อยู่พามาจากภูมิลำเนาเดิม ดังนั้นวัฒนธรรม และสังคมจะมีความแตกต่างกันในการที่จะดำเนินการให้คนเหล่านี้มาอยู่รวมกันได้ โดยส่วนใหญ่บุคคลจะไม่สามารถปรับความรู้สึกที่จะอยู่ร่วมกับคนแปลกหน้าได้ แต่หากประชากรที่อยู่พามาจากแหล่งเดียวกัน หรือเป็นพวกที่มีภูมิลำเนาคู่กันก็จะสามารถรวมอยู่ในชุมชนเดียวกันได้ เพราะจะมีความรู้สึกคุ้นเคย และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (สมหวัง ตรงพิพัฒน์, 2518 : 31)

นอกจากนี้แล้วในทางภูมิศาสตร์การทราบถึงภูมิลาเนาเดิมยังแสดงให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเมืองที่มีผู้อพยพเข้ามาอยู่ใหม่กับพื้นที่เดิม ดังที่ สมชาย เดชะพรหมพันธ์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิลาเนาเดิมของผู้ที่มีรายได้ไม่น้อยก่อนที่จะเข้ามาอยู่เมืองชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่าชุมชนเมืองใหญ่ในภาคตะวันออก ทั้งชุมชนเมืองจันทบุรี ระยอง และพัทยา สามารถดึงดูดประชากรจากพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงได้จำนวนน้อย โดยให้เหตุผลว่า จังหวัดใกล้เคียงที่รายล้อมจังหวัดที่ชุมชนเมืองทั้งสามตั้งอยู่นั้นมีทำเลที่ตั้งใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร จึงถูกแรงดึงดูดของกรุงเทพมหานครดึงให้อพยพเข้าสู่กรุงเทพฯ โดยมีจำนวนน้อยที่มุ่งเข้าสู่ชุมชนเมืองใหญ่ของภาคตะวันออก (สมชาย เดชะพรหมพันธ์. ม.ป.ป. : 104)

โสภณ พรโชคชัย ได้ศึกษาเกี่ยวกับสลัมทั้งหมดของกรุงเทพมหานครในส่วนของผู้ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในสลัม พบว่า สลัมใหม่ที่เกิดขึ้นในเขตชานเมืองกรุงเทพฯ มีเพียง 1 ใน 3 ที่อพยพมาจากชนบท นอกจากนี้เป็นพวกที่อพยพมาจากในเมืองด้วยสาเหตุการถูกไล่ออกจากพื้นที่ใน และเหตุผลอื่น ๆ (โสภณ พรโชคชัย. 2528 : 11)

เกริกไกร แก้วล้วน ได้อ้างผลการศึกษา แกราวัล (Agrawal) ที่ได้ศึกษาโครงสร้างหน้าที่และความสำคัญของชุมชนบุกรุกขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร พบว่า ภูมิลาเนาของผู้มีรายได้น้อยอพยพมาจากพื้นที่กรุงเทพมหานคร และบริเวณใกล้เคียง คิดเป็นร้อยละ 51.1 อพยพมาจากชนบทคิดเป็นร้อยละ 46.6 (เกริกไกร แก้วล้วน. 2531 : 30)

นอกจากนี้แล้ว Jurgen Bahr ยังได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการอพยพภายในเมืองของกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำในกระบวนการกลายเป็นเมืองไว้ดังนี้

ระยะที่ 1 โครงสร้าง ประกอบไปด้วยเมือง ชานเมือง ชุมชนบุกรุกใหม่มีสัดส่วนที่น้อย เคหะสงเคราะห์น้อยมากมีการอพยพเข้ามาสู่แหล่งเสื่อมโทรมรอบเมืองจากต่างจังหวัดปริมาณมาก

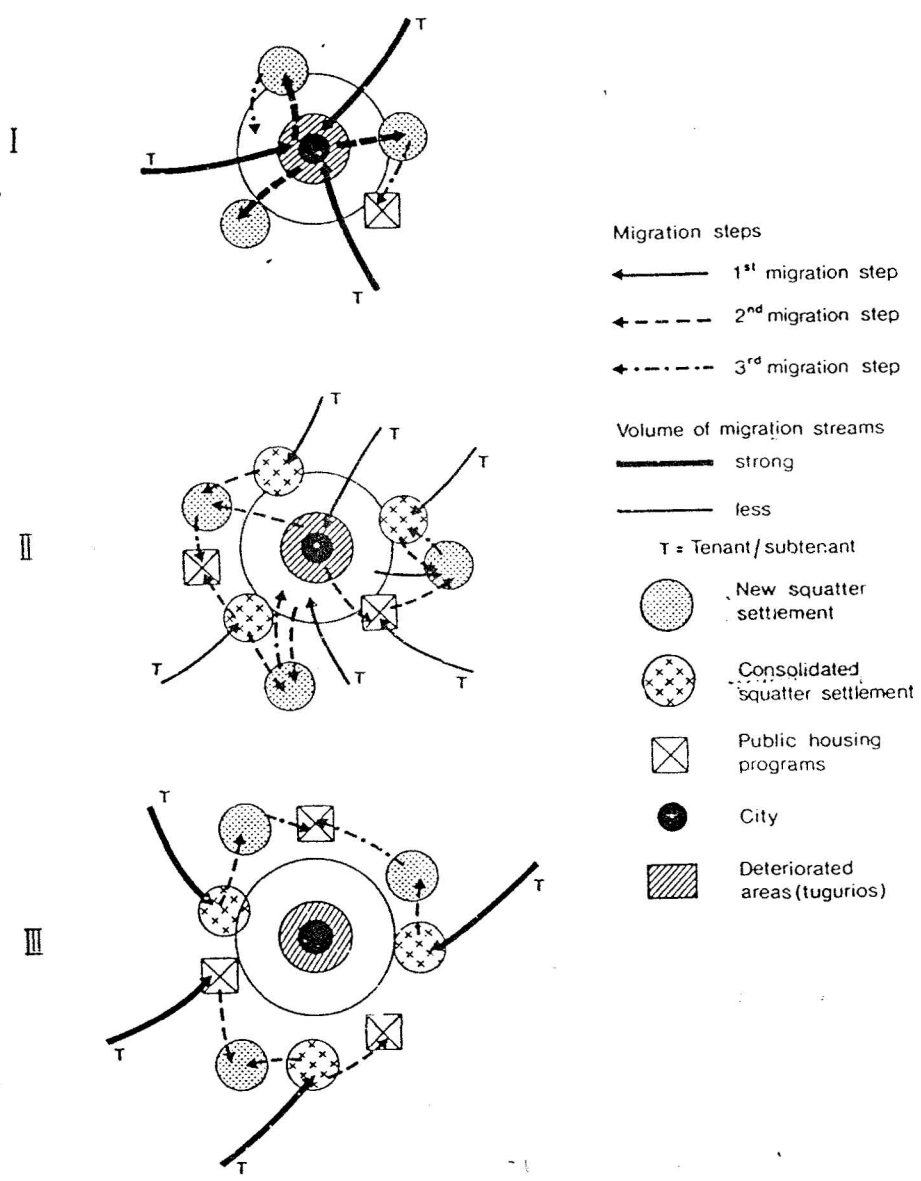
กระบวนการ ผู้อยู่อาศัยจากแหล่งเสื่อมโทรมจะอพยพไปสู่ชุมชนบุกรุกใหม่ในสัดส่วนที่มากโดยคนจากชุมชนบุกรุกใหม่จะเคลื่อนย้ายไปยังเคหะสงเคราะห์

ระยะที่ 2 โครงสร้าง ประกอบไปด้วยเมือง ชานเมือง ชุมชนบุกรุกถาวร ชุมชนบุกรุกใหม่และเคหะสงเคราะห์เพิ่มมากขึ้น

กระบวนการ มีการอพยพเข้าสู่แหล่งเสื่อมโทรมรอบเมืองจากต่างจังหวัดน้อย แต่มีการอพยพจากแหล่งเสื่อมโทรมรอบเมืองไปสู่ชุมชนบุกรุกใหม่มากขึ้นมีการอพยพระหว่างชุมชนบุกรุกถาวรและชุมชนใหม่มากขึ้น และมีการอพยพไปอยู่ชุมชนเคหะสงเคราะห์เพิ่มขึ้น

ระยะที่ 3 โครงสร้าง ประกอบไปด้วยเมือง ชานเมือง ชุมชนบุกรุกถาวร ชุมชนบุกรุกใหม่ในสัดส่วนที่เท่าเดิมแต่ชุมชนเคหะสงเคราะห์มีปริมาณที่เพิ่มขึ้น

กระบวนการ ไม่มีการอพยพจากแหล่งชุมชนรอบเมืองมีเพียงการอพยพจากต่างจังหวัดเข้าสู่ชุมชนบุกรุกใหม่แต่มีการอพยพระหว่างชุมชนบุกรุกใหม่ ชุมชนบุกรุกถาวรและชุมชนเคหะสงเคราะห์

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบชุมชนภายในและโดยรอบเมืองของ Jurgen Bahr
 ที่มา : Jurgen Bahr พัฒนามาจาก Conway and Brown (1980)

149530 3-3

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาทำให้ทราบว่า การเกิดขึ้นของชุมชนแออัด ในกรุงเทพมหานครนั้นนอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยชี้้นำในทางพื้นที่แล้วยังพบว่า การอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญ อีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นผลให้ชุมชนแออัดกระจายตัวเพิ่มขึ้น โดยผู้อพยพส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดโดยเฉพาะจังหวัดที่ใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร เช่น จังหวัด อยุธยา ปราจีนบุรี ลพบุรี สระบุรี นครนายก ทั้งนี้โดยเหตุผลว่า ระยะทางจากภูมิลำเนาเดิมที่อพยพมา มีระยะทางที่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก ซึ่งจะทำให้การเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านที่เป็นแหล่งภูมิลำเนาเดิมเป็นไปได้สะดวก รวดเร็วขึ้น เนื่องจากผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้ยังมีรากฐานของครอบครัวอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด ดังนั้นการทราบถึงภูมิลำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนยังสามารถที่จะวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางด้านสังคมบางประการที่เป็นผลให้ชุมชนสามารถตั้งอยู่ได้หรือไม่ นอกจากนี้แล้วปัจจัยทางด้านภูมิลำเนาน่าที่จะอธิบายถึงตัวแปรในเรื่องของระยะทางบางประการที่มีผลต่อการอพยพย้ายถิ่นของผู้ที่มีรายได้น้อย เหตุผลในการเลือกตัวแปรทางด้านภูมิลำเนา น่าที่จะเป็นเหตุผลหนึ่งที่มีส่วนสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านสังคมในการที่จะส่งผลให้ชุมชนริมคลองสามารถตั้งอยู่ได้ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงคัดเลือกตัวแปรในเรื่องของภูมิลำเนามาเป็นตัวแปรในเรื่องของปัจจัยทางด้านสังคมเพื่อตรวจสอบทฤษฎีและสมมุติฐานต่อไป

สภาพของที่อยู่อาศัย

สภาพของที่อยู่อาศัยเป็นส่วนประกอบหนึ่งของปัจจัยทางด้านสังคม ทั้งนี้เพราะโดยส่วนใหญ่สถานที่อยู่อาศัยที่มีความเสื่อมโทรม ขาดการดูแลจากเจ้าของบ้าน หรือเจ้าของที่ดินนั้นก็จะถูกตัดสินใจให้เป็นแหล่งเสื่อมโทรม โดยเฉพาะสภาพของที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรม ขาดการดูแลจากเจ้าของบ้าน เนื่องจากปลูกสร้างที่อยู่อาศัยมาเป็นเวลานาน สภาพดังกล่าวเป็นผลมาจากผู้ที่อยู่อาศัยเป็นผู้ที่มีรายได้น้อย จึงไม่สามารถที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีสภาพที่ถูกสุขลักษณะและน่าอยู่ได้ จึงส่งผลให้ชุมชนแออัดมีสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าดู และเกิดทัศนียภาพที่เป็นมลพิษทางสายตา ภาวะการณดังกล่าวเป็นปัญหาโดยตรงต่อระบบการวางแผนและพัฒนาเมือง โดยเฉพาะปัญหาของแหล่งเสื่อมโทรมที่ปลูกสร้างมาเป็นเวลานานบริเวณย่านกลางธุรกิจเก่า หรือแหล่งชุมชนแออัดต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร ที่หน่วยงานของรัฐต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการไล่รื้อ หรือปัญหาการวางเพลิงเพื่อไล่รื้อชุมชนแออัดต่าง ๆ กรณีของชุมชนแออัดริมคลอง สภาพของที่อยู่อาศัยเป็นปัญหาโดยตรงต่อระบบการระบายน้ำของกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ ที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนริมคลอง จะสร้างและออกแบบยื่นรุกล้ำเข้าไปในแนวคลองสาธารณะ และขาดระบบการบำบัดสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้อง

เป็นผลทำให้แม่น้ำและคลองสาธารณะของกรุงเทพมหานครเกิดการตื้นเขินและเน่าเสีย ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ตัวแปรในเรื่องของสภาพที่อยู่อาศัยที่ผู้ศึกษาจัดกลุ่มอยู่ในปัจจัยทางด้านสังคมน่าที่จะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญในการตั้งอยู่ของชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยภายในชุมชนมีความพึงพอใจที่จะอยู่ กล่าวคือ หากมีสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยดี เพื่อนบ้านดี และใกล้แหล่งงาน ก็น่าที่จะมีแรงดึงดูดบางประการในการที่จะอยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดโดยจากการศึกษาของนักวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพที่อยู่อาศัยภายในชุมชนแออัดซึ่งส่วนใหญ่จะศึกษาในเชิงสำรวจพบว่า สภาพของชุมชนแออัดส่วนใหญ่จะมีข้อจำกัดในเรื่องของกายภาพ โดยเฉพาะลักษณะของตัวอาคารบ้านเรือนจะมีความทรุดโทรมและเก่าอันเป็นผลมาจากเงื่อนไขทางด้านที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังที่ผลการศึกษาของ สมชาย เดชะพรหมพันธ์ ที่ได้ศึกษาสภาพบ้านเรือนของชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลทางตะวันออก พบว่า ลักษณะของตัวบ้านพักอาศัยเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวไม่ยกใต้ถุนมีจำนวนมากที่สุด คือมี 36.42 รองลงมาคือเรือนแถวชั้นเดียวที่มีลักษณะเป็นอาคารตึก และอาคารไม้มีจำนวนร้อยละ 29.01 และบ้านไม้ชั้นเดียวยกใต้ถุนมีจำนวนร้อยละ 22.22 บ้านไม้สองชั้นมีอยู่ร้อยละ 11.11 และบ้านที่มีลักษณะอื่น ๆ จำนวนเพียงร้อยละ 1.24 (สมชาย เดชะพรหมพันธ์. ม.ป.ป. : 19)

นอกจากนี้แล้วจากผลการศึกษา เกริกไกร แก้วล้วน ที่ได้ศึกษาลักษณะอาคารบ้านเรือนของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ในเมืองอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า มีลักษณะความแตกต่างของอาคารอยู่ 5 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ลักษณะที่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง คิดเป็นร้อยละ 78.6
2. บ้านเรือนแถวชั้นเดียวใต้ถุนสูง คิดเป็นร้อยละ 14.3
3. ลักษณะของบ้านไม้สองชั้น คิดเป็นร้อยละ 4.9
4. ลักษณะบ้านไม้ชั้นเดียวไม่ยกใต้ถุนสูง คิดเป็นร้อยละ 1.8
5. ลักษณะบ้านคอนกรีตชั้นเดียวไม่ยกใต้ถุนสูง คิดเป็นร้อยละ 0.4

(เกริกไกร แก้วล้วน. 2536 : 129)

ชูพักตร์ สุทธิสา กล่าวว่า ลักษณะของที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัดนั้นส่วนใหญ่จะมีสภาพที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ยากจน การประกอบอาชีพไม่มั่นคง ลักษณะบ้านเรือนจึงไม่ถาวรประกอบกับคนภายในชุมชนบางกลุ่มประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต จึงจำเป็นที่จะต้องโยกย้ายที่อยู่บ่อย กลุ่มคนเหล่านี้จะไม่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงดูแลรักษาบ้าน แต่สำหรับกรณีผู้ที่อพยพมาอยู่ในรุ่นแรก ชูพักตร์ สุทธิสา ได้ศึกษาสภาพเศรษฐกิจพบว่า กลุ่มบุคคลเหล่านี้จะมีสภาพของบ้าน ที่มั่นคงถาวร ลักษณะปลูกสร้างเป็น

บ้านสองชั้น ครึ่งไม้ครึ่งปูน และมีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยได้ดีกว่าบุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ใน
 รุ่นหลัง (ชูพักตร์ สุทธิสา. 2541 : 21 – 22) ส่วน ชวนพิศ นวลพริ้ง และชลาทิพย์ ปุณณะบุตร
 ได้กล่าวว่า สภาพของที่อยู่อาศัยในรูปแบบของชุมชนแออัดส่วนใหญ่จะมีลักษณะภายนอก
 หรือสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าดู ไม่ถูกสุขลักษณะ มีลักษณะทรุดโทรม ก่อสร้างด้วยเศษวัสดุ
 หรือวัสดุที่ไม่ถาวร สร้างอยู่บนพื้นที่ที่จำกัด คือเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 10 – 25 ตารางเมตร การได้
 รับบริการด้านสาธารณูปโภคไม่ทั่วถึง เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน การกำจัดขยะ ระบบ
 ระบายน้ำ และมีสถานภาพทางด้านกฎหมายที่คล้ายคลึงกัน คือไม่มีกรรมสิทธิ์เป็นของตนเอง
 เพียงแต่เช่าบ้านเรือน หรือเช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างบ้าน หรือไม่ได้เช่าทั้งสองอย่างเพียงแต่ปลูก
 บ้านขึ้นเองตามความต้องการของตน ในพื้นที่ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับการยินยอมจากเจ้าของที่ดิน
 จัดอยู่ในประเภทบุกรุก (ชวนพิศ นวลพริ้ง และชลาทิพย์ ปุณณะบุตร. 2524)

จากการศึกษาและตรวจสอบทฤษฎี พบว่า สภาพของที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนแออัด
 ส่วนใหญ่จะมีสภาพที่ไม่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน กล่าวคือ สภาพที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะก่อ
 สร้างจากเศษวัสดุที่หาง่าย เช่น ไม้ ลังกระดาศ สังกะสี และปลูกสร้างแบบไม่ถาวร
 ไม่ถูกสุขลักษณะ โดยเฉพาะระบบการกำจัดขยะ และระบบการระบายน้ำ กรณีของชุมชน
 ผู้บุกรุกพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว ซึ่งเป็นชุมชนแออัดที่บุกรุกในรูปแบบของชุมชนบุกรุก อันเป็น
 รูปแบบใหม่และมีความซับซ้อนในเรื่องเกี่ยวกับที่ดิน และกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ปัญหาดังกล่าว
 เป็นปัญหาสำคัญที่หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญและต้องการหาแนวทางเพื่อแก้ปัญหา ทั้งนี้
 เนื่องจากชุมชนแออัดริมคลอง เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์กับ
 สภาพแวดล้อมของคูคลองโดยความสัมพันธ์ดังกล่าวจะนำมาซึ่งปัญหาของระบบเมือง กล่าวคือ
 คลองยังคงเป็นเส้นทางระบายน้ำตามธรรมชาติ และเส้นทางคมนาคมเพื่อแก้ไขปัญหาจราจร
 ทางบก ดังนั้น การสร้างที่อยู่อาศัยที่บุกรุกพื้นที่คูคลองสาธารณะ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่สร้าง
 ความเสื่อมโทรมให้แก่คลอง ในแง่ของความสกปรกที่ผู้อยู่อาศัยถ่ายเทสิ่งปฏิกูลลงคูคลอง
 ทำให้คูคลองเน่าเสีย และมีวัชพืชขึ้นขวางกั้นเส้นทางคมนาคมของคลองในบางสาย โดยเฉพาะ
 คลองลาดพร้าวที่เชื่อมต่อกับคลองแสนแสบเป็นคลองที่กรุงเทพมหานคร เลือกให้เป็นเส้นทาง
 คมนาคมทางน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาจราจรทางบก ซึ่งหากคลองประสบปัญหาในเรื่องของชุมชน
 ถ่ายเทสิ่งปฏิกูลลงน้ำก็จะเป็นปัญหาโดยตรงต่อระบบการระบายน้ำของกรุงเทพมหานคร และ
 เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้แม่น้ำเจ้าพระยาเน่าเสีย ปัญหาดังกล่าวหากไม่ได้รับการแก้ไขก็จะทำให้
 แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของกรุงเทพมหานครต้องได้รับผลกระทบโดยตรง
 ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ชุมชนริมคลองลาดพร้าวถือได้ว่าเป็นระบบชุมชนหนึ่งในระบบใหญ่ที่มี
 การบุกรุกพื้นที่คูคลองสาธารณะในรูปแบบของชุมชนบุกรุก โดยปัจจุบันสภาพของชุมชนมี

สภาพที่เสื่อมโทรมขาดการดูแลจากเจ้าของที่อยู่อาศัยทำให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าดูและมีลักษณะเป็นแหล่งเสื่อมโทรมอีกแหล่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงต้องการที่จะศึกษาปัจจัยทางด้านสังคมโดยได้เลือกปัจจัยในเรื่องของสภาพที่อยู่อาศัยมาเป็นตัวแปรในการศึกษา โดยเน้นการศึกษาลักษณะของสภาพบ้านภายในชุมชนว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร เพื่อเป็นการพิสูจน์ทฤษฎี และสมมติฐานต่อไป นอกจากนี้แล้วผลการศึกษาที่ได้ น่าจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานในการที่จะปรับปรุงแก้ไขปัญหาผู้ที่บุกรุกพื้นที่คุณลงสาธารณะต่อไป

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งในการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อยโดยในการศึกษาคั้งนี้ต้องการที่จะศึกษาว่า ระดับรายได้ และระยะทางไปยังสถานที่ทำงานจะมีผลต่อการตั้งอยู่ของชุมชนแออัดริมคลองหรือไม่ ตัวแปรทั้ง 2 ตัวแปรที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกมานี้ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การตั้งถิ่นฐานของผู้ที่มีรายได้น้อยในกรุงเทพมหานครนั้นนิยมเลือกตั้งถิ่นฐานที่อยู่ใกล้กับสถานที่ทำงาน เนื่องจากจะประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ดังที่แนวคิดทฤษฎีของ บี เอ็ม มอริลที่ ได้อธิบายสรุปเกี่ยวกับปัจจัยในการเลือกบริเวณที่พักอาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อยว่าจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้ ระยะทางไปยังแหล่งงาน และราคาที่ดิน ดังนั้นในการตัดสินใจในการเลือกที่ตั้งของที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันนั้นจะขึ้นอยู่กับงบประมาณที่มีอยู่ และระดับรายได้ของผู้ที่อยู่อาศัย โดยปัจจัยดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดการกระจายตัวของกลุ่มชนที่มีฐานะทางสังคมที่แตกต่างกัน (Murphy. 1966 : 380 - 381) ซึ่ง จันทิมา ฉัตรชัยสิทธิกุล ได้อ้างถึงถึงแนวคิดของ Brain J.L. Berry and Frank E. Horton ว่าปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดการเลือกที่อยู่อาศัยประกอบไปด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ

1. ระดับราคา หรือค่าเช่าที่พักอาศัย
2. ชนิดของที่พักอาศัย
3. ที่ตั้งของที่พักอาศัย ซึ่งรวมถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนและที่ตั้งของแหล่งงาน

โดยปัจจัยทั้ง 3 ประการ มีความสัมพันธ์ควบคู่ไปกับเหตุผลส่วนตัวในการเลือกที่พักอาศัยของแต่ละบุคคล เช่น จำนวนเงินที่บุคคลพอใจจะจ่ายสำหรับที่อยู่อาศัย โดยขึ้นอยู่กับระดับรายได้ และรวมไปถึงระยะทางจากบ้านไปยังแหล่งงาน (จันทิมา ฉัตรชัยสิทธิกุล. 2529 : 16) นอกจากนี้ J.E. Kain ยังได้กล่าวถึงปัจจัยด้านระยะทางไปยังแหล่งงานที่มีผลต่อที่ตั้งของที่อยู่อาศัยว่ามีความสัมพันธ์กับรายได้ กล่าวคือ ระยะทางในการเดินทางไปทำงานจะเพิ่มขึ้นตามระดับรายได้ ผู้ที่มีรายได้สูงที่ทำงานจะอยู่บริเวณศูนย์กลางของเมือง และมีแนวโน้มใน

การเดินทางไปทำงานที่ไกลกว่า และจะเลือกที่อยู่อาศัยในเขตชานเมือง ส่วนผู้ที่มีรายได้ต่ำ จะเดินทางไปทำงานในระยะทางที่ใกล้กว่าและอยู่อาศัยบริเวณแหล่งงานโดยไม่คำนึงว่าแหล่งงาน จะอยู่ที่ใด (Carter. 1975 : 260) ซึ่งสอดคล้องกับ เบรน กูดเทล (Brain Goodall) ที่กล่าวว่า รายได้ (Income) ความพอใจ (Preferences) และการเลือกที่อยู่อาศัย (Choice of Residence) จะมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ เมื่อรายได้ของผู้ที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น โอกาส การเลือกชนิดของบ้าน ความพอใจก็จะมีมากขึ้น นอกจากนี้แล้ว กูดเทล ยังกล่าวว่า การเลือก ที่อยู่อาศัยควรเลือกให้มีความสัมพันธ์กับแหล่งงานเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยเฉพาะ การเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางน้อยเป็นการได้เปรียบในเชิงเศรษฐกิจที่ดีกว่า (Goodall. 1974: 151 – 161) นอกจากนี้แล้วยังมีผลการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทาง ด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อย ดังนี้

๑) นีรชา บัณฑิตชาติ ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะเลือกที่อยู่อาศัยที่ไม่ ห่างไกลจากแหล่งงานเนื่องจากผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้ขาดฐานะทางเศรษฐกิจที่จะใช้จ่ายในการ เดินทางและขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก จึงจำเป็นที่จะต้องเลือกที่อยู่อาศัยที่ใกล้แหล่งงาน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (นีรชา บัณฑิตชาติ. 2533 : 83)

๒) จันทิมา ฉัตรไชยสิทธิกุล ได้ศึกษาปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่มีรายได้น้อยเข้ามาอยู่อาศัยใน กรุงเทพมหานคร พบว่า มีสาเหตุมาจากอยู่ใกล้แหล่งงาน มีญาติและคนรู้จักอยู่ในชุมชน ค่าเช่าบ้าน และค่าเช่าที่ดินราคาถูก การคมนาคมสะดวก ตามลำดับ (จันทิมา ฉัตรไชยสิทธิกุล. 2529 : 313) ซึ่งสอดคล้องกับ ชัชณี วายลี ที่กล่าวว่า เหตุผลของการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ที่ มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ จะคำนึงถึงราคาที่อยู่อาศัย และคำนึงถึงความเป็นย่านกลางของเมือง การเลือกที่อยู่อาศัยที่ใกล้แหล่งงาน ก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เพราะค่าใช้จ่ายที่ใช้ ในการเดินทางเป็นส่วนหนึ่งในรายจ่ายของครอบครัวผู้มีรายได้น้อย (ชัชณี วายลี. 2524 : 154) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่ผ่านมา พบว่า ตัวแปรในเรื่องของระดับ รายได้ และความใกล้ไกลแหล่งงาน เป็นตัวแปรที่สำคัญ อีกตัวแปรหนึ่งที่จะส่งผลให้เกิด การตั้งชุมชน หรือเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้อาศัยอยู่บริเวณชุมชนแออัด ดังนั้นในการศึกษารั้งนี้ผู้ศึกษาจะได้คัดเลือกตัวแปรที่มีลักษณะเด่นนำมาเป็นตัวแปรเพื่อใช้ในการ วิเคราะห์ ในเรื่องของการตั้งอยู่ของชุมชน โดยการวิเคราะห์จะใช้การวิเคราะห์ ในเชิง ปริมาณเพื่อพิสูจน์สมมุติฐานต่อไป

ปัจจัยด้านความสะดวก

ปัจจัยด้านความสะดวกที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย 3 ตัวแปรด้วยกัน ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility) อันได้แก่ ระยะเวลาเข้า-ออก จากจุดต่อรถไปยังที่พัก ความสะดวกในเรื่องของการบริการทางสังคม เช่น การมีแหล่งที่ตั้งของสถานที่ประกอบกิจการทางศาสนา แหล่งจำหน่ายสินค้า เป็นต้น ตัวแปรที่คัดเลือกมาทั้ง 3 ตัวแปร ผู้ศึกษาจะจัดกลุ่มอยู่ในเรื่องของปัจจัยด้านความสะดวก โดยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความสะดวกในการเข้าถึงเป็นปัจจัยสำคัญ อีกปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อตัดสินใจเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อย กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่มักจะมีความผูกพันอยู่กับแหล่งงาน หรือต้องการอยู่ใกล้สถานที่ทำงานเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้แล้วสถานที่ประกอบกิจการทางศาสนา และตลาดอันเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าและเป็นแหล่งงานที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งที่มีรายได้น้อยเหล่านี้เลือกที่จะอยู่ใกล้ ดังนั้นในการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อยจึงจำเป็นที่จะต้องเลือกที่อยู่อาศัยที่ตอบสนองกับความสะดวก โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยที่มีระบบขนส่งมวลชนของรัฐบริการ หรืออยู่ใกล้กับถนนสายหลัก และอยู่ใกล้ย่านกลางทางธุรกิจและแหล่งบริการทางสังคม ซึ่งจากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ชุมชนแออัดส่วนใหญ่จะมีการเกิดที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ ดังที่ ผลการศึกษาของ กวี วรรกวิณ พบว่า ลักษณะของชุมชนจะตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำบริเวณลำคลองถนนที่สร้างมาเป็นเวลานาน และย่านที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรม หรือโกดังที่ต้องใช้แรงงาน สถานที่ราชการ และรัฐวิสาหกิจ ใกล้ศาสนสถาน สถานที่ราชการที่มีความเก่า กองขยะ เป็นต้น (กวี วรรกวิณ. 2536 : 15) ส่วนผลการศึกษาของสมาคมสังคมศาสตร์ พบว่า แหล่งที่อยู่ของนครกรุงเทพมหานครในระยะแรกจะก่อตัวบริเวณแนวลำคลอง แต่เมื่อมีการสร้างเส้นทางคมนาคมทางบกแทนทางน้ำที่อยู่อาศัยในรูปของชุมชนแออัดก็จะเริ่มพัฒนาตัวตามแนวเส้นทางคมนาคม (สมาคมสังคมศาสตร์. 2519 : 41) ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาภักดิ์ นิยม ที่กล่าวว่า ชุมชนแออัดที่เกิดขึ้นในช่วงแรก ๆ ของกรุงเทพมหานครนั้น จะกระจายอยู่ตามที่ดินของรัฐซึ่งอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมตามแนวลำคลองต่าง ๆ ใกล้แหล่งงานที่มีการจ้างงาน (ประภาภักดิ์ นิยม. 2527 : 102)

นอกจากนี้แล้วผลการศึกษาของ สมชาย เดชะพรหมพันธ์ ได้ศึกษาเมืองพิษณุโลก พบว่า รูปแบบของที่อยู่อาศัยระยะแรกของพิษณุโลก จะสัมพันธ์กับแม่น้ำและวัด ต่อมาเมื่อมีเส้นทางคมนาคมเกิดขึ้น ที่อยู่อาศัยจะขยายตัวออกไปตามถนนโดยจะอยู่ตามขอบของบริเวณย่านกลาง (สมชาย เดชะพรหมพันธ์. 2517 : 27) นอกจากนี้ได้มีแนวความคิดของบุคคลหลายท่านเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านความสะดวกที่มีผลต่อการดึงดูดให้ผู้ที่มีรายได้น้อยเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณพื้นที่ว่างเปล่าของทางราชการ และพื้นที่เอกชน

ลอชลิน (Loughlin) ได้กล่าวว่า เมื่อจำนวนงานที่ใจกลางเมืองยังคงที่หรือเพิ่มขึ้น ความต้องการที่อยู่อาศัยบริเวณใกล้ใจกลางเมืองจะยังคงมีอยู่ การเปลี่ยนแปลงและการกระจายลักษณะอาชีพ ประชากร และอาชีพเพิ่มขึ้น ทำให้มีการก่อสร้างสำนักงานเพิ่มมากขึ้น ในใจกลางเมือง มีการปรับปรุงพื้นที่บริเวณเนินเขาและชุมชนไนร์คมี 2 ไมล์ จากใจความเมืองฟิลาเดลเฟีย ซึ่งโยงมาถึงผ่านธุรกิจใจกลางเมืองฟรีเดน (Frieden) ได้ระบุว่าพลังของใจกลางเมือง ระบบการขนส่ง และการเข้าถึงสถานที่อาคารว่างเปล่า ส่งผลให้เกิดมีการก่อสร้างใหม่ภายในใจกลางเมือง ยิ่งไปกว่านั้นสาธารณูปโภค การบริการ ความปลอดภัย ความสะอาด สภาพโรงเรียน คุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับสภาพชุมชนที่อยู่รอบ ๆ ใจกลางเมือง (Loughlin and others. 1979 : 57) ซึ่งสอดคล้องกับ เฮิสท์ (Hurst) นอร์ธัม (Northam) และแดร็บบกิน (Drabkin) ที่กล่าวว่าบริเวณใดที่มีที่ตั้งที่ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และติดต่อสัมพันธ์กับบริเวณอื่นได้สะดวก รวมทั้งที่มีความสะดวกในการเข้าถึงอยู่ในเกณฑ์ดีเป็นที่รวมตัวของแหล่งจ้างงาน และมีกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติเดียวกันอาศัยอยู่บริเวณนั้นจะเป็นที่เหมาะสมสำหรับการตั้งถิ่นฐานของผู้ที่มีรายได้น้อย (Hurst. 1972 : 230 – 231 ; Northam. 1979 : 334 ; Drabkin. 1977 : 18 – 19) นอกจากนี้แล้วผลการศึกษาของ โนวาค (Novak) พบว่า การกระจายตัวของชาวเปอร์โตริโก บนเกาะแมนฮัตตันของนิวยอร์ก จะจับกลุ่มอยู่ในเขตทางใต้ของถิ่นที่อยู่ของคนผิวดำในตำแหน่งที่อยู่ใกล้กับใจกลางเมือง มีราคาเช่าถูก และอยู่ตำแหน่งที่มีความสะดวกในด้านการขนส่งสาธารณะ เพื่อจะได้เดินทางไปทำงานในเขตย่านธุรกิจการค้าของเมือง (Novak. 1959 : 163 – 166) จากการศึกษาของ เอ็ม ดี อาซิชู ฮากี (M.D. Azizul Haque) ได้ศึกษาลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบุกรุกในรูปแบบของชุมชนบุกรุกในเขตชานเมือง ในประเทศกำลังพัฒนาพบว่า ชุมชนบุกรุกจะกระจายตั้งอยู่ตามที่ดินของรัฐและเอกชน รวมทั้งกระจายไปตามสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Azizul. 1977 : 15)

๗) เอชุก คูมา เจน (Ashok Kumar Jain) ได้ศึกษาการตั้งถิ่นฐานอย่างไม่เป็นทางการของเมืองเดลี (Delhi) พบว่า ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในรูปแบบไม่เป็นทางการนั้นแตกต่างกันไป เช่น กลุ่มกรรมกรในเขตชั้นกลางจะเลือกตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กับแหล่งงาน และมีระบบขนส่งสาธารณะที่ดี (Jain. 1980)

๘) ไวท์ (White) ได้สรุปเกี่ยวกับการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อย ส่วนใหญ่จะเลือกที่อยู่อาศัยที่อยู่ใกล้แหล่งบริการของรัฐ ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวก และการให้บริการแหล่งนั้นสามารถเชื่อมโยงกันได้ ผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้ก็จะกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ทั่วไป (White. 1979 : 22 – 23)

แผนกวิชาภูมิศาสตร์ วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร ได้ทำการสำรวจแหล่งเสื่อมโทรมชอยจารุรัตน์ มังกะสัน พบว่า ปัจจัยที่เสริมให้ผู้คนอพยพจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และพื้นที่ต่างจังหวัดเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งเสื่อมโทรม คือ ทางคมนาคม บริเวณใกล้เคียงสะดวกใกล้แหล่งงาน และบริเวณค้าขาย (วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร. 2509 : 8)

จากการศึกษาของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้มีรายได้น้อยอพยพเข้าไปอยู่อาศัยในบริเวณชุมชนแออัดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยทางด้านสังคม
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
3. ปัจจัยทางด้านความสะดวก

1. ปัจจัยทางด้านสังคม พบว่า ผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะเลือกเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่กับสังคมที่มีระดับฐานะใกล้เคียงกัน และวิถีการดำเนินชีวิตเหมือนกับตนเอง มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเดียวกัน ได้รับการแนะนำออกต่อจากญาติมิตร มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เกิดจากผู้มีรายได้น้อยขาดกำลังทรัพย์ที่จะหาที่พักอาศัยที่ดีได้เนื่องจากไม่มีรายได้แน่นอน จึงขาดอำนาจการต่อรองกับสถาบันการเงินในการที่จะกู้ยืมเงินเพื่อปลูกสร้างหรือซื้อที่อยู่อาศัยในระบบเงินผ่อนประกอบกับผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อพยพมาจากพื้นที่ต่างจังหวัด เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครจึงจำเป็นต้องเข้ามาอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง เมื่ออพยพเข้ามามากขึ้นครอบครัวจึงจำเป็นต้องขยายพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น การบุกรุกพื้นที่สาธารณะก็เพิ่มขึ้น เป็นลำดับ ส่วนผู้ที่อยู่อาศัยที่เข้ามาในรุ่นแรก ๆ ก็ไม่ได้มีการปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยทำให้ที่อยู่อาศัยเสื่อมสภาพและกลายเป็นพื้นที่มอมอับในที่สุด

3. ปัจจัยทางด้านความสะดวก ผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะเลือกที่อยู่อาศัยที่ใกล้กับแหล่งงานหรืออยู่ใกล้กับสถานที่ทำงาน มีความสะดวกในการเข้าถึง เช่น มีระบบขนส่งมวลชนของรัฐบริการอยู่ใกล้กับถนนสายหลัก และอยู่ใกล้กับย่านกลางทางธุรกิจ ปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยหลักที่ผู้มีรายได้น้อยเลือกที่จะอาศัยอยู่เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

จากสภาพปัญหาและปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าวก็มีสภาพเช่นเดียวกัน จากการสอบถามพบว่า ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เลือกที่อยู่หรือเช่าบ้านอยู่บริเวณตามแนวคลองสาธารณะก็เนื่องมาจากอยู่ใกล้ตลาด ใกล้แหล่งงาน การคมนาคมสะดวก และได้รับการแนะนำจากญาติมิตร ดังนั้นบริเวณที่ผู้ศึกษาเลือกทำการศึกษา น่าจะมีปัจจัยดึงดูดบางประการที่ทำให้ผู้ที่มีรายได้น้อย ตัดสินใจเข้าไปอาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อตรวจสอบทฤษฎีและค้นหาข้อเท็จจริงต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาวិเคราะห์บรรลุดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ตั้งไว้ ผู้ศึกษาจึงกำหนดขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลในการศึกษา
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. ขั้นตอนในการศึกษา
4. การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ
2. รูปถ่ายทางอากาศ บริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากกรมแผนที่ทหาร
3. แผนที่แสดงขอบเขตและเส้นทางถนนที่เข้าสู่ชุมชน จากงานวางผังเมืองและงานแผนที่กองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร
4. จากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว คลองบางบัว และคลองถนน
5. ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเลขที่บ้านจะได้จากหัวหน้าชุมชนแต่ละชุมชนที่อาศัยอยู่ริมคลองบางบัวถึงสะพานใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. รูปถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว คลองบางบัว และคลองถนน
2. แผนที่ชุมชนลาดพร้าว อันประกอบไปด้วยชุมชนวังหิน ชุมชนบางบัว ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา และชุมชนร้อยกรอง
 - 2.1 แผนที่แสดงขอบเขตและถนนภายในชุมชน มาตรฐาน 1 : 10,000
 - 2.2 แผนที่แสดงที่อยู่อาศัยในเขตชุมชน มาตรฐาน 1 : 6,000

3. แบบบันทึกข้อมูลที่ใช้ในการสำรวจพื้นที่จริง ได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล และรายละเอียดของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากชุมชนวังหิน ถึงชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา

3.2 แบบสำรวจพื้นที่เพื่อบันทึกตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะของที่อยู่และสภาพแวดล้อมของผู้ที่อยู่อาศัย

4. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรในพื้นที่ที่ทำการศึกษามาจากการนำข้อมูลจำนวนบ้านเลขที่ของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชน ทั้ง 9 ชุมชนจากหัวหน้าชุมชน จากนั้นนำมาคัดเลือกโดยใช้วิธีการหาตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sample) คือคัดเลือกบ้านที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา โดยการหาตัวอย่างบ้านเป็นช่วง ๆ ตามแผนผังแสดงบ้านที่ได้ทำการสำรวจไว้ จากนั้นก็ทำการหาบ้านเริ่มต้นแล้วนับไปตามช่วงของการสุ่ม 10 หลังเก็บ 1 หลัง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ งานวิจัยและตำราที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว

2. แปลภาพถ่ายทางอากาศบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อจำแนกและกำหนดตำแหน่งบ้านของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว

2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศจัดทำเป็นแผนที่ชุมชนโดยในแผนที่ชุมชนนั้นจะกำหนดตำแหน่งที่ตั้งของบ้าน เส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงชุมชน

2.2 สำรวจภาคสนาม (Ground Check) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องจากพื้นที่จริง

2.3 สำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อทำการศึกษาและสัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน และสำรวจบริเวณที่อยู่อาศัยภายในชุมชนของคนในชุมชนแออัดริมคลองตามแบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้

2.4 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งงานและสถานศึกษาของบุตร วัด ศาสนสถาน ตลาด และภูมิลำเนาเดิมที่ผู้ที่อยู่อาศัยย้ายถิ่นมา จะนำมากำหนดตำแหน่งลงในแผนที่ เพื่อคำนวณหาระยะทางในตำแหน่งดังกล่าว

การจัดกระทำข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ลักษณะของชุมชนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลให้เกิดการตั้งชุมชน โดยการใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Regression Analysis แบบ Stepwise Multiple Regression การวิเคราะห์ในลักษณะนี้ก็เพื่อต้องการทราบถึงลำดับความสำคัญของตัวแปรอิสระที่เป็นตัวเกณฑ์ (Criteria) ว่าตัวแปรตัวใดที่มีผลต่อตัวแปรตามในการตั้งจุดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณริมคลองสาธารณะ กรณีศึกษาชุมชนริมคลองลาดพร้าว โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านความสะดวก และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ อันประกอบไปด้วยตัวแปรทั้งหมด 9 ตัวแปร คือ

ปัจจัยทางด้านสังคมประกอบไปด้วย

1.1 การได้รับข่าวสาร ซึ่งจะนำมาจัดลำดับความสำคัญดังนี้

1.1.1 ญาติชักจูงมา ให้ค่าระดับคะแนนเท่ากับ 4

1.1.2 ได้รับคำแนะนำจากเพื่อน ให้ค่าระดับคะแนนเท่ากับ 3

1.1.3 คาดการณ์ว่าน่าจะอยู่อาศัยได้โดยคำนึงถึงภาวะแวดล้อมทางสังคม

ให้ค่าระดับคะแนนเท่ากับ 2

1.2 ปัจจัยด้านการศึกษาของบุตร ได้แก่ ระยะทางที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนตัดสินใจส่งบุตรหลานไปเรียน ซึ่งจะได้จากการวัดระยะทางตรงจากแผนที่

1.3 ภูมิสำเนาของผู้ที่อยู่อาศัย ได้แก่ ระยะทางเดิมที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนได้จากการวัดระยะทางตรงจากแผนที่

1.4 สภาพที่อยู่อาศัย ได้จัดลำดับความสำคัญดังนี้

1.4.1 สร้างแบบถาวร ให้ค่าระดับคะแนนเท่ากับ 5

1.4.2 กึ่งถาวร ให้ค่าระดับคะแนนเท่ากับ 4

1.4.3 ชั่วคราว ให้ค่าระดับคะแนนเท่ากับ 3

1.4.4 สร้างจากเศษวัสดุที่หาง่าย ให้ค่าระดับคะแนนเท่ากับ 2

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจประกอบไปด้วย

1.5 แหล่งงาน ได้แก่ ระยะทางจากที่อยู่ไปที่ทำงานได้จากการวัดระยะทางตรงจากแผนที่

1.6 ระดับรายได้ ได้แก่ จำนวนรายได้ที่หัวหน้าครอบครัวได้รับในแต่ละเดือน

ปัจจัยทางด้านความสะดวก ประกอบไปด้วย

1.7 ความสะดวกในการเดินทางไปสู่แหล่งงาน ได้แก่ ระยะทางเข้า-ออก ไปสู่ระบบขนส่งมวลชน

1.8 วัด ศาสนสถาน ได้แก่ ระยะทางจริงที่ผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งดังกล่าว

1.9 ตลาด ได้แก่ ระยะทางจริงที่ผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งดังกล่าว

2. ศึกษาสภาพที่อยู่อาศัยในชุมชน โดยใช้แบบสำรวจที่สร้างขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งสภาพที่อยู่อาศัยออกเป็น 4 ระดับ คือ

2.1 บ้านที่สร้างแบบถาวร

2.2 บ้านที่สร้างแบบกึ่งถาวร

2.3 บ้านที่สร้างแบบชั่วคราว

2.4 บ้านที่สร้างจากเศษวัสดุที่หาง่าย

ข้อมูลที่ได้จะได้รับการสำรวจภาคสนามจริง

3. ศึกษาลักษณะการเข้าถึงชุมชน ได้จากการศึกษาและแปลรูปถ่ายทางอากาศ เพื่อจำแนกและกำหนดตำแหน่งที่ตั้งของบ้าน เส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงชุมชน โดยข้อมูลที่ได้จะนำมาจัดกระทำเป็นแผนที่ชุมชน

4. ศึกษาภูมิสำเนาของผู้อยู่อาศัยภายในชุมชน ได้จากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชน

5. ศึกษารูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัยและรูปแบบทางสังคมภายในชุมชนได้จากการวิเคราะห์แผนที่และจากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชน

6. ศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ได้จากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ริมคลองสาธารณะ โดยใช้ Stepwise Multiple Regression

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้จะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสังเกตข้อเท็จจริงในสนามและข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว มาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการด้านปริมาณวิเคราะห์ และพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลให้เกิดการตั้งชุมชนริมคลองลาดพร้าว
2. วิเคราะห์สภาพที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว
3. วิเคราะห์ลักษณะการเข้าถึงชุมชนของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว
4. วิเคราะห์ภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว
5. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัยและรูปแบบทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว
6. วิเคราะห์กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ปัจจัยที่มีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลัก 2 ปัจจัยด้วยกัน คือ ปัจจัยที่ดึงดูดและปัจจัยผลักดันในการศึกษาครั้งนี้จะเน้นศึกษาถึงปัจจัยที่ดึงดูด เพราะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบโดยตรงต่อพื้นที่ โดยจะศึกษาถึงสาเหตุของปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองสาธารณะ ผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่รกร้างว่างเปล่าของหน่วยงานราชการจะขึ้นอยู่กับปัจจัยใหญ่ ๆ อยู่ 3 ปัจจัยด้วยกัน คือ ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การศึกษาของบุตร ภูมิสำเนาเดิมที่อพยพมา สภาพที่อยู่อาศัย ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจได้แก่ ใกล้เคียงงาน ระดับรายได้ และปัจจัยด้านความสะดวก ได้แก่ ใกล้จุดต่อรถ ใกล้สถานที่ประกอบกิจการทางศาสนาและใกล้แหล่งจับจ่ายสินค้า สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ต้องการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่

ริมคลองสาธารณะ โดยการนำตัวแปรดังกล่าวข้างต้นหาความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ การพยากรณ์สามารถอธิบายว่า ผู้ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินอาศัยอยู่ หากอยู่เป็นเวลานาน แสดงว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วมีผลต่อการดึงดูดให้ผู้คนเหล่านั้นมาอาศัยอยู่บริเวณริมคลอง โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะเป็นข้อมูลเชิงตัวเลขที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว ข้อมูลดังกล่าวได้แสดงไว้ในรูปของตาราง

ข้อมูลเชิงตัวเลขเกี่ยวกับผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว

ตาราง 1 แสดงข้อมูลของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนวังหิน – ชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธาจำนวน 189ครัวเรือน

บ้านเลข ที่	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
6/7	10	2	0.25km	366km	5	0.50km	6,000	0.30km	2.50km	0.30km
635	55	4	0.30km	6.5km	5	7.5km	14,000	0.32km	2.52km	0.32km
627/3	50	2	0.28km	5.5km	5	3.0km	3,000	0.33km	2.53km	0.33km
637/2	1	3	0.005 km	468km	5	0.80km	8,000	0.34km	0.34km	0.34km
653	64	2	0.30km	5.5km	5	14.0km	3,000	0.35km	2.55km	0.35km
303/3	42	4	0.27km	68km	5	0.005 km	3,000	0.2km	2.2km	0.375km
303/3	13	3	0.005 km	12.5km	5	14.4km	6,000	0.25km	0.25km	0.380km
15/3	10	4	0.25km	332km	5	0.005 km	2,000	0.3km	2.2km	4.0km
39/5	2	4	0.005 km	6.5km	5	15.75km	8,000	0.31km	2.1km	0.3km
39/6	3	4	0.40km	689km	4	5.15km	6,000	1.7km	3.5km	2.6km
1512/4	2	4	0.005 km	366km	5	4.7km	5,000	1.78km	1.0km	14.0km
1861/3	13	3	0.005 km	92km	4	11.3km	2,400	1.87km	11.3km	13.42km
46/1	37	4	1.8km	5.5km	4	2.85km	10,000	1.9km	21.9km	1.8km
1875/1	39	4	2.0km	5.5km	4	1.8km	7,000	1.8km	2.0km	1.18km
1887/6	15	4	1.7km	68km	5	3.05km	5,000	1.7km	1.43km	1.1km
49	56	4	0.40km	5.5km	5	14.1km	6,500	1.64km	0.78km	1.8km
7/953	3	4	0.60km	85km	5	16.05km	10,000	1.51km	2.0km	1.1km
1945	20	4	0.62km	5.5km	5	1.1km	5,000	0.5km	1.8km	1.17km
1909/6	5	4	1.8km	383km	5	1.34km	5,000	1.6km	1.6km	1.9km

ตาราง 1 (ต่อ)

บ้าน เลขที่	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
75/1	8	3	0.62km	5.5km	5	1.4km	10,000	1.6km	1.6km	1.1km
1909	51	4	3.0km	5.5km	5	2.85km	3,000	0.5km	1.7km	6.6km
1905	40	4	1.7km	5.5km	5	1.9km	9,500	1.5km	1.63km	1.07km
1901/5	34	4	1.3km	2.0km	2	4.1km	4,000	0.1km	0.94km	1.2km
74/109	27	3	6.6km	425km	2	8.8km	4,000	1.0km	0.43km	1.5km
74/67	18	4	0.9km	204km	4	1.3km	7,000	1.34km	0.37km	0.76km
74/66	61	4	1.4km	2.0km	5	1.2km	4,100	1.3km	0.32km	0.73km
74/17	12	2	0.005km	42.5km	4	1.0km	4,000	1.2km	0.26km	0.18km
74/47	30	4	6.9km	405km	4	7.2km	3,000	1.13km	0.22km	6.0km
74/60	32	3	12.0km	56km	4	1.2km	5,500	1.09km	0.18km	0.58km
94/2	12	4	1.3km	2.0km	5	0.7km	5,500	1.08km	0.09km	0.5km
98	40	2	1.6km	7.0km	4	3.2km	2,500	1.3km	0.05km	0.45km
74/3	26	2	1.3km	26km	4	1.3km	2,100	1.27km	0.03km	6.0km
144	37	4	1.5km	425km	5	11.85km	13,000	1.1km	0.05km	0.37km
74/92	40	2	1.2km	13.5km	4	1.0km	3,000	1.06km	0.10km	6.0km
143	15	4	0.005km	204km	5	1.0km	10,000	1.0km	0.15km	0.28km
127	72	4	1.2km	2.0km	5	4.4km	5,000	1.05km	0.11km	0.25km
74/61	1	3	0.005 km	264km	5	1.2km	6,000	1.0km	0.30km	0.17km
13/8	18	4	0.6km	26km	5	1.6km	6,000	0.83km	0.36km	0.13km
74/115	52	4	1.1km	2.0km	5	0.9km	2,500	0.9km	0.41km	5.77km
255/2	20	3	1.8km	60km	4	0.3km	4,000	1.0km	0.53km	4.93km
93/2	40	4	6.0km	2.0km	4	13.1km	5,000	1.13km	0.63km	4.18km
33/3	25	2	1.0km	60km	5	5.0km	3,000	0.81km	0.66km	4.12km
79/1	38	4	0.9km	2.0km	2	15.2km	6,000	0.9km	0.69km	0.36km
106	71	4	1.2km	2.0km	5	6.4km	7,000	0.94 km	0.82km	0.46km
15	68	4	0.94km	2.0km	5	1.6km	4,000	0.331km	0.88km	0.53km
161	58	4	0.94km	2.0km	5	1.2km	16,000	0.425km	0.94km	4.42km
9/6	32	4	1.1km	68km	4	2.7km	6,000	0.7km	0.97km	4.38km
14/1	26	4	8.3km	30km	4	6.4km	4,000	0.637km	1.02km	4.34km

ตาราง 1 (ต่อ)

บ้านเลข ที่	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
12/4	21	4	0.8km	56km	5	0.8km	4,000	0.687km	1.09km	4.26km
12/12	60	4	2.2km	2.0km	5	2.2km	3,800	0.768km	0.4km	5.6km
17/1	55	4	1.0km	2.0km	5	0.8km	10,200	0.68km	1.15km	4.18km
20/13	30	4	0.4km	56km	5	1.1km	6,000	0.937km	1.20km	4.14km
20/32	33	4	0.7km	2.0km	5	2.4km	5,000	1.0km	1.37km	4.04km
20	48	4	0.2km	2.0km	5	10km	4,100	1.02km	1.38km	1.03km
57/13	10	4	0.6km	3.0km	5	0.4km	6,000	1.038km	1.47km	1.13km
82/3	60	2	6.5km	2.0km	5	2.1km	11,000	1.31km	1.65km	1.31km
63/5	27	4	0.3km	1.94km	4	1.5km	5,000	1.4km	1.75km	3.36km
63	57	4	0.4km	1.92km	5	0.4km	5,000	1.8km	1.84km	3.26km
65/8	26	3	0.4km	2.6km	5	1.8km	4,000	0.1km	1.94km	3.37km
1891/19	8	3	0.005km	468km	5	2.2km	5,600	0.1km	1.6km	3.33km
189/20	1	3	3.0km	298km	5	2.0km	5,000	3.1km	4.6km	3.25km
58/34	4	4	6.2km	85km	5	13.5km	8,000	1.94km	1.6km	3.2km
37	43	4	2.24km	2.0km	5	1.3km	6,000	2.0km	1.8km	3.14km
58/14	1	3	0.005km	442km	5	2.8km	6,000	0.6km	0.6km	1.18km
124/2	17	4	3.2km	56km	5	6.0km	6,000	0.643km	0.6km	3.0km
53/21	24	4	1.24km	179km	5	0.84km	6,000	0.8km	1.6km	2.56km
100/1	50	4	1.54km	468km	5	2.6km	4,000	0.84km	1.4km	2.53km
53/11	42	2	2.2km	2.0km	5	2.0km	8,000	0.6km	0.6km	2.47km
53/23	14	4	1.7km	468km	5	16.0km	8,000	0.6km	0.594km	2.41km
7/68	6	4	2.4km	85km	5	12.5km	7,000	0.3km	0.7km	0.25km
8/13	20	3	1.1km	14.5km	5	5.2km	20,000	0.2km	1.7km	0.27km
15/5	51	4	1.2km	9.7km	5	13.5km	6,000	0.3km	0.9km	0.37km
8/29	30	3	0.7km	77km	5	1.4km	7,000	0.4km	1.0km	0.39km
7/24	27	4	0.64km	2.3km	5	1.0km	8,000	0.3km	1.1km	0.438km
87/6	30	3	0.7km	2.3km	5	1.0km	4,800	1.4km	1.3km	0.49km
7/57	4	4	1.1km	30km	5	3.0km	5,500	0.5km	1.4km	0.543km
47/5	28	4	1.2km	12.5km	4	2.2km	4,100	0.6km	1.5km	1.0km
58/6	8	2	2.0km	19.7km	5	0.6km	7,500	0.4km	1.7km	4.35km

ตาราง 1 (ต่อ)

บ้านเลข ที่	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
47/3	36	4	1.4km	2.3km	5	3.0km	4,700	0.48km	1.7km	0.7km
7/129	24	4	2.2km	425km	5	13.5km	5,000	0.58km	1.9km	4.23km
74/15	8	4	1.1km	51km	4	9.5km	6,000	0.7km	0.6km	4.18km
7/117	17	2	1.0km	2.30km	4	3.0km	5,000	0.74km	1.9km	4.16km
7/113	13	2	2.4km	56km	4	0.8km	5,000	0.361km	2.0km	12.5km
225	7	3	1.2km	408km	4	17.0km	7,000	0.38km	0.7km	4.02km
7/137	8	3	2.5km	2.30km	4	1.0km	5,000	0.447km	0.6km	3.94km
8/52	35	4	2.6km	1.7km	4	0.9km	5,000	0.192km	0.63km	3.2km
7/39	36	4	1.2km	1.7km	4	0.8km	4,300	0.307km	0.71km	3.7km
80/3	13	3	1.2km	289km	5	3.2km	6,000	0.365km	0.66km	3.42km
95/6	40	4	1.0km	26km	4	1.6km	4,000	1.83km	0.61km	3.37km
7/89	2	4	2.1km	323km	4	16.0km	6,000	1.9km	0.53km	3.30km
9/6	13	2	1.1km	408km	5	1.6km	2,000	1.0km	0.51km	3.25km
7/151	35	4	1.24km	1.7km	4	28.0km	6,000	0.97km	0.46km	3.19km
90/1	45	4	0.5km	1.7km	5	1.8km	4,100	0.9km	0.5km	3.14km
9/60	22	4	1.1km	15.0km	5	7.8km	6,000	0.72km	0.33km	3.03km
9/75	4	4	1.1km	68km	4	3.0km	6,000	0.64km	0.30km	2.97km
23/17	25	4	1.6km	468km	4	0.2km	6,000	1.0km	0.28km	2.89km
9/92	10	2	1.1km	13km	5	7.5km	12,000	0.5km	1.13km	2.82km
9/40	3	3	1.2km	51km	5	0.5km	4,000	0.4km	1.06km	2.74km
8/1	5	3	0.005	323km	5	0.2km	5,800	0.3km	0.97km	2.67km
9/94	31	2	1.2km	26km	4	8.0km	5,000	0.36km	0.90km	2.57km
9/66	10	2	0.8km	366km	5	7.4km	5,000	0.283km	0.85km	2.506km
9/5	27	4	1.2km	56km	5	0.6km	4,800	0.23km	0.81km	2.45km
9/87	37	2	1.2km	213km	5	9.5km	4,800	0.2km	0.78km	2.412km
102/1	5	3	1.2km	695km	5	2.1km	6,000	0.17km	0.75km	2.352km
10/6	27	3	6.0km	56km	5	16.3km	10,000	0.15km	0.74km	2.312km
4/3	20	4	1.2km	85km	5	10.0km	6,000	0.23km	0.73km	2.27km
4/1	10	4	1.2km	85km	5	7.0km	6,000	0.2km	0.72km	2.21km
88/2	8	3	5.4km	213km	5	0.3km	8,000	0.1km	0.95km	2.18km

ตาราง 1 (ต่อ)

บ้านเลข ที่	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
254/3	20	2	0.34km	204km	5	14.0km	4,000	0.14km	0.98km	2.14km
194/4	20	3	1.4km	1.2km	5	15.5km	13,000	0.2km	1.03km	2.09km
118/2	40	2	3.5km	26km	5	16.5km	6,000	0.12km	1.04km	2.068km
221/4	51	4	1.1km	1.2km	5	2.4km	6,000	0.17km	0.77km	2.54km
125/7	20	4	7.0km	1.94km	5	10.5km	6,000	0.5km	0.53km	2.48km
222/7	15	4	4.5km	51km	5	1.5km	2,250	0.35km	0.66km	2.343km
68/15	26	4	7.1km	92km	5	5.85km	22,000	0.4km	0.71km	2.28km
64/108	21	4	1.6km	366km	4	2.2km	5,500	0.45km	0.75km	2.25km
62/7	13	4	1.1km	37km	5	2.2km	7,000	0.5km	0.83km	2.17km
177/5	49	3	5.1km	1.2km	5	2.1km	2,000	0.6km	1.1km	1.337km
285/45	10	4	4.5km	1.2km	4	10.5km	3,000	0.4km	1.14km	1.861km
201/26	10	4	1.1km	0.005km	5	17.0km	6,000	0.7km	1.2km	1.323km
201/10	8	3	3.0km	3.2km	4	3.6km	8,000	1.1km	1.28km	1.730km
201/15	2	3	3.3km	26km	4	2.0km	10,000	1.0km	1.37km	1.630km
62/9	15	4	1.0km	26km	5	11.6km	4,500	0.85km	1.52m	1.48km
53/6	7	3	1.2km	292km	4	1.8km	6,500	1.0km	1.54km	1.460km
300/6	23	4	1.1km	3.2km	4	11.7km	4,500	1.7km	1.85km	1.149km
299/4	4	3	1.2km	51km	5	1.6km	7,000	0.81km	3.12km	1.074km
48/12	1	4	1.3km	3.2km	2	22.5km	6,000	0.9km	3.12km	1.02km
136/2	11	4	3.5km	20.8km	4	1.6km	12,000	1.0km	3.0km	0.968km
242/1	10	4	26km	26km	5	1.6km	8,000	0.962km	1.8km	0.874km
148/10	5	3	0.856km	77km	5	1.2km	5,000	0.9km	2.14km	0.856km
153/3	33	4	0.812km	56km	4	1.5km	13,000	0.94m	2.19km	0.812km
94/5	44	4	0.768km	88km	4	1.2km	4,000	0.8km	2.24km	0.768km
275	52	3	1.6km	56km	4	1.0km	12,000	0.63km	2.33km	0.831km
191/4	23	4	1.43km	102km	5	1.0km	4,000	0.7km	2.5km	0.656km
178/2	13	4	3.2km	366km	4	1.0km	5,000	0.6km	2.91km	0.256km
150	5	4	3.0km	92km	4	0.9km	6,000	0.66km	2.88km	0.293km
27/3	40	4	4.0km	3.2km	4	3.4km	6,000	0.3km	2.8km	0.325km

ตาราง 1 (ต่อ)

บ้านเลข ที่	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
100/11	5	2	1.7km	502km	4	0.8km	2,400	0.60km	2.6km	0.287km
119/1	20	4	3.5km	20.2km	4	2.6km	4,000	0.668km	3.16km	0.625km
158/7	43	2	3.2km	77km	4	3.5km	12,000	0.8km	2.91km	0.406km
147/4	25	3	3.1km	502km	5	0.6km	5,000	0.4km	2.66km	0.519km
282/3	43	4	1.9km	162km	2	0.6km	6,000	0.6km	2.4km	0.512km
101	13	4	2.0km	11.0km	4	1.5km	5,000	0.78km	2.4km	0.762km
151/3	10	4	11.5km	3.2km	4	0.5km	3,000	0.718km	2.5km	0.5km
37/5	12	3	3.5km	9.5km	5	0.4km	4,000	0.13km	3.03km	0.10km
50/34	59	4	3.6km	442km	4	3.2km	12,000	0.4km	2.6km	0.092km
392	42	4	2.1km	323km	4	1.5km	3,000	0.81km	3.02km	0.08km
4/10	15	4	10.1km	3.2km	4	0.3km	10,000	0.83km	3.08km	0.17km
28/1	10	4	0.8km	292km	5	0.3km	10,000	0.137km	3.06km	0.130km
17/1	12	4	0.8km	3.24km	4	11.3km	5,000	0.23km	3.13km	0.225km
342/128	12	4	2.6km	2.4km	5	0.2km	10,200	0.3km	3.22km	0.325km
272/1	15	2	5.5km	323km	5	9.9km	8,000	1.35km	0.95km	2.7km
273/6	12	4	1.34km	170km	5	17.4km	6,000	1.12km	1.00km	2.6km
78/8	2	4	0.36km	2.13km	5	11.7km	17,000	0.42km	1.05km	2.58km
275/8	1	2	0.005km	298km	5	0.3km	5,000	0.54km	4.65km	2.38km
276/7	5	3	0.005km	105km	5	18.15km	6,000	0.26km	1.4km	2.40km
276/13	73	4	1.12km	3.8km	5	15.9km	4,000	0.3km	1.49km	2.82km
278/5	23	3	0.005km	105km	5	9.7km	7,000	0.588km	1.55km	2.28km
287/4	30	4	15.75km	695km	5	0.7km	8,000	0.66km	1.61km	2.20km
280/8	8	3	1.02km	204km	5	1.32km	5,000	0.76km	1.79km	2.06km
65/28	12	3	3.3km	3.5km	4	18.4km	7,000	0.8km	1.12km	2.18km
283/24	27	2	1.14km	3.8km	5	1.6km	7,000	1.14km	1.12km	2.1km
282/13	17	2	3.2km	213km	5	5.3km	10,000	0.94km	1.92km	1.947km
283/34	20	4	10.2km	56km	5	5.25km	7,000	1.44km	2.00km	1.823km
285/31	8	3	0.005km	425km	4	1.04km	3,000	1.0km	2.1km	1.714km
32/7	10	4	6.88km	116km	4	17.2km	6,000	0.2km	2.24km	1.143km

ตาราง 1 (ต่อ)

บ้านเลข ที่	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
32/2	33	2	3.1km	21.0km	5	13.15km	11,300	0.92km	2.29km	1.093km
110/5	5	4	4.1km	56km	5	18.35km	4,500	0.88km	1.54km	0.95km
2/4	10	2	1.28km	88km	1	1.6km	4,000	0.84km	1.6km	12.5km
3/12	10	4	1.34km	24.5km	4	9.3km	2,000	0.82km	1.48km	0.738km
110/9	20	2	7.65km	102km	5	4.76km	8,000	1.52km	1.5km	0.675km
5/26	24	4	1.4km	85km	5	12.35km	4,500	0.76km	3.12km	0.643km
101/10	20	2	4.04km	26km	4	4.1km	8,670	0.86km	3.06km	0.606km
17/6	7	4	1.48km	425km	4	11.1km	6,000	0.88km	3km	0.593km
110/1	1	4	1.52km	105km	4	1.2km	10,000	1.2km	1.8km	0.562km
101/19	40	4	1.58km	2.5km	4	12.09km	8,000	1.1km	1.86km	0.543km
115/14	23	3	10.0km	408km	4	3.0km	10,000	1.04km	5.95km	0.541km
115/21	20	4	3.95km	2.5km	5	12.2km	8,000	0.66km	2.02km	0.537km
115/25	1	3	2.35km	2.5km	5	0.62km	3,000	0.62km	2.08km	18.85km
10/5	65	2	8.9km	213km	4	0.8km	10,000	0.56km	2.26km	0.587km
85/9	45	4	2.65km	2.5km	5	5.54km	13,000	0.52km	0.64km	0.456km
10/2	1	2	1.9km	289km	5	0.62km	5,000	0.22km	2.6km	0.406km
93/12	45	2	1.96km	26km	5	2.6km	5,000	0.16km	2.54km	0.368km
74	12	4	9.2km	17km	5	0.46km	6,000	0.14km	2.6km	0.350km
19/2	20	2	9.18km	56km	5	0.75km	11,000	0.16km	2.16km	0.325km
28/1	45	4	2.55km	3.2km	5	0.3km	3,000	0.3km	2.7km	0.318km
19/14	32	2	2.42km	2.5km	5	1.9km	10,000	0.22km	2.4km	0.187km
11/3	30	4	3.15km	3.2km	5	1.9km	15,000	0.14km	2.38km	0.162km
93/20	30	2	3.05km	383km	5	2.52km	8,000	0.04km	2.36km	0.256km

**วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีการมสิทธิ์
ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว**

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อนี้เป็นการวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ ลำดับขั้น
(Stepwise Multiple Correlation) โดยการหาความสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรพยากรณ์
ทั้งหมด 9 ตัวแปร ได้แก่ การได้รับข่าวสาร ระยะทางการศึกษาของบุตร ระยะทาง

การอพยพย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม สภาพที่อยู่อาศัย ระยะทางจากที่ทำงาน ระดับรายได้ ระยะทางไปสู่แหล่งจับจ่ายสินค้า เพื่อความสะดวกในการอธิบายและการเสนอข้อมูลในรูปของ ตารางจึงกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อแทนค่าตัวแปร ดังต่อไปนี้

Y	=	ระยะเวลาที่ผู้อาศัยริมคลองลาดพร้าวอาศัยอยู่
X_1	=	การได้รับข่าวสาร
X_2	=	ระยะทางการศึกษาของบุตร
X_3	=	ระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม
X_4	=	สภาพที่อยู่อาศัย
X_5	=	ระยะทางจากบ้านไปยังที่ทำงาน
X_6	=	ระดับรายได้
X_7	=	ระยะทางไปสู่การขนส่งมวลชน
X_8	=	ระยะทางไปวัด ศาสนสถาน
X_9	=	ระยะทางไปตลาด
R	=	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	=	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง
F	=	ค่าการแจกแจงแบบเอฟ (F – distribution)
b	=	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
β	=	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
SE_b	=	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์
a	=	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
SE_{est}	=	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์

ตาราง 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรที่มีผลต่อการดึงดูด
ให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินมาอยู่อาศัยบริเวณริมคลองสาธารณะกับระยะเวลา

ตัวพยากรณ์	R	R ²	F
X ₃	.285	.081	16.569

จากตาราง พบว่า ตัวแปรที่นำมาศึกษาทั้ง 9 ตัว ถูกเลือกเข้าสู่สมการตามลำดับเพียง 1 ตัว คือ ระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม (X₃) ซึ่งมีสัมประสิทธิ์การถดถอย $R^2 = 0.81$ แสดงว่าตัวแปร (X₃) คือระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิมสามารถพยากรณ์หรืออธิบายความสัมพันธ์ของระยะเวลาที่อยู่อาศัย (Y) ได้ร้อยละ 8.1 จึงสรุปได้ว่าตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่สามารถพยากรณ์ระยะเวลาที่ผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว คือ ระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม จึงคำนวณหาค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์และสร้างสมการพยากรณ์ระยะเวลาในการอยู่อาศัย

ตาราง 3 ค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อระยะเวลาในการอยู่อาศัย บริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว โดยใช้วิธี Stepwise

ตัวพยากรณ์	β	b	SE _b
ระยะทางการย้ายถิ่น (X ₃)	-.285	-3.09E-02	.008
การได้รับข้อมูลข่าวสาร (X ₁)	-.245	-10.670	2.989
a	29.925		
R	-.285		
R ²	.081		
SE _{est}	17.1708		
F	16.569**		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม และการได้รับข่าวสาร ส่งผลทางลบต่อระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม และการได้รับข่าวสาร มีค่าเท่ากับ -.285 โดยระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม ส่งผลต่อระยะเวลาในการอยู่อาศัยสูงสุดและค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของระยะเวลาการอยู่อาศัยกับระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม และการได้รับข่าวสารมีค่าเท่ากับ -.285 โดยที่ตัวพยากรณ์คือระยะทางการย้ายถิ่น สามารถพยากรณ์ระยะเวลาการอยู่อาศัยได้ร้อยละ 8.1 มีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ 17.708 สมการพยากรณ์ระยะเวลาในการอยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวเขียนได้ดังนี้

$$Y = 29.925 + (-3.09) (X_3)$$

จากสมการในการทำนายจะได้ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ $R = -.285$ และค่า $R^2 = .081$ หมายความว่าตัวแปรต้นที่ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการ คือระยะทางการย้ายถิ่นและการได้รับข้อมูลข่าวสารสามารถทำนายระยะเวลาในการอยู่อาศัยของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวได้ 8.1 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งถือว่าการอธิบายความสัมพันธ์ในระดับต่ำ แต่เนื่องจากได้ทำ Stepwise Multiple Regression แล้วพบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด

มีเพียง 1 ตัวแปร ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ตัวแปรดังกล่าว เป็นตัวแปรที่ได้จากการวัดระยะทางตรงจากแผนที่ และการกำหนดค่าระดับคะแนนจากแบบสัมภาษณ์ ดังนั้นจึงแยกข้อเสนอบทวิเคราะห์ดังนี้ โดยอธิบายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันสูงกับระยะเวลาในการอยู่อาศัยของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวในแต่ละปัจจัยดังนี้

ปัจจัยทางด้านสังคม

ปัจจัยทางด้านสังคมประกอบไปด้วยปัจจัยย่อย 4 ตัวแปร คือการได้รับข่าวสารระยะทางการศึกษาของบุตร ระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม และสภาพที่อยู่อาศัย ปัจจัยย่อยทั้ง 4 ตัวแปรนี้ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการเพียง 1 ปัจจัยคือปัจจัยเกี่ยวกับระยะทางการย้ายถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนถึงภูมิลำเนาเดิมที่อพยพมา โดยการวัดระยะทางตรงจากแผนที่ทั้ง 9 ชุมชน ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าวจะอพยพย้ายถิ่นจากพื้นที่ กทม. ในสัดส่วนที่สูงคือ 69 หลังคาเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 36.70 รองลงมาคือผู้ที่อพยพจากภาคกลาง 57 หลังคาเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 30.31 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 189 หลังคาเรือน จากสัดส่วนดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ร้อยละ 67.01 เป็นผู้ที่อพยพย้ายถิ่นจาก พื้นที่ กทม. และจังหวัดใกล้เคียง กทม.

ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ระยะทางการย้ายถิ่นส่งผลโดยตรงต่อการอพยพเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวทั้งนี้ เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่น ระยะทางในการย้ายถิ่นจะมีผลในการตัดสินใจของผู้อพยพ กล่าวคือ ถ้าระยะทางไกล การเคลื่อนย้ายจะเป็นไปได้สะดวก ซึ่งผู้อพยพส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทาง และลักษณะสภาพสังคมที่มีความใกล้เคียงกับแหล่งเดิมที่อพยพมา และนอกจากสาเหตุการอพยพจะขึ้นอยู่กับระยะทางการย้ายถิ่นแล้วการอพยพยังจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นศูนย์กลางของเมืองและแหล่งงานดังนั้นพื้นที่ใดเป็นพื้นที่ว่างเปล่าของทางราชการผู้ที่รายได้น้อยเหล่านี้ก็จะอพยพเข้าไปจับจองพื้นที่เพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและจากการศึกษาในสนามพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่ จะเป็นคนที่อพยพมาจากพื้นที่เขตบางบัว บางเขน และดอนเมืองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งน่าจะเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่าระยะทางน่าจะส่งผลโดยตรงต่อการดำรงอยู่ของชุมชนสำหรับตัวแปรย่อย 3 ตัวแปรที่ไม่ได้ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการคือการได้รับข้อมูลข่าวสาร ระยะทางการศึกษาของบุตร และสภาพที่อยู่อาศัย ตัวแปรย่อยทั้ง 3 ตัวแปรไม่ได้ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว ส่วนใหญ่จะได้รับคำแนะนำจากญาติหรือบิดามารดาของตน โดยส่วน

ใหญ่ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนเป็นผู้ที่เกิดและเติบโตมาหลังจากที่ชุมชนมีการกำเนิดแล้ว ดังนั้น ความผูกพันกับพื้นที่เกิดจึงเป็นความผูกพันที่มีมาแต่เดิมหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยแฝงที่อยู่คู่กับผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวมาแต่เดิม สำหรับปัจจัยในเรื่องของระยะทางการศึกษาของบุตรไม่ได้ส่งผลให้ผู้ที่ไม่มีการมรดกในที่ดินอาศัยอยู่ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญและคำนึงถึงแหล่งที่อยู่อาศัยที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการถือครองที่ดินมากกว่าที่จะคำนึงถึงการศึกษาของบุตรเนื่องจากผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้จำเป็นต้องหารายได้ให้เพียงพอกับการดำรงชีพไปวันๆ การมองหาสถานที่เล่าเรียนให้บุตรจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยจำเป็นต้องเลือกโรงเรียนที่มีค่าใช้จ่ายต่ำส่วนใหญ่อีกจะเป็นโรงเรียนของรัฐบาล ดังนั้นถึงแม้ว่าโรงเรียนของรัฐจะมีระยะทางที่ไกลจากชุมชนเพียงใดผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้ก็ยังให้ความสำคัญและเลือกโรงเรียนที่มีค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนต่ำมากกว่าเลือกโรงเรียนที่มีระยะทางใกล้ แต่เป็นสถานศึกษาเอกชน นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้วเหตุผลในการที่จะเลือกเข้าในสถาบันใดย่อมขึ้นอยู่กับความถนัดและความสามารถ ของบุตรของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว กล่าวคือในระดับการศึกษาภาคบังคับ ส่วนใหญ่ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน ก็จะนิยมส่งบุตร ไปเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในละแวกชุมชน เช่น โรงเรียนเสนานุสรณ์ โรงเรียนเทพวิทยา โรงเรียนสารวิทยา แต่สำหรับในระดับมัธยมนั้นการศึกษาต่อย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนว่าผู้เรียนจะมีความถนัดทางวิชาชีพใด ดังนั้นเหตุผลในการเลือกสถานศึกษาของบุตรน่าจะขึ้นอยู่กับ กำลังทรัพย์ของบิดามารดา และความสามารถและความถนัดของผู้เรียน มากกว่า การคำนึงถึงระยะทางจากบ้านไปยังสถานศึกษาของบุตร ส่วนปัจจัยด้านสังคมตัวแปรสุดท้ายคือสภาพที่อยู่อาศัย ซึ่งไม่ได้มีผลต่อการดึงดูดให้ผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าวอาศัยอยู่ ทั้งนี้เพราะสภาพที่อยู่อาศัย เป็นสิ่งที่ผู้ที่มีรายได้น้อยให้ความสำคัญในระดับรองลงมา อันมีสาเหตุมาจากจากการอพยพย้ายถิ่น จากแหล่งเก่ามาสู่พื้นที่แหล่งใหม่ นั้น ผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้จะมองหาพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเช่าที่ดิน มากกว่าที่จะมองหาสภาพที่อยู่อาศัยที่มีสภาพมั่นคง ถูกสุขลักษณะและมีสภาพสวยงาม เพราะผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะเคยชินกับการอยู่อาศัยในสภาพที่พออยู่ได้ เพราะผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะเคยชินกับการอยู่อาศัยในสภาพที่พออยู่ได้ โดยปกติผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะมีที่อยู่อาศัยที่มีสภาพที่ไม่แตกต่างจากสภาพเดิมที่อพยพมา เช่น บางครอบครัวอยู่ในพื้นที่เดิมในลักษณะบ้านเช่าเมื่ออพยพมาอยู่แหล่งใหม่ก็ยังคงเช่าบ้านเหมือนเดิมและสภาพของบ้านเช่าก็ยังคงมีสภาพที่ใกล้เคียงกับแหล่งเดิม ดังนั้นผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็จะเลือกที่อยู่อาศัยที่มีสภาพที่พออยู่ได้ ประหยัดค่าใช้จ่ายและปรับวิถีชีวิตของตนเพื่อเข้ากับสภาพของสังคมที่ตนอยู่ ประกอบกับการใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่ก็จะเป็นเพียงการอยู่

อาศัยแบบครอบครัวใครครอบครัวมัน จะมีการรวมกลุ่มทางสังคมก็ต่อเมื่อมีกิจกรรมภายในชุมชน ดังนั้นสภาพที่อยู่อาศัยจึงไม่ได้เป็นเหตุผลที่สำคัญในการที่จะดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเหล่านี้อาศัยอยู่ สำหรับปัจจัยอีก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางด้านความสะดวก และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ที่ไม่ได้ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการนั้นสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจประกอบไปด้วยปัจจัยย่อย 2 ตัวแปรด้วยกัน คือระยะทางจากบ้านไปยังสถานที่ทำงาน และระดับรายได้สาเหตุตัวแปรดังกล่าวทั้ง 2 ตัวแปร ไม่ได้ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการนั้นเนื่องจาก ในการอพยพย้ายถิ่นจากแหล่งเดิมเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่แห่งใหม่ บางครอบครัวย้ายที่อยู่อาศัยเพื่อให้เข้ามาอยู่ใกล้กับที่ทำงาน หรือบางครอบครัวเข้ามาอยู่อาศัยก่อนแล้วจึงจะมองหาที่ทำงาน ดังนั้นความสำคัญเกี่ยวกับระยะทางจากบ้านไปยังที่ทำงานจึงเป็นเพียงทางเลือกในลำดับที่รองลงมาจากที่อยู่อาศัยบนพื้นที่ราคาถูกไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดินส่วนระยะทางไกลไกลจากที่ทำงานนั้นผู้อยู่อาศัยในชุมชนอาศัยในชุมชนอาจใช้ทางเลือกวิธีอื่นที่มีความประหยัดในการเดินทางไปทำงาน เช่น ใช้รถมอเตอร์ไซค์ในการเดินทาง หรือ นั่งรถเมล์ไปทำงาน ดังนั้นเหตุผลที่จะเลือกแหล่งงานที่อยู่ใกล้กับชุมชนนั้นน่าจะเป็นทางเลือกที่คนในชุมชนบางกลุ่มเลือกที่จะปฏิบัติแต่สำหรับในบางกลุ่ม ก็จะเลือกค่าตอบแทนในการทำงานที่สูงกว่า มากกว่าความใกล้ไกลของที่ทำงานเพราะปัจจุบันระบบขนส่งมวลชนของรัฐ มีความคล่องตัว การเดินทางเป็นไปได้อย่างสะดวกมากขึ้น ดังนั้นตัวแปรในเรื่องของระยะทางจากบ้านไปยังที่ทำงานจึงไม่ใช่จะเป็นตัวแปรที่ดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเหล่านี้อาศัยอยู่ริมคลองลาดพร้าว ส่วนตัวแปรทางเศรษฐกิจอีกตัวแปรหนึ่งคือระดับรายได้จากการศึกษาพบว่าระดับรายได้นั้นไม่ได้ส่งผลต่อการอยู่อาศัยของคนในชุมชนริมคลองลาดพร้าว กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีระดับรายได้ต่ำถึงปานกลางเป็นผู้ว่างงานและมีอาชีพที่ไม่มั่นคง ดังนั้นในการอยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับระดับรายจ่ายที่จ่ายในแต่ละเดือนว่าเพียงพอกับรายรับที่ได้หรือไม่ ดังนั้นในการอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ใหม่ก็เพียงแค่หาทำเลที่สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่ไม่เสียค่าเช่าที่ดินหรือค่าเช่าบ้านเพื่อเป็นการลดต้นทุนของค่าใช้จ่าย หากพื้นที่ที่เข้ามาอยู่อาศัยมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่า ผู้ที่มีรายได้เล็กน้อยเหล่านี้ก็จะมองหาพื้นที่แหล่งใหม่เพื่อลดต้นทุนในการใช้จ่ายเพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการอพยพย้ายถิ่นของคนในชุมชนย่อมมีอยู่ตลอดเวลาและอาจมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปในรูปแบบของบ้านเช่า ส่วนลักษณะของบ้านในชุมชนที่ไม่ได้อยู่ในลักษณะของบ้านเช่าส่วนใหญ่จะเป็นคนจากพื้นที่เดิมซึ่งค่อนข้างจะมีฐานะอยู่ในระดับปานกลางถึงดีบุคคลพวกนี้ค่อนข้างจะอยู่อาศัยในลักษณะที่ถาวรและไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยดังนั้นจะเห็นได้ว่าระดับ

รายได้จะส่งผลในการเลือกที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนที่มียาได้น้อยมากกว่ากลุ่มคนที่มียาในระดับรายได้ที่มั่นคง อาจสรุปได้ว่าผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะมีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยอยู่ตลอดเวลาเพียงแต่จะต้องมองหาที่อยู่อาศัยที่สามารถลดต้นทุนรายจ่ายในรูปของบ้านเช่าในแต่ละเดือนลงได้ก็จะเลือกอยู่พื้นที่นั้น

ปัจจัยด้านความสะดวก

สำหรับปัจจัยทางด้านความสะดวกประกอบไปด้วยตัวแปรย่อยคือ ระยะทางไปยังระบบขนส่งมวลชนของรัฐ ระยะทางไปยังสถานที่ประกอบกิจการศาสนาและระยะทางไปตลาดไม่ได้มีผลต่อการตั้งอยู่ของชุมชนทั้งนี้เพราะชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในย่านความเจริญอันมีถนนสายหลักตัดผ่านหน้าชุมชนทั้ง 2 ข้าง คือถนนพหลโยธิน และถนนวิภาวดีรังสิตชุมชนจึงมีความสะดวกในการเข้าถึงสูงประกอบกับภายในชุมชนยังมีถนนสายย่อยเชื่อมต่อกับถนนสายหลักหลายเส้นทางทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนมีความสะดวกในการเดินทางสูงส่งผลให้ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ปัจจัยในเรื่องของความสะดวกมาเป็นตัวแปรสำคัญที่จะดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเหล่านี้อยู่อาศัย จากผลการศึกษาดังกล่าวผู้ศึกษาได้นำตัวแปรทั้ง 9 ตัวแปรมาสรุปพบว่ามีเพียง 1 ตัวแปร ที่ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการ Stepwise Multiple Regression ดังนั้นจึงได้นำตัวแปรทั้งหมดมาค้นหาค่าของตัวพยากรณ์ กับระยะเวลาในการอยู่อาศัยของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว โดยหาความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในทางสถิติ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 9 ตัวแปร ที่ผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มไว้ 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบไปด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัวแปร คือ การได้รับข่าวสาร ระยะทางการศึกษาของบุตร ระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม และสภาพที่อยู่อาศัย ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจประกอบไปด้วยตัวแปร 2 ตัวแปร คือ ระยะทางจากบ้านไปยังที่ทำงาน และระดับรายได้ ส่วนปัจจัยทางด้านความสะดวกประกอบด้วย ระยะทางเข้า – ออก ไปสู่ระบบขนส่งมวลชน ระยะทางไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และระยะทางไปซื้อสินค้าที่ตลาด ตัวแปรใหญ่ ๆ ทั้ง 3 ตัวแปรนั้น จะส่งผลต่อระยะเวลาในการอยู่อาศัย โดยจะหาความสัมพันธ์ โดยใช้สูตร (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านความสะดวก กับระยะเวลาในการอยู่อาศัย

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
Y	1.00	-.118	-.304	-.003	-.117	-.058	.087	.020	.061	.008
X ₁		1.00	.000	-.099	.038	.028	-.86	-.256	-.101	.199
X ₂			1.00	.016	.076	-.082	-.121	-.009	.016	.022
X ₃				1.00	0.64	-.040	.048	.160	-.046	.031
X ₄					1.00	-.036	-.099	.067	-.103	.082
X ₅						1.00	.102	.064	-.124	.018
X ₆							1.00	.005	-.052	.125
X ₇								1.00	.112	.050
X ₈									1.00	-.125
X ₉										1.00

จากตาราง 4 จะพบว่า ค่า Correlation Metrix ที่มีความสัมพันธ์กันสูงกับระยะเวลาที่ผู้อยู่อาศัยริมคลองลาดพร้าวอาศัย คือ ระยะทางการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม มีค่าเท่ากับ -.304 ค่าที่มีความสัมพันธ์กันต่ำ คือ ระยะทางไปสู่ระบบขนส่งมวลชน และระยะทางไปยังสถานศึกษาของบุตร มีค่าที่ -.008 และ .003 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาหาความสัมพันธ์เป็นคู่จะพบว่า ระยะทางที่ผู้อยู่อาศัยริมคลองลาดพร้าวอาศัยอยู่กับระยะทางการย้ายถิ่น มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และระยะทางไปตลาดมีความสัมพันธ์กันสูงกับระดับรายได้ มีค่าเท่ากับ -.118 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระยะทางไปตลาดมีความสัมพันธ์กับระยะทางไปสู่ระบบขนส่งมวลชนที่ระดับ .05 ระยะทางไปโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระยะทางการอพยพย้ายถิ่น

มีความสัมพันธ์กับการได้รับข่าวสาร มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ระยะทางจากบ้านไปยังแหล่งงาน มีความสัมพันธ์กับสถานที่อยู่อาศัย มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สภาพที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับระยะทางไปสู่ระบบขนส่งมวลชน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่พบในการศึกษาค้างนี้ คือ ระยะทางไปวัด ศาสนาสถาน ตัวแปรนี้อาจไม่สำคัญเพราะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว นอกจากนั้นระยะเวลาที่

ผู้อยู่อาศัยริมคลองลาดพร้าวอาศัยอยู่จึงเป็นตัวแปรที่ค่อนข้างคงที่กับระยะทางไปวัด ศาสนสถาน ไม่ว่าจะอยู่นานเท่าไร

จากตาราง Correlation Matrix พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมพันธกันสูง คือ ระยะทางไปตลาด มีค่าเท่ากับ -0.118 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ รองลงมา คือ ระยะทางไปยังสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา มีค่าเท่ากับ -0.117 แต่เมื่อหาความสัมพันธ์แล้ว พบว่า ตัวแปรในเรื่องของระยะทางไปวัด ศาสนสถาน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ลักษณะดังกล่าวอธิบายได้ว่า ปัจจัยทางด้านความสะดวก อันได้แก่ ระยะทางไปตลาด ระยะทางไปยังแหล่งงาน และระยะทางไปวัด ศาสนสถาน มีผลรองลงมาจากปัจจัยทางด้านสังคมที่จะส่งผลต่อการอยู่อาศัยของคนในชุมชนริมคลองลาดพร้าว แต่สำหรับตัวแปรในเรื่องของระยะทางไปวัด ศาสนสถาน มีความสัมพันธ์กันต่ำ และไม่เหมาะสมที่จะเป็นตัวพยากรณ์ในเรื่องของระยะเวลาในการอยู่อาศัยเนื่องจากไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับตัวแปรที่มีค่าความสัมพันธ์กันต่ำมาก คือ ตัวแปรในเรื่องของระยะทางไปยังระบบขนส่งมวลชน และระยะทางไปโรงเรียน ทั้งนี้เพราะการตั้งอยู่ของชุมชนริมคลองลาดพร้าวนั้นมีการกำเนิดมาช้านาน ผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยส่วนใหญ่ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องระยะทางที่ใช้ในการเดินทางไปโรงเรียน และระยะทางไปยังระบบขนส่งมวลชน โดยผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะคำนึงถึงเรื่องความสะดวกในเรื่องของทำเลที่ตั้งเป็นหลัก ซึ่งลักษณะของที่ตั้งของชุมชนในปัจจุบันก็เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในย่านความเจริญ และมีการคมนาคมที่สะดวก นอกจากนี้แล้วปัจจุบันการเดินทางส่วนใหญ่ภายในชุมชนผู้อยู่อาศัยเกือบทุกหลังคาเรือนก็จะมีพาหนะเป็นของตนเอง โดยเฉพาะมอเตอร์ไซด์ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะใช้เป็นยานพาหนะในการเดินทาง เพราะฉะนั้นการที่โรงเรียนจะตั้งกระจายตั้งอยู่แหล่งใดย่อมที่จะไม่เป็นอุปสรรคในการเดินทาง เนื่องจากการเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนกับถนนสายหลักเป็นไปด้วยความสะดวก

2. วิเคราะห์สภาพที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว

ผู้อาศัยริมคลองลาดพร้าวมีสภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่แตกต่างจากชุมชนแออัดในรูปแบบอื่นๆ ของกรุงเทพฯ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนเป็นผู้ที่มีรายได้น้อยและไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ดังนั้นการปลูกสร้างบ้านส่วนใหญ่จึงไม่สามารถสร้างบ้านที่มีลักษณะมั่นคงถาวรได้เพราะเนื่องจากเสี่ยงต่อการไล่รื้อจากหน่วยงานของรัฐ ชุมชนแออัดโดยภาพรวมจะมีสภาพบ้านเรือนที่ปลูกสร้างจากเศษวัสดุที่หาง่ายขาดการดูแลปรับปรุงจากผู้ที่อยู่อาศัยทำให้ชุมชนมีสภาพที่ไม่น่าดูและขาดระเบียบกรณีชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวก็เช่นกันมีสภาพบ้านเรือนที่จัดสร้างอย่างแออัดและขาดระเบียบในการศึกษาครั้งนี้สามารถจำแนกบ้านออกเป็น 4 ลักษณะ คือ บ้านที่สร้างอย่างมั่นคงถาวรซึ่งสร้างจากไม้หรือสังกะสีแต่มีการลงเสาเข็ม บ้านที่สร้างจากเศษวัสดุที่หาง่ายปะปนกัน บ้านที่สร้างยื่นจากตัวอาคารโดยไม่มีการลงเสาเข็ม และบ้านที่สร้างจากเศษวัสดุที่หาง่าย การศึกษาครั้งนี้ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 189 หลังคาเรือน พบบ้านที่สร้างในลักษณะดังกล่าวทั้ง 4 ลักษณะ ดังนั้นเพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์จึงแสดงลักษณะบ้านในแบบดังกล่าวในรูปของตาราง

ตาราง 5 จากกลุ่มตัวอย่างแสดงลักษณะของบ้านของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว

แหล่งที่ตั้งของชุมชน	อาคารไม้ สังกะสี หรือ คอนกรีต ที่มี การลงเสาเข็ม	บ้านที่สร้างจาก เศษวัสดุที่ถาวร กับวัสดุที่หา ง่ายปะปนกัน	บ้านที่สร้าง ยื่นจากตัว อาคารไม่มี การลงเสาเข็ม	บ้านที่สร้าง จากเศษวัสดุ ที่หาง่าย
1. ชุมชนวังหิน	18	4	-	-
2. ชุมชนบางบัว	8	8	-	2
3. ชุมชนชายคลองบางบัว	23	4	-	2
4. ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	10	6	-	-
5. ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา	4	6	1	-
6. ชุมชนร้อยกรอง	9	2	-	-
7. ชุมชนก้าวหน้า	15	4	-	1
8. ชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา	12	6	-	-
9. ชุมชนร่วมใจพัฒนา	21	21	2	-
รวม	120	61	3	5
ร้อยละ	63.49	32.37	1.58	2.64

จากตาราง 5 จะเห็นว่าลักษณะของอาคารบ้านเรือนของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าวทั้ง 9 ชุมชน จะมีลักษณะแตกต่างกันอยู่ 4 ลักษณะ แต่ลักษณะที่เด่นชัดที่สุดคือ ลักษณะที่เป็นอาคารไม้ หรืออาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ที่มีการลงเสาเข็มอย่างมั่นคงถาวร พบในกลุ่มตัวอย่าง 120 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.49 ลักษณะอาคารที่สร้างจากเศษวัสดุที่ถาวรกับวัสดุที่หาง่ายปะปนกัน พบในกลุ่มตัวอย่าง 61 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.37 ลักษณะที่พบรองลงมาคือบ้านที่สร้างจากเศษวัสดุที่หาง่ายเช่น ฝาลัง แผ่นป้ายโฆษณา สังกะสีเก่า พบในกลุ่มตัวอย่าง 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.64 โดยกระจายอยู่ในชุมชนบางบัว ชุมชนชายคลองบางบัว และชุมชนก้าวหน้า ส่วนลักษณะที่พบน้อยที่สุดคือ บ้านที่สร้างยื่นจากตัวอาคารโดยไม่มีการลงเสาเข็มอย่างมั่นคงถาวร ปรากฏอยู่เพียง 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.58 ตามลำดับ จากการศึกษาลักษณะอาคารบ้านเรือนของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนอธิบายได้ว่าชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีลักษณะของอาคารบ้านเรือนที่มั่นคงถาวรเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เป็นผลมาจากชุมชนมีระยะเวลาก่อตั้งมายาวนาน ผู้ที่เข้ามาจับจองในรุ่นแรกคือ รุ่นพ่อ รุ่นแม่ ก็มีการปลูกสร้างบ้านในลักษณะที่พออยู่ได้ แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปสภาพบ้านมีการเสื่อมโทรมลงผู้ที่อยู่อาศัยในรุ่นต่อมาจึงได้ทำการปรับปรุงสภาพบ้านให้มีความมั่นคงถาวรและสอดคล้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ประกอบกับชุมชนมีอายุการก่อตั้งที่ยาวนาน ดังนั้นการไล่รื้อจากหน่วยงานของรัฐย่อมทำได้ลำบากเพราะรัฐจำเป็นต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับกลุ่มคนเหล่านี้และนอกจากนี้แล้วการเคลื่อนย้ายคนในชุมชนจำเป็นจะต้องจ่ายค่ารื้อถอนให้กับผู้ที่อยู่อาศัยอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามชุมชนริมคลองแห่งนี้ก็ยังคงเป็นชุมชนที่หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญและดูแลสภาพที่อยู่อาศัยภายในชุมชนให้มีสภาพที่สะอาดเป็นระเบียบ แต่ยังไม่มีการไล่รื้อเนื่องจากต้องใช้เงินทุนจำนวนมากในการไล่รื้อและในการจัดสร้างที่อยู่อาศัยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้คนในชุมชนค่อนข้างที่จะแน่ใจว่าชุมชนน่าจะปรุเตจจากการไล่รื้อจึงปลูกสร้างที่อยู่อาศัยที่ค่อนข้างมั่นคงถาวร

ตาราง 6 แสดงสภาพของบ้านเรือนของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว

แหล่งที่ตั้งของชุมชน	หลังคา				จำนวนห้อง				พื้นที่บ้าน				ส้วม			
	กระเบื้อง	สังกะสี	แผ่นไม้อัด		มากกว่า	3	2	1	กระเบื้อง	ปูน	ไม้	พื้นดิน	ชักโครก	นั่งยอง	ต่อท่อลงสู่แม่น้ำ	เข้าที่อื่น
			ป้ายโฆษณา	ป้ายโฆษณา												
1. ชุมชนวังหิน	18	4	-	-	3	6	8	5	4	9	9	-	1	19	2	-
2. ชุมชนบางบัว	7	11	-	-	3	2	7	6	-	-	18	-	1	10	7	-
3. ชุมชนชายคลองบางบัว	14	15	-	-	5	11	9	4	-	8	21	-	1	14	14	-
4. ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	9	7	-	-	3	4	3	6	-	-	16	-	1	10	5	-
5. ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา	4	7	-	-	2	3	5	1	-	1	10	-	1	5	5	-
6. ชุมชนร้อยกรอง	6	5	-	-	-	4	7	-	1	3	7	-	1	7	3	-
7. ชุมชนก้าวหน้า	11	9	-	-	1	3	8	7	-	4	16	-	1	17	2	-
8. ชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา	12	6	-	-	5	4	3	6	3	3	12	-	-	18	-	-
9. ชุมชนร่วมใจพัฒนา	26	18	-	-	1	6	17	20	1	24	19	-	-	44	-	-
รวม	107	82	0	0	23	43	67	56	9	52	128	0	7	144	38	0

จากตาราง 6 จะเห็นว่าสภาพของอาคารบ้านเรือนของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวมีลักษณะที่แตกต่างกันอยู่ 4 ลักษณะ คือ สภาพของหลังคา จำนวนห้องพักอาศัย ลักษณะของพื้นบ้าน และลักษณะของห้องส้วม โดยจะแบ่งการอภิปรายออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ดังนี้

2.1 สภาพของหลังคา

สภาพของหลังคาที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งสภาพของหลังคาออกเป็น 4 ลักษณะ คือ หลังคามุงกระเบื้อง หลังคาสังกะสี หลังคาที่สร้างจากแผ่นไม้อัดหรือแผ่นป้ายโฆษณา และสภาพหลังคาที่สร้างจากกระดาด แต่จากผลการศึกษาพบว่าชุมชนริมคลองลาดพร้าวทั้ง 9 ชุมชนมีลักษณะการก่อสร้างหลังคาอยู่เพียง 2 ลักษณะ คือ หลังคามุงกระเบื้อง และหลังคาสังกะสี และลักษณะหลังคาที่เด่นชัดที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ชุมชนทั้ง 9 ชุมชนส่วนใหญ่จะปลูกสร้างบ้านโดยใช้หลังคามุงกระเบื้อง 107 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.61 รองลงมาคือ ปลูกสร้างโดยมุงสังกะสีพบอยู่ในกลุ่มตัวอย่าง 82 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.61 สำหรับลักษณะของหลังคาที่สร้างจากแผ่นไม้อัด หรือแผ่นป้ายโฆษณาและสภาพหลังคาที่สร้างจากกระดาด ไม่พบในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

2.2 จำนวนห้องพักอาศัย

ลักษณะของห้องพักอาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าวทั้ง 9 ชุมชน ส่วนใหญ่จะมีการแบ่งกันห้องในลักษณะที่แตกต่างกันโดยการศึกษาครั้งนี้ได้จำแนกห้องออกเป็น 4 จำพวก คือ มีการกันห้องมาก 4 ห้อง 3 ห้อง 2 ห้อง และ 1 ห้อง จากการศึกษาพบว่า ชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่จะแบ่งห้องพักอาศัยออกเป็น 2 ห้อง พบในกลุ่มตัวอย่าง 67 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.63 รองลงมาไม่มีการกันห้องพบในกลุ่มตัวอย่าง 56 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.62 ลักษณะที่พบรองลงมาคือแบ่งกันห้องออกเป็น 3 ห้อง พบในกลุ่มตัวอย่าง 43 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.87 และลักษณะสุดท้ายที่พบคือ มีการกันห้องมากกว่า 4 ห้อง โดยส่วนใหญ่จะพบอยู่ในลักษณะของบ้านเช่า พบในกลุ่มตัวอย่าง 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.23 ตามลำดับ

2.3 ลักษณะของพื้นบ้าน

ลักษณะของพื้นบ้านของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีลักษณะพื้นบ้านที่แตกต่างกันอยู่ 3 ลักษณะคือ พื้นที่ปูด้วยกระเบื้อง พื้นซีเมนต์ และพื้นไม้ ส่วนพื้นบ้านที่เป็นดินไม่พบในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ลักษณะพื้นบ้านที่พบใน 3 ลักษณะที่เด่นที่สุดคือ บ้านที่ปูด้วยพื้นไม้ พบในกลุ่มตัวอย่าง 128 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.08 รองลงมาคือบ้านที่เทพื้นด้วยปูนซีเมนต์ พบในกลุ่มตัวอย่าง 51 รายคิดเป็นร้อยละ 27.12 และ

ลักษณะที่พบน้อยที่สุดคือ บ้านที่ปูกระเบื้อง พบอยู่ในกลุ่มตัวอย่างเพียง 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.78 ตามลำดับ

2.4 ลักษณะของห้องส้วม

ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้จำแนกห้องส้วมออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ชักโครก ส้วมซึมหรือนั่งยองมีที่פקสิ่งปฏิกูล ต่อท่อระบายลงสู่แม่น้ำ และขอเข้าที่อื่น จากการศึกษาทั้ง 9 ชุมชน พบลักษณะของห้องส้วมเพียง 3 ลักษณะ คือ ชักโครก ส้วมซึมที่มี บ่อפקสิ่งปฏิกูล และห้องส้วมที่ต่อท่อระบายลงสู่แม่น้ำ สำหรับห้องส้วมที่ต้องไปขอเข้าที่อื่นนั้น ไม่พบอยู่ในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะของห้องส้วมที่เด่นชัดที่สุดคือห้องส้วมในลักษณะของส้วมซึมพบในกลุ่มตัวอย่าง 144 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.06 รองลงมาคือห้องส้วมที่ต่อท่อระบายลงสู่คลองลาดพร้าว โดยตรงพบในกลุ่มตัวอย่าง 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.21 ส่วนลักษณะของห้องส้วมที่พบน้อยที่สุดคือลักษณะของ ชักโครกพบอยู่ในกลุ่มตัวอย่างเพียง 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.72 ตามลำดับ

จากการศึกษาสภาพของบ้านเรือนผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน พบว่า สภาพของบ้านส่วนใหญ่จะมุงด้วยกระเบื้องเป็นผลมาจากการมุงด้วยสังกะสี บ้านเมื่ออยู่อาศัยในเวลากลางวันทำให้อากาศร้อนอบอ้าว และเมื่อฝนตกส่งเสียงดัง นอกจากนี้แล้วการมุงด้วยหลังคาสังกะสียังมีอายุการใช้งานที่สั้น เมื่อโดนแดดและฝนนานเข้าจะทำให้หลังคาทะลุและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนสังกะสีครั้งใหม่ ดังนั้นผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนจึงนิยมมุงหลังคาบ้านจากกระเบื้องมากกว่าหลังคาสังกะสี สำหรับจำนวนห้องพักอาศัยจากผลการศึกษาพบว่าเป็นส่วนใหญ่จะ ไม่มีการกั้นห้องแต่จะใช้เพียงตู้เสื้อผ้า หรือตู้โชว์กั้นแบ่งห้องให้เป็น 2 ห้องเท่านั้น ทั้งนี้เนื่อง จากสภาพของบ้านในชุมชนแออัดค่อนข้างที่จะมีพื้นที่การใช้สอยน้อย ดังนั้นหากกั้นห้องจะทำให้ห้องคับแคบและแออัดไม่เหมาะสมกับจำนวนสมาชิกเพราะส่วนใหญ่บ้านแต่ละหลังจะมี สมาชิก 8 – 10 คน การนอนจะอาศัยวิธีการนอนรวมกันในลักษณะเป็นห้องโถงและนอกจากนี้ ห้องดังกล่าวยังต้องถูกตัดแปลงให้เป็นห้องกินข้าว และห้องรับแขกในห้องเดียวกัน การกั้นห้องจึงไม่มีความจำเป็นสำหรับคนในชุมชนแออัด กรณีผลการศึกษาพบว่า มีการกั้นห้องมากกว่า 4 ห้อง ลักษณะดังกล่าวเป็นบ้านที่สร้างเพื่อการเช่าอาศัยโดยเจ้าของบ้านส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในรุ่นแรกแล้วอพยพออกไปจึงแบ่งกั้นห้องเหล่านี้ให้คนเช่า สำหรับพื้นบ้านส่วนใหญ่จะพบว่าสร้างจากไม้เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะบ้านในชุมชนแออัดมีสภาพการถือครองที่ดินที่ผิดกฎหมายดังนั้นความมั่นคงในการอยู่อาศัย จึงไม่แน่นอนการที่จะสร้างฐานโดยเทปูน

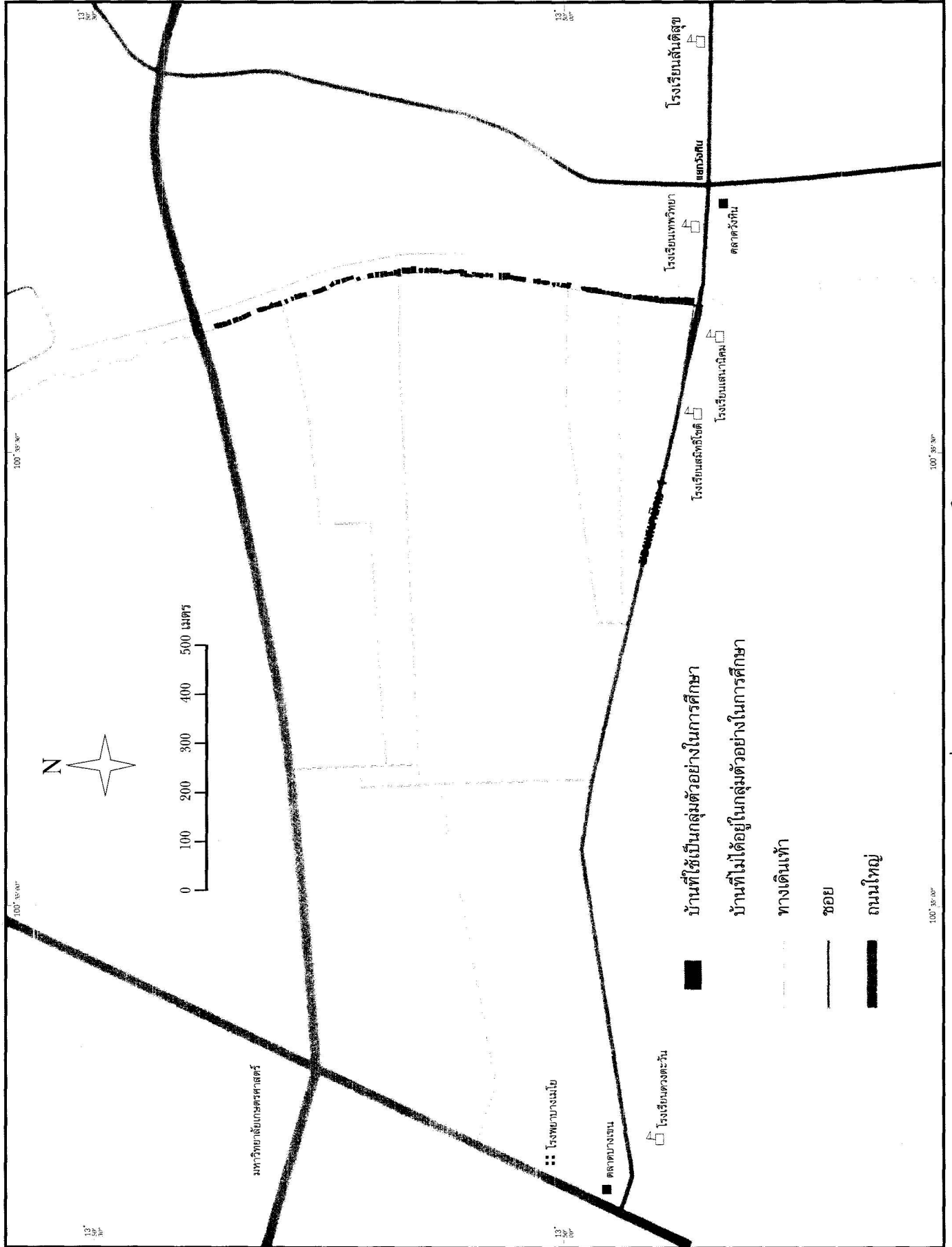
หรือปุกระเบื่องจึงทำได้ยากเพราะหากเกิดการไล้รื้อบ้านในลักษณะดังกล่าวหากต้องถูกทุบทิ้ง จะใช้ประโยชน์ไม่ได้ แต่สำหรับพื้นไม้สามารถรื้อถอนนำไปปลูกสร้างในที่แห่งใหม่ได้หากเกิดการไล้รื้อเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่สร้างบ้านจากพื้นไม้ สำหรับกรณีของห้องส้วมพบว่า ห้องส้วมส่วนใหญ่จะเป็นส้วมซึมที่ต่อท่อระบายลงสู่แม่น้ำที่เป็นเช่นนี้เพราะพื้นที่ของบ้านถูกสร้างยื่นไปในลำคลอง จึงทำให้ไม่มีพื้นที่สำหรับสร้าง บ่อพักสิ่งปฏิกูล ดังนั้นโดยส่วนใหญ่ผู้ที่อยู่อาศัยก็จะถ่ายเทสิ่งปฏิกูลสู่คลองโดยตรงซึ่งส่ง ผลต่อระบบนิเวศของคลองและเป็นผลทำให้คลองลาดพร้าวเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็นต่อพื้นที่ ใกล้เคียง

3. วิเคราะห์ลักษณะการเข้าถึงชุมชนริมคลองลาดพร้าว

การวิเคราะห์ถึงปัจจัยในเรื่องของความสะดวกในการเข้าถึงชุมชนก็เพื่อที่จะต้องการ ทราบถึงจำนวนเส้นทางสายย่อยที่ผู้อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าวใช้ในการคมนาคมติดต่อกับเส้นทางสายหลัก ดังนั้นในการพิจารณาความสะดวกในการเข้าถึงผู้ศึกษาจะนำเอาจำนวน เส้นทางสายหลักที่ผู้อาศัยภายในชุมชนเลือกใช้ โดยวิเคราะห์เป็นรายชุมชนสำหรับในการ ศึกษาครั้งนี้จะวิเคราะห์ลักษณะการเข้าถึงดังต่อไปนี้

3.1 วิเคราะห์ความสะดวกในการเข้าถึง โดยการนับจำนวนเส้นทางสายย่อย ไปยัง เส้นทางสายหลัก ซึ่งได้จากการสร้างแผนที่แล้วนำมานับจำนวนเส้นทาง

3.2 วิเคราะห์สัดส่วนการใช้จุดต่อรถในการเดินทางไปยังแหล่งงานและตลาดของ แต่ละชุมชน

แผนที่ 3.1 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนวังหิน

3.1 วิเคราะห์ความสะดวกในการเข้าถึงโดยการนับจำนวนเส้นทางที่เชื่อมระหว่างชุมชนริมคลองลาดพร้าว

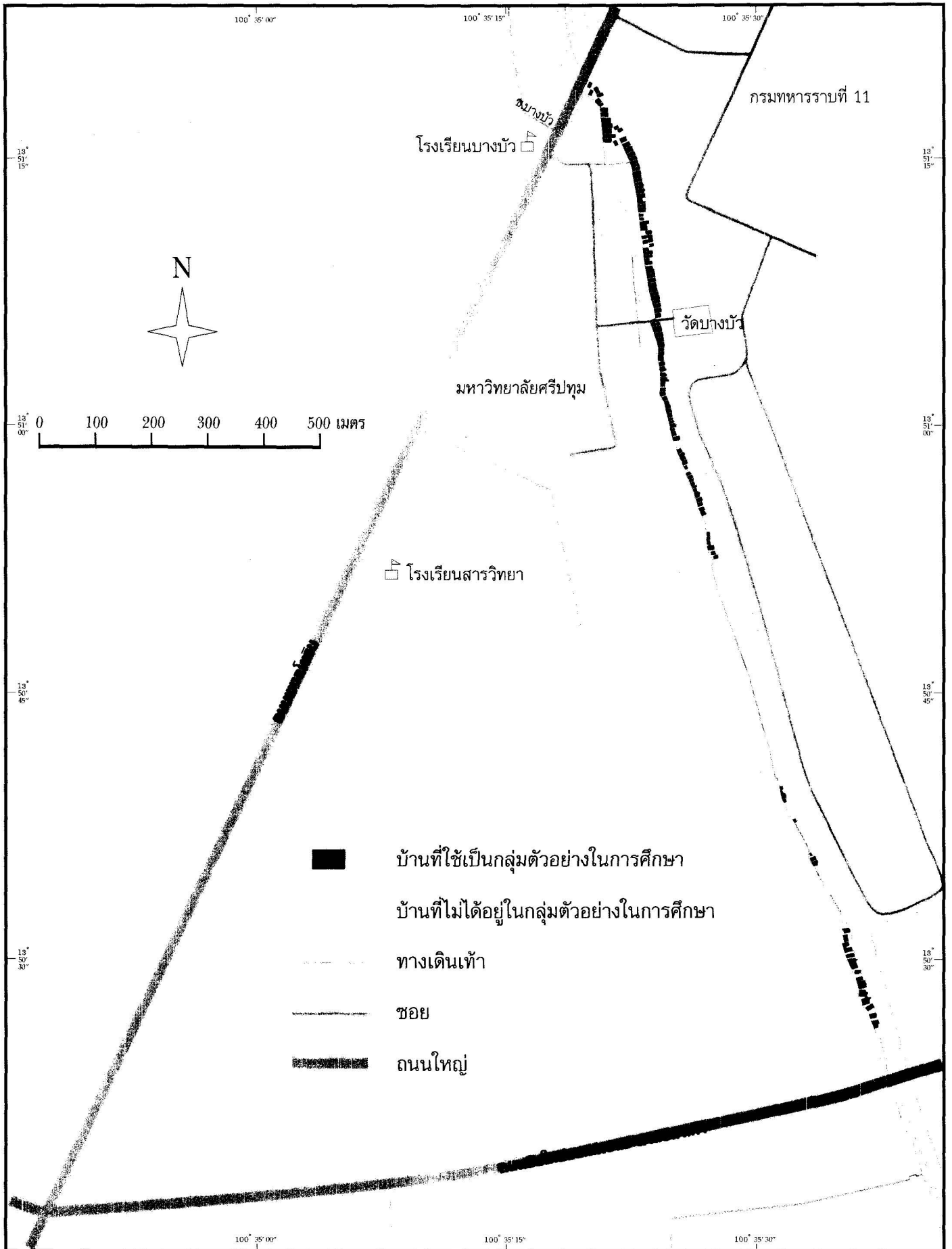
จากแผนที่ 3.1 แสดงเส้นทางเข้า – ออก ภายในชุมชนไปยังจุดต่อรถในระบบขนส่งมวลชนของรัฐ ของชุมชนวังหิน พบว่า เส้นทางในการเข้าถึงชุมชนประกอบไปด้วยเส้นทางเข้า – ออก จำนวน 4 เส้นทาง โดยเส้นทางดังกล่าวสามารถตัดสินใจไปยังจุดต่อรถได้ทั้งหมด 7 จุด คือ หน้าโรงเรียนเทพวิทยา หน้าตลาดวังหิน ปากซอยหมู่บ้านศรีอัมพร หน้ามหาวิทยาลัยเกษตร โดยจะแสดงสัดส่วนที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนวังหินเลือกไปใช้จุดต่อรถดังกล่าวทั้ง 7 จุด

ตาราง 7 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนวังหิน จำนวน 22 หลังคาเรือน

หน้าโรงเรียนเทพวิทยา	หน้าตลาดวังหิน	ปากซอยหมู่บ้านศรีอัมพร	หน้ามหาวิทยาลัยเกษตร	หน้ากรมพัฒนาที่ดิน	พหลโยธิน 34	ทางตัดใหม่สามแยกเกษตร
5	3	1	9	1	1	2

จากตาราง 7 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนวังหินพบว่า จุดต่อรถที่ผู้อยู่อาศัยตัดสินใจเดินทางไปขึ้นรถเมล์มากที่สุดคือ ป้ายรถเมล์หน้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์พบในกลุ่มตัวอย่าง 9 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 40.90 รองลงมาคือป้ายรถหน้าโรงเรียนเทพวิทยา พบในกลุ่มตัวอย่าง 5 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.72 รองลงมาคือป้ายหน้าตลาดวังหิน พบในกลุ่มตัวอย่าง 3 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.13 รองลงมาคือทางด้านตัดใหม่สายแยกเกษตร พบในกลุ่มตัวอย่าง 2 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ลำดับสุดท้ายป้ายรถเมล์ที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนวังหินตัดสินใจไปขึ้นรถ ป้ายซอยหมู่บ้านศรีอัมพร หน้ากรมพัฒนาที่ดิน และพหลโยธิน 34 ในสัดส่วนที่เท่ากันคือ อย่างละ 1 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.54 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชุมชนวังหินมีเส้นทางในการเข้าถึงชุมชน 6 เส้นทาง โดยจากผลการศึกษาพอจะสรุปได้ว่าผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนวังหินเลือกไปขึ้นรถบริเวณจุดต่อรถหน้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มากที่สุด ทั้งนี้เพราะเส้นทางที่เชื่อมติดต่อบริเวณนั้นส่วนใหญ่ต้องใช้การเดินทางโดยรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือไม่ ก็รถโดยสารขนาดเล็กในหมู่บ้าน

โดยการเดินทางดังกล่าวจำเป็นจะต้องต่อรถหลายต่อกว่าจะถึงถนนสายหลัก คือ ถนนพหลโยธิน ดังนั้นผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนวังหินส่วนใหญ่จึงเลือกเดินทางโดยใช้ถนนตัดใหม่จากสามแยกเกษตร ซึ่งก่อสร้างในช่วงปี 2541 และเพิ่งเปิดให้ใช้บริการโดยถนนดังกล่าวเป็นถนนที่ได้มาตรฐานมีขนาดความกว้าง 6 เส้นทางโดยผิวการจราจรเป็นคอนกรีตทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนสามารถเดินทางออกสู่ถนนสายหลักได้สะดวก

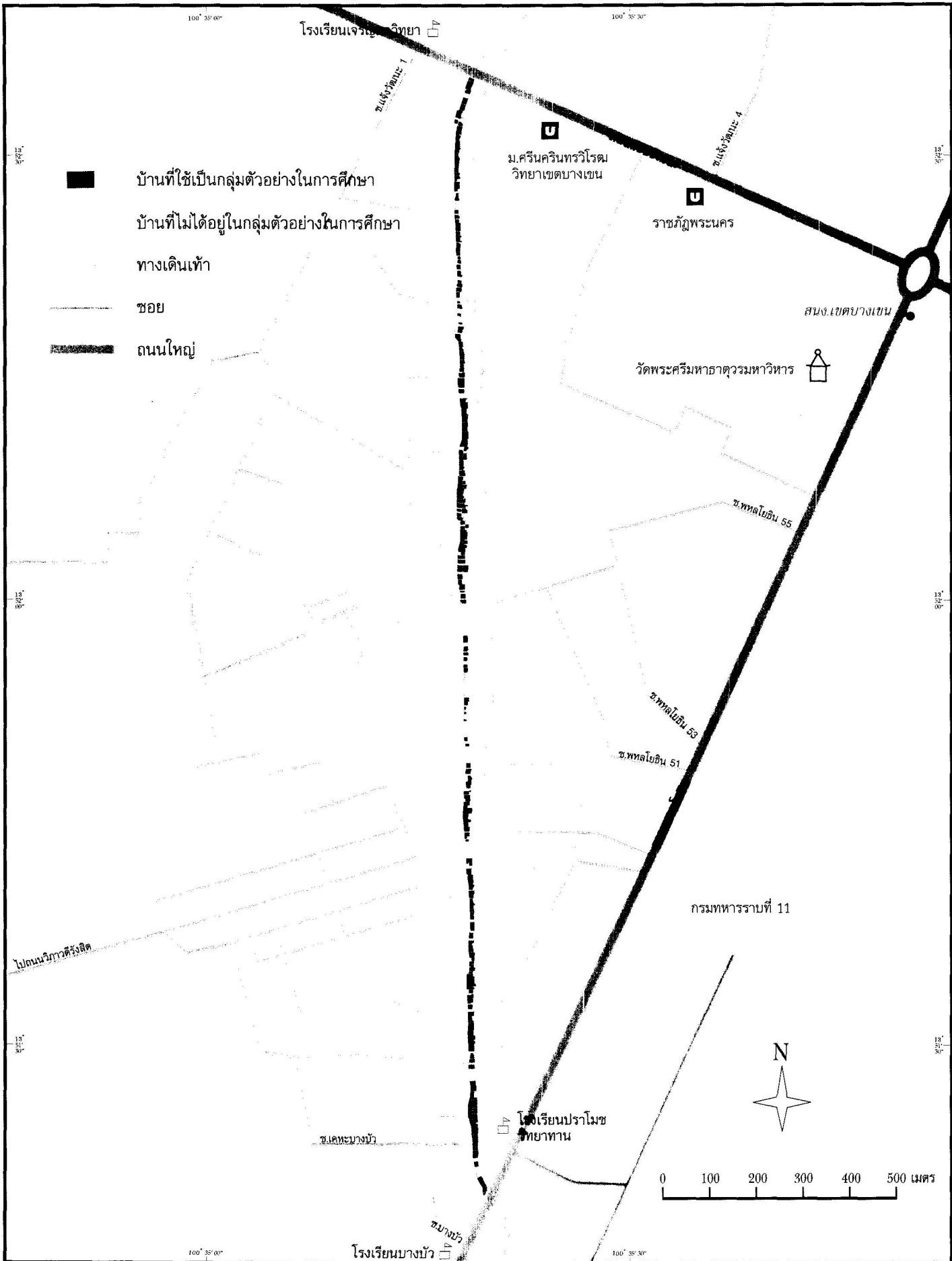
แผนที่ 3.2 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนบางบัว

จากแผนที่ 3.2 แสดงเส้นทางเข้า – ออกภายในชุมชนบางบัวไปยังจุดต่อรถ พบว่าเส้นทางเข้าชุมชนบางบัวประกอบไปด้วยเส้นทางเข้า – ออก จำนวน 3 เส้นทาง โดยเส้นทางดังกล่าวสามารถตัดสินใจไปยังจุดต่อรถได้ทั้งหมด 5 จุด คือ ทางด่วนตัดใหม่สามแยกเกษตร โรงเรียนตำรวจบางเขน หน้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หน้าตลาดบางบัว โดยผู้ศึกษาจะแสดงสัดส่วนที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนบางบัวที่เลือกใช้เส้นทางดังกล่าวทั้ง 4 เส้นทาง ดังตาราง

ตาราง 8 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนบางบัว จำนวน 18 หลังคาเรือน

ทางด่วนตัดใหม่	โรงเรียนตำรวจบางเขน	หน้ามหาวิทยาลัยศรีปทุม	หน้าตลาดบางบัว
1	1	14	2

จากตาราง 8 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนบางบัว พบว่า จุดต่อรถที่ผู้อยู่อาศัยตัดสินใจเดินทางไปยังรถเมล์มากที่สุดคือ ป้ายหน้ามหาวิทยาลัยศรีปทุม พบในกลุ่มตัวอย่าง 14 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 77.77 รองลงมาคือ ป้ายหน้าตลาดบางบัว พบในกลุ่มตัวอย่าง 2 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.11 ลำดับสุดท้ายป้ายรถเมล์ที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชน ตัดสินใจเดินทางไปยังรถ คือป้ายทางด่วนตัดใหม่สามแยกเกษตร และป้ายโรงเรียนตำรวจบางเขน พบในสัดส่วนที่เท่ากันคือ อย่างละ 1 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.55 ตามลำดับ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าชุมชนบางบัวเป็นชุมชนที่มีเส้นทางเข้าถึงน้อยที่สุด โดยผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะใช้การเดินทางโดยใช้ทางเดินเท้าที่สร้างขึ้นภายในชุมชนเดินเลียบชายคลองออกสู่ซอยที่สามารถติดต่อกับถนนสายหลักได้เพียงซอยเดียวคือ ซอยที่สร้างเพื่อเข้าสู่วัดบางบัว ดังนั้นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางบัวจำเป็นที่จะต้องใช้เส้นทางดังกล่าวโดยเลือกเดินทางไปยังจุดต่อรถเมล์ที่ใกล้ที่สุด คือ หน้ามหาวิทยาลัยศรีปทุม จากเหตุผลดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่าเส้นทางเข้าถึงที่สะดวกที่สุดคือ เส้นทางที่สร้างเชื่อมระหว่างวัดบางบัวกับถนนพหลโยธิน เพราะเป็นเส้นทางที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนเลือกใช้มากที่สุด

แผนที่ 3.3 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนชายคลองบางบัว

จากแผนที่ 3.3 แสดงเส้นทางการเข้า – ออกภายในชุมชนไปยังจุดต่อรถ พบว่า เส้นทางการเข้าถึงชุมชนชายคลองบางบัว ประกอบไปด้วยเส้นทางการเข้าออก จำนวน 13 เส้นทาง โดยเส้นทางดังกล่าวสามารถตัดสินใจไปยังจุดต่อรถได้ทั้งหมด 10 จุด คือ ย้ายหน้าตลาดบางบัว หน้ากรมทหารราบ 11 หน้ากรมวิชาการเกษตร หน้ามหาวิทยาลัยศรีปทุม ปากซอยพหลโยธิน 54 หน้าวัดพระศรีมหาธาตุบางเขน ปากซอยวิภาวดี 64 ป้ายตรงข้ามโรงเรียนเจริญผล หน้าสถาบันราชภัฏพระนคร และป้ายหน้าโรงเรียนเจริญผล โดยผู้ศึกษาจะแสดงสัดส่วนที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนชายคลองบางบัวที่เลือกใช้เส้นทางดังกล่าวทั้ง 10 จุด ดังตาราง 8

ตารางแสดงสัดส่วนในการเลือกไปใช้จุดต่อรถของขนส่งมวลชนของรัฐของชุมชนชายคลองบางบัวจำนวน 29 หลังคาเรือน

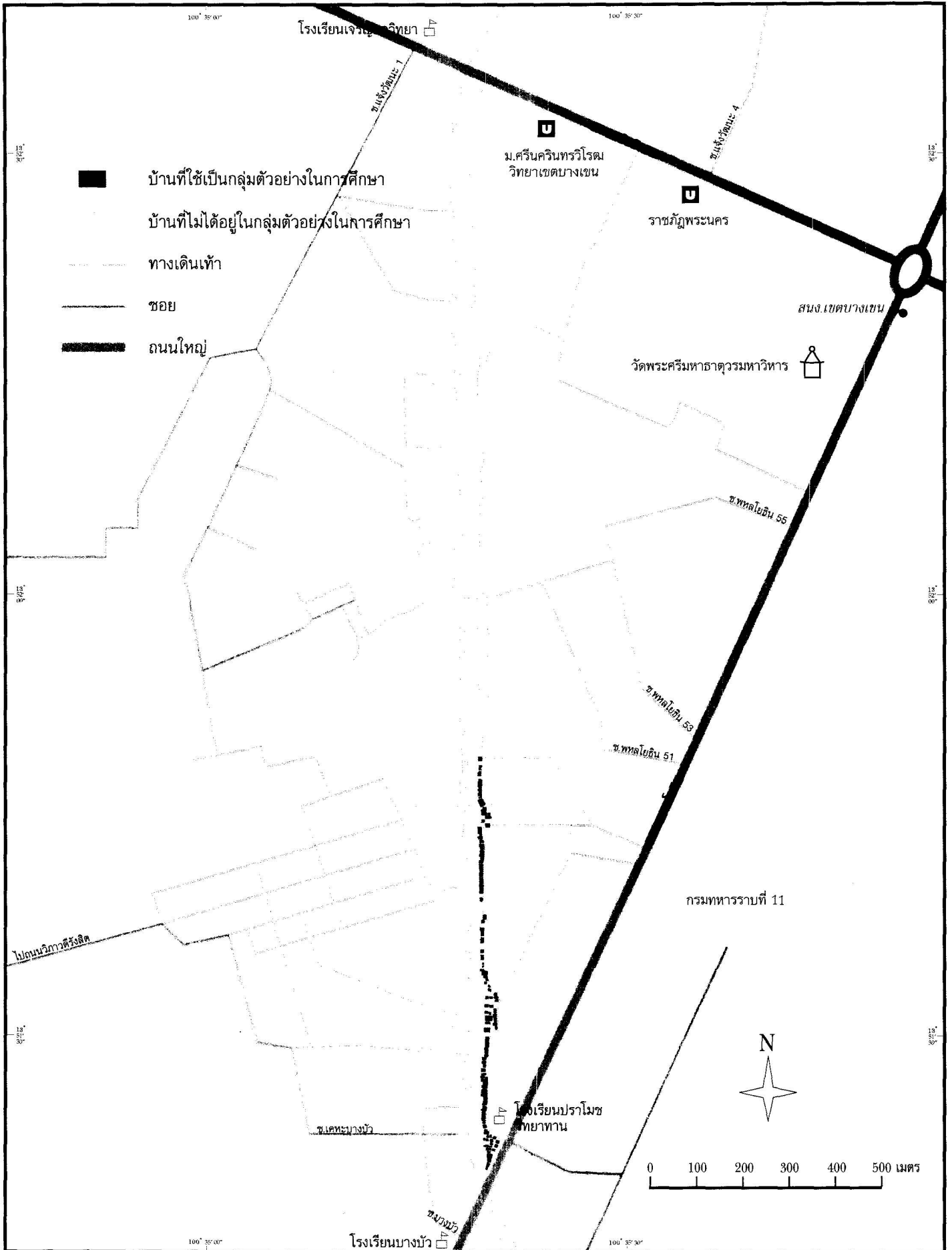
สัญลักษณ์แสดงตำแหน่งที่เลือกไปใช้บริการ

- A หน้าตลาดบางบัว
- B หน้าทหารราบ 11
- C หน้ากรมวิชาการเกษตร
- D หน้ามหาวิทยาลัยศรีปทุม
- E ปากซอยพหลโยธิน 54
- F หน้าวัดพระศรีมหาธาตุ
- G ปากซอยวิภาวดี 64
- H ตรงข้ามโรงเรียนเจริญผล
- I หน้าสถาบันราชภัฏพระนคร
- J หน้าโรงเรียนเจริญผล

ตาราง 9 แสดงสัดส่วนการเลือกไปใช้จุดต่อรถบริเวณชุมชนบางบัว จำนวน 29 หลังคาเรือน

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
9	5	1	3	1	1	2	2	1	4

จากตาราง 9 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนชายคลองบางบัว พบว่า จุดต่อรถที่ผู้อยู่อาศัยตัดสินใจเดินทางไปขึ้นรถเมล์มากที่สุดคือ ป้ายหน้าตลาดบางบัวพบในกลุ่มตัวอย่าง 9 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.04 รองลงมาคือ ป้ายหน้าทหารราบ 11 จำนวน 5 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.24 รองลงมาคือ ป้ายหน้าโรงเรียนเจริญผล จำนวน 4 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ รองลงมา คือ ป้ายหน้ามหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวน 3 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.79 รองลงมาคือ ป้ายปากซอยวิภาวดี 64 และป้ายตรงข้ามโรงเรียนเจริญผลในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ 2 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.89 และลำดับสุดท้ายป้ายรถเมล์ที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนชายคลองบางบัว ตัดสินใจไปขึ้นรถน้อยที่สุดคือ ป้ายหน้ากรมวิชาการเกษตร ปากซอยพหลโยธิน 54 ป้ายหน้าวัดพระศรีมหาธาตุ และป้ายหน้าราชภัฏพระนครในสัดส่วนที่เท่ากันคือ 1 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.44 ตามลำดับ โดยจากผลการศึกษาพอจะอธิบายได้ว่า ชุมชนชายคลองบางบัวเป็นชุมชนที่มีเส้นทางเข้าถึง 13 เส้นทาง ถือได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความสะดวกในการเข้าถึงสูงที่สุด หากเปรียบเทียบกับชุมชนอื่น ๆ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ทั้งนี้เนื่องจากขอบเขตของชุมชนมีระยะทางที่ยาวกว่าชุมชนอื่น ๆ ประกอบด้วยชุมชนตั้งอยู่ระหว่างถนนวิภาวดีรังสิต และถนนพหลโยธิน ดังนั้นจึงมีซอยต่าง ๆ เชื่อมติดต่อระหว่างถนนทั้ง 2 สายนี้เป็นจำนวนมาก จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนคลองบางบัวจะเลือกเดินทางไปยังจุดต่อรถบริเวณถนนพหลโยธินมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากถนนพหลโยธินมีปริมาณรถเมล์ที่รับส่งคนเข้าสู่ตัวเมืองกรุงเทพมหานครและออกสู่ชานเมืองกรุงเทพมหานครหลายสายให้เลือกโดยจากผลการศึกษาพบว่า จุดต่อรถที่ผู้อยู่อาศัยนิยมเลือกไปขึ้นมากที่สุดคือ หน้าตลาดบางบัว ทั้งนี้เพราะเป็นเส้นทางที่ใช้จะใช้ระยะเวลาในการเดินทางสั้นที่สุด

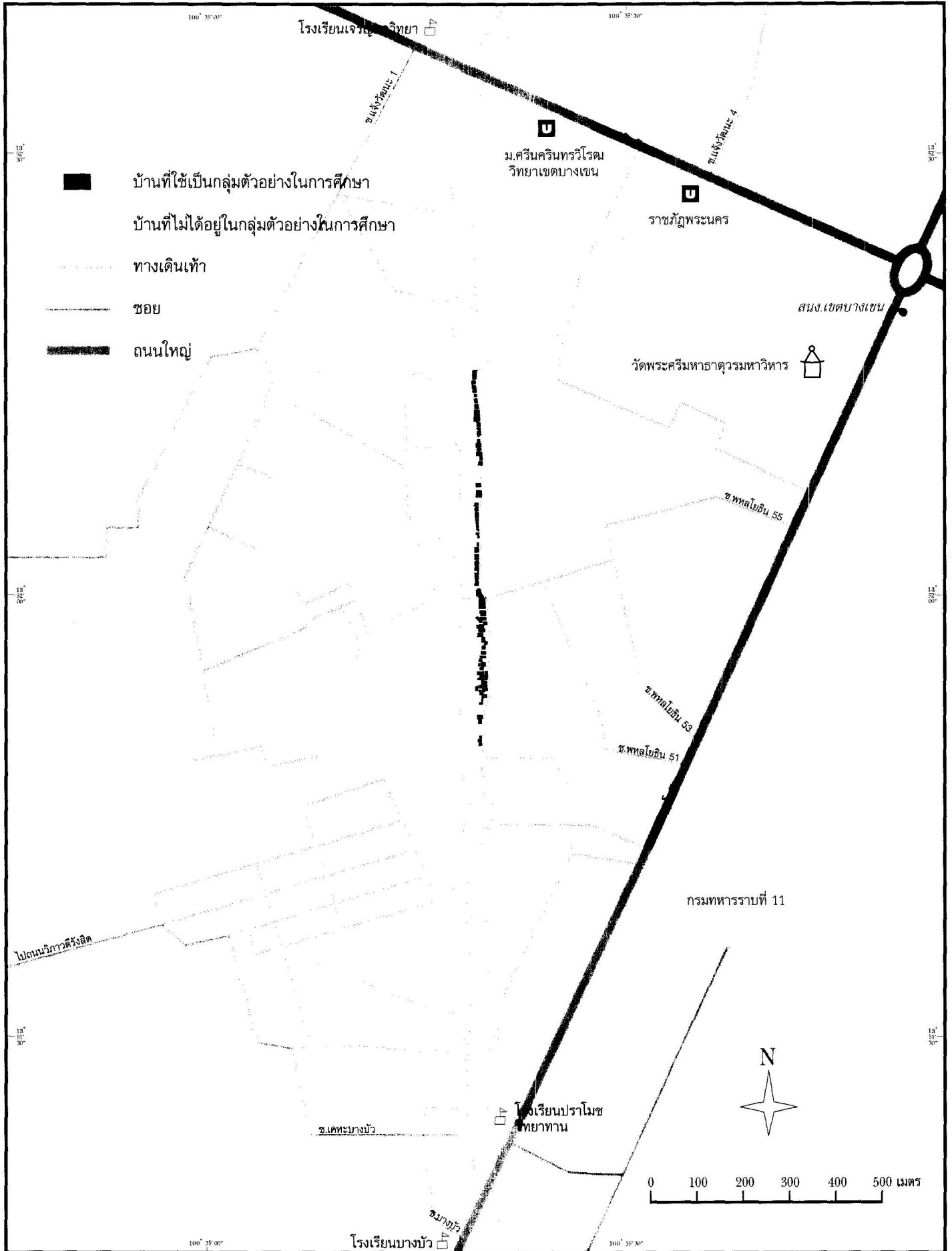
แผนที่ 3.4 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนสามัคคีร่วมใจ

จากแผนที่ 3.4 แสดงเส้นทางการเข้า – ออกภายในชุมชนไปยังจุดต่อรถ พบว่า เส้นทางการเข้าถึงชุมชนสามัคคีร่วมใจประกอบไปด้วยเส้นทางการเข้า – ออก จำนวน 9 เส้นทาง โดยเส้นทางดังกล่าวสามารถตัดสินใจไปยังจุดต่อรถ ได้ทั้งหมด 4 จุด คือ หน้าโรงเรียนบางบัว หน้ากรมทหารราบ 11 หน้าสวนอาหารบางบัว หน้ากรมทหารสื่อสาร โดยผู้ศึกษาได้แสดงสัดส่วนที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนสามัคคีร่วมใจเลือกใช้จุดต่อรถดังกล่าวทั้ง 4 จุด ดังแสดงในตาราง

ตาราง 10 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนสามัคคีร่วมใจ จำนวน 16 หลังคาเรือน

หน้า ร.ร.บางบัว	หน้ากรมทหารราบ 11	สวนอาหารบางบัว	กรมทหารสื่อสาร
1	3	4	8

จากตาราง 10 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนสามัคคีร่วมใจ พบว่า จุดต่อรถที่ผู้อยู่อาศัยตัดสินใจเดินทางไปขึ้นรถเมล์มากที่สุด คือ ป้ายหน้ากรมทหารสื่อสารพบในกลุ่มตัวอย่าง 8 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือป้ายหน้าสวนอาหารบางบัว พบในกลุ่มตัวอย่าง 4 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.0 รองลงมาคือป้ายหน้ากรมทหารราบ 11 พบในกลุ่มตัวอย่าง 3 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และลำดับสุดท้าย คือ ป้ายหน้าโรงเรียนบางบัว พบในกลุ่มตัวอย่าง 1 หลังคาเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.25 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า ชุมชนสามัคคีร่วมใจมีเส้นทางการเข้าถึงชุมชนอยู่หลายเส้นทางพอสมควร โดยมีเส้นทางที่สามารถออกสู่ถนนวิภาวดีได้ 6 เส้นทาง เส้นทางดังกล่าวไม่มีผู้นิยมเลือกใช้เนื่องจากการเดินทางต้องใช้เวลาเดินทางเท้าข้ามคลอง และต้องใช้บริการต่อรถหลายต่อกว่าจะถึงถนนวิภาวดีรังสิต ดังนั้นผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเลือกใช้เส้นทางที่เชื่อมต่อกับถนนพหลโยธินมากที่สุด โดยจากการศึกษาพบว่า เส้นทางที่เลือกใช้มากที่สุดคือ เส้นทางทางที่สร้างจากกรมทหารสื่อสารหรือซอยพหลโยธิน 51 เชื่อมติดต่อไปยังชุมชน ทั้งนี้เพราะเส้นทางสายนี้เป็นเส้นทางที่ใหญ่ที่สุดและสามารถใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์ในการเดินทางได้

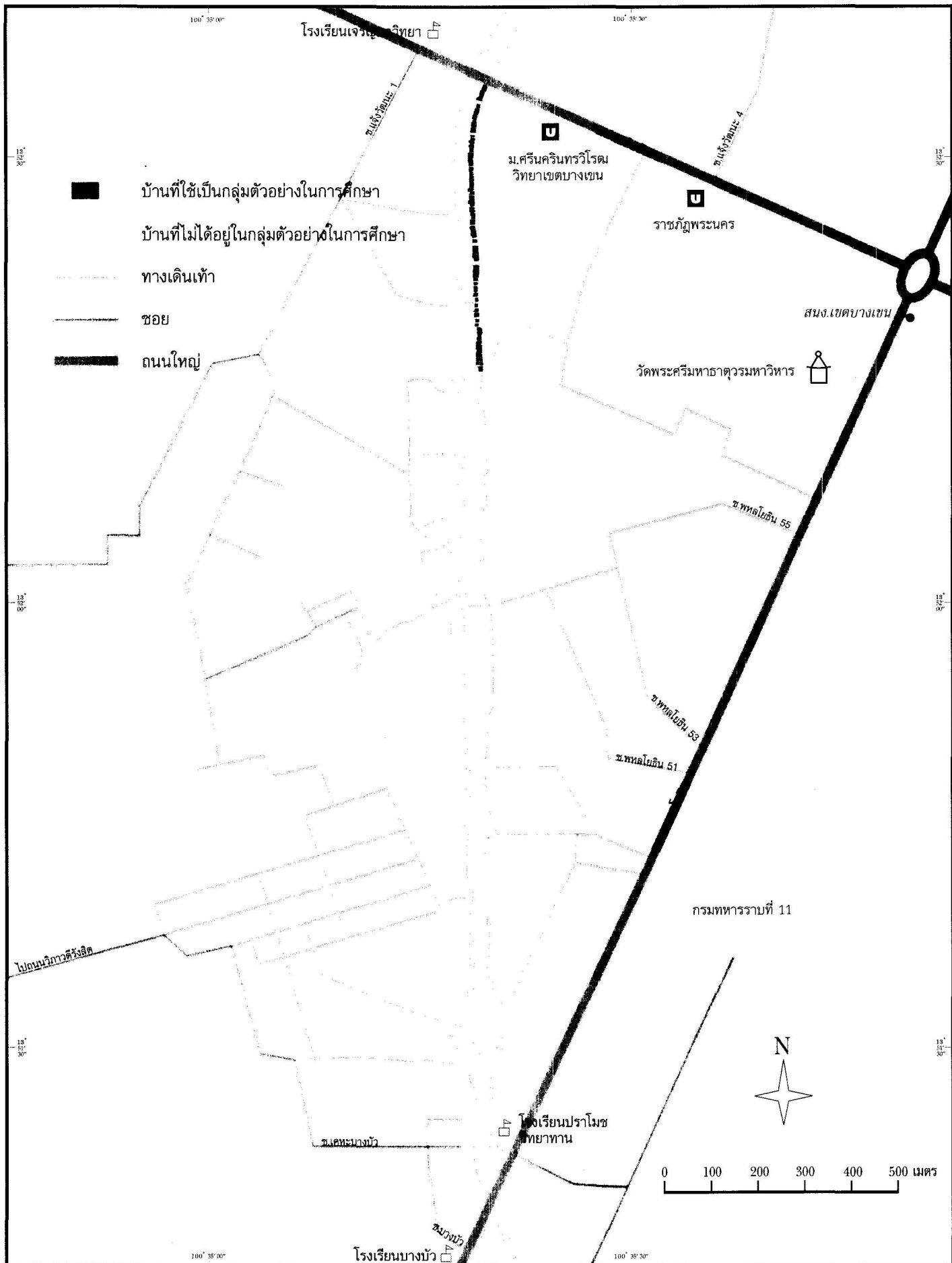
แผนที่ 3.5 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา

จากแผนที่ 3.5 แสดงเส้นทางการเข้า - ออกภายในชุมชนไปยังจุดต่อรถ พบว่าเส้นทางการเข้าถึงชุมชนรุ่นใหม่พัฒนาประกอบไปด้วยเส้นทางเข้า - ออก จำนวน 5 เส้นทาง โดยเส้นทางดังกล่าวสามารถตัดสินใจไปยังจุดต่อรถได้ทั้งหมด 5 จุด คือ หน้ากรมทหารสื่อสาร หน้าสวนอาหารเฟลิน หน้ากรมทหารราบ 11 อู่รถเมล์บางเขน และหน้าวัดพระศรีมหาธาตุ โดยผู้ศึกษาได้แสดงสัดส่วนที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนรุ่นใหม่พัฒนาเลือกใช้จุดต่อรถดังกล่าว ทั้ง 5 จุด ดังแสดงในตาราง

ตาราง 11 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา
จำนวน 11 หลังคาเรือน

หน้ากรมทหาร สื่อสาร	หน้าสวนอาหาร เฟลิน	หน้ากรมทหาร ราบ 11	อู่รถเมล์บางเขน	หน้าวัด พระศรีมหาธาตุ
3	1	1	1	5

จากตาราง 11 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา พบว่า จุดต่อรถที่ผู้อยู่อาศัยตัดสินใจเดินทางไปขึ้นรถเมล์มากที่สุด คือ ป้ายหน้าวัดพระศรีมหาธาตุ พบในกลุ่มตัวอย่าง 5 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 45.45 รองลงมาคือป้ายหน้ากรมทหารสื่อสารพบในกลุ่มตัวอย่าง 3 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.27 และลำดับสุดท้ายคือ ป้ายหน้าสวนอาหารเฟลิน หน้ากรมทหารราบ 11 และอู่รถเมล์บางเขน พบในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ 1 หลังคาเรือนคิดเป็นร้อยละ 9.09 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่าชุมชนใหม่พัฒนามีเส้นทางการเข้าถึงทั้งจากทางถนนวิภาวดีรังสิต และถนนพหลโยธิน ทั้งหมด 5 เส้นทาง แต่จากการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนไปเลือกใช้เส้นทางเชื่อมออกสู่ถนนวิภาวดี แต่จะเลือกใช้เส้นทางที่ติดต่อกับถนนพหลโยธิน โดยพบว่าเส้นทางที่ตัดสินใจเดินทางไปยังจุดต่อรถมากที่สุดคือ เส้นทางข้างวัดพระศรีมหาธาตุ ทั้งนี้เพราะเส้นทางดังกล่าวสามารถเดินทางได้สะดวกและใช้ระยะเวลาในการเดินทางสั้นที่สุด

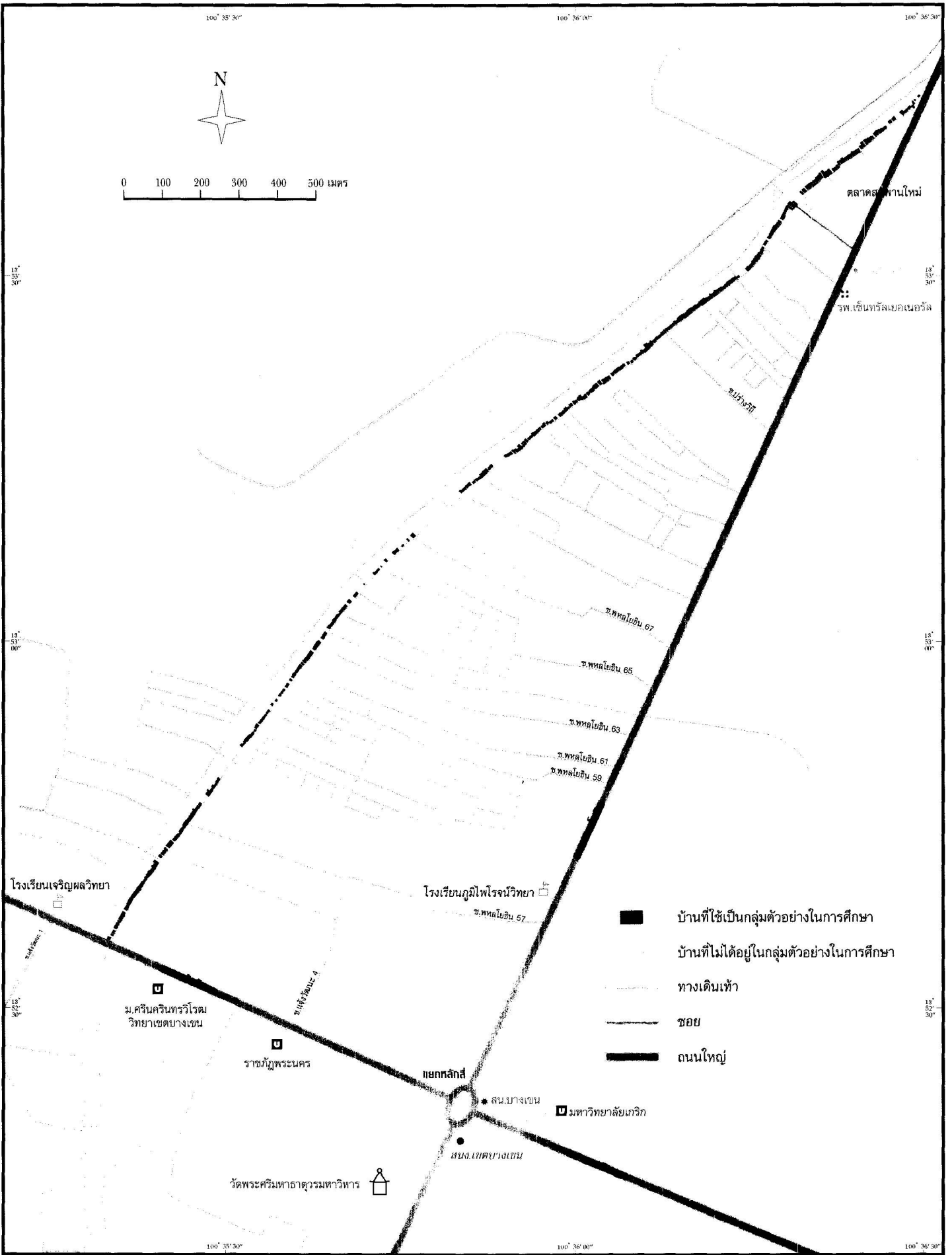
แผนที่ 3.6 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนร้อยกรอง

จากแผนที่ 3.6 แสดงเส้นทางการเข้า – ออก ภายในชุมชนในชุมชนไปยังจุดต่อรถพบว่า เส้นทางการเข้าถึงชุมชนร้อยกรองประกอบไปด้วยเส้นทางการเข้า – ออก จำนวน 3 เส้นทาง โดยเส้นทางดังกล่าวสามารถตัดสินใจไปยังจุดต่อรถได้ทั้งหมด 2 จุด คือ หน้าสถาบันราชภัฏพระนคร และหน้าสยามจัสโก้ โดยผู้ศึกษาได้แสดงสัดส่วนที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนร้อยกรองเลือกใช้จุดต่อรถดังกล่าว ทั้ง 2 จุด ดังแสดงในตาราง

ตาราง 12 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร้อยกรอง
จำนวน 11 หลังคาเรือน

หน้าสถาบันราชภัฏพระนคร	หน้าสยามจัสโก้
9	2

จากตาราง 12 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร้อยกรองพบว่า จุดต่อรถที่ผู้อยู่อาศัยตัดสินใจเดินทางไปขึ้นรถเมล์มากที่สุด คือ ป้ายรถเมล์หน้าสถาบันราชภัฏพระนคร พบในกลุ่มตัวอย่าง 9 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 81.81 รองลงมาคือป้ายหน้าสยามจัสโก้ พบในกลุ่มตัวอย่าง 2 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.18 ตามลำดับ จากผลการศึกษาพอจะสรุปได้ว่าชุมชนร้อยกรองประกอบไปด้วยเส้นทางการเข้าถึง 3 เส้นทาง แต่ผู้อยู่อาศัยเลือกใช้เพียงเส้นทางเดียวในการติดต่อกับถนนสายหลัก โดยอีก 2 เส้นทางที่สามารถเชื่อมกับซอยแจ้งวัฒนะ 1 ได้ นั้น ในกลุ่มตัวอย่างไม่มีใครเลือกใช้เส้นทางดังกล่าวเลย ทั้งนี้เพราะเส้นทางดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องใช้การเดินเท้าเท่านั้น ประกอบกับต้องเดินทางข้ามคลองไปอีกฝั่งหนึ่ง จึงไม่สะดวกในการเดินทาง สำหรับเส้นทางที่ใช้อยู่เป็นประจำมีเพียงเส้นทางเดียวคือ เดิน หรือนั่งมอเตอร์ไซด์ เลียบชายคลองออกสู่ถนนแจ้งวัฒนะ โดยพบว่า จุดต่อรถที่เลือกขึ้นรถมากที่สุดคือ จุดต่อรถหน้าสถาบันราชภัฏพระนคร ทั้งนี้เนื่องจากมีความสะดวกและใช้เวลาในการเดินทางสั้นที่สุด

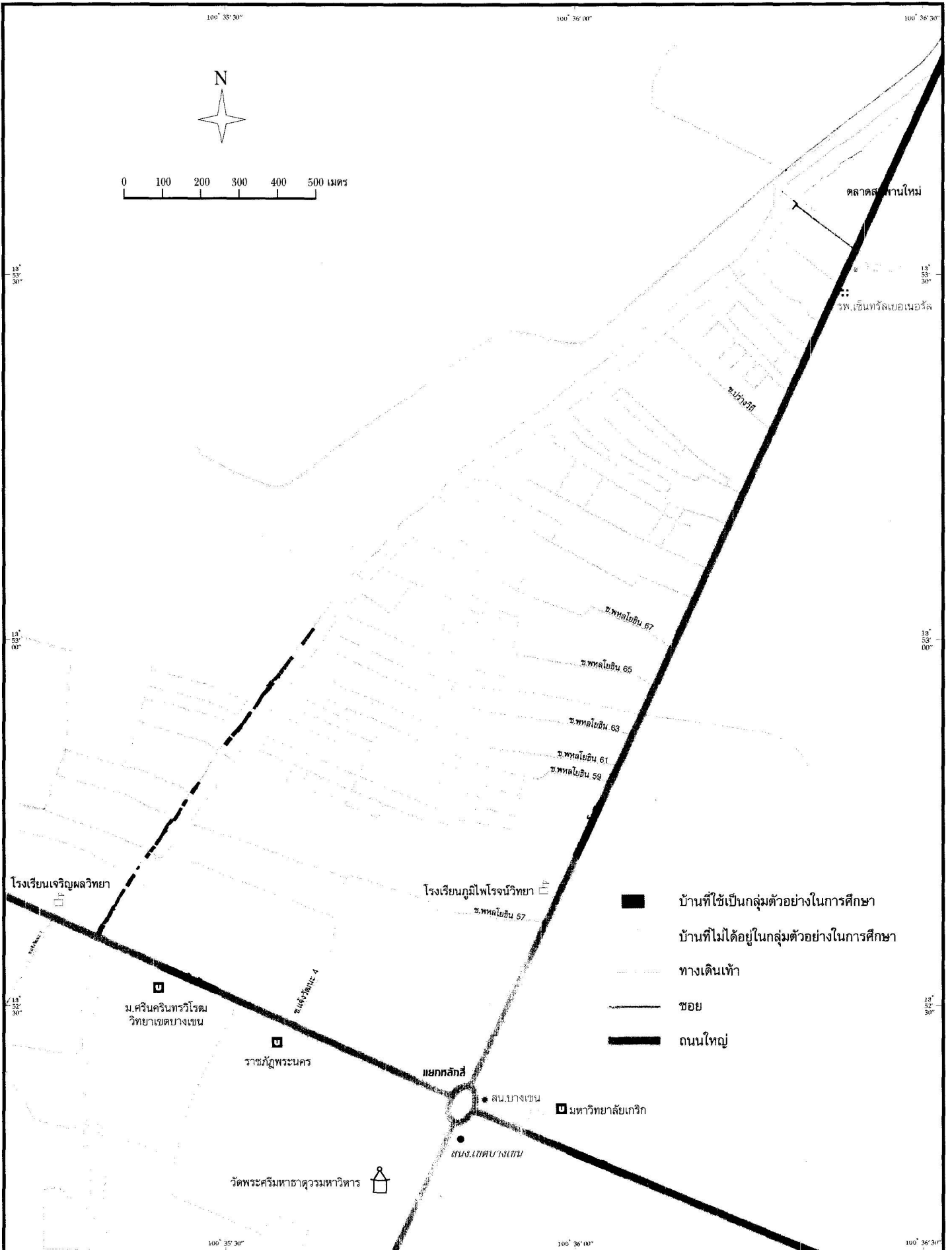
แผนที่ 3.7 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนร่วมใจพัฒนา

จากแผนที่ 3.7 แสดงเส้นทางการเข้า – ออกภายในชุมชนไปยังจุดต่อรถ พบว่าเส้นทางการเข้าถึงชุมชนร่วมใจพัฒนา ประกอบไปด้วยเส้นทางเข้า – ออก จำนวน 10 เส้นทาง โดยเส้นทางดังกล่าวสามารถตัดสินใจไปยังจุดต่อรถได้ทั้งหมด 4 จุด คือ หน้าสยามจัสโก้ หน้าโรงพยาบาลตา หน้าตลาดสะพานใหม่ดอนเมือง และหน้าโรบินสัน โดยผู้ศึกษาได้แสดงสัดส่วนที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนร่วมใจพัฒนาเลือกใช้จุดต่อรถดังกล่าวทั้ง 5 จุด ดังแสดงในตาราง

ตาราง 13 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร่วมใจพัฒนา
จำนวน 44 หลังคาเรือน

หน้าสยามจัสโก้	หน้าโรงพยาบาลตา	หน้าตลาดสะพานใหม่ดอนเมือง	หน้าโรบินสัน
13	6	14	11

จากตาราง 13 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร่วมใจพัฒนา พบว่า จุดต่อรถที่ผู้อยู่อาศัยตัดสินใจเดินทางไปขึ้นรถเมล์มากที่สุด คือ ป้ายหน้าตลาดสะพานใหม่ดอนเมือง พบในกลุ่มตัวอย่าง 14 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.81 รองลงมาคือ ป้ายหน้าสยามจัสโก้ พบในกลุ่มตัวอย่าง 13 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.54 รองลงมาคือ ป้ายหน้าโรบินสัน พบในกลุ่มตัวอย่าง 11 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.0 และลำดับสุดท้าย คือ ป้ายหน้าโรงพยาบาลตา พบในกลุ่มตัวอย่าง 6 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.63 ตามลำดับ จากผลการศึกษาพอจะสรุปได้ว่าชุมชนรุ่นใหม่พัฒนาเป็นชุมชนที่มีเส้นทางการเข้าถึงมากพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมีขอบเขตของพื้นที่เป็นระยะทางยาวหลายกิโลเมตร โดยผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยจะเลือกใช้เส้นทางที่เชื่อมติดต่อกับถนนพหลโยธิน โดยการตัดสินใจไปขึ้นรถเมล์นั้นก็เลยกันไปทั้ง 4 จุด ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า จุดต่อรถที่ไปขึ้นมากที่สุดคือ หน้าตลาดสะพานใหม่ อาจสรุปได้ว่าผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนจะตัดสินใจไปขึ้นรถ ณ จุดต่อรถใต้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับระยะทางและระยะเวลาในการเดินทาง

แผนที่ 3.8 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนก้าวหน้า

จากแผนที่ 3.8 แสดงเส้นทางการเข้า – ออกภายในชุมชนไปยังจุดต่อรถ พบว่าเส้นทางการเข้าถึงชุมชนก้าวหน้าประกอบไปด้วยเส้นทางเข้า – ออก จำนวน 5 เส้นทาง โดยเส้นทางดังกล่าวสามารถตัดสินใจไปยังจุดต่อรถได้ทั้งหมด 11 จุด คือ หมู่บ้านมหานคร สถานีรถไฟหลักสี่ สถาบันราชภัฏพระนคร หน้าสยามจัสโก้ หน้าธนาคารไทยพาณิชย์ หน้าวัดหลักสี่ ซอยสายหยุด พหลโยธิน 67 พหลโยธิน 63 พหลโยธิน 48 หน้าตลาดสะพานใหม่ โดยผู้ศึกษา ได้แสดงสัดส่วนที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนร่วมใจพัฒนาเลือกใช้จุดต่อรถดังกล่าว ทั้ง 11 จุด ดังแสดงในตาราง

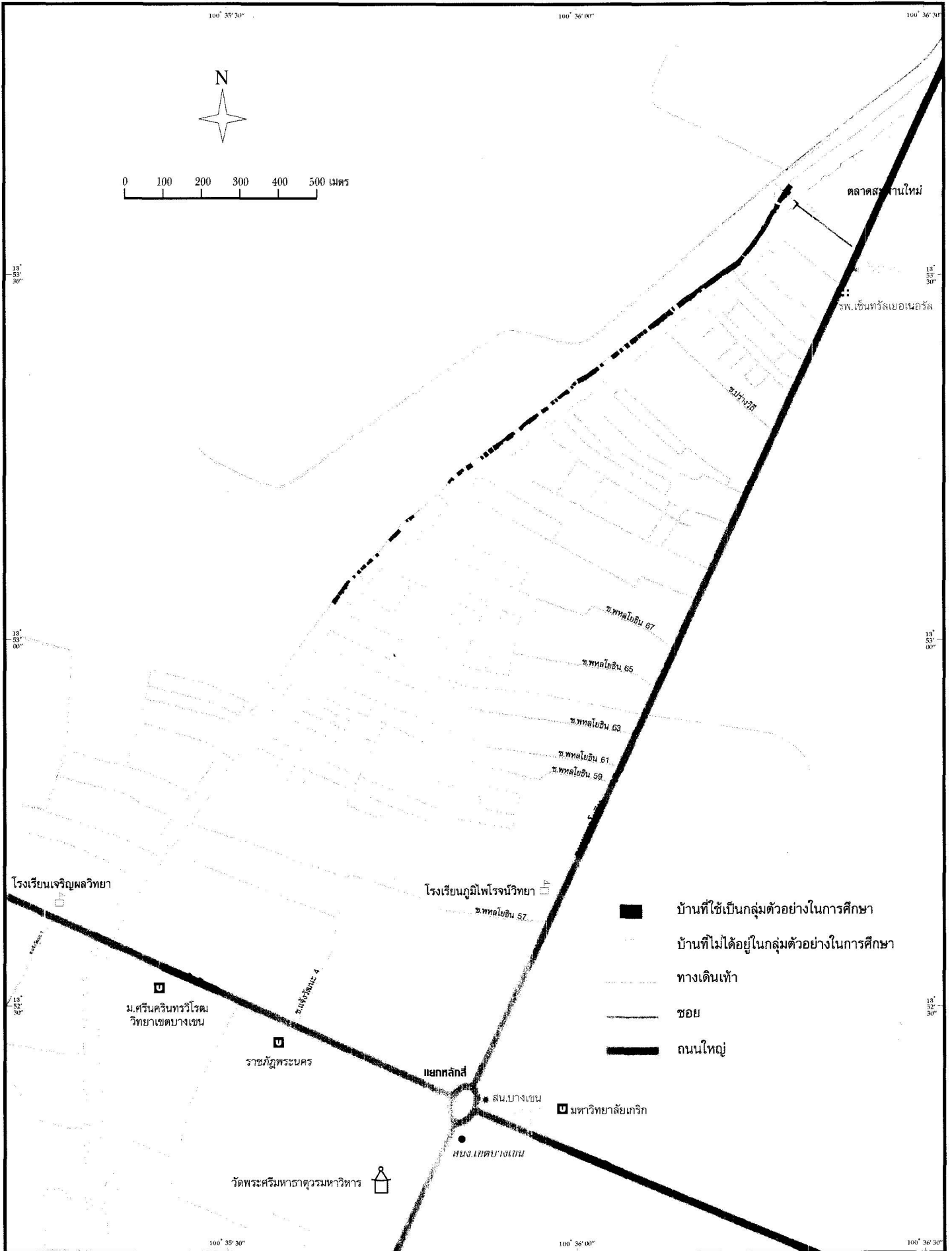
สัญลักษณ์แสดงตำแหน่งที่เลือกไปใช้บริการ

- A หมู่บ้านมหานคร
- B สถานีรถไฟหลักสี่
- C สถาบันราชภัฏพระนคร
- D หน้าสยามจัสโก้
- E หน้าธนาคารไทยพาณิชย์
- F หลังวัดหลักสี่
- G ปากซอยสายหยุด
- H พหลโยธิน 67
- I พหลโยธิน 63
- J พหลโยธิน 48
- K หน้าตลาดสะพานใหม่

ตาราง 14 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนก้าวหน้า
จำนวน 20 หลังคาเรือน

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	1	1	2	6	1	1	4	1	1	1

จากตาราง 14 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนก้าวหน้า พบว่า จุดต่อรถที่ผู้อยู่อาศัยตัดสินใจเดินทางไปขึ้นรถเมล์มากที่สุด คือ ป้ายหน้าธนาคารไทยพาณิชย์ พบในกลุ่มตัวอย่าง 6 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมาคือป้ายพหลโยธิน 67 พบในกลุ่มตัวอย่าง 4 หลังคาเรือน คิดเป็น 20.0 รองลงมาคือป้ายหน้าสยามจัสโก้ พบในกลุ่มตัวอย่าง 2 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และลำดับสุดท้ายคือ ป้ายหมู่บ้านมหานคร ป้ายสถานีรถไฟหลักสี่ ป้ายสถาบันราชภัฏพระนคร ป้ายหน้าวัดหลักสี่ ป้ายซอยสายหยุด พหลโยธิน 63 พหลโยธิน 48 และป้ายหน้าตลาดสะพานใหม่ พบในกลุ่มตัวอย่างในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ 1 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ตามลำดับ จากผลการศึกษาพอจะสรุปได้ว่า ชุมชนก้าวหน้าเป็นชุมชนที่มีความสะดวกในการเข้าถึงพอสสมควร โดยผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนส่วนใหญ่จะเลือกไปขึ้นรถเมล์ยังจุดต่อรถทั้ง 11 จุด ในสัดส่วนที่เฉลี่ยกันไป โดยจากผลการศึกษาพบว่า ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนก้าวหน้าจะตัดสินใจไปขึ้นรถที่ป้ายหน้าธนาคารไทยพาณิชย์มากที่สุด ทั้งนี้เพราะเส้นทางที่ติดต่อระหว่างธนาคารไทยพาณิชย์กับชุมชนก้าวหน้าค่อนข้างที่จะเป็นเส้นทางที่สะดวกที่สุด นอกจากนี้แล้วเส้นทางดังกล่าวยังตั้งอยู่ระหว่างกึ่งกลางของชุมชนทำให้ผู้อยู่อาศัยทางตอนใต้ และทางตอนเหนือสามารถตัดสินใจที่จะเดินทางไปยังจุดต่อรถดังกล่าวในสัดส่วนของระยะทางที่ใกล้เคียงกัน

แผนที่ 3.9 แสดงเส้นทางเข้าออกภายในชุมชนร่วมมิตรแรงครัทธา

จากแผนที่ 3.9 แสดงเส้นทางการเข้า – ออกภายในชุมชนไปยังจุดต่อรถ พบว่าเส้นทางการเข้าถึงชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธาประกอบไปด้วยเส้นทางเข้า – ออก จำนวน 5 เส้นทาง โดยเส้นทางดังกล่าวสามารถตัดสินใจไปยังจุดต่อรถได้ทั้งหมด 4 จุด คือ ปากซอยพหลโยธิน 67 หน้าตลาดไทยณรงค์ หน้าตลาดสะพานใหม่ หน้าโรบินสัน โดยผู้ศึกษาได้แสดงสัดส่วนที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธาเลือกใช้จุดต่อรถดังกล่าวทั้ง 4 จุด ดังแสดงในตาราง

ตาราง 15 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา จำนวน 18 หลังคาเรือน

ปากซอยพหลโยธิน 67	หน้าตลาดไทยณรงค์	หน้าตลาดสะพานใหม่	หน้าโรบินสัน
1	6	7	4

จากตาราง 15 แสดงสัดส่วนการใช้เส้นทางของผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา พบว่า จุดต่อรถที่ผู้อยู่อาศัยตัดสินใจเดินทางไปขึ้นรถเมล์มากที่สุด คือ ป้ายหน้าตลาดสะพานใหม่พบในกลุ่มตัวอย่าง 7 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 38.88 รองลงมาคือป้ายหน้าตลาดไทยณรงค์ พบในกลุ่มตัวอย่าง 6 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือป้ายหน้าโรบินสัน พบในกลุ่มตัวอย่าง 4 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.22 และลำดับสุดท้ายคือ ป้ายปากซอยพหลโยธิน 67 พบในกลุ่มตัวอย่าง 1 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.55 ตามลำดับ จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธามีเส้นทางการเข้าสู่ชุมชนทั้ง 5 เส้นทาง โดยเป็นชุมชนเดียวที่ไม่มีเส้นทางเชื่อมออกสู่ถนนวิภาวดีรังสิต ทั้งนี้เพราะชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับสถานีราชการคือ กองทัพอากาศดอนเมือง ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องใช้เส้นทางที่เชื่อมระหว่างชุมชนกับถนนพหลโยธินเท่านั้น โดยจากผลการศึกษาพบว่า เส้นทางที่ตัดสินใจไปขึ้นรถส่วนใหญ่ก็จะเฉลี่ยกันไปทั้ง 4 จุด ซึ่งจากการศึกษาในสนามพบว่า ซอยดังกล่าวทั้ง 4 ซอย มีความสะดวกที่ใกล้เคียงกันมาก โดยสังเกตจากระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางและระยะทางในการเดินทาง แต่สำหรับในการศึกษารั้งนี้ในกลุ่มตัวอย่างจะพบว่าผู้อยู่อาศัยตัดสินใจไปขึ้นรถบริเวณหน้าตลาดสะพานใหม่มากเป็นผลมาจากชุมชนมีการกระจายตัวอย่างหนาแน่นบริเวณสะพานใหม่จึงทำให้สัดส่วนการเลือกใช้เส้นทางมีสัดส่วนที่สูงเป็นลำดับ

จากการวิเคราะห์ความสะดวกในการเข้าถึงชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวโดยการวิเคราะห์จำนวนเส้นทางที่เชื่อมระหว่างชุมชนกับถนนสายหลักของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว ซึ่งผู้อยู่อาศัยใช้สัญจรเข้า – ออกระหว่างชุมชนไปยังจุดต่อรถของระบบขนส่งมวลชนของรัฐสามารถนำมาสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 16 แสดงจำนวนเส้นทางเข้า – ออกของชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว

แหล่งที่ตั้งชุมชน	จำนวนเส้นทางเข้าถึงชุมชน
1. ชุมชนวังหิน	4
2. ชุมชนบางบัว	3
3. ชุมชนชายคลองบางบัว	13
4. ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	9
5. ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา	5
6. ชุมชนร้อยกรอง	3
7. ชุมชนร่วมใจพัฒนา	10
8. ชุมชนก้าวหน้า	5
9. ชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา	5

จากตาราง 16 แสดงจำนวนเส้นทางเข้า – ออกของชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวเปรียบเทียบทั้ง 9 ชุมชน พบว่า ชุมชนที่มีความสะดวกในการเข้าถึงสูงสุด คือ ชุมชนชายคลองบางบัว พบว่า มีจำนวนเส้นทางเข้าถึงทั้งหมด 13 เส้นทาง รองลงมาคือ ชุมชนร่วมใจพัฒนา มีจำนวนเส้นทางเข้าถึงในสัดส่วนที่เท่ากัน 3 ชุมชน คือชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนก้าวหน้า และชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา โดยมีเส้นทางเข้าถึงจำนวน 5 เส้นทาง รองลงมาคือ ชุมชนวังหินมีเส้นทางเข้าถึง จำนวน 4 เส้นทาง และลำดับสุดท้าย คือ ชุมชนบางบัวกับชุมชนร้อยกรองมีสัดส่วนที่เท่ากันคือ 3 เส้นทาง ตามลำดับ จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ เส้นทางเข้าถึงชุมชนขึ้นอยู่กับขนาดของชุมชน โดยพบว่า ชุมชนที่มีอาณาเขตยาวย่อมที่จะมีเส้นทางเข้าถึงมากไปด้วยที่เป็นเช่นนี้เพราะรูปแบบของชุมชนมีการกระจายตัวตามความยาวของลำน้ำ ดังนั้น ชุมชนที่มีขนาดของชุมชนยาวมากก็ย่อมที่จะมีเส้นทางเข้าถึงมากไปด้วย

ตาราง 17 แสดงระยะทางเปรียบเทียบระหว่างชุมชนของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าวกับการเดินทางไปสู่ระบบขนส่งมวลชนทั้ง 9 ชุมชน

ระยะทาง(km)	วังหิน	บางบัว	ชายคลองบางบัว	สามัคคีร่วมใจ	รุ่นใหม่พัฒนา	ร้อยกรอง	ก้าวหน้า	ร่วมมิตรแรงศรัทธา	ร่วมใจพัฒนา	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
0.1 - 0.2	1	1	2	1	0	6	3	0	8	22	11.70
0.21 - 0.3	4	0	1	3	0	3	2	1	8	22	11.70
0.31 - 0.4	4	0	2	3	-	2	3	2	1	16	8.51
0.41 - 0.5	2	0	0	2	-	2	2	2	1	10	5.31
0.51 - 0.6	0	0	5	1	-	-	3	2	3	14	7.44
0.61 - 0.7	0	0	1	3	-	-	-	2	4	10	5.31
0.71 - 0.8	0	0	4	2	-	-	-	5	2	13	6.91
0.81 - 0.9	0	2	4	-	7	-	2	2	5	22	11.70
0.91 - 1.0	0	5	3	-	2	-	2	2	3	17	9.04
1.1 - 1.2	0	6	2	-	-	-	2	-	5	15	7.97
1.21 - 1.3	0	4	-	-	-	-	-	-	-	4	2.12
1.31 - 1.4	0	0	1	1	-	-	-	-	1	3	1.59
1.41 - 1.5	1	0	1	-	-	-	-	-	1	3	1.59
1.51 - 1.6	2	0	-	-	-	-	-	-	1	3	1.59
1.61 - 1.7	6	0	-	-	-	-	1	-	-	7	3.72
1.71 - 1.8	1	0	1	-	-	-	-	-	-	2	1.06
1.81 - 1.9	1	0	-	-	2	-	-	-	-	3	1.59
1.91 - 2.0	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	1.06

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวเลือกเดินทางไปยังจุดต่อรถที่ระยะทาง 0.1 - 0.2 กม. 0.21 - 0.3 กม. และ 0.81 - 0.9 กม. ในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ 22 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.70 รองลงมาคือระยะทาง 0.91 - 1.0 กม. พบในกลุ่มตัวอย่าง 17 หลังคาเรือนคิดเป็นร้อยละ 9.04 รองลงมาคือ ระยะทาง 0.31 - .04 กิโลเมตร พบในกลุ่มตัวอย่าง 16 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.51 รองลงมาเลือกเดินทางที่ระยะทาง 1.1 - 1.2 กิโลเมตร พบในกลุ่มตัวอย่าง 15 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.97 รองลงมาเลือกเดินทางที่ระยะทาง 0.52 - 0.6 กิโลเมตร พบในกลุ่มตัวอย่าง 14 หลังคาเรือน เลือกเดินทางที่ระยะ 0.71 - 0.8 กิโลเมตร พบในกลุ่มตัวอย่าง 13 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.91 เลือกเดินทางที่ระยะทาง 0.41 - 0.5 กิโลเมตร และ 0.61 - 0.7 กิโลเมตร พบในกลุ่มตัวอย่างในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ 10 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.31 เลือกเดินทางที่ระยะทาง 1.61 - 1.7 กิโลเมตร พบในกลุ่มตัวอย่าง 7 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.72 เลือกเดินทางที่ระยะทาง 1.21 - 1.3 กิโลเมตร พบในกลุ่มตัวอย่าง 4 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.12 เลือกเดินทางในระยะทาง 1.31 - 1.4 กิโลเมตร, 1.41 - .15 กิโลเมตร, 1.51 - 1.6 กิโลเมตร, และ 1.81 - 1.9 กิโลเมตร ในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ 3 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.59 และลำดับสุดท้ายเลือกเดินทางที่ระยะทาง 1.71 - 1.8 กิโลเมตร และ 1.91 - 2.0 กิโลเมตร ในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ 2 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.06 ตามลำดับ จากผลการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่จะเลือกเดินทางที่ระยะทาง 0.1 - 1.0 กม. ในสัดส่วนที่สูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 77.62 รองลงมาเลือกเดินทางที่ระยะทาง 1.1 - 2.0 กม. พบในสัดส่วนที่น้อยคิดเป็นร้อยละ 22.38 สำหรับระยะทางที่เกิน 2 กม. ไม่มีผู้เลือกใช้ระยะทางในระยะดังกล่าว

4. วิเคราะห์ภูมิลำเนาของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว

การวิเคราะห์ภูมิลำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าวก็เพื่อที่จะต้องการศึกษาถึงสภาพทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนแออัดและกระบวนการตัดสินใจในการเข้ามาตั้งบ้านเรือน นอกจากนี้แล้วในทางภูมิศาสตร์การทราบถึงภูมิลำเนาเดิมยังแสดงให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเมืองที่ผู้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยใหม่กับพื้นที่เดิมที่อพยพมา ดังนั้นในการวิเคราะห์ถึงภูมิลำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดครั้งนี้ จะได้แยกวิเคราะห์ออกเป็น 2 ลักษณะ

ที่ตั้งของภูมิลำเนา

ผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่จะมีการอพยพมาจากหลายพื้นที่ ทั้งในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกับบริเวณพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว พื้นที่ในเขต ก.ท.ม และพื้นที่ในเขตต่างจังหวัด ดังนั้นจะวิเคราะห์ถึงแหล่งภูมิลำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าวแสดงออกมาในรูปของตารางโดยแสดงเป็นการอพยพออกมาจากภูมิลำเนาเดิมที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

ตาราง 18 แสดงภูมิสำเนาเดิมที่อยู่ใน กทม.และระยะทางที่อพยพของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน
ริมคลองลาดพร้าว

ในพื้นที่ ก.ท.ม.	ระยะทางที่อพยพมา	จำนวนหลังคาเรือน
บางเขน	1.2km	5
	1.7km	5
	2.3km	4
	5.4 – 5.5 km	9
บางบัว	2.0 – 3.5km	22
ดอนเมือง	3.2 – 3.8km	14
บางกะปิ	6.5 – 7.0km	4
ลาดพร้าว	8.7 – 9.5 km	2
ปากเกร็ด	11.0km	1
หัวลำโพง	12.5km	1
ดุสิต	12.5 – 13.0km	2
บางลำพู	13.5km	2
ป้อมปราบศัตรูพ่าย	15km	1
ยานนาวา	19.7km	1
คลองเตย	20.0km	1
พระโขนง	20.8km	1
ทุ่งสองห้อง	22.0km	1
บางนา	24.5km	1
หนองจอก	30.0km	2
หนองแขม	37.0km	1
รวม		80

จากตารางทำให้ทราบว่าผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่จะอพยพมาจากพื้นที่บางเขน บางบัว ดอนเมือง เป็นส่วนใหญ่ คือ อพยพจากพื้นที่บางเขน 23 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.23 โดยระยะทางที่อพยพมีระยะทาง 1.2 – 5.5 กิโลเมตร รองลงมาอพยพจากพื้นที่บางบัว พบในกลุ่มตัวอย่าง 22 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.70 ระยะทางที่อพยพมีระยะทาง 2.0 – 3.5 กิโลเมตร รองลงมาอพยพมาจากพื้นที่ดอนเมือง พบในกลุ่มตัวอย่าง 14 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.44 ระยะทางที่อพยพ มีระยะทาง 3.2 – 3.8 กิโลเมตร ในลำดับรองลงมาเป็นผู้ที่อพยพจากพื้นที่บางกะปิ 4 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.12 ระยะทางที่อพยพมีระยะทาง 6.5 – 7.0 กิโลเมตร จากพื้นที่ลาดพร้าว ดุสิต บางลำพู และหนองจอกในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ 2 หลังคาเรือน ในระยะทาง 8.7 – 3.0 กิโลเมตร สำหรับในระยะทางที่ไกลออกไป พบว่า จะมีคนที่อพยพจากพื้นที่ดังกล่าวน้อยลง คือ พื้นที่ละ 1 หลังคาเรือน คือ จากพื้นที่หัวลำโพง ยานนาวา ป้อมปราบศัตรูพ่าย หนองแขม ท่งสองห้อง พระโขนง คลองเตย ปากเกร็ด และบางนา คิดเป็นร้อยละ 0.53 ระยะทางที่อพยพจะมีระยะทาง 11.0 - 37.0 กิโลเมตร ตามลำดับ จากผลการศึกษาดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่าผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่จะอพยพมาจากภูมิลำเนาเดิม ที่มีระยะห่างจากชุมชนที่อยู่ในปัจจุบันอยู่ในช่วงระยะทาง 1.2 – 3.5 กิโลเมตร ในสัดส่วนที่สูงที่สุด

ตาราง 19 แสดงภูมิสำเนาเดิมในภาคเหนือของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ภาคเหนือ	ระยะทางที่อพยพมา	จำนวนครัวเรือน
ลำปาง	599km	1
รวม		1

จากตารางทำให้ทราบว่าผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพมาจากภาคเหนือ พบในกลุ่มตัวอย่างเพียง 1 หลังคาเรือน คือ อพยพมาจากจังหวัดลำปาง คิดเป็นร้อยละ 0.53 ในระยะทางที่อพยพมา 595 กิโลเมตร

ตาราง 20 แสดงภูมิสำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ระยะทางที่อพยพ	จำนวนหลังคาเรือน
นครราชสีมา	204km	5
ชัยภูมิ	264km	1
บุรีรัมย์	298km	2
สุรินทร์	323km	4
ขอนแก่น	366km	4
มหาสารคาม	383km	2
ร้อยเอ็ด	408km	4
ศรีสะเกษ	425km	3
เลย	425km	1
กาฬสินธุ์	425km	2
อุดรธานี	442km	2
ยโสธร	442km	1
อุบลราชธานี	468km	5
หนองคาย	502km	2
รวม		38

ตาราง 21 แสดงภูมิสำเนาเดิมในภาคกลางของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ภาคกลาง	ระยะทางที่อพยพมา	จำนวนหลังคาเรือน
นนทบุรี	17km	1
ปทุมธานี	26km	8
สมุทรปราการ	26km	2
สมุทรสาคร	51km	4
อยุธยา	56km	13
นครปฐม	60km	2
ฉะเชิงเทรา	68km	3
นครนายก	77km	2
สมุทรสงคราม	77km	1
สุพรรณบุรี	85km	6
อ่างทอง	88km	2
สระบุรี	105km	3
ลพบุรี	116km	1
ชัยนาท	162km	1
อุทัยธานี	179 km	2
นครสวรรค์	213 km	4
เพชรบูรณ์	289 km	2
พิจิตร	292 km	2
พิษณุโลก	332 km	1
สุโขทัย	366 km	1
รวม		60

จากตาราง 21 ทำให้ทราบว่าผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว ส่วนใหญ่ จะอพยพในช่วงระยะทางตั้งแต่ 17 – 88 กิโลเมตร ในสัดส่วนที่สูงที่สุด โดยส่วนใหญ่จะอพยพ มาจากจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร อัญญา นครปฐม ฉะเชิงเทรา นครนายก สมุทรสงคราม สุพรรณบุรี และอ่างทอง พบในกลุ่มตัวอย่าง 43 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ รองลงมาเป็นผู้ที่อพยพในช่วงระยะทาง 105 – 213 กิโลเมตร โดยอพยพมาจากจังหวัดสระบุรี ลพบุรี ชัยนาท อุทัยธานี และนครสวรรค์ พบในกลุ่มตัวอย่าง 11 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ และลำดับสุดท้ายเป็นผู้ที่อพยพในช่วงระยะทางตั้งแต่ 289 – 366 กิโลเมตร ส่วนใหญ่จะอพยพจากจังหวัดเพชรบุรี พิจิตร พิษณุโลก และสุโขทัย พบในกลุ่มตัวอย่าง 6 หลังคาเรือน

ตาราง 22 แสดงภูมิสำเนาเดิมในภาคใต้ของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ภาคใต้	ระยะทางที่อพยพมา	จำนวนหลังคาเรือน
พัทลุง	689km	1
นครศรีธรรมราช	695km	2
รวม		3

จากตาราง 22 ทำให้ทราบว่าผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพมาจากภาคใต้ ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช พบในกลุ่มตัวอย่าง 2 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.06 รองลงมาอพยพจากจังหวัดพัทลุง 1 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.53 ตามลำดับ โดยอพยพอยู่ในช่วงระยะทาง 689 – 695 กิโลเมตร

ตาราง 23 แสดงภูมิสำเนาเดิมในภาคตะวันออกของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ภาคตะวันออก	ระยะทางที่อพยพมา	จำนวนหลังคาเรือน
ชลบุรี	68km	1
จันทบุรี	213km	1
รวม		2

จากตารางทำให้ทราบว่าผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพมาจากภาคตะวันออก ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากจังหวัดชลบุรี และจังหวัดตราด พบในกลุ่มตัวอย่างในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ 1 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.53 ตามลำดับ โดยอพยพอยู่ในช่วงระยะทาง 68 กิโลเมตร และ 213 กิโลเมตร

ตาราง 24 แสดงภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพมาจากภาคตะวันตก

ภาคตะวันตก	ระยะทางที่อพยพมา	จำนวนหลังคาเรือน
ราชบุรี	92km	3
เพชรบุรี	102km	2
รวม		5

จากตารางทำให้ทราบว่าผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อพยพมาจากภาคตะวันตก ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากจังหวัดราชบุรี พบในกลุ่มตัวอย่าง 3 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.59 รองลงมาอพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี 2 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.06 ตามลำดับ โดยอพยพอยู่ในช่วงระยะทาง 92 กิโลเมตร และ 102 กิโลเมตร

ตาราง 25 แสดงช่วงระยะทางการอพยพของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวจากภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย (จำนวน 189 หลังคาเรือน)

ระยะทางที่อพยพมา(km)	ในพื้นที่ กทม.	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	ภาคตะวันออก	ภาคตะวันตก	รวม	คิดเป็นร้อยละ
1.2 – 5.5km	59							59	31.21
6.5 – 13.0km	10							10	5.29
13.5 – 30.0km	10			11				21	11.11
37.0 – 51.0km	1			4				5	2.64
56.0 – 60.0km				14				14	7.40
68.0 – 77.0km				6		1		7	3.70
85.0 – 88.0km				8				8	4.23
92.0 – 102.0km							5	5	2.64
105.0 – 116.0km				4				4	2.11
162.0 – 179.0km				3				3	1.58
204.0 – 264.0km			6					6	3.17
213.0 – 289.0km				6		1		7	3.70
292.0 – 336.0km			6	4				10	5.39
366.0 – 383.0km			6					6	3.17
408.0 – 442.0km			13					13	6.87
468.0 – 502.0km			7					7	3.74
599 – 695.0km		1			3			4	2.12

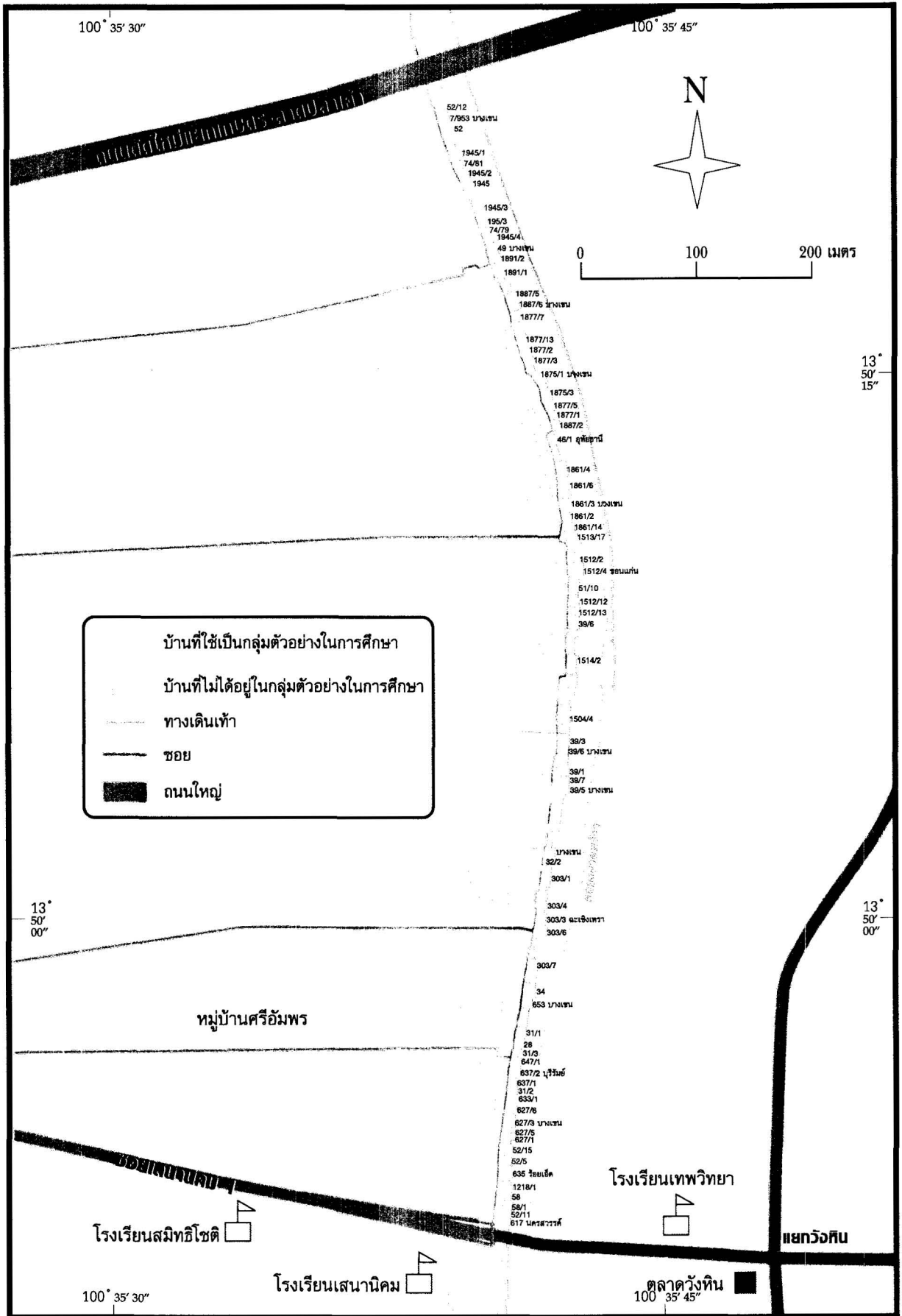
จากตาราง 25 ทำให้ทราบว่าผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากพื้นที่ กทม. พบในกลุ่มตัวอย่าง 59 หลังคาเรือน ระยะทางที่อพยพมาอยู่ในช่วงระยะทางระหว่าง 1.2 – 5.5 กิโลเมตร ซึ่งถือว่าเป็นระยะทางที่ผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว อพยพมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.38 รองลงมาอพยพในช่วงระยะทาง 13.5 – 30.0 กิโลเมตร ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากพื้นที่ กทม. และภาคกลางของประเทศไทย ตามลำดับ รองลงมาอพยพในช่วงระยะทาง 56.0 – 60.0 กิโลเมตร ซึ่งส่วนใหญ่จะอพยพมาจากจังหวัดอยุธยา นครปฐม ส่วนระยะทางที่ผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว อพยพมาในสัดส่วนที่น้อย คือระยะทางที่อยู่ในช่วง 162.0 – 179.0 กม. พบในกลุ่มตัวอย่าง 3 หลังคาเรือนคิดเป็นร้อยละ 1.59 รองลงมาคือระยะทางในช่วง 599 – 695 กม. พบในกลุ่มตัวอย่าง 4 หลังคาเรือนคิดเป็นร้อยละ 2.12 ตามลำดับ

จากการศึกษาถึงภูมิสำเนาเดิมที่ผู้อพยพอาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าวโดยการวัดระยะทางการอพยพย้ายถิ่นจากภูมิสำเนาเดิม ผลการศึกษาพบว่า ผู้อพยพอาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว ทั้ง 9 ชุมชน ส่วนใหญ่อพยพย้ายถิ่นจากพื้นที่กรุงเทพฯ คือ มาจากพื้นที่เขตบางเขน บางบัว และดอนเมือง ซึ่งจะอพยพอยู่ในช่วงระยะทาง 1.2 – 5.5 กิโลเมตร ในสัดส่วนที่สูงที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะปัจจัยในเรื่องของระยะทาง เนื่องจากระยะทางใกล้การอพยพเคลื่อนย้ายก็จะเป็นไปได้สะดวกนอกจากนี้สาเหตุที่ผู้อพยพอาศัยในชุมชนเป็นผู้ที่มีภูมิสำเนาอยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ ก็เพราะว่าชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีกำเนิดมาช้านานราว 90 กว่าปี ดังนั้นผู้อพยพอาศัยในรุ่นแรกคือ ผู้ที่อพยพเข้ามาจับจองพื้นที่ริมคลอง โดยในระยะแรกจะตั้งรกรากอยู่ที่บริเวณริมคลองลาดพร้าวในลักษณะกระจายไม่หนาแน่น ต่อมาได้ขยายออกเพราะมีบุตรหลานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่ส่วนใหญ่ก็จะได้รับคำแนะนำบอกต่อจากญาติหรือย้ายตามครอบครัวเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าว การย้ายตามครอบครัวในที่นี้ก็หมายถึงคนที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าวเดิมบางครอบครัวก็ไปแต่งงานกับคนที่มีภูมิสำเนาต่างถิ่นจากตน ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาจากเดิมที่มีเพียงผู้อาศัยเฉพาะคนในพื้นที่บางเขน บางบัว และดอนเมืองเท่านั้น ก็มีการพัฒนาต่อโดยมีการอพยพย้ายมาจากภูมิสำเนาต่างถิ่นมากขึ้น จากผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนของผู้อาศัยที่รองลงมาคืออพยพมาจากภาคกลาง โดยเฉพาะจังหวัดอยุธยา อ่างทอง สมุทรสาคร ปทุมธานี เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้อาจจะเป็นไปได้ว่าจังหวัดดังกล่าวผู้คนส่วนใหญ่จะเคยชินกับลักษณะการใช้ชีวิตอยู่ริมน้ำ ดังนั้น การอพยพย้ายถิ่นจากแหล่งกำเนิดเดิมผู้ที่บุกรุกจึงคิดที่จะมองหาทำเลที่มีลักษณะทางกายภาพใกล้เคียงกับแหล่งเดิมที่อพยพมาคือ พื้นที่ชายคลองซึ่งคลองลาดพร้าวในอดีตสถานที่ที่น้ำอยู่และตั้งอยู่ใกล้แหล่งงานที่สำคัญ ซึ่งในขณะนั้นคือตลาดสะพานใหม่ รองลงมาคือผู้อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการศึกษา พบว่าผู้อพยพเหล่านี้เป็นผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่โดยเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนในรูปแบบของบ้านเช่าหรือการเช่าพื้นที่ต่อจากเจ้าของเดิมที่บุกรุกในรุ่นแรกปลูกสร้างบ้านแบบเรียบง่ายอยู่ตามริมคลอง สำหรับผู้อพยพมาจากภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ในการศึกษาคั้งนี้พบในกลุ่มตัวอย่างน้อยมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาสู่เมืองนั้นจะมีแรงผลักดันจากพื้นที่เดิมเช่น ความแห้งแล้ง การขาดแคลนแหล่งงาน เป็นต้น แต่จากผลการศึกษาสาเหตุที่พบผู้อพยพมาจากพื้นที่ดังกล่าวน้อย เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ดังกล่าวมีสภาพพื้นที่ค่อนข้างจะอุดมสมบูรณ์และสามารถเพาะปลูกทางการเกษตรได้ทุกฤดูกาล โดยเฉพาะภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนที่สูง

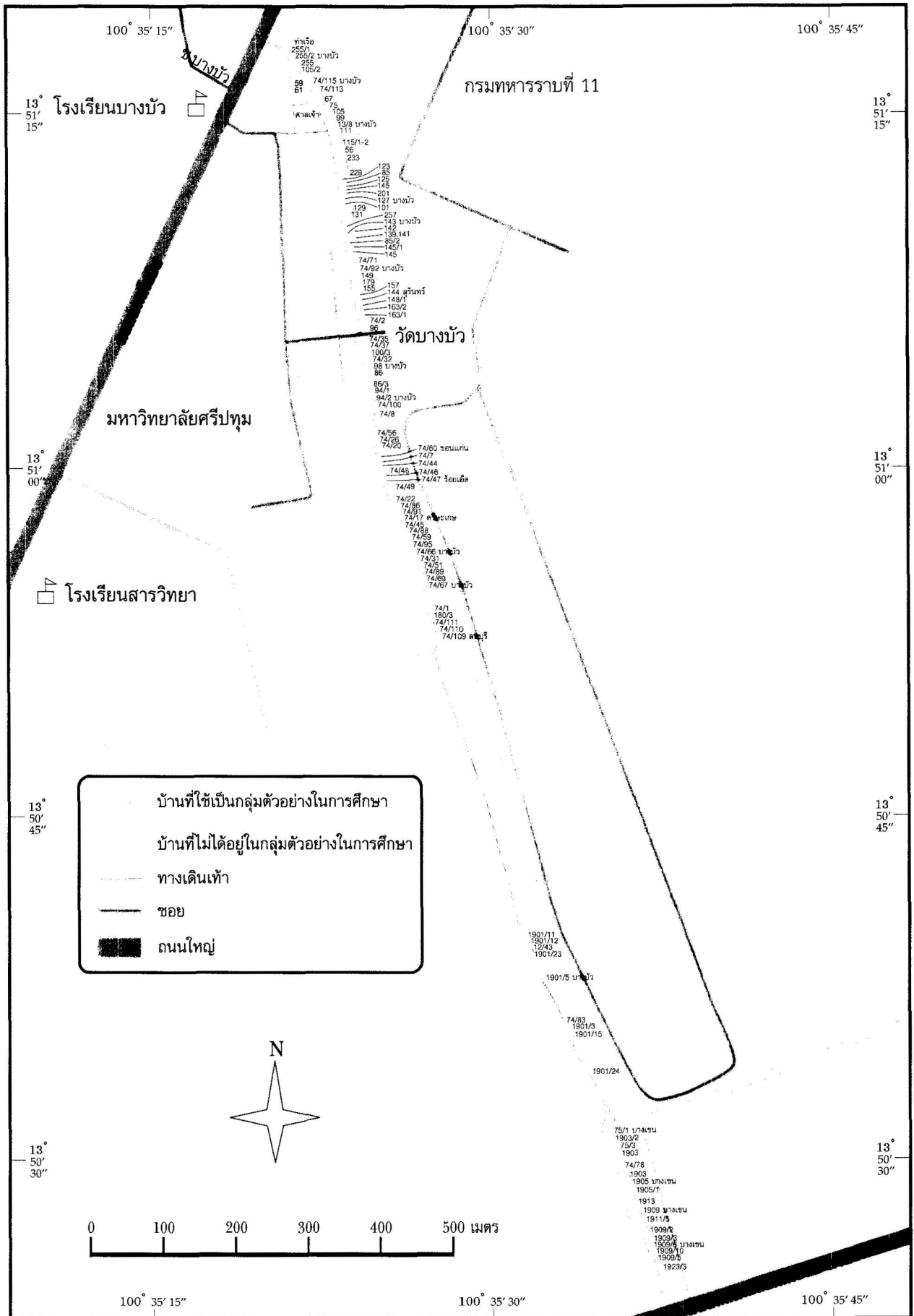
ดังนั้นปัจจัยในเรื่องของสภาพภูมิอากาศจึงน่าจะส่งผลโดยตรงต่อความอุดมสมบูรณ์ของดิน และเมื่อดินมีความอุดมสมบูรณ์ก็จะส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสามารถสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับตนเองด้วยเหตุผลนี้เองจึงพบว่าสัดส่วนการอพยพย้ายถิ่นจากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้จึงมีสัดส่วนน้อยกว่าการอพยพจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัยและรูปแบบทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัย บริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว

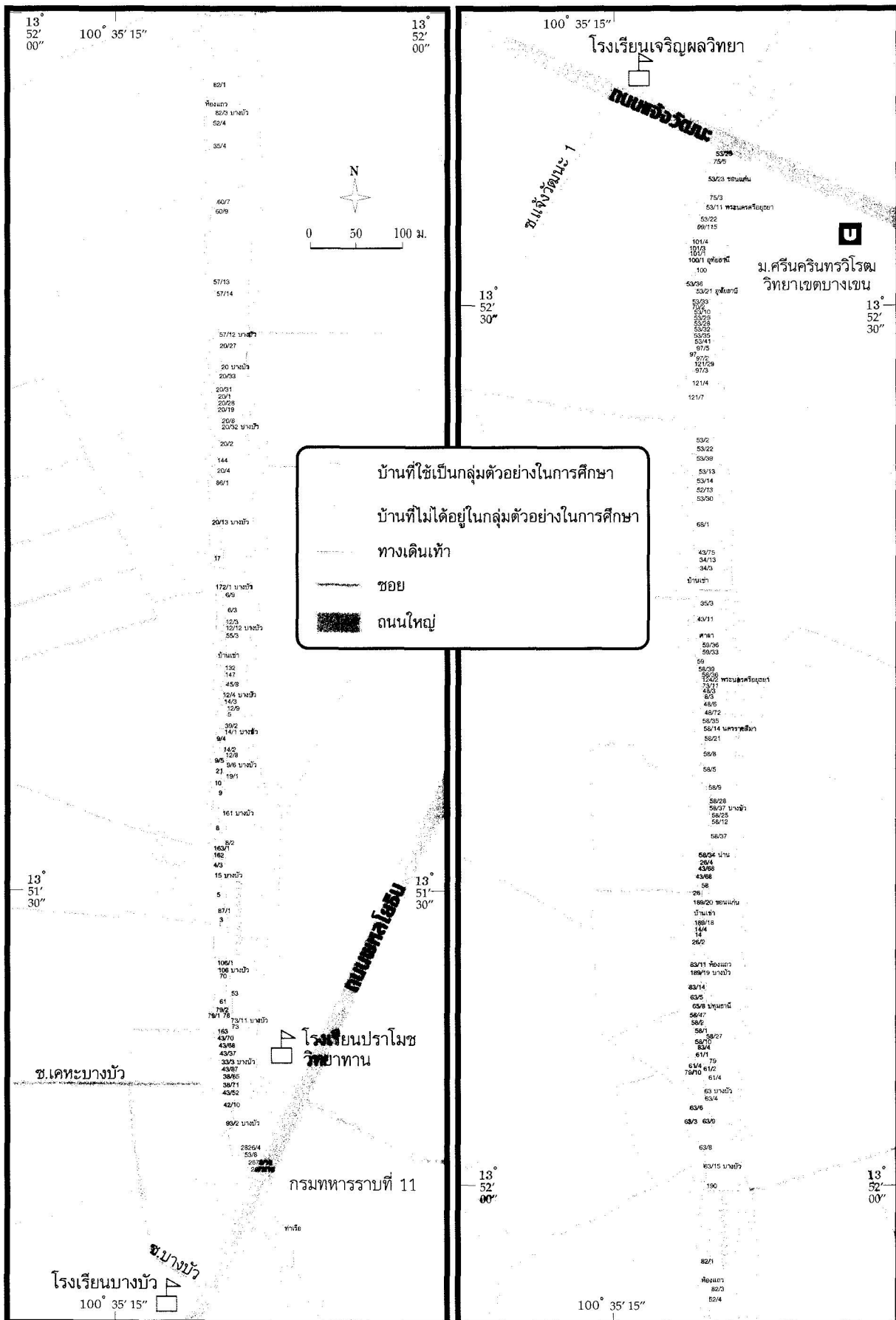
การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัยก็เพื่อที่จะต้องการทราบถึงลักษณะการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว และลักษณะทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว โดยการวิเคราะห์จะใช้การศึกษาจากแผนที่และการพรรณนาวิเคราะห์

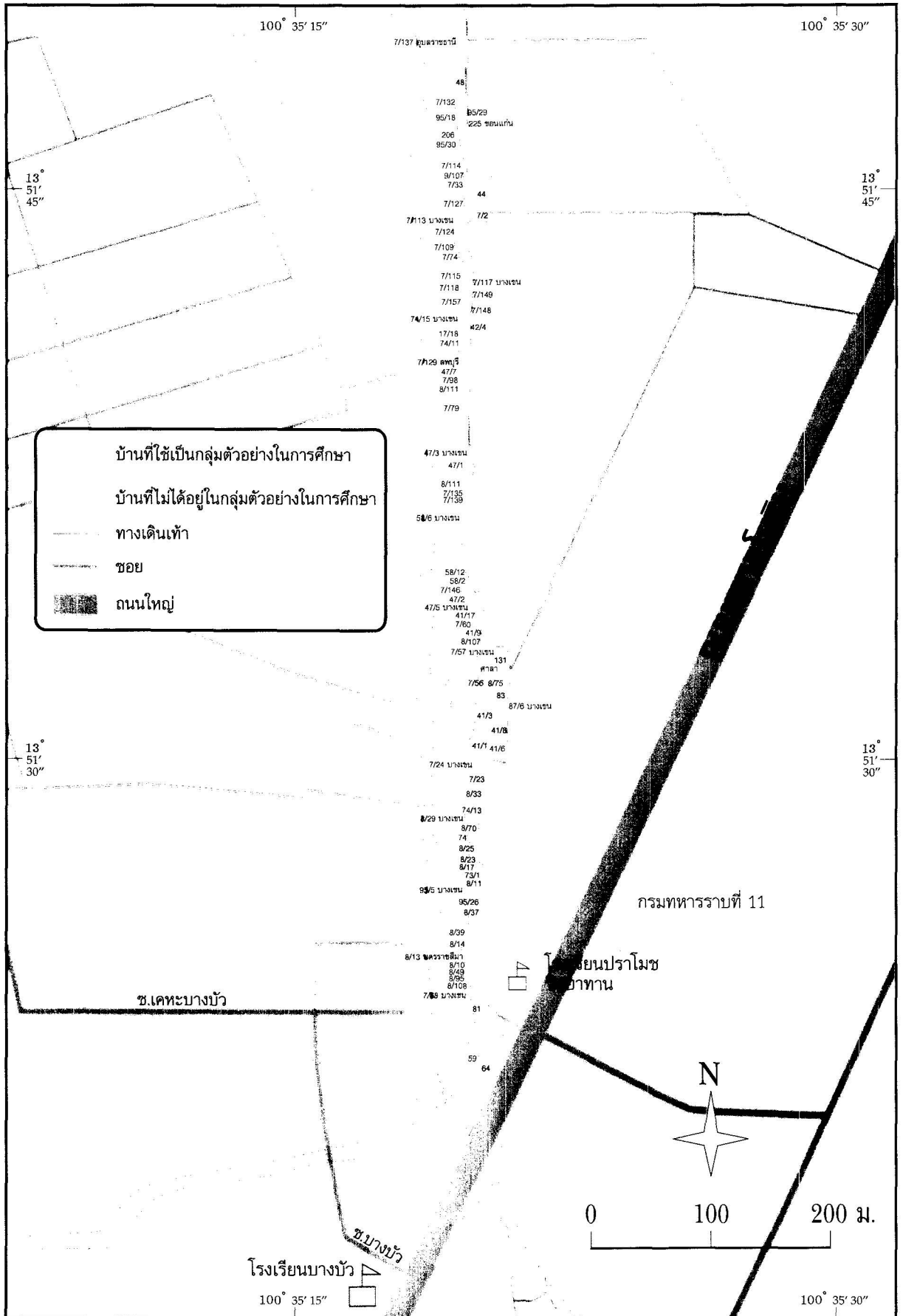
แผนที่ 4.1 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนวังหิน

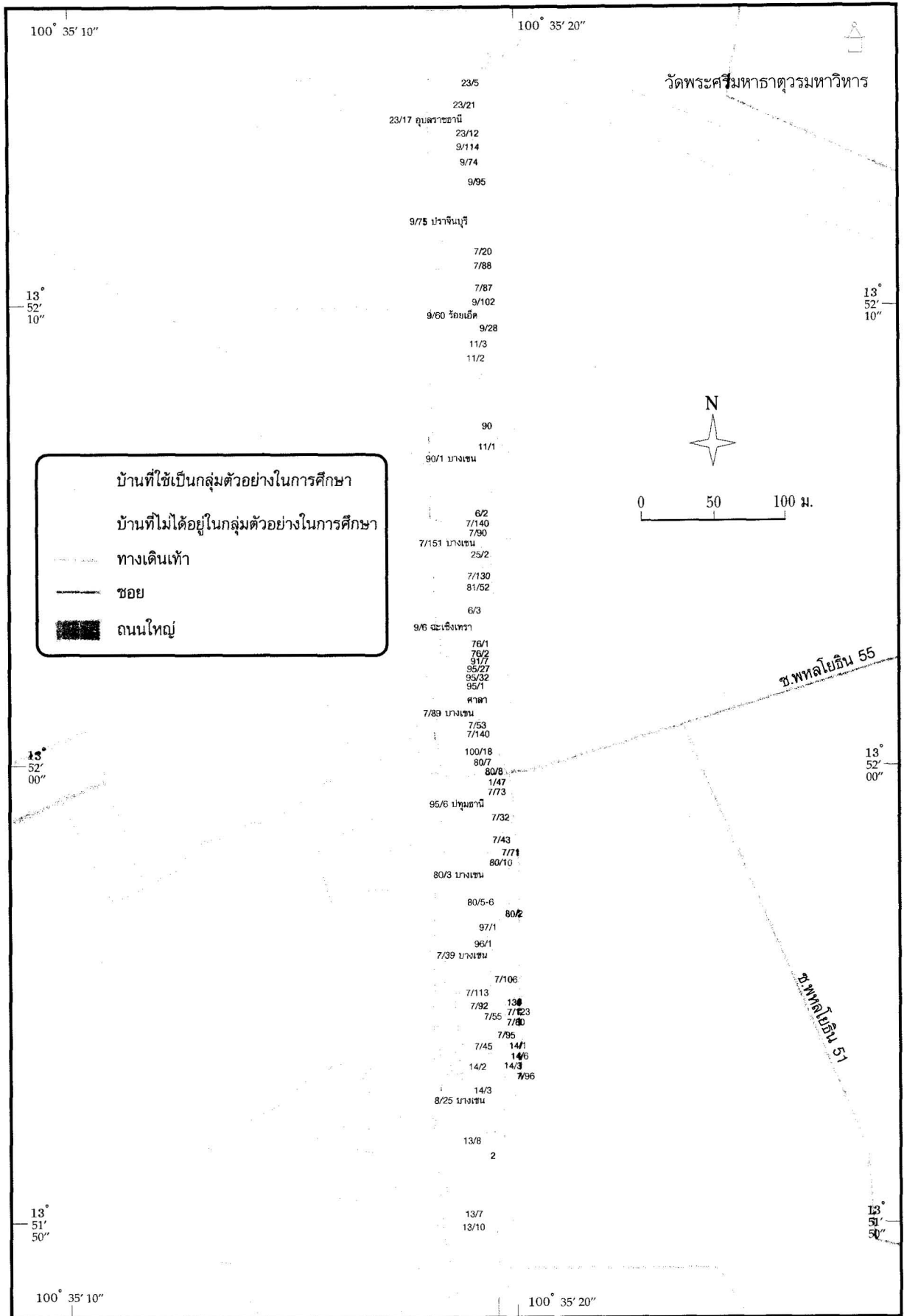
แผนที่ 4.2 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนบางบัว

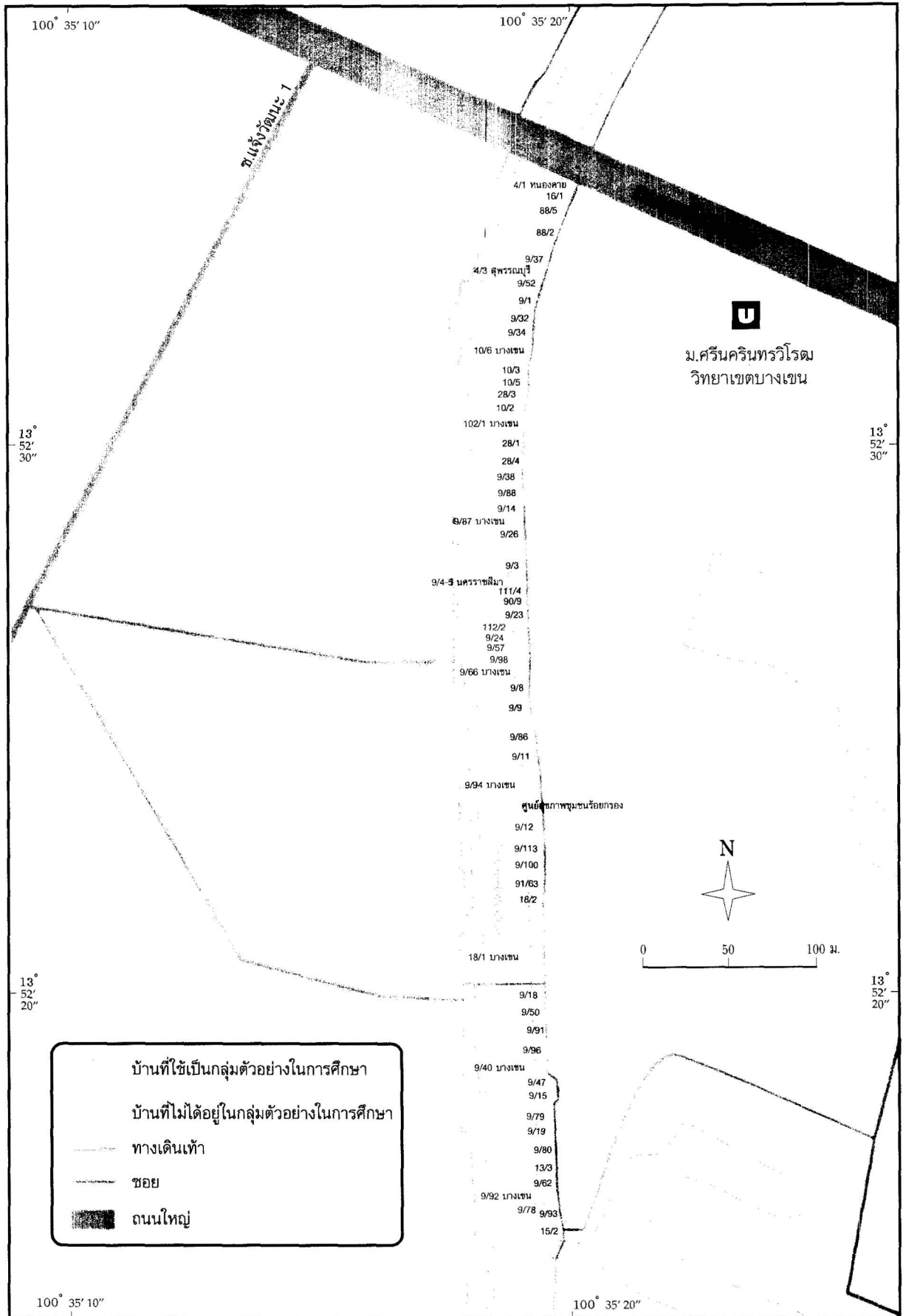
แผนที่ 4.3 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนชายคลองบางบัว

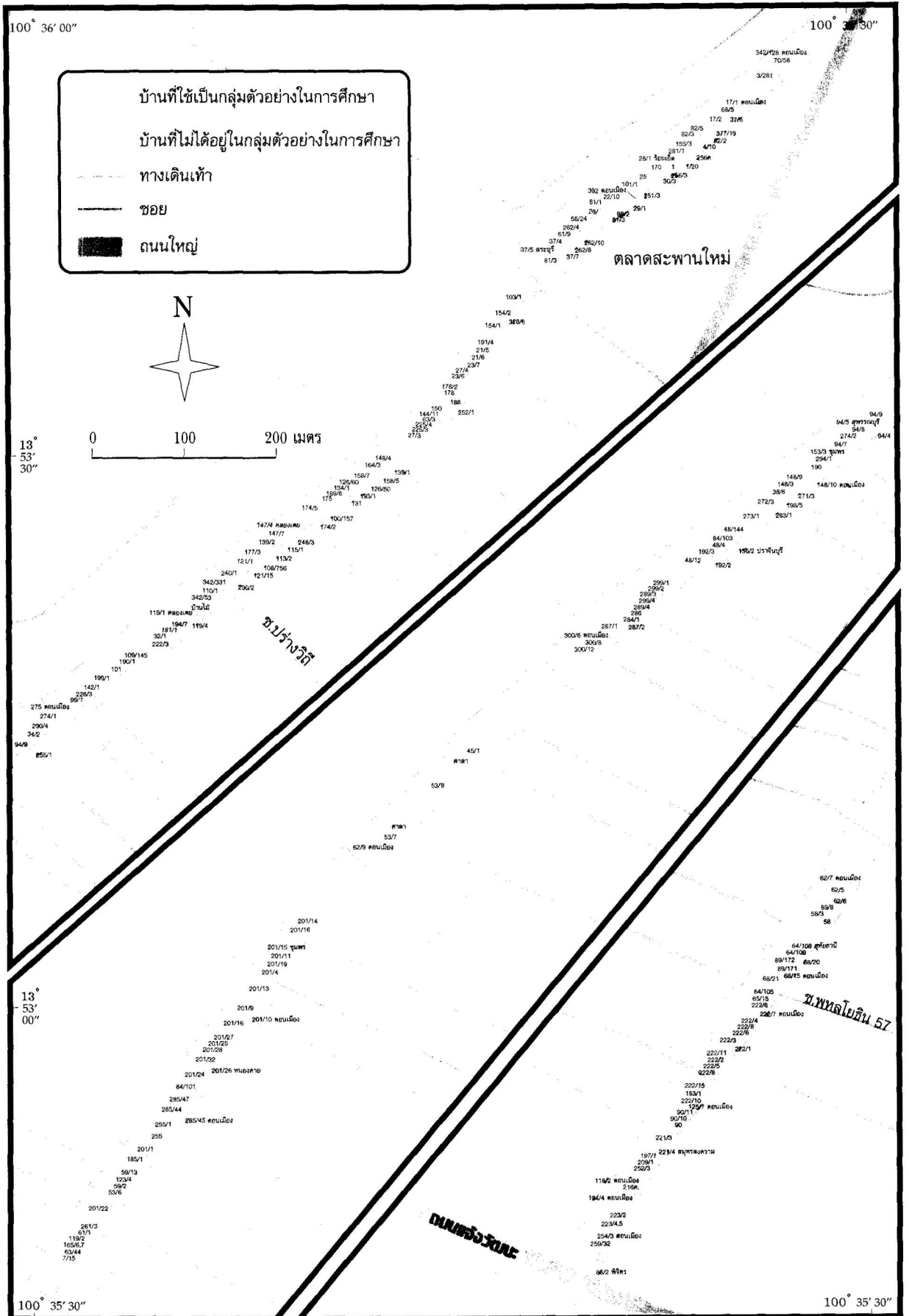
แผนที่ 4.4 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนสามัคคีร่วมใจ

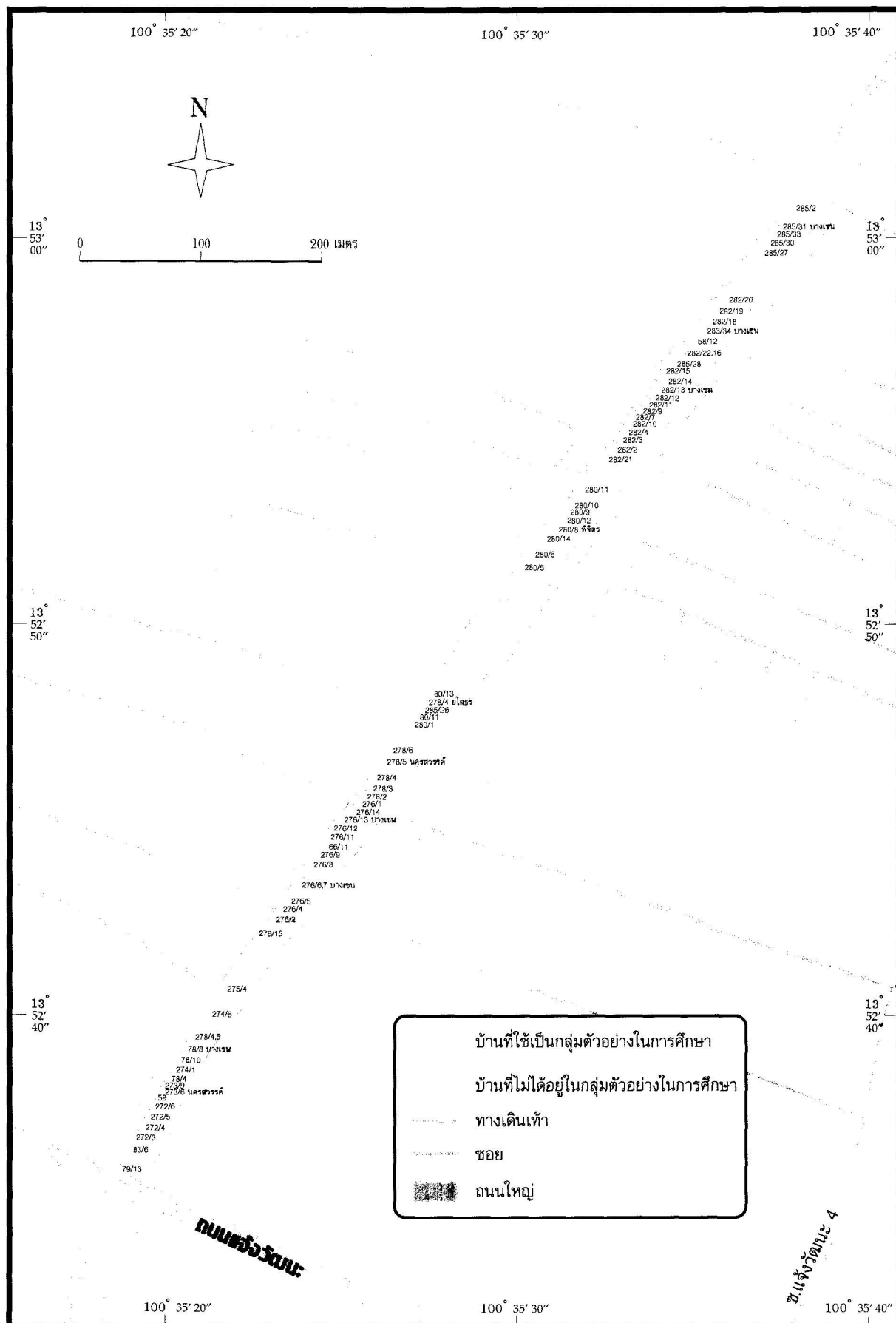
แผนที่ 4.5 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา

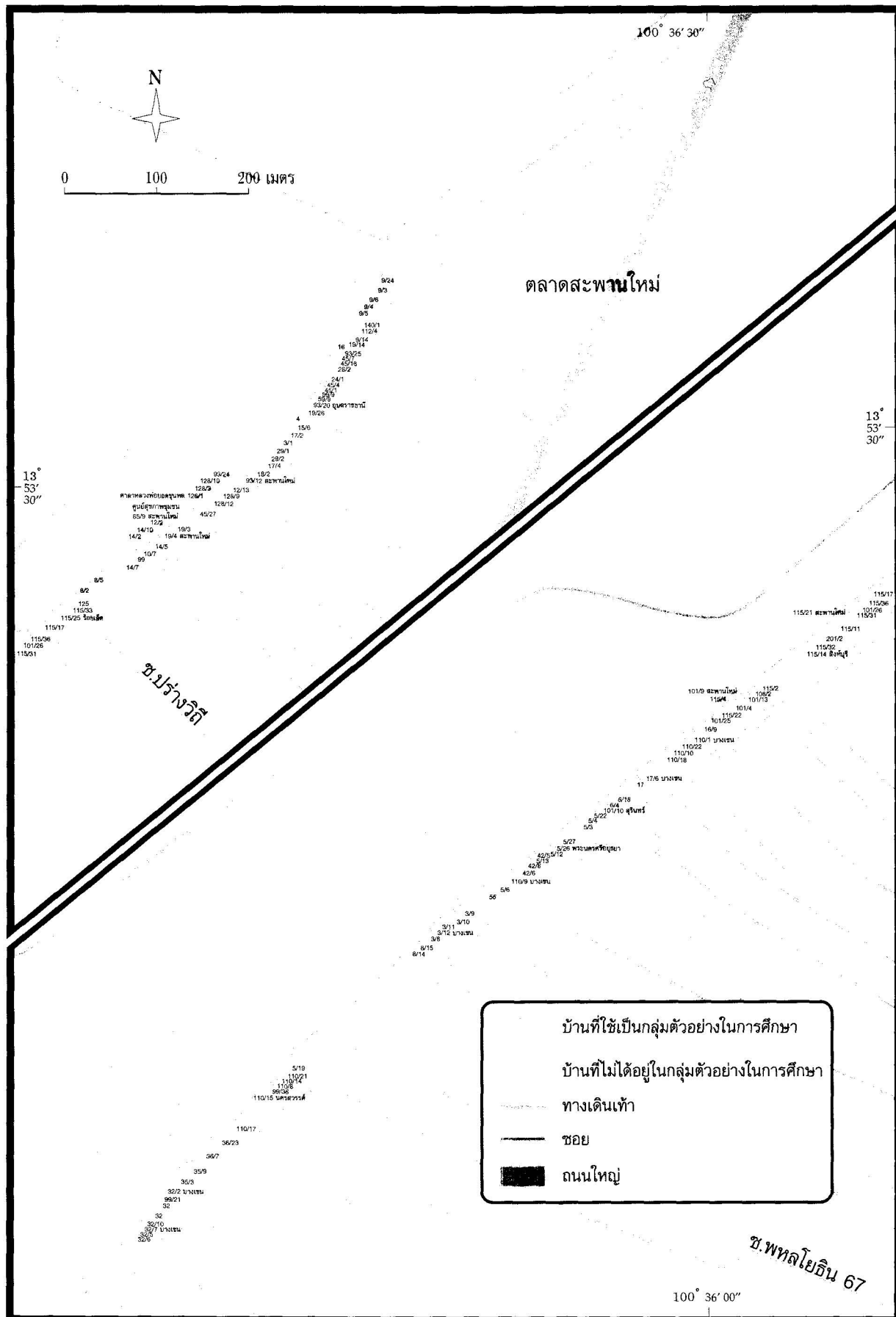
แผนที่ 4.6 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนร้อยกรอง

แผนที่ 4.7 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนร่วมใจพัฒนา

แผนที่ 4.8 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนก้าวหน้า

แผนที่ 4.9 แสดงเพื่อนบ้านภายในชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา

รูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัยของผู้ที่อยู่บริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว

จากแผนที่ 4.1 แสดงรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนวังหินพบว่าชุมชนวังหินส่วนใหญ่ค่อนข้างเกาะกลุ่มอยู่รวมกันเป็นสังคมที่อพยพมาจากแหล่งเดิมกล่าวคือผู้ที่อพยพจะเป็นคนจากพื้นที่บางเขนเป็นส่วนใหญ่พบในกลุ่มตัวอย่าง 16 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 72.72 นอกนั้นเป็นผู้ที่อพยพมาจากจังหวัดอื่น ๆ โดยกระจายอยู่บริเวณช่วงต้นของชุมชนอธิบายได้ว่าบริเวณช่วงต้นของชุมชนเป็นบริเวณที่เพิ่งมาบุกเบิกใหม่และมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการอยู่อาศัยพบว่า ผู้ที่อพยพมาจากจังหวัดอื่นนั้นจะมีระยะเวลาการอยู่อาศัยที่สั้นกว่าผู้ที่เป็นคนในพื้นที่เดิม

จากแผนที่ 4.2 แสดงรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนบางบัว พบว่า รูปแบบของชุมชนไม่มีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจนกล่าวคือการรวมกลุ่มจะกระจายไปโดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นคนในพื้นที่บางบัวเดิม

จากแผนที่ 4.3 แสดงรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนชายคลองบางบัว พบว่า รูปแบบของชุมชนมีการรวมกลุ่มทางสังคมอย่างชัดเจนกล่าวคือการรวมกลุ่มมีการมีการรวมกลุ่มตามภูมิลำเนาเดิมคือ คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บางบัวโดยการรวมกลุ่มจะกระจายอยู่บริเวณช่วงต้นของชุมชน

จากแผนที่ 4.4 แสดงรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนสามัคคีร่วมใจ พบว่า ชุมชนสามัคคีร่วมใจมีการรวมกลุ่มทางสังคมอย่างชัดเจนกล่าวคือ การรวมกลุ่มจะรวมกลุ่มอยู่เฉพาะคนในพื้นที่บางเขน

จากแผนที่ 4.5 แสดงรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา พบว่า รูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมไม่มีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะกระจายพื้นที่ต่าง ๆ เช่น จังหวัด ปทุมธานี ฉะเชิงเทรา ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี

จากแผนที่ 4.6 แสดงรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร้อยกรอง พบว่า รูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมมีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจนกล่าวคือ ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นคนจากพื้นที่บางเขนโดยจะกระจายอยู่ทั้งช่วงต้นและช่วงปลายของชุมชน

จากแผนที่ 4.7 แสดงรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนก้าวหน้า พบว่า ชุมชนก้าวหน้าไม่มีรูปแบบการรวมกลุ่มที่ชัดเจนกล่าวคือ ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะกระจายกันอยู่ไม่เป็นกลุ่มชัดเจน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นคนจากพื้นที่บางเขน นครสวรรค์ ชัยนาท และลพบุรี

จากแผนที่ 4.8 แสดงรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ไม่มีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะอพยพมาจากสะพานใหม่ และจากจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางในสัดส่วนใกล้เคียงกัน

จากแผนที่ 4.9 แสดงรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนร่วมใจพัฒนา พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้ที่อยู่อาศัยจะเป็นผู้ที่อพยพมาจากพื้นที่ตอนเมืองเป็นส่วนใหญ่

จากแผนที่แสดงลักษณะการรวมกลุ่มทางสังคมของชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว นั้น พบว่า ส่วนใหญ่การรวมกลุ่มตามภูมิลำเนาจะเป็นการรวมกลุ่มของผู้ที่อยู่อาศัยที่อพยพมาในรุ่นแรกโดยเฉพาะชุมชนที่มีอายุการก่อตั้งนาน การรวมกลุ่มจะแสดงออกมาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะชุมชนบางบัว ชุมชนชายคลองบางบัว ชุมชนร่วมใจพัฒนา การรวมกลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นการรวมกลุ่มในระบบเครือญาติ เช่น บ้านที่สร้างอยู่ใกล้กันจะเป็นบ้านญาติพี่น้องกัน

6. วิเคราะห์กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายในชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว

การวิเคราะห์กิจกรรมทางเศรษฐกิจก็เพื่อต้องการทราบถึงระดับรายได้และอาชีพของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนริมคลองลาดพร้าว มีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป เช่น ค้าขาย รับจ้าง บริษัท และรับราชการ ความแตกต่างทางด้านอาชีพนี้เองย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ กล่าวคือ ผู้ที่มีอาชีพที่มั่นคง และมีระดับเงินเดือนที่แน่นอนจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าบุคคลที่หาเช้ากินค่ำ ดังนั้นการทราบถึงอาชีพและระดับรายได้จะสามารถอธิบายสภาพชีวิตทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดได้ ผู้ศึกษาจึงได้วิเคราะห์ ลักษณะอาชีพและระดับรายได้ไว้โดยแสดงไว้ในรูปของตาราง

ตาราง 26 แสดงสถานภาพการประกอบอาชีพของหัวหน้าครอบครัว

แหล่งที่ตั้งชุมชน	ค้าขาย	รับจ้าง	ลูกจ้าง ชั่วคราว	ลูกจ้าง ประจำ	บริษัท	รับ ราชการ	อื่น ๆ
ชุมชนวังหิน	5	9	-	3	1	3	1
ชุมชนบางบัว	6	10	-	-	-	2	-
ชุมชนชายคลองบางบัว	4	10	5	2	-	7	1
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	1	4	1	6	1	3	-
ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา	4	2	2	1	-	-	2
ชุมชนร้อยกรอง	-	4	4	2	-	1	-
ชุมชนก้าวหน้า	6	5	-	4	1	4	-
ชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา	6	4	-	1	3	4	-
ชุมชนร่วมใจพัฒนาได้	11	23	-	-	-	5	5
รวม	43	71	12	19	6	29	9

จากตารางพบว่า สถานภาพการประกอบอาชีพของหัวหน้าครอบครัวของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว 7 ประเภท โดยพบว่าหัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุดพบในกลุ่มตัวอย่าง 71 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 37.56 รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย พบในกลุ่มตัวอย่าง 43 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.75 รองลงมาคือ อาชีพรับราชการ พบในกลุ่มตัวอย่าง 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.34 รองลงมาคือลูกจ้างประจำ พบในกลุ่มตัวอย่าง 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.05 รองลงมาคือลูกจ้างชั่วคราว พบในกลุ่มตัวอย่าง 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.34 รองลงมาคืออาชีพอื่น ๆ พบในกลุ่มตัวอย่าง 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.46 และลำดับสุดท้ายคืออาชีพพนักงานบริษัท พบในกลุ่มตัวอย่าง 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.17 ตามลำดับ จากผลการศึกษาดังกล่าวอธิบายได้ว่าชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่มีสถานภาพทางด้านอาชีพที่มั่นคงเกือบทุกชุมชนจะมีผู้ที่ไปประกอบอาชีพรับราชการและทำงานเป็นลูกจ้างประจำ ส่วนอาชีพที่พบในทุกชุมชนคืออาชีพรับจ้างและพบในสัดส่วนที่สูงในการศึกษารั้งนี้ รองลงมาคืออาชีพค้าขาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการค้าขายภายในชุมชนประเภทค้าขายของชำ สำหรับในการศึกษารั้งนี้อาชีพที่พบน้อยที่สุดคืออาชีพพนักงานบริษัท สำหรับอาชีพอื่น ๆ นั้น ก็จะได้แก่ อาชีพช่างเสริมสวยและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

จากผลการศึกษาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นชุมชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดี ทั้งนี้เพราะการประกอบอาชีพจะมีผลสัมพันธ์กับระดับรายได้ เช่น ผู้ที่ประกอบอาชีพโดยใช้ทักษะขั้นสูงก็จะเป็นผู้ที่มีระดับเงินเดือนสูงตามไปด้วยสำหรับผู้ที่ใช้ทักษะฝีมือการทำงานต่ำและใช้แรงงานเพียงอย่างเดียวก็จะทำให้มีระดับรายได้ต่ำไปด้วย ดังนั้นการที่วิเคราะห์ถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจจำเป็นที่จะต้องนำระดับรายได้ มาวิเคราะห์ร่วมด้วย จึงได้แสดงการวิเคราะห์ในข้อต่อไป

รายได้ของครอบครัวของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ในการวิเคราะห์ถึงระดับรายได้ถ้าเพื่อที่จะนำผลที่ได้มาอธิบายถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชน โดยผู้ศึกษาได้แบ่งระดับรายได้ออกเป็น 7 ระดับ ดังแสดงในตาราง

ตาราง 27 แสดงรายได้ของครอบครัวต่อเดือนของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว

แหล่งที่ตั้งชุมชน	น้อยกว่า 3,000	3,001 - 5,000	5,001 -- 8,000	8,001 12,000	12,001 -- 15,000	15,001 -- 18,000	18,001 -- 22,000
1. ชุมชนวังหิน	6	2	9	4	1	-	-
2. ชุมชนบางบัว	5	5	6	1	1	-	-
3. ชุมชนชายคลองบางบัว	1	11	13	3	-	1	-
4. ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	-	7	8	-	-	-	1
5. ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา	1	4	6	-	-	-	-
6. ชุมชนร้อยการอง	-	5	4	2	-	-	-
7. ชุมชนก้าวหน้า	2	5	10	2	-	1	-
8. ชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา	1	2	7	6	2	-	-
9. ชุมชนร่วมใจพัฒนา	7	8	15	10	3	-	1
รวม	23	49	78	28	7	2	2

จากตาราง 28 พบว่า ระดับรายได้ของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว มีตั้งแต่ต่ำกว่า 3,000 บาท ถึงระดับรายได้ 22,000 บาท โดยผู้ที่มีรายได้ในระดับ 5001 – 8,000 บาท มีเป็นจำนวนมากที่สุด พบในกลุ่มตัวอย่าง 78 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.26 ผู้ที่มีรายได้ในระดับ 3001 – 5000 พบในกลุ่มตัวอย่าง 49 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.92 ผู้ที่มีรายได้ 8001 – 12,000 พบในกลุ่มตัวอย่าง 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.81 สำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 3,000 บาท พบในกลุ่มตัวอย่าง 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.16 ผู้ที่มีรายได้ 12,001 – 15,000 บาท พบในกลุ่มตัวอย่าง 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.70 และระดับรายได้ที่พบน้อยที่สุด คือ ผู้ที่มีระดับรายได้ 15,001 – 18,000 และ 18,001 – 22,000 ซึ่งพบในสัดส่วนที่เท่ากันคือ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.05 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีสภาพทางเศรษฐกิจที่อยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อพิจารณาจากระดับรายได้พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่จะมีระดับรายได้เฉลี่ยระหว่าง 5,001 – 8,000 บาท ผู้ที่อยู่อาศัยมีรายได้ต่ำกว่า 8,000 บาท ถึง 150 ครัวเรือนหรือร้อยละ 79.36 จะเห็นว่าส่วนใหญ่ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่บริเวณริมคลองลาดพร้าวมีรายได้ต่ำซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนเหล่านี้เข้ามาอยู่อาศัยในสถานที่สาธารณะโดยที่ไม่มีทางเลือกเพราะค่าที่พักอาศัยในเมืองใหญ่ราคาสูงเกินไปเมื่อเทียบกับรายได้ที่ได้รับระดับรายได้ดังกล่าวจึงเป็นตัว บ่งชี้ถึงสภาพทางเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน โดยเฉพาะการที่มีระดับรายได้ดีเยี่ยมจะมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่และสภาพทางสังคมที่ดีตามไปด้วย หากระดับรายได้อยู่ในเกณฑ์ต่ำผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนก็จำเป็นที่จะต้องดำรงชีวิตอย่างแร้นแค้น และก่อให้เกิดปัญหาที่ติดตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย ปัญหาอาชญากรรมรวมไปถึงปัญหายาเสพติด

บทที่ 5

สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงชุมชนริมคลองลาดพร้าว โดยมีความมุ่งหมายของการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการตั้งชุมชนบริเวณริมคลองลาดพร้าว
2. เพื่อศึกษาสภาพที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว
3. เพื่อศึกษาลักษณะการเข้าถึงชุมชนบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว
4. เพื่อศึกษาภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว
5. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัยและรูปแบบทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว
6. เพื่อศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว

จากการศึกษาตามหัวข้อดังกล่าวสามารถสรุปและผลการศึกษาไว้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว การศึกษานี้ได้คัดเลือกปัจจัยที่มีผลต่อการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่ในอาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าว ประกอบไปด้วยปัจจัย 3 ปัจจัยด้วยกัน คือปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านความสะดวก จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายได้ดังนี้คือ ปัจจัยที่มีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าวคือปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบไปด้วยปัจจัยย่อย 3 ปัจจัยคือ การได้รับข่าวสาร ระยะทางเดิมจากภูมิเดิมที่อพยพ สถานศึกษาของบุตร เมื่อใช้ข้อมูลจากสถิติปรากฏว่าระยะทางจากภูมิสำเนาเดิมที่อพยพมาเป็นปัจจัยย่อยปัจจัยเดียวที่ได้รับการนำเข้าจากสมการ Stepwise Multiple Correlation ระยะทางการย้ายถิ่นจึงเป็นปัจจัยที่มีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าว สำหรับปัจจัยทางด้านความสะดวกอันประกอบไปด้วยปัจจัยย่อยได้แก่ระยะทางเข้า-ออกไปสู่ระบบขนส่งมวลชนของรัฐ ระยะทางสถานที่ประกอบกิจการทางศาสนา และระยะทางไปตลาด และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบไปด้วยระยะทางจากบ้านไปยังสถานที่ทำงาน ปัจจัยดังกล่าวทั้งสองปัจจัยไม่ได้ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการซึ่งเป็นผลทำให้ตัวแปรดังกล่าวไม่ได้ส่งผลในการดึงดูดในเชิงสถิติ

ให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ในพื้นที่เดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณริมคลองสาธารณะ จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ปัจจัยทางด้านสังคม

ปัจจัยทางด้านสังคมที่มีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ในพื้นที่เดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวประกอบไปด้วยปัจจัยย่อย 1 ปัจจัยด้วยกันคือระยะทางการย้ายถิ่นผลการศึกษาพบว่า ระยะทางการย้ายถิ่นที่มีระยะทางสั้นส่งผลต่อการดำรงอยู่ของชุมชนริมคลองลาดพร้าว ทั้งนี้เพราะผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อพยพมาจากพื้นที่ใกล้เคียงกับบริเวณที่ตั้งชุมชน จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นคนจากพื้นที่บางบัว บางเขน สะพานใหม่ และดอนเมือง สำหรับผู้ที่อพยพมาจากภูมิภาคอื่น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางของประเทศไทย เช่น จังหวัดอยุธยา ปทุมธานี อ่างทอง สมุทรปราการ สมุทรสาคร จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าระยะทางการย้ายถิ่นที่สั้นส่งผลต่อการดึงดูดให้บุคคลที่ไม่มีความรู้ในพื้นที่เหล่านี้อาศัยอยู่ ผู้อพยพส่วนใหญ่จะย้ายถิ่นจากพื้นที่ กทม.ในสัดส่วนที่สูง โดยเฉพาะย้ายถิ่นจากพื้นที่ บางบัว บางเขน และดอนเมือง Yeates ได้อ้างถึงการศึกษาของ แฮกเกอร์สเตรนด์ (Hagerstrand) พบว่า การได้รับข่าวสารต่าง ๆ จะกระจายจากศูนย์กลางของชุมชนที่เป็นจุดกำเนิด (Original Nucleus) ออกไปโดยรอบและปัจจัยที่สำคัญที่เป็นสื่อในการส่งข่าวคือ การพูดจากันในลักษณะปากต่อปาก ซึ่งการศึกษาของ แฮกเกอร์สเตรนด์ พบว่า ในชุมชนแออัดของประเทศสวีเดน การได้รับข่าวสารของครัวเรือนจะหนาแน่นอยู่โดยรอบจุดศูนย์กลางประมาณ 1.5 กิโลเมตร หลังจากระยะทางที่ไกลจากนี้แล้ว จำนวนผู้ได้รับข่าวสารจะลดลงอย่างมาก (Maurice H. Yeates 1968 : 56 – 57) ซึ่งจากการศึกษานี้ พบว่า ผู้ที่อพยพมาอยู่ริมคลองลาดพร้าวครั้งแรก ๆ ก็คือคนในท้องถิ่นโดยรอบย่านสองฝั่งคลองลาดพร้าว ได้แก่ คนในพื้นที่บางบัว บางเขน และดอนเมือง เมื่อมาตั้งหลักแหล่งครั้งแรก ข่าวสารที่ออกไปก็คือ การพูดกันลักษณะปากต่อปากกระหว่างญาติ หรือเพื่อนฝูง หรือผู้ร่วมงาน จากการศึกษาของกรมผังเมือง พบว่า พื้นที่เขตบางเขนมีการตั้งถิ่นฐานและเจริญเติบโตเป็นชุมชนมาร่วม 100 ปี โดยเริ่มต้นที่ริมคลองเปรมประชากรบริเวณวัดเทวสุนทรในเขต ดอนเมือง และเจริญเติบโต ตามลำคลองทั้ง 52 สาย ในระยะแรก ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ชุมชนที่เคยหนาแน่นตามลำคลองทางฝั่งตะวันตก ก็ได้เริ่มแพร่กระจายเข้าสู่ริมคลอง และริมถนนสายหลักคือถนนพหลโยธิน โดยมีศูนย์กลางชุมชนอยู่ที่บริเวณอนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ(กรมผังเมือง. 11 : 2540) ผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่บริเวณพื้นที่ริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่อพยพมา

จากพื้นที่ดอนเมือง บางเขน และบางบัว โดยในระยะแรกจะเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณริมคลอง หลังวัดพระศรีมหาธาตุกระจายตัวตามความยาวของลำคลองขึ้นไปทางเหนือคือทางด้านตลาด สะพานใหม่และทางใต้คือ บริเวณวัดบางบัว สาเหตุที่การอพยพของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณ ริมคลองจะมีระยะทางที่ไม่ห่างไกลจากภูมิลำเนาเดิมมากนัก เนื่องจากพื้นที่อยู่ในปัจจุบันมี ตำแหน่งที่ตั้งและบทบาทในฐานะเป็นประตูเข้าสู่เขตเมืองชั้นในและยังเป็นย่านพาณิชยกรรม ที่สำคัญทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร โดยย่านพาณิชยกรรมหลักอยู่บริเวณสะพานใหม่ อันมีแหล่งงานที่สำคัญคือ ตลาดสะพานใหม่ดอนเมือง นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ที่อยู่อาศัยใน ปัจจุบันยังมีลักษณะของโครงสร้างของชุมชนที่มีความเป็นศูนย์กลาง คือ อยู่ใกล้สถานที่ ราชการ ศาสนสถาน และสถาบันการศึกษา ปัจจัยเหล่านี้เองเป็นแรงดึงดูดให้คนจากพื้นที่โดย รอบเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าวเพิ่มมากขึ้น จึงอาจสรุปได้ว่า พื้นที่บางเขน บาง บัว และดอนเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นอีกพื้นที่หนึ่งของกรุงเทพมหานครที่เป็น แหล่งงานและย่านพาณิชยกรรมที่สำคัญทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร ดังนั้นพื้นที่ดัง กล่าวจึงเปรียบเสมือนเป็นแหล่งศูนย์กลางที่จะดึงคนจากพื้นที่โดยรอบเข้ามาอยู่อาศัย บริเวณพื้นที่นี้เพิ่มมากขึ้น จากผลการศึกษาอธิบายได้ว่า ระยะทางที่สั้นที่สุดสำหรับการเดินทางจะส่งผลต่อการตั้งชุมชน ทั้งนี้เพราะชุมชนโดยรอบพื้นที่บางเขนมีเขตดอนเมือง จตุจักร และ ลาดพร้าว เป็นพื้นที่ที่กรมสวัสดิการสังคมได้จัดอันดับให้เป็นพื้นที่ที่บุกรุกพื้นที่ชายคลอง สาธารณะมากที่สุด (กรมผังเมือง:14:2540) ดังนั้นเมื่อพื้นที่เดิมมีความแออัด ไม่สามารถที่ จะขยายที่อยู่อาศัยให้สามารถรองรับจำนวนคนที่เพิ่มมากขึ้นได้ บุคคลที่อยู่อาศัยบริเวณ ย่านดังกล่าว จึงจำเป็นที่จะต้องมองหาแหล่งที่อยู่อาศัยแหล่งใหม่ ซึ่งพื้นที่แหล่งใหม่ที่จะ อพยพมาจำเป็นที่จะต้องมีสภาพทางสังคม วัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นการมองหาพื้นที่ว่างเปล่าบริเวณริมคลองลาดพร้าว จึงเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ผู้มีรายได้น้อย เหล่านี้ ให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพราะประการแรก ชุมชนที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่มีสภาพไม่แตกต่างจากชุมชนเดิมที่อพยพมา ประการที่สองสามารถขนย้ายได้สะดวกเนื่องจากมีระยะทางใกล้ แหล่งชุมชนเดิม ประการที่สามชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งพาณิชยกรรม และแหล่งงาน ที่สำคัญ ประกอบกันอยู่ใกล้กับสถานที่ราชการ ศาสนสถาน และสถาบัน การศึกษา ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนสามารถตั้งอยู่ได้

ส่วนกรณีของผู้ที่อพยพในอันดับรองลงมาส่วนใหญ่จะมาจากพื้นที่ที่มีระยะ ทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะภาคกลางของประเทศไทย เช่น จังหวัดอยุธยา อ่างทอง สมุทรสาคร ปทุมธานี ทั้งนี้เพราะจังหวัดเหล่านี้ที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานครจึงมี ความสะดวกในการเดินทางเนื่องจากระยะทางใกล้ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ

การศึกษาของ ประชา อินทร์แก้ว ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร พบว่า ระยะทาง ระหว่าง 0 – 150 กิโลเมตร เป็นระยะทางที่ใกล้ที่สุด จะมีจำนวนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครมากที่สุด ส่วนจำนวนการย้ายถิ่นจะค่อยลดลงเมื่อระยะทางไกลขึ้น โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในการย้ายถิ่นมีค่าเท่ากับ $-.7552$ ผลการศึกษาเช่นนี้แสดงว่าค่า สหสัมพันธ์เป็นลบ อธิบายได้ว่าระยะทางใกล้จำนวนการย้ายถิ่นจะมีมาก และการย้ายถิ่นจะค่อยลดน้อยลง เมื่อระยะทางไกลขึ้น (ประชา อินทร์แก้ว, 2518 : 52) นอกจากปัจจัยในเรื่องของระยะทางแล้วการย้ายถิ่นยังขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมของพื้นที่แห่งใหม่ที่จะอพยพมา กล่าวคือ หากพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับที่อยู่อาศัยแหล่งเดิมก็ยิ่งจะส่งผลให้คนเหล่านี้อพยพหรือตัดสินใจเข้ามาอยู่ได้ง่ายขึ้นสำหรับปัจจัยทางด้านสังคมอีกปัจจัยหนึ่งคือ การได้รับข่าวสารของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวจากผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่จะได้รับคำแนะนำบอกต่อจากญาติ คิดเป็นร้อยละ 60.63 รองลงมาได้รับคำแนะนำจากเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 21.27 และอพยพเข้ามาอยู่อาศัยเอง คิดเป็นร้อยละ 18.08 จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่จะได้รับคำแนะนำบอกต่อจากญาติในระดับที่สูงที่สุด ถึงแม้ว่าตัวแปรจะไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการแต่ก็สามารถอธิบายได้ว่าการได้รับข่าวสารหรือการได้รับการแนะนำบอกต่อจากญาติพี่น้องเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนให้ชุมชนสามารถตั้งอยู่ได้ กรณีชุมชนริมคลองลาดพร้าว ความเป็นศูนย์กลางของญาติพี่น้องเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการตัดสินใจเข้ามาอยู่อาศัย โดยเฉพาะผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยในรุ่นแรก ที่จะเลือกทำเลที่ตั้งของที่พักอาศัยที่ใกล้กับแหล่งงานที่สำคัญ โดยเฉพาะแหล่งงาน คือ ฐานทัพอากาศดอนเมือง และสนามบินดอนเมือง ส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามาทำงานเป็นข้าราชการทหารก็จะมีบ้านพักอยู่ในที่ทำงาน เป็นบ้านพักที่หน่วยงานราชการเป็นผู้จัดให้ จึงไม่มีปัญหาในเรื่องที่อยู่อาศัย แต่อย่างไรก็ตามในระบบเครือญาติก็ยังคงให้ความนิยมที่จะอยู่ใกล้ชิดกับระบบเครือญาติเดิม เพราะจะทำให้รู้สึกอบอุ่นและสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ จึงมีการแนะนำญาติพี่น้องของตนเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ว่างเปล่าของหน่วยงานราชการ และชักชวนแนะนำให้พี่น้องเครือญาติของตนเข้ามาประกอบอาชีพอยู่ในหน่วยงานของฐานทัพอากาศ โดยเฉพาะการเข้ามาเป็นลูกจ้างชั่วคราวหรือค้าขายอยู่ในหน่วยงานดังกล่าว นอกจากชุมชนริมคลองลาดพร้าวยังมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งงานทางราชการที่สำคัญ ๆ โดยเฉพาะศูนย์กลางทหารราบที่ 11 และกรมวิทยาศาสตร์ทหารบก หน่วยงานราชการดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้ผู้ที่มีรายได้น้อยนิยมที่จะแนะนำญาติพี่น้องของตนเข้ามาอยู่อาศัย ประกอบอาชีพอยู่ใน

สถานที่ราชการในละแวกดังกล่าว ทั้งนี้เพราะการได้ทำงานอยู่ในสถานที่ราชการย่อมมีความมั่นคงในการทำงาน และมีสวัสดิการคุ้มครอง ดังนั้น ครอบครัวของทหารจึงมักจะแนะนำญาติพี่น้องของตนเข้ามาหาที่พักอาศัยที่อยู่ใกล้แหล่งงานดังกล่าว

นอกจากนี้แล้วชุมชนริมคลองลาดพร้าวยังมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์กลางของงานที่เป็นแหล่งงานใหญ่ดังนี้คือ

ตลาดสะพานใหม่ เป็นศูนย์กลางดึงดูดคนให้มาหางานทำที่นอกเหนือไปจากหน่วยงานทางราชการ ซึ่งเมื่อ 50 ปี ที่ผ่านมตลาดสะพานใหม่ถือว่าเป็นแหล่งงานที่สำคัญที่จะดึงดูดผู้ที่มีรายได้น้อยมาเป็นแรงงานอยู่ในตลาด โดยที่ตลาดรังสิต ตลาดสี่มุมเมือง และตลาดไท ยังไม่เกิดขึ้นเช่นปัจจุบัน ตลาดสะพานใหม่จึงถือว่าเป็นศูนย์กลางให้คนที่ไม่มีงานทำอพยพเข้ามาอยู่ในเขตบางเขน บางบัว คลองเปรมประชากร คลองถนน คลองลาดพร้าว ซึ่งตลาดแห่งนี้ถือได้ว่าเป็นตลาดที่สนับสนุนในเรื่องของแหล่งอาหารราคาถูก และแหล่งค้าส่งที่สำคัญของผู้ค้ารายย่อยให้กับคนในพื้นที่ลาดพร้าว และบางเขน ตลอดจนครอบครัวของทหารอากาศ และทหารบกในสมัยแรก ๆ เป็นตลาดที่สนับสนุนให้ครอบครัวทหารและญาติพี่น้องทหาร และผู้ที่มีรายได้น้อยมีงานทำในระยะต่อมา ซึ่งในระยะแรกดั้งเดิมทีเดียว คนที่อยู่ในกรุงเทพฯ และใกล้ ๆ กรุงเทพฯ จะเป็นกลุ่มแรกที่มาตั้งร้านทำธุรกิจค้าขายอยู่กับครอบครัวทหารและญาติพี่น้องของคนเข้ามาตั้งรกรากในรุ่นแรก ๆ ต่อมาญาติพี่น้องทหารและผู้เข้ามาอยู่ในรุ่นแรกก็จะมีชักชวนแนะนำญาติพี่น้องและคนรู้จักมาตั้งหลักแหล่งเพิ่มเติม ทั้งนี้เพราะพื้นที่ราคาถูก และในบางครั้งไม่ต้องเสียค่าเช่า โดยเฉพาะพื้นที่ริมคลองที่อยู่สะดวกใกล้เคียงอันได้แก่ คลองถนน คลองลาดพร้าว คลองเปรมประชากร ซึ่งพื้นที่ว่างเปล่าริมคลองนั้นส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของหน่วยงานทางราชการ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยในเรื่องของสังคมโดยเฉพาะปัจจัยการได้รับข่าวสารเป็นปัจจัยแฝงที่สำคัญที่ส่งผลต่อการตั้งชุมชน โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อยที่เข้ามาหางานทำในเมืองหลวง การได้รับคำแนะนำจากญาติมิตร เพื่อนบ้านที่สนิทคุ้นเคยย่อมจะมีความเชื่อมั่นมากกว่าการที่จะย้ายเข้ามาอยู่อย่างโดดเดี่ยว ทั้งนี้เพราะการได้รวมกลุ่มอยู่กับญาติพี่น้องจะทำให้รู้สึกอบอุ่นและสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ ส่วนใหญ่การย้ายเข้ามาหางานทำในเมืองระยะแรกนั้นผู้ที่อยู่อาศัยที่มีรายได้น้อยจะเข้ามาอยู่อาศัยกับญาติก่อนและเมื่อสามารถมีแหล่งเงินทุนที่สามารถที่จะขยับขยายปลูกสร้างที่อยู่อาศัยแหล่งใหม่ได้ ผู้ที่มีรายได้เหล่านี้ก็จะสร้างบ้านหรือเช่าบ้านอยู่ใกล้ ๆ กับญาติพี่น้องของตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิสันต์ ด่านไพบุลย์ ที่ว่าการได้รับคำแนะนำหรือชักชวนจากญาติมีความสัมพันธ์กันสูงต่อ

การอพยพย้ายถิ่นทั้งนี้เพราะลักษณะสังคมชนบทของไทยนั้นเดิมมีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ พ่อแม่ญาติพี่น้องมักจะอยู่รวมกันในบ้านเดียวกันหรือไม่ก็จะปลูกบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีนิสัยที่เกื้อกูลกันช่วยเหลือกันตลอดเวลา เมื่อคนชนบทเหล่านี้ประสบปัญหาในพื้นที่เดิมก็จะย้ายเข้าไปอยู่ที่แห่งใหม่โดยในระยะแรกจะเข้าไปอยู่อาศัยกับญาติ พี่น้องก่อน ต่อมาเมื่อมีโอกาสก็จะขยายตัวออกไปอยู่บริเวณที่ใกล้เคียงกัน (พิสันต์ ด่านไพบูลย์. 2529 : 121) นอกจากนี้แล้วผลการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาของ นีรชา บัณฑิตชาติ ที่ได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยหลักที่มีผลให้เกิดการตั้งถิ่นฐาน พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมและความผูกพันทางเครือญาติ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากกว่าปัจจัยในเรื่องของความสะดวก โดยให้เหตุผลว่าความสัมพันธ์ทางสายโลหิตจะทำให้เกิดการพึ่งพาช่วยเหลือกันระหว่างหมู่กลุ่มของตน โดยเฉพาะลักษณะการอยู่อาศัยแบบสังคมไทย (นีรชา บัณฑิตชาติ. 2533 : 178 – 179) จากปัจจัยทางด้านสังคม 3 ปัจจัยคือ ปัจจัยในเรื่องระยะทางการย้ายถิ่น การได้รับข้อมูลข่าวสารและสภาพที่อยู่อาศัย ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปรนี้ถึงแม้ว่าจะมีเพียงตัวแปรเดียวที่ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการแต่ตัวแปรที่เหลืออีก 2 ตัวแปรนั้นก็ยังมีเหตุผลและความสำคัญที่จะสนับสนุนให้ชุมชนเกิดขึ้น สำหรับตัวแปรทางด้านสังคมอีกตัวแปรหนึ่งคือสภาพที่อยู่อาศัยจากผลการศึกษาสภาพที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีสภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่สภาพที่อยู่อาศัยจะจัดอยู่ในกลุ่มปานกลางถึงดี บ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้สองชั้นสร้างในลักษณะมันคงถาวร ซึ่งสภาพเช่นนี้ทำให้คนในชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีสภาพไม่แตกต่างกันมากนักในระดับสังคม ดังนั้นความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอาจจัดได้ว่ามีฐานะที่ใกล้เคียงกัน เมื่อระดับของคนในสังคมผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้มีความเป็นอยู่ที่จัดอยู่ในระดับเดียวกันก็จะทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่ได้ถูกแปลกแยกจากสังคมซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญลักษณะหนึ่งที่ผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับระดับฐานะของสังคมเพื่อนบ้านที่อยู่ในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกันเพราะจะรู้สึกว่ายู่ในระดับสังคมเดียวกัน ผลการศึกษาดังกล่าวถึงแม้ว่าจะมีเพียงปัจจัยทางด้านระยะทางการย้ายถิ่นที่มีผลต่อการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าวแต่ ปัจจัยทางด้านสังคม อีก 2 ปัจจัยก็น่าที่จะเป็นเหตุผลที่สำคัญในการที่จะอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ว่างเปล่าริมคลองลาดพร้าวซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ โดยตัวแปรในเรื่องของปัจจัยทางด้านความสะดวก อันได้แก่ ระยะทางเข้า – ออกไปสู่ระบบขนส่งมวลชนของรัฐ ระยะทางไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และระยะทางในการไปจับจ่ายสินค้า และตัวแปรในเรื่องของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจได้แก่ ระยะทางไปยังสถานที่ทำงาน และระดับรายได้ไม่ได้

เป็นตัวแปรสำคัญในการพยากรณ์ระยะเวลาในการอยู่อาศัยของผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน บริเวณริมคลองลาดพร้าว ซึ่งผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ในแต่ละปัจจัยดังนี้

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วยปัจจัยย่อย 2 ปัจจัยด้วยกัน คือ ระยะทางจากบ้านไปยังสถานที่ทำงาน และระดับรายได้ปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ผู้อยู่อาศัยริมคลองลาดพร้าวให้ความสำคัญในระดับรองลงมาจากปัจจัยทางด้านสังคมอันมีสาเหตุจากสังคมไทยส่วนใหญ่ การอพยพย้ายถิ่น จะคำนึงถึงสภาพทางสังคมของแหล่งที่อยู่อาศัยแหล่งใหม่ โดยเฉพาะการมองเห็นถึงสภาพของความใหม่ – เก่าของบ้าน ขนาด สภาพของครอบครัว เชื้อชาติ และลักษณะของสังคมชนชั้น โดยเฉพาะลักษณะของชุมชนแหล่งใหม่ย่อมที่จะต้องมีความเหมาะสมทางเศรษฐกิจที่เหมือน หรือคล้ายคลึงกับลักษณะของชุมชนเดิมที่อพยพมา ดังนั้นความสำคัญในเรื่องของปัจจัยทางด้านสังคมจึงเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ผู้อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวให้ความสำคัญในระดับแรก สำหรับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านความสะดวกไม่ได้ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการ สามารถอธิบายได้ว่าสถานที่ทำงาน และระดับรายได้ เป็นเหตุผลที่รองลงมาในการตัดสินใจอยู่ ทั้งนี้เพราะผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยจะคำนึงถึงแหล่งที่อยู่อาศัยก่อนที่จะคำนึงถึงแหล่งงานและระดับรายได้ เพราะผู้ที่มีรายได้น้อย ส่วนใหญ่ที่จะอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในเขตเมือง ย่อมมีสภาพอันเกิดจากการถูกบีบในพื้นที่ยุคก่อนอย่างเช่นเป็นผู้ที่ว่างงาน รายได้น้อย ขาดแคลนพื้นที่ทำกิน ดังนั้นการได้อพยพมาสู่พื้นที่แห่งใหม่ จึงเพียงแต่มองหาทำเลที่สามารถจะประกอบอาชีพได้ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่ไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าบ้าน เพื่อเป็นการลดต้นทุนของค่าใช้จ่ายในครอบครัว เมื่อได้ที่อยู่อาศัยที่ค่อนข้างมั่นคงแล้วจึงมองหาแหล่งงานที่ตนสามารถจะทำได้ และได้ระดับรายได้ที่เพียงพอกับฐานะและความเหมาะสมกับระดับรายได้ภายในครอบครัวตน

ปัจจัยด้านความสะดวก

สำหรับปัจจัยทางด้านความสะดวกอันได้แก่ ระยะเวลาเข้า – ออกไปสู่ระบบขนส่งมวลชน ระยะเวลาไปยังสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา และระยะเวลาไปตลาด ไม่ได้เป็นเหตุผลและปัจจัยสำคัญที่ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการ ทั้งนี้เพราะชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในย่านความเจริญ และเป็นแหล่งที่มีความสะดวกในการคมนาคม โดยเฉพาะสภาพที่ตั้งของชุมชนตั้งขนานอยู่กับแนวของถนนพหลโยธิน และถนนวิภาวดีรังสิต ประกอบกับลักษณะการเข้าถึงในแต่ละชุมชนจะมีเส้นทางเชื่อมระหว่างชุมชนจากถนนสายย่อยไปสู่ถนนสายหลัก นอกจากนี้การดำเนินชีวิตในสภาพสังคมปัจจุบัน รถมอเตอร์ไซด์ส่วนตัว และรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง เข้ามามีบทบาทในการเดินทาง สำหรับในพื้นที่ที่คับแคบ ที่รถยนต์ไม่สามารถเข้าถึงได้ ดังนั้นผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว ส่วนใหญ่จึงเลือกใช้ยานพาหนะที่มีความคล่องตัวสูง และค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่ำเป็นพาหนะในการเดินทาง จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเลือกพื้นที่ที่อยู่อาศัยที่ความคล่องตัวในการเดินทางสูง ดังนั้นปัจจัยในเรื่องของความสะดวก จึงมีบทบาทน้อยมากในการตัดสินใจที่จะดึงดูดให้ผู้ที่อยู่อาศัยริมคลองลาดพร้าวอาศัยอยู่ สำหรับปัจจัยในเรื่องของระยะเวลาไปตลาด และระยะเวลาไปยังสถานที่ประกอบกิจการทางศาสนา ไม่ได้เป็นเหตุผลสำคัญในการเลือกที่อยู่อาศัยของคนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ทั้งนี้เพราะสภาพปัจจัยผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ทำงานนอกบ้าน และจะกลับเข้าถึงบ้านในเวลาตอนเย็น ดังนั้นวิถีชีวิตของสังคมไทยที่แม่บ้านต้องไปจ่ายตลาด และทำกับข้าวไว้ให้คนในครอบครัวรับประทานจึงเปลี่ยนไป เพราะฉะนั้นคนในชุมชนจึงไม่ได้คำนึงถึงระยะความใกล้-ไกลระหว่างบ้านกับตลาด เป็นเหตุผลในการตัดสินใจอยู่อาศัย โดยเฉพาะปัจจุบันหากจะซื้อสินค้าภายในชุมชนก็จะมีร้านค้าภายในชุมชนและมีรถเข็นผักสดของชำมาขายหน้าบ้าน นอกจากนี้แล้วผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่ก็จะหาซื้อกับข้าวที่ปรุงสำเร็จแล้วจากที่ทำงานของตนเข้มารับประทาน ดังนั้นการที่จะเดินทางไปตลาดจึงเป็นเพียงวันว่างจากการทำงานเช่นวันหยุด และอยู่กันพร้อมหน้าทั้งครอบครัว ถึงจะมีการประกอบอาหารรับประทานภายในครอบครัว ดังนั้นระยะทางจากบ้านไปยังตลาดจึงน่าจะเป็นทางเลือกลำดับท้าย ๆ ที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าวให้ความสำคัญส่วนปัจจัยทางด้านความสะดวกปัจจัยสุดท้าย คือ ปัจจัยระยะเวลาจากบ้านไปยังสถานที่ประกอบกิจการทางศาสนา จากการศึกษาสภาพพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ว่างเปล่าของหน่วยงานราชการ ดังนั้นพื้นที่ว่างสำหรับการปลูกสร้างศาสนสถานจึงมีจำกัด ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับการบริจาคจากเจ้าของที่ดินเดิมเพื่อการปลูกสร้างวัดชุมชนริมคลองลาดพร้าว จึงมีวัดที่ตั้งอยู่ในชุมชนเพียง 2 วัด คือ วัดบางบัว และวัดพระศรีมหาธาตุ ดังนั้นทาง

เลือกในการที่จะตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมทางศาสนาจึงมีตัวเลือกที่น้อย ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดบางบัว และวัดพระศรีมหาธาตุ ซึ่งมีระยะทางในการเดินทางที่ไม่ไกลมากนักจากชุมชน ประกอบกับวัดบางบัว และวัดพระศรีมหาธาตุ มีการก่อตั้งพร้อม ๆ กับจุดกำเนิดของชุมชน ความผูกพันดั้งเดิมระหว่างชุมชนกับวัดจึงค่อนข้างที่จะเหนียวแน่น ถึงแม้ระยะทางจากบ้านและวัดจะห่างกันเพียงใด ผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนก็ยังคงให้ความสำคัญและเลือกมาประกอบกิจกรรมทางศาสนาที่วัดดังกล่าว โดยไม่ได้คำนึงถึงระยะทางที่จะมามีส่วนในการตัดสินใจ ทั้งนี้เพราะวิถีชีวิตของสังคมไทยการสืบทอดพระพุทธศาสนาก็จะมีธรรมเนียมปฏิบัติที่ถ่ายทอดมาจากรุ่นปู่ รุ่นย่า แนะนำ หรือนำพาปฏิบัติ กล่าวคือ หากปู่ย่า – ตายาย เคยไปทำบุญที่วัดไหนลูกหลานก็จะนิยมไปทำบุญที่วัดนั้น ๆ เพราะฉะนั้นในเรื่องของระยะทางระหว่างบ้านไปยังวัดจึงไม่ได้เป็นตัวแปรที่สำคัญในการตัดสินใจเดินทาง แต่การที่จะตัดสินใจเดินทางไปยังวัดใดนั้นขึ้นอยู่กับค่านิยมส่วนบุคคลของแต่ละครอบครัวว่าจะเดินทางไปประกอบกิจกรรมทางศาสนาที่วัดใด

ดังนั้นจากผลการศึกษาถึงปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าว นั้น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการตั้งอยู่ของชุมชน คือ ปัจจัยทางด้านสังคม อันประกอบไปด้วยปัจจัยในเรื่องของระยะทางการย้ายถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับปัจจัยในเรื่องของเศรษฐกิจ และปัจจัยในเรื่องของความสะดวกไม่ได้ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการ ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2. สภาพที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวในปัจจุบันมีลักษณะที่อยู่อาศัยที่สร้างขึ้นอย่างแออัดและหนาแน่นในสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ โดยชุมชนจะถูกจัดแบ่งออกเป็น 2 ชำ คือ ชำที่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่แนวคลองสาธารณะ และพื้นที่ของหน่วยงานทางราชการ โดยมีการก่อสร้างทางเดินภายในชุมชนแคบ ๆ เชื่อมติดต่อกันระหว่างชุมชนมีระยะทางจากพื้นที่ศึกษา 12,000 เมตร ทางเดินทำดังกล่าวส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมือง ระยะต่อมาได้มีการปรับปรุงและทำความสะอาดโดยเจ้าหน้าที่ประชาชนชุมชนของแต่ละชุมชน ลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏคือ บ้านเรือนส่วนใหญ่จะปลูกสร้างจากวัสดุที่ค่อนข้างได้มาตรฐาน เช่น ไม้ สังกะสีเก่า บ้านที่พบส่วนใหญ่เป็นบ้านที่สร้างในลักษณะของบ้านไม้ มีการลงเสาเข็มอย่างมั่นคงถาวร คิดเป็นร้อยละ 64.89 รองลงมาคือบ้านที่สร้างจากเศษวัสดุที่หาง่ายปะปนกับวัตถุคงทน คิดเป็นร้อยละ 31.38 และสุดท้ายคือบ้านที่สร้างจากเศษวัสดุที่หาง่าย พบร้อยละ 2.13 จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าสภาพที่อยู่อาศัยของชุมชนริมคลองลาดพร้าว มีสภาพที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวในชุมชนแออัดมีฐานะปานกลางถึงยากจน โดยส่วนใหญ่คนในชุมชนแออัดริมคลองที่เข้ามาจับจองที่ดินในรุ่นแรก ๆ จะมีฐานะที่ค่อนข้างดีกว่าคนที่อพยพเข้ามาอยู่รุ่นใหม่ การปลูกสร้างบ้านเรือนของผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิม จะปลูกสร้างด้วยวัสดุที่ค่อนข้างถาวร เช่น ปลูกเป็นเรือนไม้ในลักษณะยกใต้ถุนสูงหรือเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ และห้องแถวสำหรับให้คนเช่า แต่สำหรับผู้ที่ยอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ โดยย้ายเข้ามาอยู่ไม่ถึง 10 ปี ส่วนใหญ่จะปลูกสร้างบ้านเล็ก ๆ ลักษณะเป็นห้องเดี่ยว หรือเป็นเพิง โดยใช้วัสดุเก่าทำเป็นฝาบ้าน เช่น สังกะสีเก่า ไม้กระดานเก่า เป็นต้น สภาพการอยู่อาศัยมีลักษณะที่คับแคบแออัดอยู่กันหลายครอบครัว ทั้งนี้เป็นผลมาจากผู้ที่ยอพยพเข้ามาอยู่ใหม่มีฐานะที่ยากจนอยู่แล้ว และเป็นคนจากพื้นที่ต่างจังหวัด โดยเฉพาะส่วนใหญ่เป็นคนที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนมากที่อพยพเข้ามาอยู่รุ่นใหม่ จะเข้ามาอยู่อาศัยโดยพักพิงอยู่กับญาติ หรือไม่ก็เช่าพื้นที่เก่าจากผู้ที่อยู่อาศัยในรุ่นแรกปลูกสร้างบ้านเรือนแบบง่าย ๆ และประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไปอยู่ภายในชุมชนหรือละแวกพื้นที่ใกล้กับชุมชน ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกริกไกร แก้วล้วน ที่ศึกษาลักษณะของบ้านบริเวณชุมชนแออัดเมืองอุดรธานี พบว่า อาคารบ้านเรือนจะมีลักษณะที่ปลูกสร้างขึ้นอย่างง่ายใช้วัสดุไม่คงทน บ้านส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ยกใต้ถุนไม่สูงนัก ลักษณะของบ้านจะสร้างอยู่ใกล้ชิดติดกัน มีความทรุดโทรมและไม่ถูกสุขลักษณะ ลักษณะเช่นนี้ เกริกไกร แก้วล้วน ได้อธิบายว่า สภาพบ้านของชุมชนแออัดที่แตกต่างเกิดจากอำนาจการซื้อมีน้อยการจัดหาพื้นที่

และวัสดุสำหรับปลูกบ้านจึงมีความอยากลำบาก ดังนั้นการสร้างบ้านเรือนอย่างหยาบ ๆ ใช้วัสดุราคาถูกรหรือจัดหาเอาวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น ปลูกสร้างบ้านเรือนแบบเรียบง่าย จึงเป็นเป้าหมายสำคัญของผู้ที่มีรายได้น้อยกลุ่มนี้ (เกริกไกร แก้วล้วน. 2536 : 171)

3.ความสะดวกในการเข้าถึง

ความสะดวกในการเข้าถึงที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง จำนวนเส้นทางเข้า-ออก จากถนนสายย่อยของชุมชนไปยังถนนสายหลัก และได้จากการวัดระยะทางที่ใช้ในการเดินทางจากบ้านไปยังจุดต่อรถ ผลการศึกษาดังกล่าวได้จากการนับจำนวนเส้นทาง และจากการวัดระยะทางจากแผนที่ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาสรุปได้ว่า ชุมชนที่มีจำนวนเส้นทาง การเข้าถึงมากที่สุด คือ ชุมชนชายคลองบางบัว มีจำนวนเส้นทาง การเข้าถึง 13 เส้นทาง ลำดับต่อมา คือ ชุมชนร่วมใจพัฒนามีเส้นทาง การเข้าถึง 10 เส้นทาง ชุมชนสามัคคีร่วมใจ มีเส้นทาง การเข้าถึง 9 เส้นทาง สำหรับชุมชนที่มีเส้นทาง การเข้าถึง 5 เส้นทาง มีด้วยกัน 3 ชุมชน คือ ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนก้าวหน้า และชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา ชุมชนที่มีเส้นทาง การเข้าถึง 4 เส้นทาง คือ ชุมชนวังหิน และลำดับสุดท้ายชุมชนที่มีเส้นทาง การเข้าถึง 3 เส้นทาง คือ ชุมชนบางบัว และชุมชนร้อยกรองตามลำดับ และจากการวัดระยะทางตรง จากแผนที่ พบว่าผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว ส่วนใหญ่จะเลือกเดินทางไปยังจุดต่อรถที่ระยะทาง ในช่วง 900 เมตร ในสัดส่วนที่สูงที่สุด คือ ร้อยละ 77.62 สำหรับระยะทาง 1.21 – 2.0 กิโลเมตร จะมีผู้เลือกใช้ระยะทางดังกล่าวในสัดส่วนที่น้อยลงตามลำดับ ส่วนระยะทางที่เกิน 2 กิโลเมตรขึ้นไป ไม่มีผู้เลือกใช้ในช่วงระยะทางดังกล่าว จากผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่าชุมชนริมคลองลาดพร้าวจัดได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความสะดวกในการเข้าถึงอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้เพราะตั้งขนานกับแนวถนนพหลโยธิน และมีซอยเล็ก ๆ เชื่อมออกสู่ถนนพหลโยธินหลายซอยด้วยกัน ทั้งนี้เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างความสะดวกในการเข้าถึงกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งบริเวณพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือพื้นที่ที่ติดต่อกับสถานีราชการ สถานศึกษา และเป็นย่านพานิชยกรรม ดังนั้นพื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ที่ต้องใช้ประโยชน์สูงสุดในกิจกรรมการใช้ที่ดิน กล่าวคือ พื้นที่เหล่านี้จะมีเส้นทางเชื่อมติดต่อหลายเส้นทางเพื่อความสะดวกในการเดินทาง ดังนั้นผู้ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้จึงเลือกที่จะปลูกสร้างบ้านอยู่ใกล้กับสถานที่ดังกล่าว อันจะเป็นประโยชน์ในเรื่องของการเดินทางไปทำงาน และการเดินทางออกสู่พื้นที่ใกล้เคียง เมื่อพิจารณาถึงการเดินทางไปยังจุดต่อรถจะพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่จะเลือกใช้เส้นทางที่ตนเองสะดวกและใช้ระยะเวลาในการเดินทางที่สั้น โดยจากผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่จะเลือกเดินทางไปยังจุดต่อรถที่ระยะทาง 0.1 – 0.9 กิโลเมตร ในสัดส่วน

ที่สูงที่สุด รองลงมาคือระยะทาง 0.91 – 1.0 กิโลเมตร รองลงมาคือ ระยะทาง 0.31 – 0.4 กิโลเมตร และระยะทาง 1.1 – 1.2 กิโลเมตร สำหรับระยะทาง 1.21 – 2.0 กิโลเมตร จะมีผู้เลือกใช้เส้นทางดังกล่าวในสัดส่วนที่น้อยลงตามลำดับ ส่วนระยะทางที่เกิน 2 กิโลเมตรขึ้นไป ไม่มีผู้เลือกใช้ในช่วงระยะดังกล่าว ทั้งนี้อาจอธิบายโดยสรุปว่าผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่จะเลือกเดินทางไปยังจุดต่อรถ ในช่วงระยะทาง 300 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร เป็นช่วงระยะทางที่ตัดสินใจในการเดินทางอยู่ในสัดส่วนที่สูงที่สุด หากระยะทางที่เกิน 1 กิโลเมตร ขึ้นไปผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวจะเลือกใช้เส้นทางอื่นแทน หรือเลือกใช้ในสัดส่วนที่น้อยลง และระยะทางเกินกว่า 2 กิโลเมตร จะไม่มีผู้เลือกใช้เส้นทางดังกล่าว จากผลการศึกษาดังกล่าวอธิบายได้ว่า ชุมชนริมคลองลาดพร้าว มีข้อจำกัดในการเดินทางกล่าวคือ ไม่มีรถใช้ส่วนตัว ไม่มีถนนสายใหญ่ที่มีรถเมล์ผ่านหมู่บ้านโดยตรง จำเป็นต้องใช้ถนนซอยลัดเลาะเลียบคลอง เพื่อไปสู่ถนนสายใหญ่เพื่อไปต่อรถเมล์อีกทีหนึ่ง ดังนั้นการตัดสินใจเลือกการเดินทาง คือ การตัดสินใจเพื่อไปสู่ป้ายรถเมล์ ที่สามารถพาตนเองไปที่ทำงานได้ ระยะทางดังกล่าวข้างต้นเป็นระยะทางไปสู่ป้ายรถเมล์บนถนนพหลโยธินเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่ใช่ระยะทางถึงที่ทำงาน และจากผลการศึกษาพบว่า ระยะทางถึงที่ทำงานไม่มีผลต่อการตัดสินใจมาตั้งถิ่นฐานของชุมชนริมคลองลาดพร้าว จึงเป็นการยืนยันได้ว่าคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมคลองลาดพร้าวนั้นสนใจที่จะมีที่อยู่อาศัยมากกว่าที่จะสนใจว่าระยะทางไปที่ทำงานจะไกลหรือไม่ ซึ่งเมื่อมีที่อยู่อาศัยแล้วจึงคิดแก้ปัญหาการเดินทางทีหลัง ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะของคนจน ไม่มีเงินและรายได้มากพอที่จะคิดเป็นองค์รวมหลาย ๆ อย่างแบบเบ็ดเสร็จครั้งเดียว

อนึ่งชุมชนลาดพร้าวเมื่อก่อตั้งถิ่นฐานค่อนข้างมั่นคงแล้ว ประชากรของชุมชนไม่มีการเคลื่อนย้ายไปอยู่ที่อื่น และดูเหมือนว่าจะมั่นคงถาวร เมื่อสังเกตจากการปลูกสร้าง ทั้งนี้มีปัจจัยสำคัญหลายปัจจัยที่ดึงดูดให้คนไม่คิดไปอยู่ที่อื่น คือ ประการแรก อยู่ใกล้หน่วยงานราชการใหญ่ ๆ หลายหน่วย คือ กองทัพอากาศ กองทัพบก (กรมทหารราบ 11, ศูนย์วิทยาศาสตร์ทหารบก ฯลฯ) กรมกองต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประการที่สอง หลังจากมีการปรับปรุงและขยายถนนพหลโยธิน ถนนรามอินทรา ถนนลาดปลาเค้า และถนนเสนานิคม ปรากฏว่า มีศูนย์พาณิชย์กรรมเกิดขึ้นหลายแห่งโดยรอบชุมชนริมคลองลาดพร้าว เช่น ศูนย์การค้าลาดพร้าว สะพานใหม่ สามแยกเกษตร รามอินทรา โชคชัย 4 ปากทางลาดพร้าว และเสนานิคม ทำให้ชุมชนริมคลองลาดพร้าวอยู่ท่ามกลางศูนย์การค้าเหล่านี้ จึงทำให้ผู้คนไม่คิดที่จะเคลื่อนย้าย ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ลอชลิน (Loughlin) ที่ว่า ผู้ที่มีรายได้ไม่น้อยส่วนใหญ่จะเลือกที่อยู่อาศัยที่อยู่ใกล้ย่านพาณิชย์กรรม ใกล้

(Loughlin)

แหล่งงานและมีระบบขนส่งมวลชนผ่านหลายสาย และแหล่งที่ตั้งของที่พักอาศัยต้องอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมมีความสะดวกในการเข้าถึงได้หลายทาง (Lougulin and others. 1979 : 57) ซึ่งสอดคล้องกับ เฮิสท์ (Hurst) นอร์ธแฮม (Northam) และแดริบกิน (Drabkin) ที่กล่าวว่า บริเวณใดที่มีที่ตั้งช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและติดต่อสัมพันธ์กับบริเวณอื่นได้ (Hurst. 1972 : 230 – 231 ; Northam. 1979 : 334 ; Drubkin. 1977 : 18 – 19)

4. ภูมิสำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว เป็นผู้ที่อพยพมาจากหลายพื้นที่ด้วยกัน แต่จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นคนจากพื้นที่ กทม. พบร้อยละ 43.61 รองลงมาคือ ผู้ที่อพยพมาจากภาคกลาง ร้อยละ 32.44 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 19.68 ภาคตะวันตก ร้อยละ 32.44 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 19.68 ภาคตะวันออก 1.06 ภาคใต้ ร้อยละ 1.59 และภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 0.53 จากการศึกษา พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีการย้ายถิ่นจาก กทม. มากที่สุดคือ ชุมชนสามัคคีร่วมใจ รองลงมาคือ ชุมชนบางบัว และชุมชนที่มีการอพยพย้ายถิ่นจากพื้นที่ กทม. น้อยที่สุดคือ ชุมชนร้อยกรอง ผู้ที่อยู่อาศัยที่อพยพจากภาคเหนือ มีเพียงชุมชนเดียวที่พบในกลุ่มตัวอย่างคือ ชุมชนวังหิน ผู้ที่ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบสูงที่สุด อพยพมาอยู่บริเวณชุมชนบางบัว รองลงมาคือ ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา สำหรับชุมชนที่พบผู้ที่อยู่อาศัยจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ น้อยที่สุดคือ ชุมชนชายคลองบางบัว ชุมชนที่ผู้ที่อยู่อาศัยย้ายถิ่นมาจากภาคกลาง พบสูงที่สุด คือ ชุมชนร้อยกรอง รองลงมาคือ ชุมชนก้าวหน้า ที่พบน้อยที่สุด คือ ชุมชนวังหินและชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนที่ผู้ที่อยู่อาศัยย้ายถิ่นมาจากภาคใต้มากที่สุดคือ ชุมชนร้อยกรอง สำหรับชุมชนที่ไม่มีการอพยพมาจากภาคใต้เลยคือ ชุมชนบางบัว ชุมชนชายคลองบางบัว ชุมชนสามัคคีร่วมใจ ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนร่วมใจพัฒนาได้ และชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา ชุมชนที่ผู้ที่อยู่อาศัยย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันออกมีเพียง 2 ชุมชน คือ ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา และชุมชนร้อยกรอง และสุดท้ายผู้ที่อยู่อาศัยที่ย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันตกมากที่สุดคือ ชุมชนร่วมใจพัฒนาได้ สำหรับชุมชนที่ไม่มีการอพยพย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันตกเลยคือ ชุมชนบางบัว ชุมชนชายคลองบางบัว ชุมชนสามัคคีร่วมใจ ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนร้อยกรอง และชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา และจากการศึกษาถึงระยะทางการอพยพพบว่า ส่วนใหญ่จะอพยพจากพื้นที่ กทม. โดยอพยพอยู่ที่ช่วงระยะทางระหว่าง 1.2 – 5.5 กิโลเมตร ซึ่งถือว่าเป็นระยะทางที่ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว อพยพมามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ

31.38 รองลงมาอพยพในช่วงระยะทาง 13.5 – 30.0 กิโลเมตร ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากพื้นที่ กทม. และภาคกลางของประเทศไทย อันดับรองลงมาอพยพในช่วงระยะทาง 56.01 – 60.0 กิโลเมตร ซึ่งส่วนใหญ่จะอพยพมาจากจังหวัดนครปฐม สำหรับระยะทางที่อพยพมาน้อยที่สุด คือ ระยะทางที่อยู่ในช่วง 162.0 – 179.0 กิโลเมตร รองลงมาคือ ระยะทางในช่วง 599 – 695 กิโลเมตร ตามลำดับ

จากผลการศึกษาในเรื่องของภูมิลำเนาเดิมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว พบว่าผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่ กทม. อยู่แล้ว และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เกิดอยู่ในชุมชน โดยพื้นที่เดิมที่อพยพมานั้นจะอพยพมาจากพื้นที่ บางบัว บางเขน และดอนเมือง โดยอพยพอยู่ในช่วงระยะทาง 1.2 – 5.5 กิโลเมตร สำหรับผู้ที่อพยพมาจากภาคอื่น ๆ ที่มีสัดส่วนที่รองลงมาคือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาดังกล่าวอธิบายได้ว่า ชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นชุมชนที่มีอายุการก่อตั้งที่ยาวนาน ดังนั้นผู้ที่อยู่อาศัยในรุ่นปัจจุบันคือผู้ที่อพยพมาจากพื้นที่ กทม. โดยเฉพาะผู้ที่อพยพมาจากพื้นที่บางบัว บางเขน ซึ่งเป็นผู้ที่เกิดแล้วเติบโตมาพร้อมกับชุมชน ผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จึงมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่ศึกษาอยู่แล้ว สำหรับผู้ที่อยู่อาศัยที่มีภูมิลำเนาเดิมจากแหล่งอื่น ๆ นั้น เป็นผู้ที่ย้ายมาอยู่อาศัยในรุ่นใหม่ โดยส่วนใหญ่จะย้ายตามครอบครัวหรือย้ายตามสามี ภรรยาเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในชุมชน เมื่อบุคคลเหล่านี้สามารถตั้งหลักแหล่งได้อย่างมั่นคงถาวรแล้ว ก็จะแนะนำญาติพี่น้องของตนหรือเพื่อนบ้านที่สนิทสนมกันเข้ามาปลูกสร้างที่อยู่อาศัยที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นชุมชนริมคลองลาดพร้าวในปัจจุบันจึงมีบุคคลที่อพยพจากจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยในสัดส่วนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ มารุต คำชะอม พบว่า ชุมชนแออัดที่เทศบาลเมืองสงขลาและหาดใหญ่ นั้น พบว่า ผู้ที่อพยพเข้ามาในรุ่นแรกส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมมาจากเมืองสงขลา นอกจากนั้นจะเป็นผู้ที่อพยพมาจากพื้นที่ใกล้เคียง (มารุต คำชะอม. 2532 : 8) นอกจากนี้แล้ว ผลการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาของ เกริกไกร แก้วล้วน ได้ศึกษาการเกิดชุมชนแออัดในเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษา พบว่า การเกิดชุมชนแออัดในเมืองหลัก ๆ โดยเฉพาะเมืองอุดรธานีนั้น ส่วนใหญ่มีสาเหตุการเกิดมาจากการย้ายถิ่นออกจากชุมชนโดยรอบเมืองอุดรธานีและจากผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในชุมชนแออัดในเมืองอุดรธานีนั้น เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนามาจากจังหวัดอุดรธานีมากที่สุด (เกริกไกร แก้วล้วน. 2536 : 161) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าการเกิดของชุมชนแออัดนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยผลักดันและปัจจัยที่ดึงดูดแล้ว ปัจจัยในเรื่องของระยะทางและการได้รับข่าวสารย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อการเกิดของชุมชน ทั้งนี้เพราะชุมชนแออัด

ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในบริเวณที่เป็นย่านพาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม เมื่อชุมชนแออัดมีการก่อตั้งขึ้น ชุมชนจะดึงคนจากพื้นที่โดยรอบที่มีระดับรายได้ต่ำและไม่มีที่อยู่อาศัยเข้ามาจับจองพื้นที่ โดยพวกที่เข้ามาจับจองเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีหลักแหล่งที่อยู่อาศัยเดิมที่ไม่ห่างไกลจากชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ ดังนั้นบุคคลเหล่านี้ก็จะเข้ามาจับจองพื้นที่ได้ก่อนผู้ที่อยู่อาศัยที่ตั้งหลักแหล่งที่ไกลจากจุดกำเนิดของชุมชนออกไป ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว จิตรชัย พงศ์ประยูร ได้อ้าง แนวคิดทฤษฎีของ คลาร์ก (Clark) ที่ว่า ความหนาแน่นของประชากรจะขึ้นอยู่กับระยะทางการเดินทาง กล่าวคือ ถ้าระยะทางไกลจะดึงดูดให้คนจากพื้นที่โดยรอบเข้ามาอยู่อาศัยได้มากกว่าระยะทางที่ไกลออกไป (จิตรชัย พงศ์ประยูร. 2527 : 92) นอกจากนี้ปัจจัยในเรื่องความใกล้ไกลของระยะทางแล้วการที่ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่ที่เป็นจุดกำเนิดของชุมชนนั้น พบว่า บุคคลเหล่านี้จะได้รับข่าวสารจากผู้ที่เข้าไปอยู่อาศัยในวันแรก ๆ ชักชวนแนะนำเพื่อนบ้านที่เคยอยู่ใกล้ชิดกับตนเข้าไปปลูกสร้างที่อยู่อาศัยที่ใกล้เคียงกัน เมื่ออยู่อาศัยนานเข้าก็เกิดเป็นสังคมของผู้ที่มีรายได้น้อย ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ก็จะชักชวนแนะนำเพื่อนบ้านที่ภูมิลำเนาเดียวกับตนมีระดับฐานะใกล้เคียงกันเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่แห่งใหม่

5. รูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัยและรูปแบบทางสังคมของชุมชนริมคลองลาดพร้าว

รูปแบบการจัดการที่อยู่อาศัยและรูปแบบทางสังคมของชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีลักษณะที่แตกต่างกัน โดยการจัดการที่อยู่อาศัยหรือการรวมกลุ่มทางสังคมนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยในเรื่องการแนะนำบอกต่อ เช่น ผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ในวันแรก ๆ เป็นคนจากพื้นที่ กทม. ก็จะแนะนำคนรู้จักใกล้เคียงละแวกบ้านเดิมของตนเข้ามาจับจองพื้นที่ จากการศึกษาพบว่าชุมชนที่มีรูปแบบการรวมกลุ่มเป็นสังคมที่ชัดเจน คือ ชุมชนวังหิน ชุมชนชายคลองบางบัว ชุมชนสามัคคีร่วมใจ ชุมชนร้อยกรอง ชุมชนร่วมใจพัฒนา สำหรับชุมชนที่มีรูปแบบการรวมกลุ่มที่ไม่ชัดเจน คือ ชุมชนบางบัว ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนก้าวหน้า และชุมชนร่วมมิตร แรงศรัทธาจากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวจะมีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจนสำหรับกลุ่มคนที่อพยพมาอยู่ในวันแรก ๆ โดยการแนะนำบอกต่อญาติมิตรของตนเข้ามาจับจองพื้นที่ ดังนั้นการอยู่อาศัยในวันแรกค่อนข้างที่จะมีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจน แต่ภายหลังจากกลุ่มคนรุ่นแรกได้มีการอพยพย้ายถิ่นออกไปทำให้การรวมกลุ่มมีลักษณะที่ไม่เป็นรูปแบบแน่นอน ผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยใหม่ก็จะเข้ามาอยู่อาศัยในรูปของบ้านเช่า หรือการเช่าพื้นที่เพื่อการปลูกสร้างบ้านคนที่เข้ามาอยู่อาศัยใหม่เหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นคนจากพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจะ

เข้ามาประกอบอาชีพ รับจ้างและค้าขาย จำพวกหมูย่าง ไส้กรอกย่าง และผลไม้ อยู่ตามสถานที่ราชการหรือละแวกชุมชนที่ใกล้กับที่พักของตน จากการศึกษา พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีการพบปะพูดคุยกันเนื่องจากในตอนเช้าต้องตื่นแต่เช้าเพื่อเตรียมตัวออกไปขายของและไปทำงาน ในตอนกลางวันก็จะมีแต่เด็กและคนชราผู้ที่ไม่ม้ออาชีพและคนที่เจ็บป่วยไม่สามารถออกไปทำงานได้ก็จะเฝ้าบ้าน โดยส่วนใหญ่ก็จะอยู่แต่ในบ้านจะมีเพียงบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุจะออกมานั่งคุยกันบริเวณร้านค้า บางส่วนก็จะเล่นการพนัน เช่น พวกน้ำเต้าปูปลา จนถึงเวลาเย็นประมาณ 18.00 นาฬิกา ผู้ที่ไปทำงานนอกชุมชนก็จะเดินทางกลับมา ชุมชนจะเริ่มคึกคัก สำหรับในเรื่องการรวมกลุ่มทางสังคมนั้นชุมชนริมคลองลาดพร้าวไม่ค่อยมีการจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มกันภายในชุมชน เนื่องจากผู้ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลา ดังนั้นการพบปะกันส่วนใหญ่จะเป็นการร่วมกิจกรรมในงานบุญ เช่น งานบวช งานศพ หรือกิจกรรมที่ประชาชนชุมชนจัดขึ้นเท่านั้น เช่น กิจกรรมการทำความสะอาดที่พักอาศัย กิจกรรมการเก็บขยะในลำคลองและการลอกคูคลอง เป็นต้น

6. กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าว

กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ หมายถึง อาชีพของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชน จากการศึกษา พบว่า ชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน อยู่ 7 ประเภท ผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด พบร้อยละ 37.76 รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย พบร้อยละ 22.87 อาชีพรับราชการ พบร้อยละ 15.42 ลูกจ้างประจำ พบร้อยละ 10.10 ลูกจ้างชั่วคราว พบร้อยละ 3.38 อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ ยามรักษาความปลอดภัย และพนักงานเสริมสวย พบร้อยละ 4.78 และลำดับสุดท้ายที่พบน้อยที่สุดคือ พนักงานบริษัท พบร้อยละ 3.19 นอกจากนี้แล้วผู้ศึกษายังได้ศึกษาระดับรายได้ของผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชน ทั้งนี้เพราะระดับรายได้จะเป็นตัวอธิบายถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสภาพทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากการศึกษาพบว่า ระดับรายได้ของครอบครัวที่พบในการศึกษาแบ่งออกเป็น 7 ระดับ โดยระดับรายได้ที่พบมากที่สุด คือ อยู่ในระดับ 5001 – 8000 บาท พบร้อยละ 41.48 รองลงมาคือ ระดับ 3001 – 500 บาท พบร้อยละ 26.06 ระดับรายได้ 8001 – 12,000 บาท พบร้อยละ 14.89 สำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 3,000 บาท พบร้อยละ 12.23 ระดับรายได้ 12,001 – 15,000 บาท พบร้อยละ 3.72 และระดับรายได้ที่พบน้อยที่สุดคือ ระดับรายได้ 15,001 – 18,000 และ 18,000 – 22,000 พบในสัดส่วนที่เท่ากัน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.06 ตามลำดับ จากผลการ

ศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวได้ดังนี้คือ กิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไปโดยผู้ศึกษาได้จำแนกอาชีพไว้ทั้งหมด 7 ประเภท อาชีพที่พบมากที่สุดคือ อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 37.76 รองลงมาคืออาชีพค้าขาย พบร้อยละ 22.87 อาชีพรับราชการ พบร้อยละ 15.42 ลูกจ้างประจำ ร้อยละ 10.10 ลูกจ้างชั่วคราว พบร้อยละ 3.38 อาชีพอื่น พบร้อยละ 4.78 และสุดท้ายอาชีพพนักงานบริษัท พบร้อยละ 3.19

จากผลการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่า ชุมชนริมคลองลาดพร้าว ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการประกอบอาชีพนั้นขึ้นอยู่กับทักษะในการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง จะมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพที่ดีกว่า สำหรับผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำก็มีความจำเป็นที่ต้องทำงานที่ใช้ทักษะทางด้านความชำนาญเฉพาะด้านในการประกอบอาชีพ เช่น รับจ้างทั่วไป ช่างไฟฟ้า ช่างไม้ ช่างปูน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวนั้นเกือบ 30 เปอร์เซ็นต์ เป็นผู้ที่ทำงานที่ต้องใช้ทักษะฝีมือแรงงานชั้นสูง ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป เช่น รับราชการ พนักงานบริษัท พนักงานรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างประจำ ลักษณะเช่นนี้อธิบายได้ว่าระดับการศึกษาหรือโอกาสทางการศึกษาส่งผลโดยตรงต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชนแออัด กล่าวคือ ผู้ที่มีโอกาสทางการศึกษาที่ดีจะสามารถเลือกประกอบอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคง และได้ผลตอบแทนที่สูงกว่าผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมชาย เดชพรหมพันธ์ ได้ศึกษาการประกอบอาชีพของผู้ที่มีรายได้ต่ำในเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่ เมืองจันทบุรี เมืองระยอง เมืองพัทยา และเมืองชลบุรี พบว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำส่วนมากจะประกอบอาชีพประเภทการใช้แรงงาน ได้แก่ อาชีพรับจ้างแรงงานค้าขายเล็กน้อย ลักษณะดังกล่าว มีความสอดคล้องกับพื้นฐานทางการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้ต่ำส่วนมากเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับการศึกษาไม่เกินประถมศึกษาปีที่ 4 จึงขาดทักษะในการประกอบอาชีพที่ใช้ความชำนาญเฉพาะด้าน ดังนั้นจึงทำให้ผู้ที่มีรายได้ต่ำเหล่านี้ไม่สามารถประกอบอาชีพที่ได้ค่าตอบแทนที่สูงกว่าได้ (สมชาย เดชพรหมพันธ์, 2532 : 108 – 110) กรณีของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวบางกลุ่มที่ประกอบอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างประจำในสถานที่ทำงานของหน่วยงานรัฐนั้นเป็นผลมาจากบุคคลเหล่านี้มีโอกาสดูแลการศึกษาที่สูงกว่าบุคคลจำพวกแรกโอกาสทางการศึกษา ดังกล่าวเป็นผลมาจากฐานะทางการเงินของครอบครัวที่สามารถสนับสนุนให้บุคคลกลุ่มนี้สามารถศึกษาในระดับสูงและเข้าทำงานใน

สาขาอาชีพที่ต้องใช้ทักษะฝีมือแรงงานในการประกอบอาชีพ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ระดับการศึกษาส่งผลโดยตรงต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชนแออัด

สำหรับระดับรายได้ของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่ ระดับรายได้จะอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนมีระดับรายได้อยู่ในเกณฑ์ 5001 – 8000 บาท ส่วนระดับรายได้รองลงมาคือ 3001 – 5000 บาท นอกจากนี้แล้วยังพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยบางกลุ่มที่ประกอบอาชีพรับราชการจะมีระดับรายได้ที่ค่อนข้างสูง คือ 12,000 – 15,000 บาท จนถึงระดับ 22,000 บาท ซึ่งถือว่าเป็นระดับรายได้ที่สูงที่สุดที่พบในการศึกษารั้งนี้ ลักษณะเช่นนี้แสดงถึงโอกาสในการหารายได้ของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด กล่าวคือ ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดยรอบชุมชนนั้น ส่งผลต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชนแออัด ทั้งนี้เพราะชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าวมีที่ตั้งที่อยู่ใกล้กับสถานที่ราชการหลายแห่ง อันประกอบไปด้วยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม สถาบันราชภัฏพระนคร การประปา กรมวิทยาศาสตร์ทหารบก กรมทหารราบ 11 สนามบินดอนเมือง กองทัพอากาศดอนเมือง ตลาดสะพานใหม่ และวัดพระศรีมหาธาตุ สถานที่ดังกล่าวเป็นสถานที่รองรับแรงงานของคนในชุมชนแออัดได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากคนในชุมชนแออัดส่วนใหญ่จะพยายามดิ้นรนเพื่อประกอบอาชีพในสถานที่ราชการ เนื่องจากการที่ได้ทำงานในสถานที่ราชการจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงระดับรายได้ที่มั่นคงถาวร นอกจากนี้แล้วการทำงานในสถานที่ราชการ รัฐยังมีสวัสดิการให้กับแรงงานเหล่านี้อีกด้วย ดังนั้นในการเลือกประกอบอาชีพของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดนอกจากจะคำนึงถึงปัจจัยในเรื่องของความมั่นคงของงาน ยังส่งผลโดยตรงต่อระดับรายได้ของคนในชุมชนแออัด ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หากระดับอาชีพของคนในชุมชนแออัดมีอาชีพที่มั่นคงถาวรก็จะส่งผลโดยตรงต่อระดับรายได้ของคนในชุมชนแออัด โดยเฉพาะหากระดับ รายได้อยู่ในเกณฑ์ดี สภาพชีวิตความเป็นอยู่และสถานภาพทางสังคมก็จะดีตามไปด้วย

ข้อบกพร่องในการศึกษา

1. ลักษณะของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการกระจายตัวตามความยาวของลำคลองจึงทำให้มีเส้นทางในการเข้า-ออกหลายเส้นทาง ทำให้ชุมชนที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองมีความสะดวกในการเข้าถึงสูง ซึ่งจะแตกต่างจากชุมชนที่กระจายในลักษณะเกาะกลุ่มทำให้ผลการศึกษามีความแตกต่างจากชุมชนแออัดในรูปแบบอื่น
2. ลักษณะของสังคมไทยที่มีการบุกรุกพื้นที่สาธารณะในรูปแบบ Squatter มีความแตกต่างจากการบุกรุกในต่างประเทศ กล่าวคือรูปแบบการบุกรุกของไทยมีอายุการก่อตั้งที่ยาวนานดังนั้นคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนจึงมีความเคยชินกับสภาพทางสังคมที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
3. ลักษณะตัวแปรที่เป็นปัจจัยทั้ง 3 ด้านอาจมีปัญหาในการวัดที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงเช่นการวัดระยะทางนอกจากนั้นตัวแปรในแต่ละปัจจัยยังอาจไม่ตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนแออัดที่กระจายตัวในลักษณะเกาะกลุ่มว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่มีอายุการก่อตั้งไม่เกิน 30 ปี กับชุมชนที่มีอายุการก่อตั้งที่ยาวนานว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
3. ควรหาวิธีการที่จะคัดเลือกตัวแปรที่แตกต่างไปจากการวัดระยะทางตรงในแผนที่ โดยการคำนวณหาค่าตัวแปรด้วยวิธีอื่นเปรียบเทียบดูความแตกต่าง
4. ควรเลือกชุมชนริมคลองที่มีระยะทางภายในชุมชนที่สั้นกว่าเดิมแต่พิจารณาทั้งสองฟากทางเดินแทนที่จะศึกษาเฉพาะบ้านที่อยู่บริเวณริมคลอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กวี วรกวิน. "การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการจัดทำแผนที่ของชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล," โครงการสิ่งแวดล้อมชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2536.
- การเคหะแห่งชาติ. สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขชุมชนบุกรุกริมคลอง. รายงานประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงานพัฒนาที่อยู่อาศัย รุ่นที่ 11, 2527.
- . การปรับปรุงชุมชนแออัด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประมวลศิลป์, 2534.
- เกริกไกร แก้วล้วน. การศึกษาชุมชนแออัดในเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือกรณีศึกษาเมืองอุดร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติวิเคราะห์และแผนภาพแหล่งเสื่อมโทรมในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, 2526.
- X จันทิมา จิตรไชยสิทธิกุล. การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแออัดใน ก.ท.ม. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- จัตราชัย พงศ์ประยูร. ภูมิศาสตร์เมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์จำกัด, 2527.
- ชมชื่น จันทรสุมบูรณ์. การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับชุมชนแออัดริมคลองในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538. อัดสำเนา.
- ชลาทิพย์ ปุณณบุตร. ชีวิตครอบครัวในแหล่งเสื่อมโทรม : ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวที่ได้รับ การสงเคราะห์ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.
- ชวนพิศ นวลพิศ. ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของแหล่งเสื่อมโทรมกับการวางแผนพัฒนา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516. อัดสำเนา.
- ชูศักดิ์ สุทธิสา. สภาพชุมชนแออัดเมืองมหาสารคาม. เอกสารวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.
- X ชัชณี วายลี. ภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2524.
- ทองสุข ชันทอง. นิเวศวิทยาเมืองปัญหากรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : วัชรการพิมพ์, 2520.

พิสันต์ ดำเนินไพบูลย์. การศึกษาบริเวณที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2529. อัดสำเนา.

X นิรชา บัณฑิตชาติ. การศึกษาลักษณะที่ตั้งชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเมือง : กรณีศึกษาเขต
ชั้นกลางกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2533. อัดสำเนา.

ประชา อินทร์แก้ว. การศึกษาปริมาณวิเคราะห์ของการย้ายถิ่นของประชากรเข้าสู่กรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2518.

ประภาภัทร นิยม. "การไล่ออกจากชุมชนแออัดกับการพัฒนาเมือง," รายงานการประชุมปัญหาการ
รื้อย้ายที่อยู่อาศัยริมคลองเพื่อการแก้ปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ :
ม.ป.ท., 2527.

ผังเมือง, กรม. ร่างผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, 2540.

มารุต คำชะอม. การศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมือง
หาดใหญ่จังหวัดสงขลา. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532.

วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร แผนภูมิศาสตร์. การสำรวจแหล่งเสื่อมโทรม
ซอยจากรัตน์ ตำบลมักกะสัน จังหวัดพระนคร. ม.ป.ท., 2509.

วิโรจน์ เอี่ยมเจริญ. "อนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญวัดพระศรีมหาธาตุ สถาบันราชภัฏพระนคร,"
เอกสารรายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : โฟร์ชั่น กราฟิคดีไซน์ แอนด์พรินท์ จำกัด,
2531.

สมชาย เดชะพรหมพันธ์. การศึกษาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชุมชนเมืองชายฝั่งทะเล
ตะวันออก : ชุมชนเมืองชลบุรี. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, ม.ป.ป.

----- . การศึกษาเปรียบเทียบที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยบริเวณชุมชนเมืองชายฝั่งทะเล
ตะวันออก : จันทบุรี ระยอง พัทยา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
บางแสน, 2532.

สมหวัง ตรงพิพัฒน์. การพัฒนาชุมชนในอำเภอกำแพงแสนจังหวัดนครปฐม : ศึกษาเฉพาะ
กรณีการร่วมมือระหว่างราชการกับรัฐบาล. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.

สวัสดิการสังคม, สำนักงาน. สถิติวิเคราะห์และแผนภาพแหล่งเสื่อมโทรมในกรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพฯ : ห.จ.ก. พันนี้พับบลิชชิ่ง, 2533.

- สุเทพ ปรีเปรมใจ. "เชื้อใหม่มีคลองน้ำใสอยู่ในกรุงเทพฯ," วารสารงานวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ. 41 - 44 ; 19 - 21 สิงหาคม 2537.
- โสภณ พรโชคชัย. 1,000 สลัม. กรุงเทพฯ : พิสิกซ์เซนเตอร์, 2528.
- อคิน รพีพัฒน์, มรว. ชีวิตและจุดจบของสลัมกรุงเทพฯแห่งหนึ่ง. ภาคภาษาไทยฉบับแก้ไขปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2537.
- อัน นิมมานเหมินทร์. บทความจากการสัมมนาเกี่ยวกับวิชาผังเมือง. สำนักผังเมืองกระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2510.
- อภิชาติ พุทรวงศ์. "ความคิดพื้นฐานเรื่องแบบที่อยู่อาศัย," วารสารวิชาการที่อยู่อาศัย. (พฤศจิกายน 2526 - มกราคม 2527), 2527.
- Ashok, Kumer Jain. "In formal settlement in Delhi : Possible Futures," International Course on Housing, Planning and Building, 1980.
- Azizul, Aague. Settlement of Squatters in the Fringe of Metroopolitan Dacca City' 1977.
- Carter, Harold. The study of Urban Geography. And edition. London : Edward Arnold, 1975.
- Drabkin, Darin H. Landi. Policy and Urban Growth. Planning Serices. V. 16. p. 444. Oxford : Pergamon Press, 1977.
- Ford, Larry R. A Model of Indonesian city Structure the Geographical Review. 83(4) : 395 ; October, 1993.
- Goodall, Brain. The Economics of Urban Area. Oxford : Pergamon Press, 1974.
- Harris, Channcy D. and Edword L. Ullman. "The Nature of Cities," Reading in Urban Geography. p. 282. The University of Chicago Press, 1959.
- Hurst, Micheal E. A Geographical of Economic behavior : An Introduction. California : Wadsworth, 1972.
- Jiirgen, Bahr. "Intra - Urban Migration of Lower Income Groups and Peripheral Growth of Latin America Metropolitan Areas - The Impact of Political And Social Economic Factors," Applied Geography and Development. 36 : 7 - 30. ; 1990.

- Murphy, Raymond E. The America City : and Urban Geography. Mcgraw-Hill, 1966.
- Northam, Ray M. Urban Geography. New York : John Wiley and Sons, 1979.
- Navak, Robert T. "Distribution of Puertoricans on Manhattan Island," Reading in Urban Geography. The University of Chicago press, 1959
- O' Longhlin, John and Douglas C. Munski. "Housing Rehabil itation in the Inner City : A Comparison of Two Neighborhoods in in New Orleans," Economic Geography. 1 : 52 – 70 ; January, 1979.
- Roberts, Timmons J. Squatters and Urban Growth in Amazonia the Geographich Review. 82(4) : 441 – 443 ; October, 1992.
- Saff, Grant. "Claiming a Space in a Changing South Africa : The "Squatters" of Marconi Beam, Cape Town," Annals of the Association of American Geographers. 86(2) : June, 1996.
- White, Andrew N. "Accessibility and Public Facility Lcation," Economic Geography. 19 – 35 ; January, 1979.
- William, Lim. Eguity and Urban Environment in the Third World. Singapore New Art Printing, 1980.
- Yeates, Maurice H. An Introduction to Quantitative Analysis in Economic Geography. Mcgraw-Hill book Company, 1968.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

บริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว

1. ชื่อชุมชน..... บ้านเลขที่.....วัน/เดือน/ปี.....
2. ที่ตั้งอยู่ในซอย/ถนน.....ตำบล.....เขต.....
3. ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว
 - 3.1 ขนาดของครอบครัวประกอบไปด้วยสมาชิก.....คน
 - 3.2 ท่านอยู่ชุมชนนี้มากี่ปีแล้ว (หัวหน้าครอบครัว).....ปี
4. ปัจจัยทางด้านสังคม
 - 4.1 ท่านได้รับข่าวสารจากที่ใดในการมาอยู่ที่นี่
 - ก. ญาติแนะนำมา
 - ข. เพื่อนชักชวน
 - ค. สังคมอยู่ในระดับใกล้เคียงกันและมีสภาพที่น่าอยู่
 - 4.2 บุตรของท่านที่เรียนในช่วงการศึกษาภาคบังคับ ท่านส่งไปเรียนที่โรงเรียนใด
.....
 - 4.3 ก่อนที่ท่านจะมาอยู่ที่นี่ท่านเคยอยู่ที่ไหนมาก่อนโปรดระบุจังหวัดที่มา.....
 - 4.4 เพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดกับท่านส่วนใหญ่มาจากภูมิภาคใด โปรดระบุจังหวัดที่มา
.....
5. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
 - 5.1 ท่านประกอบอาชีพ.....และที่ทำงานท่านอยู่ที่ใด.....
 - 5.2 รายได้ที่ได้รับต่อเดือนโดยประมาณ.....
6. ปัจจัยทางด้านความสะดวก
 - 6.1 ท่านไปขึ้นรถที่จุดต่อรถใด.....
 - 6.2 ท่านเลือกไปซื้ออาหารประจำวันที่ตลาดใด.....
 - 6.3 ท่านเลือกไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ใด.....

แบบสำรวจข้อมูล
บริเวณชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว

1. สภาพของบ้าน
 - 1.1 ปลุกสร้างด้วยเรือนไม้ เรือนสังกะสี หรืออาคารคอนกรีตมีการลงเสาเข็มที่มั่นคงถาวร
 - 1.2 ปลุกสร้างจากเศษวัสดุที่ถาวรกับวัสดุที่หาง่ายปะปนกัน
 - 1.3 ปลุกสร้างที่อยู่อาศัยยื่นจากตัวอาคารโดยไม่มีการลงเสาเข็ม

2. หลังคา

2.1 กระเบื้อง	2.2 สังกะสี	2.3 แผ่นไม้อัดป้ายโฆษณา	2.4 กระดาษ
---------------	-------------	-------------------------	------------

3. จำนวนห้อง

3.1 มากกว่า 4 ห้อง	3.2 3 ห้อง	3.3 2 ห้อง	3.4 1 ห้อง
--------------------	------------	------------	------------

4. พื้นบ้าน

4.1 ปูกระเบื้อง	4.2 ปูนซีเมนต์	4.3 ไม้	4.4 พื้นดิน
-----------------	----------------	---------	-------------

5. ส้วม

5.1 ชักโครก	5.2 นั่งยอง	5.3 ต่อท่อระบายลงสู่แม่น้ำ	5.4 เข้าที่อื่น
-------------	-------------	----------------------------	-----------------

6. บริการสาธารณูปโภค

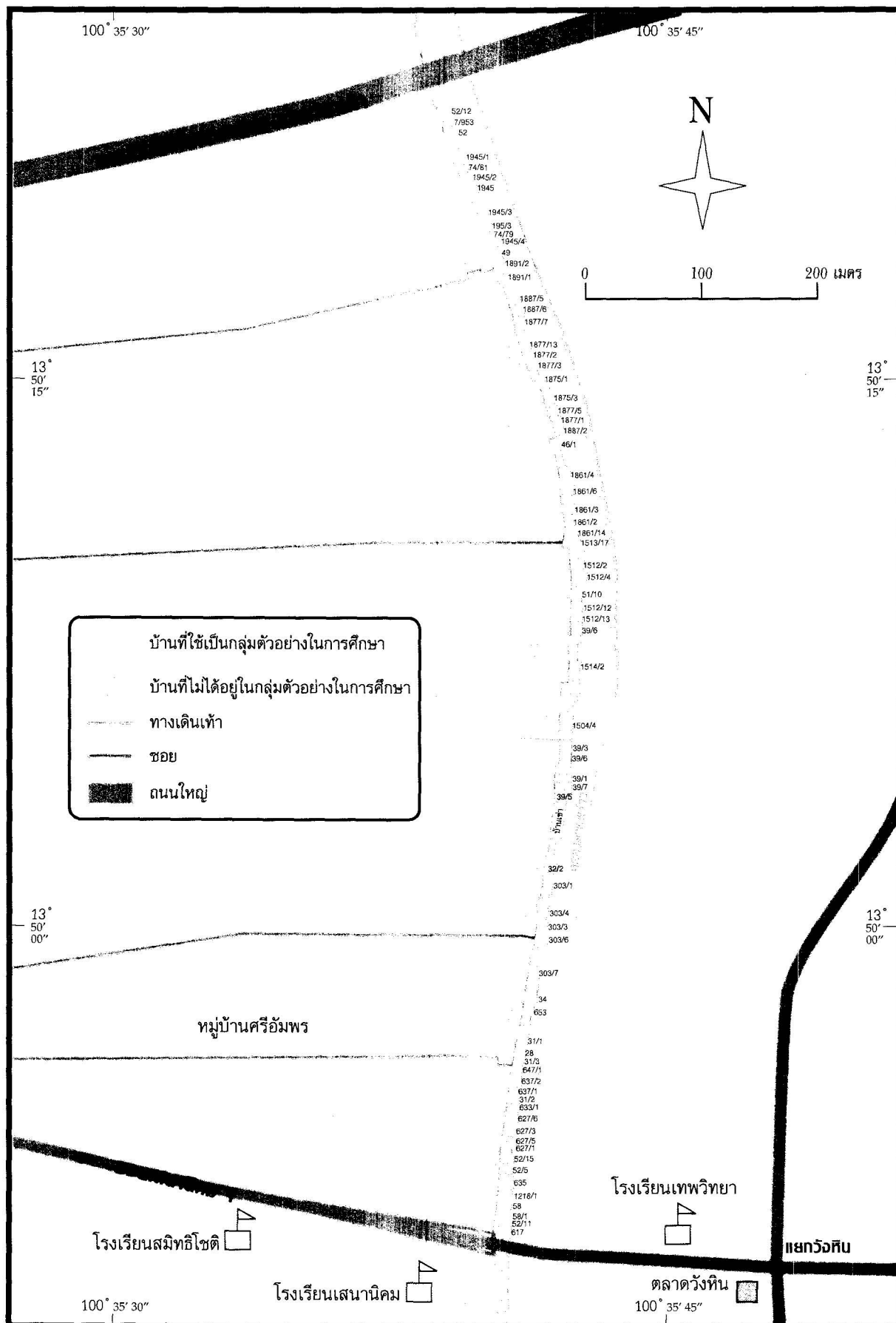
ไฟฟ้า ไม่มี มี จากที่ใดหรือได้รับการสนับสนุนจากใคร
ระบุ.....

ประปา ไม่มี มี จากที่ใดหรือได้รับการสนับสนุนจากใคร
ระบุ.....

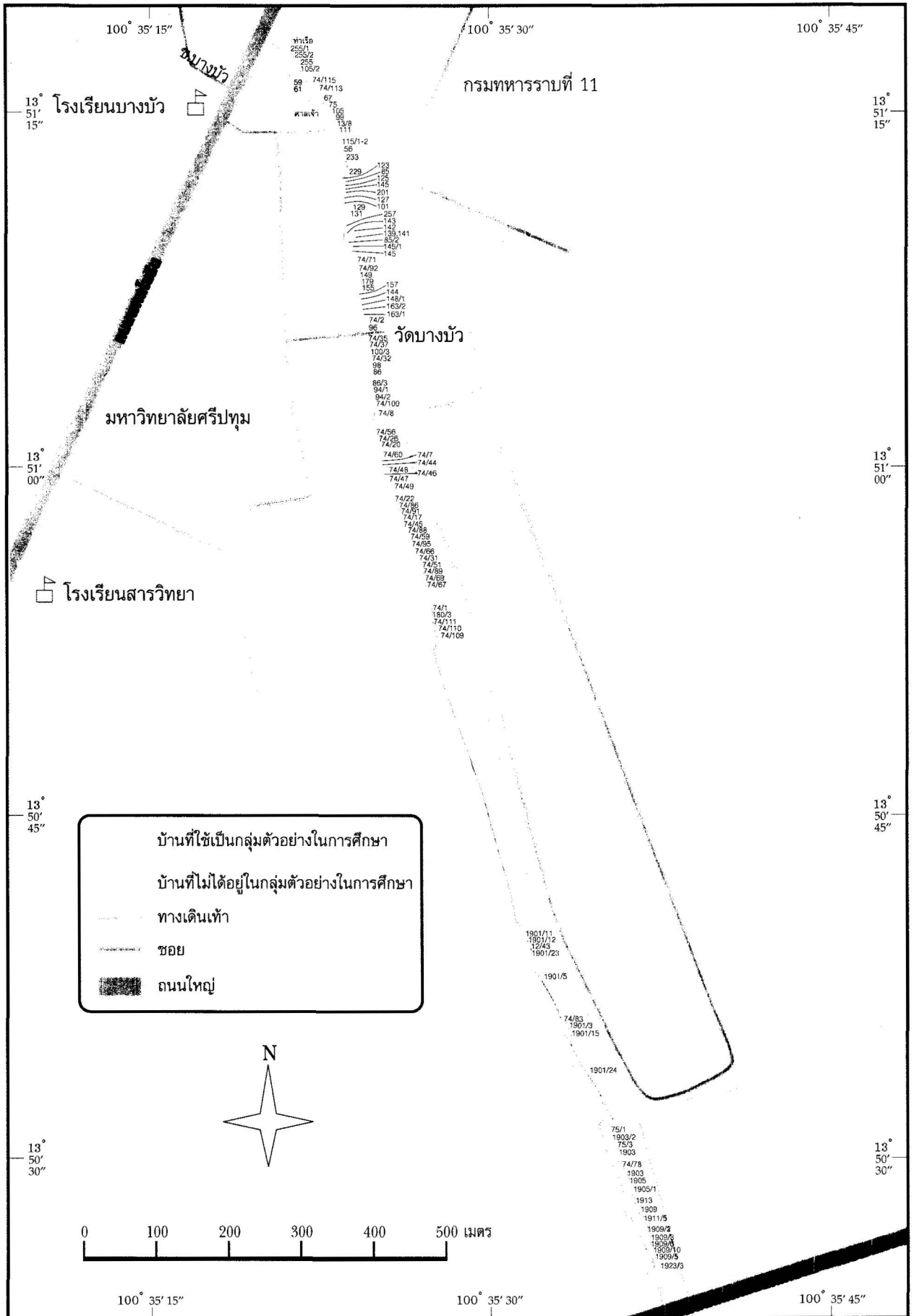
ท่อระบายน้ำใช้จากครัวเรือน ไม่มี มี

บริการเก็บขยะมูลฝอย ไม่มี มี ได้รับการสนับสนุน.....

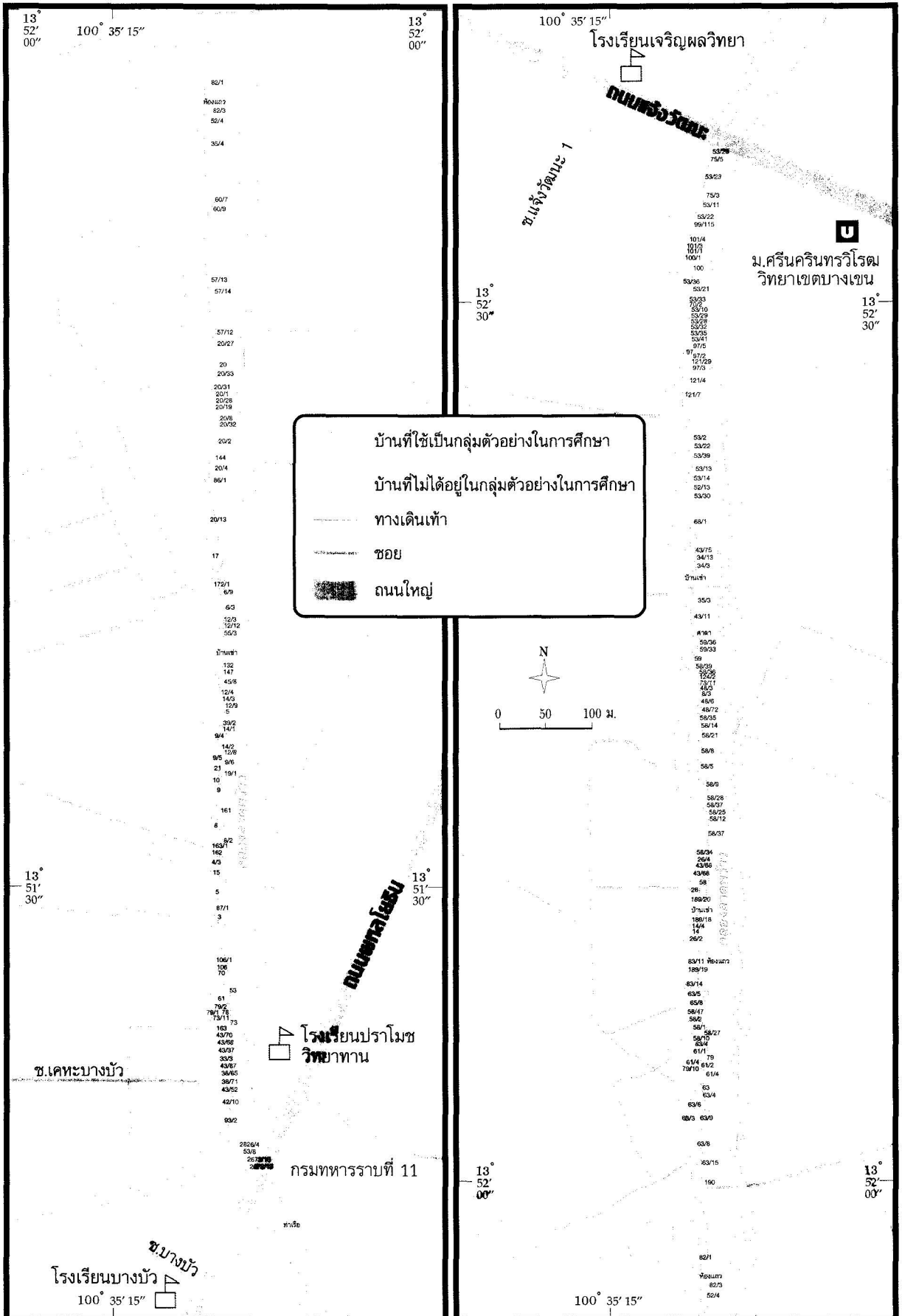
บริการสาธารณสุขชุมชน ไม่มี มี ได้รับการสนับสนุน.....

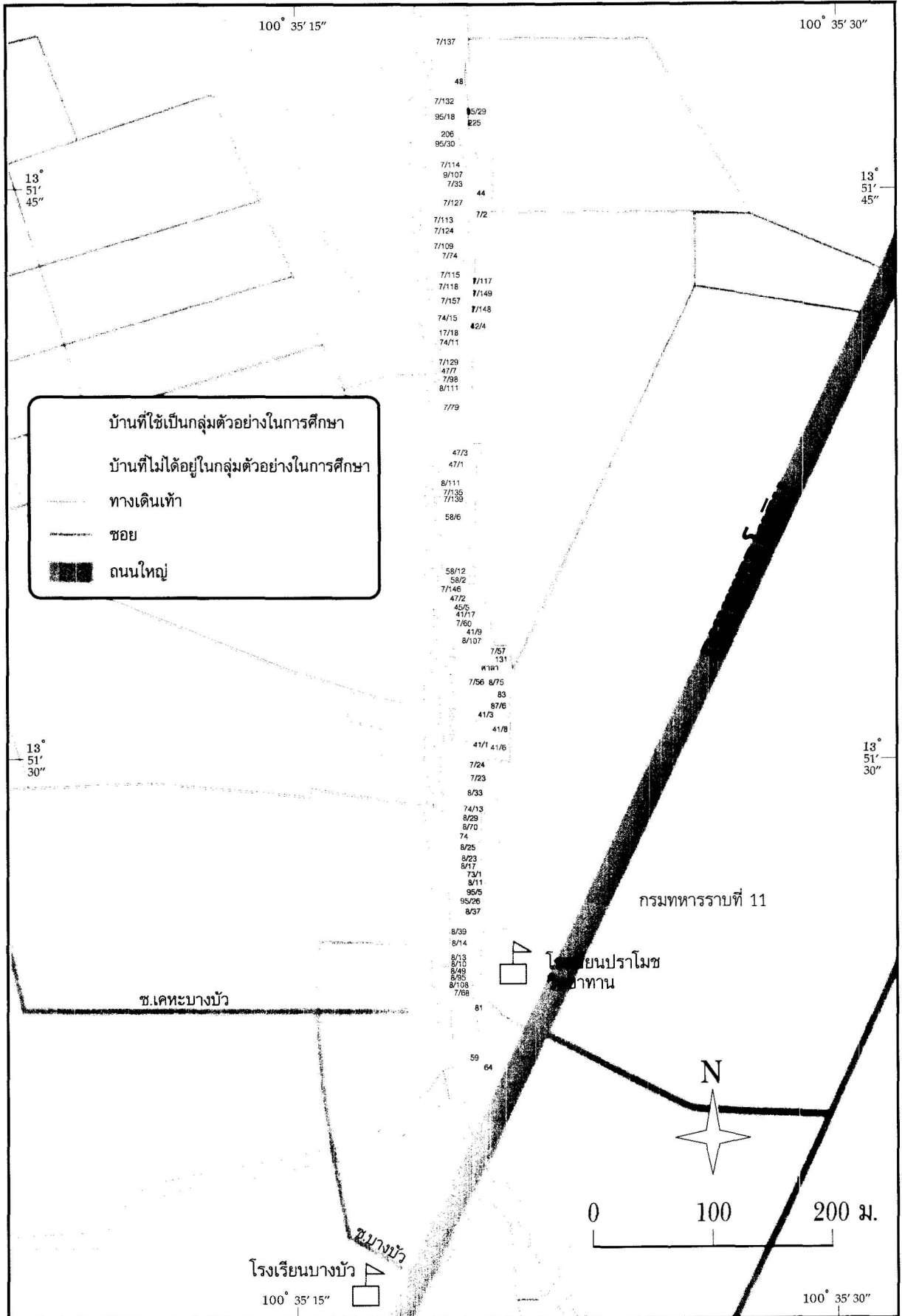
แผนที่ 5.1 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนวังหิน

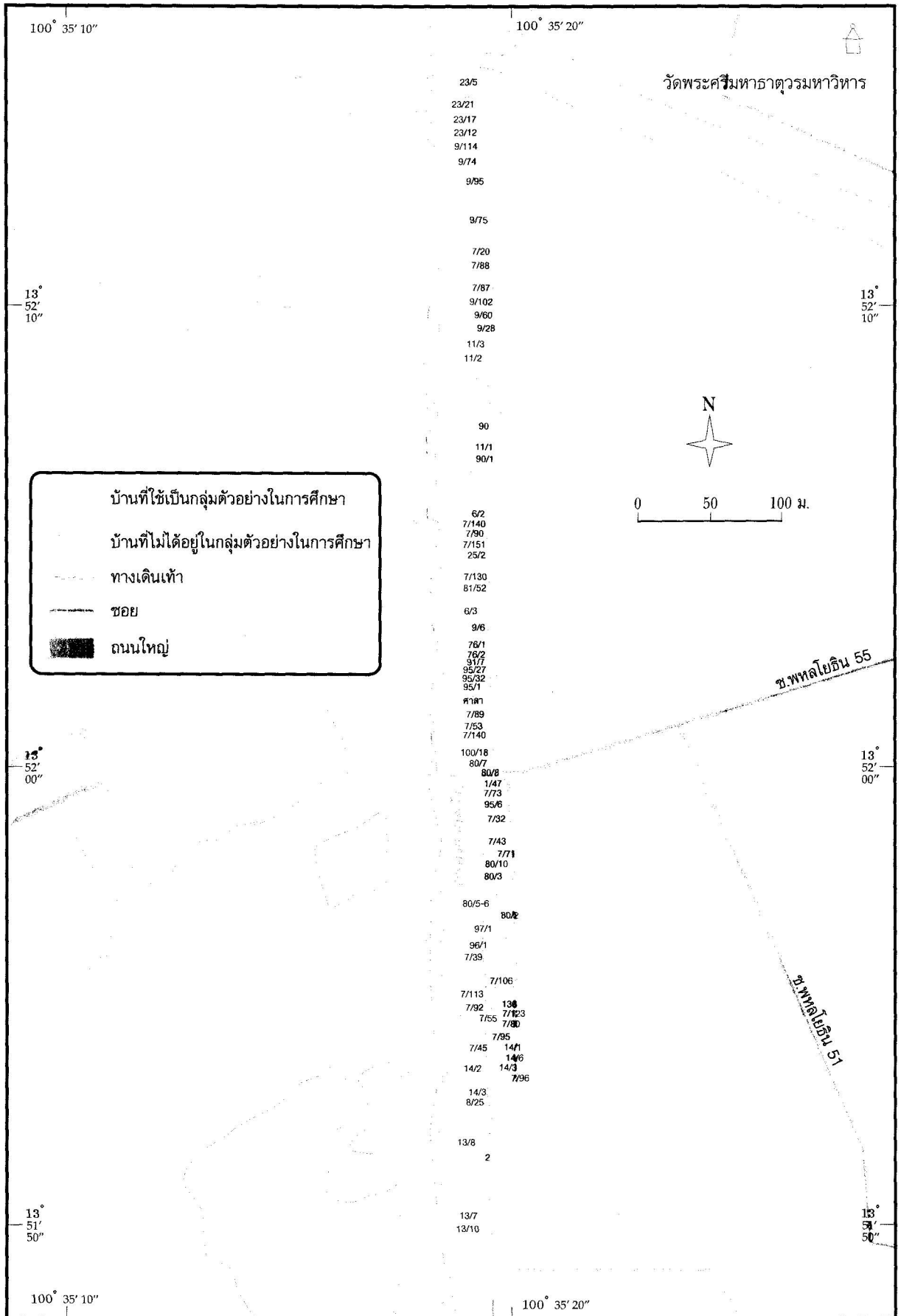
แผนที่ 5.2 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนบางบัว

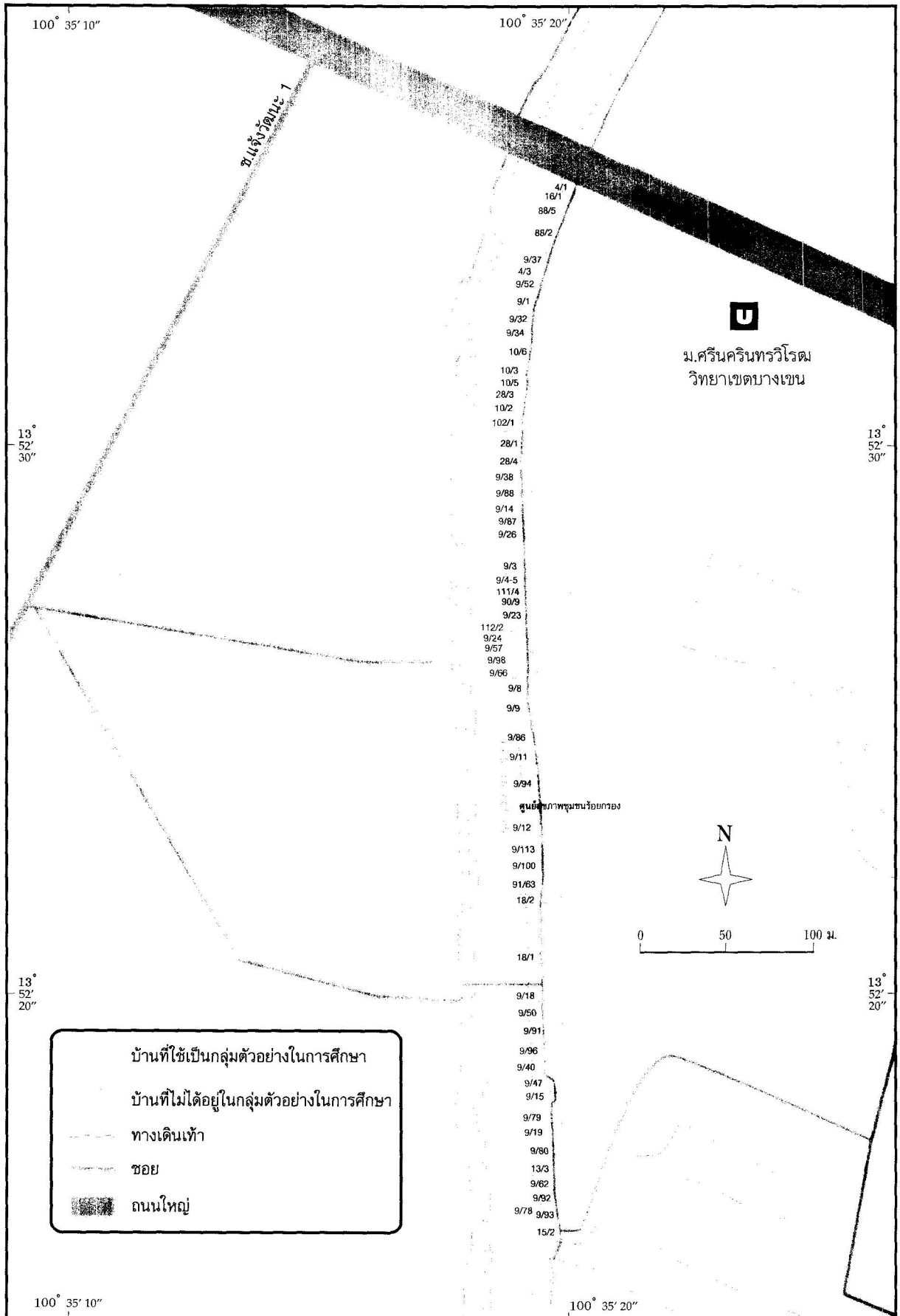
แผนที่ 5.3 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนชายคลองบางบัว

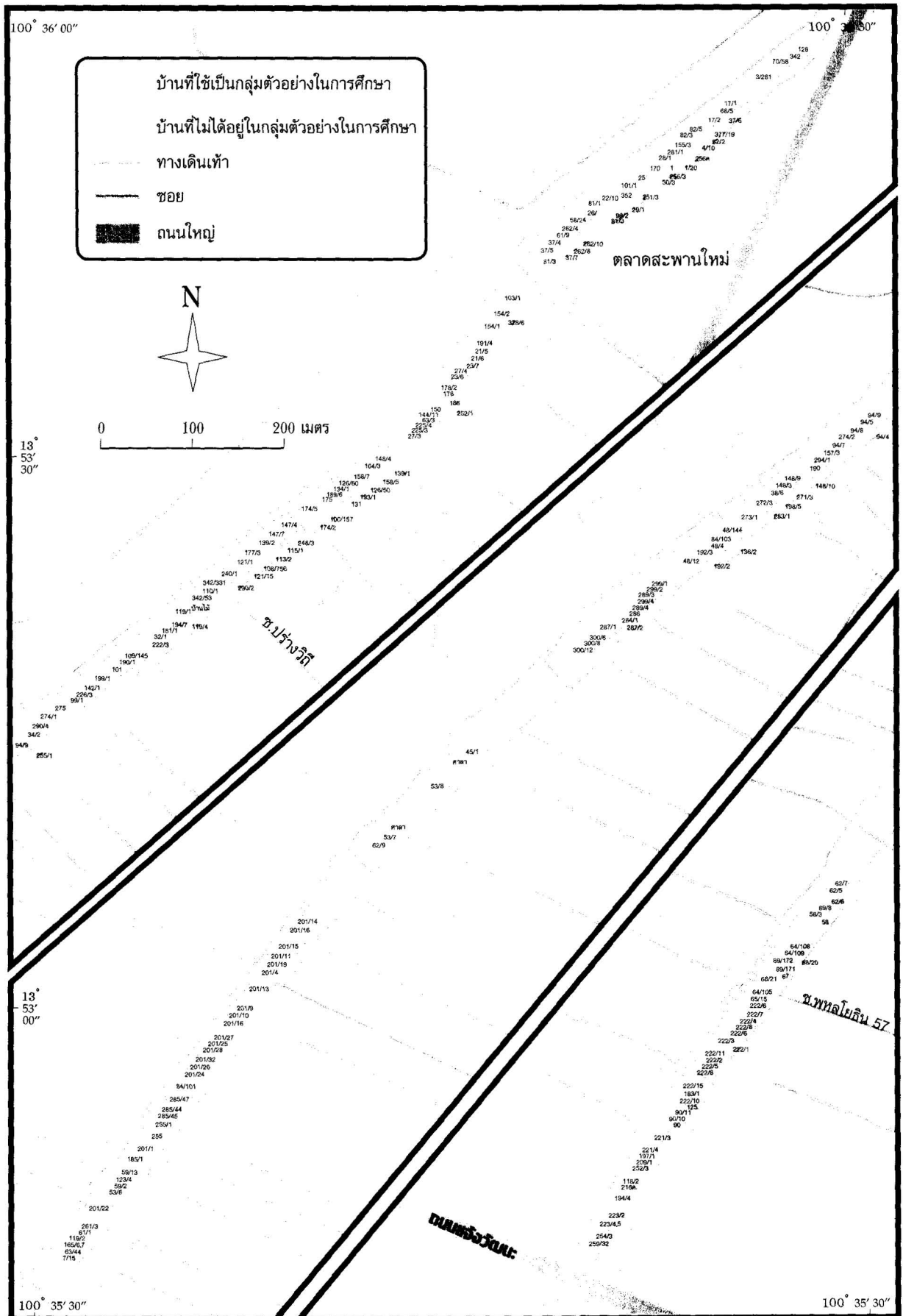
แผนที่ 5.4 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนสามัคคีร่วมใจ

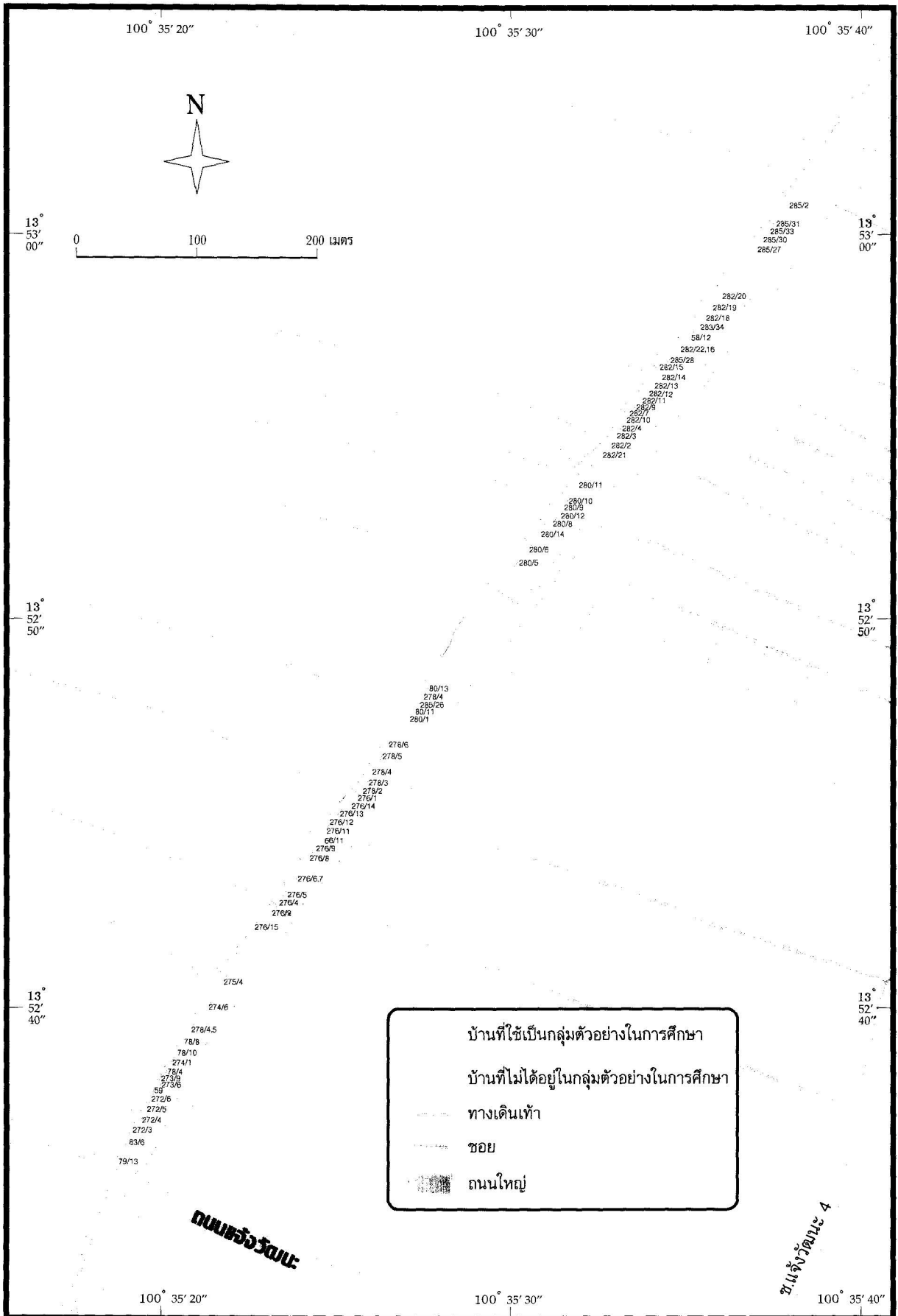
แผนที่ 5.5 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา

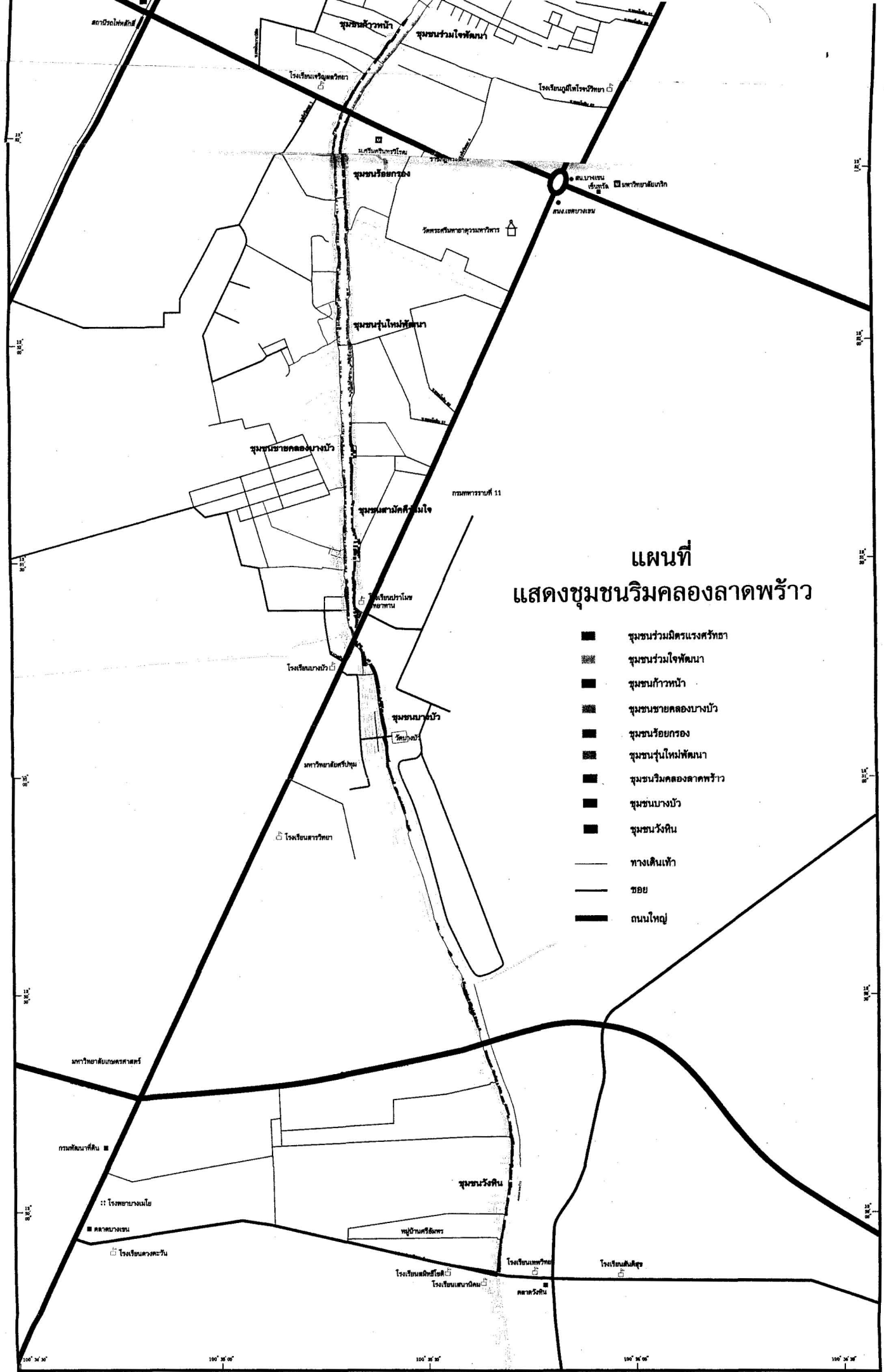

แผนที่ 5.6 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนร้อยกรอง

แผนที่ 5.7 แสดงเลขที่บ้านภายในชุมชนร่วมใจพัฒนา

**แผนที่
แสดงชุมชนริมคลองลาดพร้าว**

- ชุมชนร่วมมิตรแรงศรัทธา
- ▨ ชุมชนร่วมใจพัฒนา
- ชุมชนก้าวหน้า
- ▨ ชุมชนชายคลองบางบัว
- ชุมชนร้อยกรอง
- ▨ ชุมชนทุ่งใหม่พัฒนา
- ชุมชนริมคลองลาดพร้าว
- ชุมชนบางบัว
- ชุมชนวังหิน
- ทางเดินเท้า
- ขอบ
- ถนนใหญ่

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวยุสนีย์ โสมทัศน์
เกิด	วันที่ 6 เดือน สิงหาคม พุทธศักราช 2518
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	79/41 หมู่ 4 ซอยเสนานิคม 1 ถ.พหลโยธิน เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร 10230
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2524 – 2530	ประถมศึกษา โรงเรียนคลองเสื่อน้อย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2531 – 2536	มัธยมศึกษาตอนต้น – ตอนปลาย โรงเรียนสตรีวิทยา 2 โปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ – สังคม
พ.ศ. 2536 – 2540	ค.บ. (สังคมศึกษา) สถาบันราชภัฏพระนคร
พ.ศ. 2540 – 2543	กศ.ม. (ภูมิศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองสาธารณะ :
กรณีศึกษาชุมชนริมคลองลาดพร้าว

บทคัดย่อ
ของ
ยุสนีย์ โสมทัศน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์

มีนาคม 2544

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ริมคลองสาธารณะ : กรณีศึกษาชุมชนริมคลองลาดพร้าว โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านสังคมที่ชักจูงให้มีการตั้งชุมชนริมคลองลาดพร้าว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนริมคลองลาดพร้าว
3. เพื่อศึกษาลักษณะการเข้าถึงชุมชนของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว
4. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของบ้านของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว
5. เพื่อศึกษาลักษณะการรวมกลุ่มตามภูมิลาเนาทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้การศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ในสนาม การวิเคราะห์จากแบบสอบถาม และจากการแปลรูปถ่ายทางอากาศ เพื่อจัดทำแผนที่ชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการสถิติ โดยใช้ Stepwise Multiple Regression ผลการศึกษามีดังนี้

1. ปัจจัยเดียวที่มีผลในการดึงดูดให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณริมคลองลาดพร้าว คือระยะทางการย้ายถิ่นซึ่งเป็นกลุ่มปัจจัยหนึ่งของสังคม
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ไม่แสดงผลในเชิงสถิติ อย่างไรก็ตามก็ตามจากการสำรวจประชากรส่วนใหญ่บริเวณที่ศึกษามีรายได้ต่ำกว่า 8,000 บาทต่อเดือน
3. ลักษณะการเข้าถึงภายในชุมชน ในพื้นที่ศึกษาไม่แสดงผลในเชิงสถิติเช่นกัน ประชากรส่วนใหญ่ในบริเวณนี้จะเลือกใช้เส้นทางไปยังจุดต่อรถที่ไม่เกิน 1 กิโลเมตร
4. ลักษณะทางกายภาพของบ้านเรือนในบริเวณนี้มีสภาพปานกลาง บ้านเรือนส่วนมากสร้างด้วยวัสดุที่แข็งแรง หลังคามุงด้วยกระเบื้อง หรือสังกะสี
5. ลักษณะการรวมกลุ่มทางสังคมในชุมชนไม่ปรากฏรูปแบบที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามก็ตามลักษณะเครือญาติยังปรากฏให้เห็น

STUDY OF THE FACTORS ATTRACTING THE SQUATTER TO SETTLE
IN PUBLIC LAND : A CASE STUDY OF SETTLEMENT
ALONG KLONG LADPRAO

AN ABSTRACT
BY
YUSSNEE SOMMATAT

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Geography
at Srinakharinwirot University

March 2001

This study was to analyse the factors attracting squatters settling on public land. A case study of squatter community along Klong Prao Ladprao. The objectives of the study were the following.

1. To study the social factors attracting squatters to settle along Klong Ladprao.
2. To study economic factors economic activities in the Klong Ladprao squatter community.
3. To study the accessible network to house in the Klong Ladprao squatter community.
4. To study physical condition of housing in the Klong Ladprao.
5. To study the social grouping according to the native origin of the people along Klong Ladprao squatter community.

The data were collected from document, field interviews questionnaires, aerial photo, and mapping the data were analysed by Stepwise multiple Regression, the result from analysis were :

1. The only factor attracted squatters of the banks of Klong Ladprao were the distance from the native origins which one factor in social factor group.
2. The economic factors and economic activities had show no statistically significance. However the survey reected that the income of people in the study area mostly below 8,000 bath per month.
3. The accessible network to the communities in the study area also had show no statistically significance. Most people in area took one kilometer or less to the public transportation.
4. Physical conditions of housing were in fair condition. Houses mostly were constructed with strong materials with tile or corrugated roof.
5. The social aggregation of the community was no distinctive pattern. However kinship was still observable.